

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
EKONOMİ POLİTİĞİ ANABİLİM DALI

**İSRAİL SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ VE TÜRKİYE SOSYAL
GÜVENLİK SİSTEMİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI**

Doktora Tezi

UĞUR KAYNAR

İstanbul, 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
EKONOMİ POLİTİĞİ ANABİLİM DALI

**İSRAİL SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ VE TÜRKİYE SOSYAL
GÜVENLİK SİSTEMİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI**

Doktora Tezi

UĞUR KAYNAR

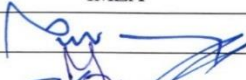
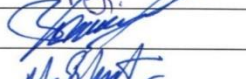
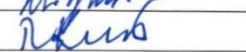

Danışman: DOÇ. DR. MUZAFFER KOÇ

İstanbul, 2018

TEZ ONAYI

Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Ekonomi Politikası Anabilim Dalında Doktora öğrenimi gören 706214005 no'lu Uğur KAYNAR'ın hazırladığı "İsrail Sosyal Güvenlik Sistemi ve Türkiye Sosyal Güvenlik Sistemi ile Karşılaştırılması" konulu DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, M.Ü. Lisansüstü Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 15/03/2018 tarihinde saat 16:00 da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin ..... ne OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç.Dr.Muzaffer KOÇ	olumlu	
Prof.Dr.Ahmet TABAKOĞLU	olumlu	
Yrd.Doç.Dr.Murat BAYAT	olumlu	
Yrd.Doç.Dr.İ.Murat BOZKURT	olumlu	
Yrd.Doç.Dr.Resul KURT	olumlu	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 29.03.2018 tarih ve 2018/06-01 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU
Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları
Enstitüsü Müdürü

-Sınav evrakları 3 iş günü içinde ıslak imzalı 3(üç) kopya halinde Enstitüye teslim edilmelidir.

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	: Uğur KAYNAR
Enstitü	: Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Orta Doğu Ekonomi Politikası
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Muzaffer KOÇ
Tez Türü ve Tarihi	: Doktora – Mart 2018.
Anahtar Kelimeler	: İsrail, Sosyal Güvenlik Sistemi, Sosyal Sigortalar, Sosyal Yardım, Sosyal Hizmet.

ÖZET

Bu çalışma, İsrail sosyal güvenlik sisteminin araştırılması, Türkiye sosyal güvenlik sistemi ile karşılaştırılması ve uygulanabilecek önerileri sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

İki ülke sosyal güvenlik sisteminin karşılaştırmalı olarak yapılan analizi neticesinde İsrail sosyal güvenlik sisteminin gelişmiş ülkeler seviyesine yakın olduğu tespit edilmiştir. Türkiye ekonomisi son on beş yılda yaklaşık dört kat büyüyerek büyük bir başarı elde etmiş; bunun yansımaları sosyal güvenlik sisteminin her alanında görülmüştür. Bu başarının devamı için ekonomik büyümenin sürmesi, sosyal güvenlik kurumu bütçe açıklarının önüne geçilerek dengede tutulması, kayıt dışı istihdamın makul bir seviyeye getirilmesi ve benzeri sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Türkiye’de yaşlılık aylığına hak kazanmak için İsrail örneğinde olduğu gibi *gelir testi* uygulaması yapılması, yabancı ülkelere göçmen olarak gelen ve bunlardan çalışma hayatına katılanların çalışma izinlerinde esneklik gösterilmesi, Türk vatandaşlığına geçecek olanlara yönelik İsrail’in göçmenlere özel olarak uyguladığı sosyal sigorta tecrübelerinden yararlanılması ve tespit edilen diğer hususlar hakkında sonuç kısmında önerilerde bulunulmuştur.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Uğur KAYNAR
Institute	: Institute Research of Middle East and Islamic Countries
Field	: Political Economics of the Middle East
Supervisor	: Associate Professor Muzaffer KOÇ
Degree, Awarded and Date	: Ph. D – March 2018.
Keywords	: Israel, Social Security System, Social Insurance, Social Aid, Social Service.

ABSTRACT

The purpose of this study is to scrutinise Israeli social security system, to draw comparison with the Turkish social security system hence to present a set of feasible proposals accordingly.

As a result of comparative analysis of the two social security systems; it has been found that the social security system in use in Israel is close to the level of those in developed countries. The national economy of Turkey has grown nearly by four folds in the last fifteen years, which is a great success as is reflected onto all spheres of social security system. To safeguard sustainability of progress, it is required growth of the economy; to prevent fiscal deficit of the social security institution and stabilise it; to abate unregistered employment to reasonable extents; and also to solve similar problems.

In conclusion part of the study, a set of proposals are given *interalia* conducting an income test for entitlement to old age pension in Turkey, as in the case in Israel; showing flexibility to and providing convenience with work permits for migrants coming from foreign countries and seeking jobs in Turkey; with regards to those that will acquire a Turkish citizenship, benefiting from Israel's experience in social security practices exercised particularly for migrants.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
GRAFİKLERLİSTESİ	XIII
KISALTMALAR	XIV
GİRİŞ	1
1. SOSYAL GÜVENLİĞİN TEMEL KAVRAMLARI	3
1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı ve Kapsamı.....	3
1.2. Sosyal Güvenliğin Tarihi Gelişimi.....	5
1.3. Sosyal Güvenliğin Uluslararası Hukuki Kaynakları.....	9
1.3.1. Uluslararası Çalışma Örgütü Anayasası, Bildirgeleri ve Sözleşmeleri.....	9
1.3.2. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.....	13
1.3.3. Avrupa Sosyal Şartı.....	14
1.3.4. Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu ve Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi.....	14
1.4. Ekonomik Sistemlerde Sosyal Güvenlik Yaklaşımı.....	14
1.4.1. Merkantilizm ve Sosyal Güvenlik.....	16
1.4.2. Fیزیokrasi ve Sosyal Güvenlik.....	16
1.4.3. Liberalizm ve Sosyal Güvenlik.....	17
1.4.4. Kapitalizm ve Sosyal Güvenlik.....	18
1.4.5. Sosyalizm ve Sosyal Güvenlik.....	20

1.4.6. İslam ve Sosyal Güvenlik.....	21
1.5. Sosyal Güvenliğin Araçları.....	23
1.5.1. Primli Sistem.....	24
1.5.1.1. Sosyal Sigortalar.....	24
1.5.1.1.1. Uzun Vadeli Sosyal Sigortalar.....	25
1.5.1.1.1.1. Yaşlılık Sigortası.....	25
1.5.1.1.1.2. Malullük Sigortası.....	26
1.5.1.1.1.3. Ölüm Sigortası.....	26
1.5.1.1.2. Kısa Vadeli Sosyal Sigortalar.....	27
1.5.1.1.2.1. İş Kazası Sigortası.....	27
1.5.1.1.2.2. Meslek Hastalığı Sigortası.....	27
1.5.1.1.2.3. Hastalık Hali.....	28
1.5.1.1.2.4. Analık Hali.....	28
1.5.1.1.2.5. İşsizlik Sigortası.....	28
1.5.1.2. Genel Sağlık Sigortası.....	28
1.5.1.3. Özel Sigorta.....	29
1.5.2. Primsiz Sistem.....	30
1.5.2.1. Sosyal Yardımlar.....	30
1.5.2.2. Sosyal Hizmetler.....	31
1.6. Sosyal Güvenliğin Finansmanı.....	31
2. İSRAİL DEVLETİ'NE GENEL BAKIŞ.....	33
2.1. Orta Doğu Bölgesi ve Ülkeleri.....	33
2.2. İsrail'in Coğrafi Konumu.....	35
2.3. İsrail Tarihi.....	37

2.4. İsrail'in Siyasi Yapısı.....	41
2.4.1. Yasama.....	42
2.4.2. Yürütme	42
2.4.2.1. Yerel Yönetimler	42
2.4.3. Yargı.....	43
2.5. İsrail'in Nüfus ve Toplumsal Yapısı.....	43
2.5.1. İsrail Ülke Nüfusu	43
2.5.2. Dünya Geneli Toplam Yahudi Nüfusu	44
2.5.3. Yahudi Toplumu.....	45
2.5.3.1 Aşkenaz Yahudileri	46
2.5.3.2. Seferad Yahudileri.....	46
2.5.3.3. Mizrahi Yahudileri	46
2.5.4. Diğer Yahudi Olmayan Gruplar ve Konuşulan Diller	47
2.6. Çalışma Hayatında Etkin Olan Bazı Kurumlar.....	47
2.7. İsrail'in Ekonomik Görünümü	48
3. İSRAİL SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ	50
3.1. Genel.....	50
3.1.1. İsrail'de Ortalama Yaşam Ümidi ve Emeklilik Süresi	53
3.1.2. İsrail'de Sigortalı Sayısı	54
3.1.3. İsrail'de Asgari Ücret.....	55
3.1.4. İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü Bütçesi	56
3.2. Primli Ödemeler.....	57
3.2.1. İsrail'de Sosyal Sigortalar	57
3.2.1.1. Uzun Vadeli Sigortalılık.....	57

3.2.1.1.1. Yaşlılık Sigortası	59
3.2.1.1.2. Genel Maluliyet Sigortası	64
3.2.1.1.3. Ölüm Sigortası	66
3.2.1.2. Kısa Vadeli Sigortalılık	69
3.2.1.2.1. İş Kazası Sigortası	69
3.2.1.2.2. Hastalık Hali	70
3.2.1.2.3. Analık Hali	72
3.2.1.2.4. İşsizlik Sigortası	75
3.2.2. İsrail’de Sağlık Sigortası	77
3.2.3. İsrail’de Özel Sigorta	78
3.3. Primsiz Ödemeler	79
3.3.1. İsrail’de Sosyal Yardımlar	79
3.3.1.1. Ailelere Yönelik Yardımlar	79
3.3.1.1.1. Çocuk Yardımı	79
3.3.1.1.2. Aile İçi Şiddet Yardımı	80
3.3.1.1.3. Çocuk Felci Mağdurları Yardımı	80
3.3.1.1.4. Gelir Desteği	80
3.3.1.2. Diğer Yardımlar.....	82
3.3.1.2.1. Mesleki Rehabilitasyon Yardımı	82
3.3.1.2.2. Hareketlilik (Sınırlı Engelli) Yardımı	82
3.3.1.2.3. Laron Yasası’na İstainaden Sağlanan Yardım	83
3.3.1.2.4. Hasmane Hareket (Düşmanca Eylemler) Yardımı	83
3.3.1.2.5. Zion Mahkumları ve Şehitleri Yardımı	84
3.3.1.2.6. Gönüllüler Yardımları	86
3.3.1.2.7. Radyasyon Mağdurları İçin Ödenen Tazminat	86

3.3.1.2.8. Kan Nakliyle Edinilen HIV Mağdurları İçin Tazminat	86
3.3.1.2.9. İhtiyatlık (Yedeklik) Hizmeti.....	87
3.3.2. Sosyal Hizmetler	88
3.3.2.1. Sosyal Hizmetler Kapsamında Gönüllü Kuruluşlar	89
4. TÜRKİYE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ	90
4.1. Genel.....	90
4.1.1. Türkiye’de Ortalama Yaşam Ümidi ve Emeklilik Süresi	91
4.1.2. Türkiye’de Sigortalı Sayısı	92
4.1.3. Türkiye’de Asgari Ücret.....	93
4.1.4. Türkiye Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi	94
4.2. Primli Ödemeler.....	95
4.2.1. Türkiye’ de Sosyal Sigortalar	95
4.2.1.1. Uzun Vadeli Sigortalılık.....	96
4.2.1.1.1. Yaşlılık Sigortası	96
4.2.1.1.2. Malullük Sigortası.....	99
4.2.1.1.3. Ölüm Sigortası	103
4.2.1.2. Kısa Vadeli Sigortalılık	106
4.2.1.2.1. İş Kazası Sigortası	106
4.2.1.2.2. Meslek Hastalığı Sigortası	108
4.2.1.2.3. Hastalık Hali	109
4.2.1.2.4. Analık Hali.....	110
4.2.1.2.5. İşsizlik Sigortası.....	110
4.2.2. Genel Sağlık Sigortası	112
4.2.3. İsteğe Bağlı Sigortalık	116

4.2.4. Türkiye’de Özel Sigortalar	117
4.3. Primsiz Ödemeler	118
4.3.1. Türkiye’de Sosyal Yardımlar.....	118
4.3.2. Türkiye’de Sosyal Hizmetler	118
4.3.3. Türkiye’de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Uygulaması	119
4.3.3.1. Kamu Kurumları Tarafından Yürütülen Sosyal Yardımlar ve Hizmetler	119
4.3.3.1.1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	119
4.3.3.1.1.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu.....	121
4.3.3.1.2. ÇSGB- Sosyal Güvenlik Kurumu.....	122
4.3.3.1.2.1. ÇSGB- İş Kurumu.....	124
4.3.3.1.3. Milli Eğitim Bakanlığı	125
4.3.3.1.4. Gençlik ve Spor Bakanlığı.....	125
4.3.3.1.5. Enerji Bakanlığı - Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü	126
4.3.3.1.6. Başbakanlık-Vakıflar Genel Müdürlüğü	126
4.3.3.1.7. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı	127
4.3.3.1.8. Türk Silahlı Kuvvetleri.....	127
4.3.3.1.9. Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı	127
4.3.3.2. Belediyeler.....	127
4.3.3.3. Sivil Toplum Kuruluşları.....	128
5. TÜRKİYE VE İSRAİL SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMLERİNİN	
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ.....	129
5.1. Türkiye ve İsrail Bazı Temel Makroekonomik ve Sosyal Güvenlik Göstergelerin	
Karşılaştırmalı Analizi.....	129
5.1.1. Türkiye ve İsrail Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla.....	130
5.1.2. Türkiye ve İsrail Kişi Başı Milli Gelir, Nüfus, Gelir Düzeyleri	133

5.1.3. Türkiye ve İsrail Toplam Vergi Gelirleri / Toplam Vergi Gelirleri içinde Sosyal Güvenlik Katkılarının GSYH % Payları	137
5.1.4. Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Kurumları Bütçeleri	140
5.1.5. Türkiye ve İsrail Sosyal Koruma Harcamaları	141
5.1.6. Türkiye ve İsrail Sigortalı Sayısı ve Aktif/Pasif Oranı	143
5.1.7. Türkiye ve İsrail İşgücü, İstihdam, İşsizlik ve Kayıt Dışı İstidam	144
5.2. Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Primli Ödemeler Kapsamında Karşılaştırmalı Analizi.....	145
5.2.2. Uzun Vadeli Sigortalılık.....	145
5.2.2.1. Yaşlılık Sigortası	145
5.2.2.2. Malullük Sigortası	146
5.2.2.3. Ölüm Sigortası.....	147
5.2.3. Kısa Vadeli Sigortalılık	148
5.2.3.1. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası	148
5.2.3.2. Hastalık ve Analık Halleri	149
5.2.3.3. İşsizlik Sigortası	150
5.2.4. Genel Sağlık Sigortası ve Özel Sigortalar	151
5.3. Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Primsiz Ödemeler Kapsamında Karşılaştırmalı Analizi.....	152
SONUÇ	157
KAYNAKÇA	163

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Bazı Ülkelerde Yahudi Nüfus ve Toplam Yahudi Nüfusa Oranı (2016)	44
Tablo 2: Yıllar İtibari İle Dünya Yahudi Nüfusu (1880-2016).....	45
Tablo 3: İsrail’de Ortalama Yaşam Ümidi ve Emeklilik Süresi	53
Tablo 4: İsrail’de Sigortalı Sayısı (2015-2016)	54
Tablo 5: İsrail’de Asgari Ücret (2006-2017)	55
Tablo 6: İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü Bütçesi (2016)	56
Tablo 7: İsrail’de Kadınlarda Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Yaşı	60
Tablo 8: İsrail’de Kadınlarda Kademeli Olarak Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Yaşı	60
Tablo 9: İsrail’de Göçmenleri Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Yaşı	62
Tablo 10: Türkiye’de Ortalama Yaşam Ümidi ve Emeklilik Süresi.....	91
Tablo 11: Türkiye’de Sigortalı Sayısı (2015-2016).....	92
Tablo 12: Türkiye’de Asgari Ücret (2005-2018).....	93
Tablo 13: Türkiye Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi (2016).....	94
Tablo 14: Aylık İşsizlik Ödeneği (2017)TL	111
Tablo 15: Genel Sağlık Sigortası Prim Miktarları (2017)	116
Tablo 16: Dünya Geneli İlk 40 Ülkenin GSYH (2016) Milyon Dolar	131
Tablo 17: Türkiye ve İsrail GSYH (1960-2016) Milyon Dolar.....	132
Tablo 18: Türkiye ve İsrail Kişi Başı Milli Gelir (1960-2016) Dolar	134
Tablo 19: Türkiye ve İsrail Nüfus Sayısı (1960-2016).....	134

Tablo 20: Dünya Ülkeleri Gelir Düzeylerini Göre Yapılan Gruplandırma (1990-2015) Dolar	136
Tablo 21: Türkiye ve İsrail Toplam Vergi Gelirlerinin GSYH İçerisindeki % Payı (1995-2016)	137
Tablo 22: Toplam Vergi Gelirleri İçinde Sosyal Güvenlik Katkılarının GSYH % Payı (1995-2016).....	138
Tablo 23: Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçeleri (2016)	140
Tablo 24: Türkiye ve İsrail Sosyal Koruma Harcamalarının GSYH İçindeki % Payı (1995-2015)	142
Tablo 25: Türkiye ve İsrail’de Sigortalı Kişi Sayısı ve Aktif/Pasif Oranı (2010-2016)	143
Tablo 26: Türkiye ve İsrail İşgücü, İstihdam, İşsizlik Sayıları ve Kayıt Dışı İstihdam Oranı (2016).....	144
Tablo 27: Türkiye ve İsrail Yaşlılık Sigortası Kişi Sayısı (2010-2016)	145
Tablo 28: Türkiye ve İsrail Malullük Sigortası Kişi Sayısı (2010-2016)	147
Tablo 29: Türkiye ve İsrail Ölüm Sigortası Kişi Sayısı (2010-2016).....	148
Tablo 30: Türkiye ve İsrail İş Kazalarından Dolayı Ödenek Alan Kişi Sayısı (2010-2016)	149
Tablo 31: Türkiye ve İsrail İşsizlik Sigortasından Ödenek Alan Kişi Sayısı (2016)...	150

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1 : Sosyal Güvenlik Sistemi Araçları	23
Şekil 2 : Orta Doğu Siyasi Haritası.....	34
Şekil 3 : İsrail Siyasi Haritası	36
Şekil 4 : İsrail Devlet Yönetim Şeması.....	41
Şekil 5 : İsrail Sosyal Güvenlik Sistemi Uygulayıcı Kurumlar	51

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Grafik 1: Türkiye ve İsrail GSYH (1960-2016) Milyon Dolar	133
Grafik 2: Türkiye ve İsrail Kişi Başı Milli Gelir (1960-2016) Dolar	135
Grafik 3: Toplam Vergi Gelirleri İçinde Sosyal Güvenlik Katkılarının GSYH % Payı (1995-2015).....	139
Grafik 4: Türkiye ve İsrail Sosyal Koruma Harcamalarının GSYH % Payı (1995-2015)	142

KISALTMALAR

a.g.m.	: Adı geçen makale
BM	: Birleşmiş Milletler (United Nations)
Bs.	: Baskı, basım
BUMKO	: Bütçe ve Mali Kontrol Müdürlüğü
c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
E.B.	: Ekonomi Bakanlığı
EU	: Avrupa Birliği- (European Union)
SSGS	: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası
ILO	: Uluslararası Emek Örgütü – (International Labour Organization)
ISSA	: Uluslararası Sosyal Güvenlik Teşkilatı – (International Social Security Association)
KBMG	: Kişi Başı Milli Gelir
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
MOLSA	: İsrail Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (Ministry of Labour, Social Affairs and Social Services)
NII	: İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü (National Insurance Enstitute)
NIS	: Yeni İsrail Şekli (New Israeli Sheqel)
Nu.	: Numara
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SSA US.	: ABD. Sosyal Güvenlik İdaresi – (Social Security Office of United State)
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYVD	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TL	: Türk Lirası
TÜRKİŞ	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Vb.	: Ve benzeri
WB	: Dünya Bankası- (World Bank)
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü- (World Health Organization)
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü- (World Trade Organization)

GİRİŞ

Sosyal güvenlik Sistemi, prim ödeme karşılığı yararlanılan sosyal sigortalar, özel sigorta ve diğer sigorta çeşitleri ile sosyal güvenliğin toplum genelinde yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla devlet tarafından karşılıksız sağlanan, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetleri kapsayan sistemler bütünüdür.

Sosyal güvenlik sisteminin hedefi, toplumun tamamını sosyal güvence kapsamı altına almaktır. Bir ülkenin bulunduğu coğrafya, siyasi, toplumsal ve ekonomik şartlar sosyal güvenlik sisteminin şekillenmesini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir.

Türkiye’de yabancı ülkelerin sosyal güvenlik sistemleri ile ilgili yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak Batı Avrupa ve Kuzey Amerika devletlerinin sistemleri hakkındadır. Orta Doğu ülkeleri ve İsrail ile ilgili araştırmalar genel olarak siyaset, enerji, güvenlik perspektiflerinden bakılarak yapılmış konular olmakla beraber bölge ülkelerinin sosyal güvenlik sistemleri hakkında yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır.

Bu çalışmanın amacı, İsrail sosyal güvenlik sisteminde uygulanmakta olan sosyal sigortalar kapsamında yaşlılık, maluliyet, ölüm, iş kazası, hastalık, analık, işsizlik sigortaları ile aileler, çocuklar, toplumun diğer bireylerine karşılıksız sağlanan sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerin neler olduğu, hangi şartlarda, nasıl yapıldığının tespit edilmesidir. Bu tespite yönelik betimleyici (tanımlayıcı) bir araştırma yapılmış, gerekli istatistikî veriler toplanarak Türkiye’de uygulanmakta olan sosyal güvenlik sistemi ile İsrail sosyal güvenlik sistemi karşılaştırmalı olarak analiz edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, sosyal güvenlikle ilgili temel kavramlar, sosyal güvenliğin tarihi gelişimi, sosyal güvenliğin hukuki kaynakları, ekonomik sistemlerde sosyal güvenlik yaklaşımı, sosyal güvenliğin araçları olan primli ödemelerden uzun ve kısa vadeli sosyal sigortalar ve diğer primli sigortalar ile primsiz ödemelerden sosyal yardım ve sosyal hizmetler kavramları izah edilmiştir.

İkinci bölümde, Orta Doğu bölgesi ve ülkeleri kısaca tanımlanarak, bölgede bulunan İsrail'in coğrafi durumu, tarihi, siyasi yapısı, nüfusu, toplumsal yapısı, çalışma hayatında etkin olan bazı kurumlar ile ekonomik görünümü hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde, İsrail'de ortalama yaşam ümidi ve emeklilik süreleri, aktif sigortalı sayısı, asgari ücret ve Ulusal Sigorta Enstitüsü bütçesi tespit edilmiştir. İsrail sosyal güvenlik sistemi primli ödemeler kapsamında yaşlılık sigortası, genel maluliyet sigortası, ölüm sigortası, iş kazası sigortası, analık-hastalık halleri, işsizlik sigortası, sağlık sigortası, özel sigorta ile primsiz ödemeler kapsamında sosyal yardım ve sosyal hizmetlerde mevcut durum ve uygulamalar detaylı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde, Türkiye'de ortalama yaşam ümidi ve emeklilik süreleri, aktif sigortalı sayısı, asgari ücret ve Sosyal Sigortalar Kurumu bütçesi tespit edilerek, sosyal güvenlik sistemi primli-primsiz ödemeler kapsamında sosyal sigortalar, diğer sigortalar, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin mevcut durumu, hangi kamu kurumları tarafından uygulamaların nasıl yapıldığı anlatılmıştır.

Beşinci bölümde, sosyal güvenlikle ilgili uluslararası faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların yayınlamış olduğu raporlar, araştırmalar ve istatistikî veriler derlenerek Türkiye sosyal güvenlik sistemi ile İsrail Sosyal güvenlik sistemi karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Sonuç bölümünde, her iki ülkenin sosyal güvenlik sistemi hakkında yapılan karşılaştırmalı analiz bulguları değerlendirilmiş, Türkiye sosyal güvenlik sisteminde uygulanabilecek öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL GÜVENLİĞİN TEMEL KAVRAMLARI

1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı ve Kapsamı

Hayat, bir bireyin doğumu ile başlayan ölümü ile sonuçlanan bir süreçtir. Bu süreç içerisinde “*İnsan iradesi dışında başa gelen ve başa gelince onu çalışma gücünden ve dolayısıyla kazançtan mahrum eden olaylar ve riskler*”¹ karşısında bireyler kendilerini, ailelerini, hatta öldükten sonra hayatta kalan yakınlarını güvence altına alma ihtiyacını hissetmişler ve bunun için çeşitli önlemlere başvurmuşlardır.

İlkel toplumlarda insanları risklere karşı koruma, yoksulluk, yarınları güvence altına alma isteğine ilk önceleri din ve din adamları eğilmişler bir takım öğütlerde bulunmuşlardır. İlk ve orta çağlarda kölelik sisteminin hüküm sürdüğü dönemlerde savaş ve güvensizlik ortamı insanları birbirlerine yardım etmeye, düşeni kaldırmaya ve korumaya teşvik etmiştir.²

İnsanların, bu dönemlerde yaşamlarını güvenli bir şekilde sürdürebilmeleri, nüfuz sahibi varlıklı kişilere, mevcut sistemin yönetimi ve yöneticilerine olan sadakatlerine bağlı olmuştur.³

İngiltere’de başlayan, buradan Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve dünyanın diğer ülkelerine yayılan sanayi devrimi ile insanlar köylerden kentlere göç etmiş sanayide istihdam edilecek iş gücünü oluşturmuşlardır. Çalışma şartlarının ağırlığı, çalışırken maruz kalınan riskler ve çalışma sonrası ihtiyaçların gündeme gelmesiyle bugünkü anlamda sosyal güvenliğin temelleri ile ilgili çalışmalar başlatılmış ve bu çalışmalar günümüze kadar devam etmiştir.⁴

---

¹ Turan Yazgan, **Görüşler**, İstanbul: Kutsun Yayınevi, 1977, s.7, Aktaran: Muzaffer Koç, **Sosyal Güvenlik Sisteminin Tarihi Gelişimi ve Türk Sosyal Güvenlik Sistemi**, Malatya: Ofis Matbaacılık, 2004, s.14.

² Selahattin Birkan, **Dünya’da Sosyal Güvenlik Ekonomisi**, İstanbul: Yakın ve Orta Doğu Çalışma Enstitüsü Neşriyatı, Dizer Konca Matbaası, 1970, s.23.

³ Özgür Müftüoğlu, “Tarihsel Süreçte Bir Parantez -Sosyal güvenlik Hakkı”, **Toplum ve Hekim Dergisi**, Cilt 20, Sayı:2, 2005, s.83.

⁴ Müftüoğlu, **a.g.m.**, s.83-85.

Sosyal güvenlik, *sosyal* ve *güvenlik* sözcüklerinden oluşan bir terimdir. Batı dillerinde sosyal sözcüğü Latince’de arkadaş, yoldaş, meslektaş anlamındaki *socius* kelimesine dayanılarak türetilmiştir.⁵ Topluma uygun, toplumu gözeten, toplumsal, içtimai anlamına gelen sosyal kelimesi⁶ İngilizce’de *social*, Almanca’da *sozial* olarak kullanılmaktadır. Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet anlamına gelen güvenlik kelimesi Fransızca’da *sécurité*, İngilizce’de *security*, kelimesinin karşılığı olarak herhangi bir tehlikenin yokluğu⁷ anlamını ifade etmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından yayınlanan 2010/2011 yılı *Dünya Sosyal Güvenlik Raporu* ile 102, 128, 130 ve 183 No’lu sözleşmelerden yararlanarak sosyal güvenlik ile ilgili geniş bir tanımlama yapılmıştır. Yapılan tanımlamaya göre sosyal güvenliğin yaşlılık, maluliyet, ölüm, hastalık, analık, meslek hastalığı, iş kazaları ve işsizlik durumunda gelir desteği sağladığı; bununla birlikte sosyal güvenlik alt kolları ile kapsama alınmamış, kendisi ve ailesini geçindirecek kadar kazancı yeterli olmayanlara yönelik sosyal yardımlar ve hizmetler kanalıyla genel koruma olduğu belirtilmiştir.⁸

İnsanların yaşadıkları sürece harcamalar yapması gereken doğum, ölüm, evlenme, hastalık ve doğal felaketler gibi irade dışı meydana gelen riskler karşısında kendilerini güvence altına almak istemeleri sosyal güvenlik kavramını ortaya çıkarmıştır.⁹

Sosyal güvenlik, muhtaç duruma düşen bireylerin ve ailelerin karşılaştıkları zararlardan kurtulmaları, diğer insanların himmetine muhtaç olmadan insan haysiyetine ve onuruna yaraşır asgari hayat standartlarına kavuşmalarına yönelik faaliyetlerdir.¹⁰

---

⁵ Sait Dilik, **Sosyal Güvenlik**, Ankara: Kamu-İş Kamu İşletmeleri ve İşverenleri Sendikası Yayını, 1991, s.1.

⁶ Türk Dil Kurumu, **Büyük Türkçe Sözlük**, “Sosyal Güvenlik”, <http://www.tdk.gov.tr> (08.01.2017)

⁷ Dilik, s.1.

⁸ Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labor Organization- İLO), **World Social Security Report**, 2010/11, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_146566.pdf (08.01.2017), s.20.

⁹ Özçelik-İş Sendikası, **Sosyal Güvenlik Sorunlar ve Çözümleri**, Ankara: Yayın No:15, 1999, s.125. Cenkhan Altıntaş, “Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) ve Uluslararası Sosyal Güvenlik Teşkilatı Tarafından Yayınlanan Uluslararası Belgelere Sosyal Güvenliğin Kapsamı ve Türkiye” **Sosyal Güvence Dergisi**, Sayı:7, 2015, s.37.

¹⁰ Yusuf Alper, **Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar (SSK, BAĞ-KUR)**,3.Basım. Bursa: Alfa Yayınevi, 2000, s.23.

Sosyal güvenlik, çalışma gücünü herhangi bir nedenden dolayı tamamen veya geçici olarak kaybedenlere ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla asgari bir kazancın temin edilmesi; bu vesile ile beden ve ruh sağlığını yeniden kazanmalarını sağlamaktır.¹¹

Bir başka tanıma göre sosyal güvenlik, insanın maruz kaldığı tehlikelere karşı gıda, barınma, kültür, dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması ve ileride oluşabilecek risklere karşı gelir ve koruma güvencesidir.¹²

Yukarıda yapılan tanımlamalardan yararlanarak sosyal güvenlik ilgili genel bir tanımlama şu şekilde yapılabilir:

- Sosyal sigortalar uzun vadeli sigortalık kapsamında emeklilik hakkının kazanılmasında yaşlılık aylığı bağlanması ve yaşlılık toptan ödemesinin yapılması, malullük durumunda malullük aylığının bağlanması ve tedavi yardımlarının yapılması, ölüm halinde geride kalan dul ve yetimlere ölüm aylığının bağlanması, cenaze defin masraflarının karşılanmasıdır.
- Sosyal sigortalar kısa vadeli sigortalık kapsamında iş kazası veya meslek hastalığı durumunda geçici veya sürekli iş görmemezlik ödeneklerinin, ölüm halinde ölüm geliri ödeneğinin ödenmesi, iş ve meslek hastalığı dışında kalan hastalık hallerinde tedavinin yapılması, analık halinde gebelik, doğum masraflarının karşılanması, işsizlik durumunda işsizlik ödeneklerinin ödenerek gelir desteği sağlanmasıdır.
- Sağlık sigortası kapsamında tedavi ve bakım hizmetlerinin yapılmasıdır.
- Hayat ve hayat dışı özel sigortalar, kurum içi personelin yararlanabildiği mecburi sigortalar ve bireysel emeklilik sistemlerini kapsamaktadır.
- Prim ödeme şartı olmayan devlet, vakıflar, özel kuruluşlar tarafından sosyal güvenliğin toplum genelinde yaygınlaşması amacıyla sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerin karşılıksız yapıldığı bir yapıdır.

---

¹¹ Resul Kurt, **Sosyal Güvenlik Reformu Rehberi**, İstanbul: TİEM Eğitim Yayıncılık, 2009, s.6.

¹² Kadir Arıcı ve Yusuf Alper, **Sosyal Güvenlik**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No: 2659, 2013, s.4.

1.2. Sosyal Güvenliğin Tarihi Gelişimi

İlk çağ dönemlerinde aile içi dayanışma ve yardımlaşma sosyal güvenliğin doğal yolları olarak kabul görmüştür. Eski çağın Mısır, Yunan, Roma, İsrail ve diğer ülkelerinde aile içi yardımlaşmanın yanında sosyal yardımlarda önemli rol oynamış ve ilerleyen zamanlarda dini bir hüviyet kazanarak dönemin otoriteleri tarafından karşılanmaya çalışılmıştır.¹³

Mısır'da Milattan Önce (M.Ö.) 2200-1800 yılları arasında kalan dönemlerde dul ve yetimlerin bakım masrafları devlet yönetimini elinde bulunduran ruhani sınıf ve varlıklı dindarlar tarafından karşılanmıştır.¹⁴

M.Ö. 500-449 yıllarında Yunanlıların, Perslerle yapmış oldukları savaşlar sonucu ekonomik yapıda büyük değişiklikler olmuş ve Yunanlar büyük ticaret merkezlerine sahip tüccarlar haline gelmiştir. Bu değişim, kısa bir süre sonra ülkede varlıklı küçük bir grup ile giderek genişleyen varlıksız halk kitlesi, işsizler ve esirlerden oluşan bir grubu karşı karşıya getirmiştir. Bu durum karşısında devlet yönetimi tarafından bazı tedbirler alınmış, halka yardımlar yapılmaya başlamıştır. Bu yardımlar, sefalet çeken sınıfın yönetime itaatkâr olması, ihtilalci akımlardan uzak durması ve halkın istenildiği şekilde yönlendirilmesini sağlamak amacı ile yapılmıştır.¹⁵

Eski Roma'da M.Ö 246-126 yılları arasında yapılan savaşlar neticesinde halk kitleleri darlığa düşmüş ve mülkiyeti az sayıda kişilere ait olan büyük çiftliklerin doğuşu yoksulluğu arttırmıştır. Miladi takvime geçildiği sıralarda *hastalık sandıkları birliği* ve *ölüm sandıkları birlikleri* kurulmaya başlanmıştır. Hastalık sandıkları birliği üyelerine hastalık ve kaza hallerinde uğradıkları gelir kayıplarına karşı para, yiyecek maddeleri sağlamış muayene ve ilaç yardımlarında bulunmuştur. Ölüm sandıkları birlikleri defin masraflarını karşılama, ailenin geri kalanları gelir desteği yardımlarında bulunmuştur.¹⁶

---

¹³ Sait Dilik, "Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 43, No:1, 1988, s.41.

¹⁴ Dilik, *a.g.m.*,s.42-80.

¹⁵ Dilik, *a.g.m.*,s.42-80.

¹⁶ Dilik, *a.g.m.*,s.42-81.

M.S. 324-327 yılları arasında İmparator Konstantin zamanında Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesi ile birlikte bu sandıklar zamanla önemini kaybetmiştir. Yeni Hristiyanlık dini yoksullara, zayıflara, sıkıntıya düşmüşlere, yardıma çağırılmış sosyal yardım faaliyetleri kilise ve yardım teşkilatları tarafından sağlanmıştır.¹⁷

M.S. 460 yılından sonra yapılan reformlar ile hastaneler, yetimhaneler, imarethaneler, şifahaneler açılarak fakirler, hastalar, sakatlar tedavi edilmiş buralarda barındırılmaya başlanmış ve sosyal yardımlar bu şekilde sürdürülmüştür.¹⁸

M.S. 800-814 yılları arasında Kutsal Roma-Germen İmparatoru Büyük Şarl döneminde sosyal yardımlar devlet kontrolünde kiliseler kanalıyla yapılmıştır.¹⁹

XII. yüzyıl Haçlı seferleri döneminden XV. yüzyıla kadar, kiliseler ve dini kurumlar sosyal yardım faaliyetlerinde etkinlikleri devam ettirmişlerdir. XV. yüzyıl ortalarından sonra dini kurumların sosyal yardım faaliyetlerinde gerileme görülmüştür.

XVIII. yüzyılda sanayi ve tarımda makinenin kullanılmasıyla tarımda iş gücü azalmış, köylerden kentlere göç olmuş, insanlar büyük fabrikalarda zor şartlarda çalışmaya, üretmeye başlamışlar ve geleneksel usta-çırak ilişkisi yerine işveren işçi ilişkisine geçilmiştir. İşgücünün karşılaştığı ağır sosyal şartlar işçi hareketlerinin başlamasına neden olmuştur. İşçilerin korunmasına yönelik ilk tedbirler İngiltere’de alınmıştır. Almanya’da 1881-1883 yıllarında Bismarck döneminde modern sosyal güvenlik anlamında ilk uygulamalar başlatılmıştır.1883 yılında *hastalık sigortası*, 1884 yılında *kaza sigortası* ve 1889 yılında *emeklilik sigortası* yürürlüğe koyulmuştur. Almanya’da uygulanan sistem zamanla diğer Avrupa ülkelerine yayılarak benzer şekillerde uygulanmıştır.²⁰

---

¹⁷ Dilik, **a.g.m.**,s.42-80.

¹⁸ Dilik, **a.g.m.**,s.42-80.

¹⁹ Dilik, **a.g.m.**,s.42-81.

²⁰ Nüvit Gerek ve Diğerleri, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:2808, 2013, s. 200.; Müftüoğlu, **a.g.m.**, s. 85.

1929 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan ve büyük buhran olarak adlandırılan ekonomik krizin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak amacıyla yapılan çalışmalar neticesinde 1935 yılında *Sosyal Güvenlik Kanunu* kabul edilmiştir. Kabul edilen kanun, işçilerin yanında ekonomik kriz sebebiyle muhtaç duruma düşen herkese yönelik tedbirleri kapsamıştır.²¹

1942 yılında yayınlanan İngiliz sosyal güvenlik sistemini birleştirmek ve sistemi yeniden kurmak amacıyla hazırlanan "*Beveridge Raporu*"²² sosyal güvenlikte önemli bir yere sahiptir. Rapor, sosyal sigorta kurumlarının tek merkezden yönetilmesi, toplumun her bireyini kapsaması,²³ modern toplumun yüz karası fakirliğin kapsamlı bir sosyal güvenlik planı ile çözülmesi gerektiği, herkese asgari bir yaşam düzeyi sağlayacak sosyal yardımlar yapılması ve benzeri konularda önerilerde bulunmuştur.²⁴

Emeklilik fonları ve sosyal güvenlik teorilerinin ana fikri şu şekildedir: Bir ülkenin vatandaşları çalışırken ve sağlıklıyken fon'a maddi olarak katkı sağlayacak bunun karşılığında hastalandıklarında, çalışmadıklarında veya emekli olmak istediklerinde o fon onlara bakarak yardımcı olacaktır. Dünya üzerindeki birçok ülke sağlık, eğitim, kamusal güvenlik harcamaları, yaşlılık ve işsizlik sigortalarını karşılayacaklarını vaat etmişlerdir. Bu vaatlerinin çözüm kaynağı topladıkları primler ve vergiler olmuş; fakat sistem uzun vadede bu ihtiyaçlara cevap verememiştir.²⁵

1970'li yıllardan sonra sosyal güvenlik sistemlerinin mevcut durumlara cevap verememesi ve yetersiz kalması nedeniyle yeniden kapsamlı çözüm yollarına yönelik çalışmalar yapılmıştır.²⁶ Bir ülkede daha fazla vergi toplanması, emeklilik yaşının daha ileriye atılması, emekli maaşlarında düzenleme yapılması günümüzde üzerinde çalışılan sosyal güvenlik konuları başında gelmektedir.²⁷

---

²¹ Ali Güzel, Ali Rıza Okur ve Nurşen Caniklioğlu. **Sosyal Güvenlik Hukuku**, 11.Basım. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2008, s.23.

²² İngiltere, **Beveridge Report**, www.sochealth.co.uk/public-health-and-wellbeing/beveridge-report/ (10.01.2017)

²³ Edmund Conway, **Gerçekte Bilmeniz Gereken 50 ekonomi Fikri** (50 Economics Ideas You Really Need To Know), Irmak Ertuna Howison (çev.), Ankara: 2015, Bkz Yayıncılık Tic. ve San. Şti. 2016, s.133.

²⁴ Muzaffer Koç, "Sosyal Güvenlik ve Beveridge Raporu" **İSMMMO Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:76, 2006, s.98.

²⁵ Conway, s.87-131.

²⁶ Koç, s.60.

²⁷ Conway, s.133.

1.3. Sosyal Güvenliğin Uluslararası Hukuki Kaynakları

1.3.1. Uluslararası Çalışma Örgütü Anayasası, Bildirgeleri ve Sözleşmeleri

Uluslararası Çalışma Örgütü (*International Labor Organization - İLO*) I. Dünya savaşı sonrası imzalanan *Versailles Barış Antlaşması* kapsamında 1919 yılında kurulmuştur. İLO, üye ülkelerde işçi hakları, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, uluslararası sözleşmelerde alınan tavsiye kararlarının uygulanmasını sağlamak amacıyla faaliyetlerde bulunmaktadır. İLO, Birleşmiş Milletler teşkilatının bir uzmanlık kuruluşudur. Yönetim merkezi İsviçre'nin Cenevre şehrinde yer almaktadır. Hükümet, işveren ve işçi kesimi temsilcilerinin bulunduğu Uluslararası Çalışma Konferansı, Yönetim Kurulu ve Ofis olmak üzere üçlü teşkilat yapısı bulunmaktadır. Yönetim kurulu, örgütün yürütme organı ve bütçenin hazırlamasından sorumludur. 28 hükümet temsilci, 14 işçi temsilcisi ve 14 işveren temsilcisi olmak üzere toplam 56 üyeden oluşmaktadır. Uluslararası Çalışma Ofisine bağlı, Türkiye ve kırktan fazla ülkede temsilcilikleri bulunmaktadır. Türkiye, 1932 yılında örgüte üye olmuştur. 1952 yılında *Yakın ve Orta Doğu İnsan Gücü Saha Ofisi* adıyla İstanbul'da bir irtibat merkezi açılmıştır. 1976 yılında İLO Türkiye yönetim merkezi Ankara'da faaliyete geçmiştir.²⁸

Uluslararası Çalışma Örgütü Anayasası:²⁹

İLO Anayasası örgütün kuruluş, işleyiş, genel hükümler ve diğer tedbirlerinin açıklandığı hukuki belgedir. Anayasa'da çalışma koşulları, maksimum çalışma saatlerinin düzenlenmesi, asgari ücret seviyesinin güvence altına alınması, eşit işe eşit ücret, hak edenlere yaşlılık ve maluliyet aylıklarının bağlanması, iş kazaları ve hastalıklara karşı önleyici tedbirler alınması, toplumsal hayatta ailelerin, çocukların, gençlerin, kadınların korunması gerektiği ve benzeri diğer tedbirler detaylı bir şekilde açıklanmıştır.³⁰

---

²⁸ T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), **Türkiye Tarafından Onaylanan İLO Sözleşmeleri**, Fazıl Aydın (Ed.), Ankara: Yayın No: 08, 3.madde, 2014, s.15; İLO Türkiye Ofisi, Ankara, www.ilo.org (10.01.2017)

²⁹ Uluslararası Çalışma Örgütü Anayasası, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_412382.pdf (10.01.2017)

³⁰ ÇSGB, Türkiye Tarafından Onaylanan İLO Sözleşmeleri, s.305-319.

Uluslararası Çalışma Örgütü Anayasası'nda çeşitli tarihlerde ek tadilatlar yapılmıştır. Bunlar sırasıyla:“ 04.06.1934 tarihinde yürürlüğe giren 1922 yılındaki değişiklik belgesi, 26.09.1946 tarihinde yürürlüğe giren 1945 yılındaki değişiklik belgesi, 20.04.1948 tarihinde yürürlüğe giren 1946 yılındaki değişiklik belgesi, 20.05.1954 tarihinde yürürlüğe giren 1953 yılındaki değişiklik belgesi, 22.05.1963 tarihinde yürürlüğe giren 1962 yılındaki değişiklik belgesi, 01.11.1974 tarihinde yürürlüğe giren 1972 yılındaki değişiklik belgesi” dir.³¹

Uluslararası Çalışma Örgütü Tarafından Yayınlanan Bildirgeler:³²

- 1944 yılında Philedelphia Bildirgesi.
- 1964 yılında Güney Afrika Irkçılık Politikasına İlişkin Bildirgesi.
- 1975 yılında Cinsiyet Eşitliği Bildirgesi.
- 1977 yılında Çok Uluslu Şirketler ve Sosyal Politikalar İlkeleri Üçlü Bildirgesi.
- 1998 yılında Çalışma Hayatına İlişkin Temel İlke ve Haklar Bildirgesi.
- 2008 yılında Adil Bir Küreselleşme İçin Sosyal Adalet Bildirgesi.

Philedelphia Bildirgesi: 1944 yılında, İLO 26'ncı genel konferansı Amerika Birleşik Devletleri, Philedelphia eyaletinde yapılmıştır. Konferans sonucu yayınlanan raporda örgütün amaç ve hedefleri ilk üç maddede özetle şu şekilde açıklanmıştır: 1'inci madde emeğin bir mal olmadığı, dernek kurmak ve ifade özgürlüğü desteklenen bir şart olduğu, yoksulluğun herkesin refahına yönelik bir tehlike oluşturduğu buna karşı tedbirler alınması gerektiği hakkındadır. 2'nci madde Uluslararası Çalışma Örgütü Anayasası'nda belirtilen sürekli bir barışın sosyal adalet ile sağlanabileceği ırk, inanç, cinsiyetleri ne olursa olsun bütün insanların yaşamlarını hür ve haysiyetli bir şekilde ekonomik güvence altında, eşit şartlarda sürdürme hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. 3'üncü madde tam istihdam sağlanması, işçilerin beceri ve bilgilerini gösterebileceği işlerde çalıştırılması, korunmaya muhtaç olan kimselere asgari yaşam koşulları sağlayacak bir ücret verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Raporun diğer kısımlarında, çalışma koşulları ve sürelerinin makul olması, toplu görüşme yapma hakkının tanınması, sosyal güvenlik önlemlerinin

---

³¹ÇSGB, Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri, s.16.

³²ÇSGB, Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri, s.323.

yaygınlaştırılması, çocukların ve annelerin korunması, eğitim ve meslek imkânları, gıda, barınma, kültür, dinlenme olanaklarının uygun bir seviyede karşılanması gerektiği açıklanmıştır.³³

İrkçılık, Cinsiyet Eşitliği, Çok Uluslu Şirketlere Yönelik Yayınlanan Bildirgeler:

İrkçılık ve cinsiyet eşitsizliğine karşı alınması gereken önlemler 1964 yılında Güney Afrika İrkçılık Politikasına İlişkin Bildirgesi ve 1975 yılında Cinsiyet Eşitliği Bildirgesi'nde detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Çok uluslu şirketlerin sosyal politikalarına yönelik yapması gereken işlemler 1977 yılında Çok Uluslu Şirketler ve Sosyal Politikaları, İlkeleri Üçlü Bildirgesi ile yayınlanmıştır.

Çalışma Hayatına İlişkin Temel İlke ve Haklar Bildirgesi:

18 Haziran 1998 tarihinde İsviçre'nin Cenevre şehrinde toplanan Uluslararası Çalışma Örgütü genel konferansı sonucu yayınlanan rapora göre, dört yıllık dönemlerde her bir kategorideki temel ilke ve hakların mevcut durumunun kontrol edilmesi, örgüt tarafından sağlanan yardımların etkinliğinin ne durumda olduğunun değerlendirilmesi, gelecek dönem için gerekli kaynakların harekete geçirilmesi, teknik ve idari işbirliğinin eylem planlarında belirtildiği şekilde yapılması ve örgütün amaçları doğrultusunda çalışmaya devam edileceği açıklanmıştır.³⁴

Adil Bir Küreselleşme İçin Sosyal Adalet Bildirgesi:

10 Haziran 2008 tarihinde, İsviçre'nin Cenevre şehrinde toplanan Uluslararası Çalışma Örgütü genel konferansı sonucu yayınlanan rapora göre, sosyal güvenlik kapsamının genişletilmesi, ihtiyaç duyan herkese ulaştırılmaya çalışılması, teknolojik, toplumsal, demografik, ekonomik değişimlerden kaynaklanan yeni ihtiyaç giderilmesi, sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarının sağlanması, asgari yaşam ücretinin çalışan herkese adil biçimde dağıtılmasına yönelik çalışmaların amaçlandığı belirtilmiştir.³⁵

---

³³ ÇSGB, Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri, s.324-325.

³⁴ ÇSGB, Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri, s.325-327.

³⁵ ÇSGB, Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri, s.330.

ILO Sözleşmeleri:

2014 tarihi itibarıyla İLO tarafından 189 sözleşme ve 202 tavsiye kararı kabul edilmiştir. ILO tarafından sosyal güvenlikle ilgili kabul edilen üç temel sözleşme bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla: “ 28 Haziran 1952 tarihinde kabul edilen 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Standartlarına İlişkin Sözleşme, 1962 yılında kabul edilen 118 sayılı Muamele Eşitliğine (Sosyal Güvenlik) İlişkin Sözleşme ve 1982 yılında kabul edilen 157 sayılı Sosyal Güvenlik Haklarının Korunmasına İlişkin Sözleşme” dir.³⁶

102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Standartları İlişkin Sözleşme'nin 1'inci bölümde genel tanımlar ve hükümler, 2'nci bölümde sağlık yardımları, 3'üncü bölümde hastalık ödenekleri, 4'üncü bölümde işsizlik yardımları, 5'inci bölümde ihtiyarlık yardımları, 6'ıncı bölümde iş kazaları ve meslek hastalıkları, 7'inci bölümde aile yardımları, 8'inci bölümde analık yardımları, 9'uncu bölümde maluliyet yardımları, 10'uncu bölümde ölüm yardımları, 11'inci bölümde periyodik ödemelerde uygulanacak kurallar, 12'nci bölümde yabancılara eşit muamele, 13'üncü bölümde ortak hükümler, 14'üncü bölümde müteferrik (birbirinden bağımsız) hükümler, 15'inci bölümde son hükümleri açıklanmakta ve ekler ile toplam 87 maddeden oluşmaktadır.³⁷

Türkiye tarafından 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Standartları İlişkin Sözleşmenin, “1'inci bölüm 2'nci maddesinin (b) fıkrasında öngörülen yetkiye dayanarak, sadece hastalık ödeneklerine ilişkin, 3'üncü bölüm ihtiyarlık yardımlarına ilişkin, 5'inci bölüm iş kazaları ve meslek hastalıkları halinde yapılacak yardımlara ilişkin, 6'ıncı bölüm maluliyet yardımlarına ilişkin, 9'uncu bölüm ölüm yardımlarına ilişkin ve 10'uncu bölümlere ait mükellefiyetlerin kabulü ayrıca sağlık yardımlarına ilişkin, 2'nci bölüm ve analık yardımlarına ilişkin 8'inci bölümlere ait mükellefiyetlerin ise sözleşmenin 3'üncü maddesinde öngörülen yetkiye dayanılarak 9'uncu maddesinin (d) fıkrası ile 48'inci maddenin (c) fıkrasındaki geçici istisna hükümlerinden yararlanmak sureti ile kabul edilmiş, 1971 yılında Resmi Gazete' de onaylamıştır.”³⁸

---

³⁶ ÇSGB, Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri, s. 21.

³⁷ İLO Türkiye Ofisi.

³⁸ İLO Türkiye Ofisi.

1.3.2. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

10 Aralık 1948 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından *İnsan Hakları Evrensel Bildirisi* kabul edilmiştir.³⁹

Bildirinin 22'inci maddesi,⁴⁰

*“Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır”,
“Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin gelişimi için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir.”*

Bildirinin 23'üncü maddesi,⁴¹

“1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır. 2. Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücret hakkı vardır. 3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır. 4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır.”

Bildirinin 25'inci maddesine göre,⁴²

“1. Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir. 2. Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar.”

---

³⁹ Danıştay, Uluslararası Sözleşmeler- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, <http://www.danistay.gov.tr/upload/insanhaklarievrenselbeyannamesi.pdf> (15.01.2017), s.206.

⁴⁰ Danıştay, s.206.

⁴¹ Danıştay, s.206.

⁴² Danıştay, s.206-207.

22'inci ve 23'üncü maddelerde sosyal güvenlikle ilgili hükümler, 25'inci madde de yaşam seviyesi, anne ve çocukların sosyal güvence hakları ele alınmıştır.

1.3.3. Avrupa Sosyal Şartı

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi referans alınarak *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi* hazırlanmıştır. Bu sözleşmenin desteklemesi amacıyla Avrupa Konseyi* üye devletleri tarafından 1961 yılında Torino-İtalya'da *Avrupa Sosyal Şartı*⁴³ anlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmanın 12'nci maddesi sosyal güvenlik, 13'üncü maddesi sosyal yardım, 14'üncü maddesi sosyal hizmetler konuları hakkındadır. *Avrupa Sosyal Şartı* 1996 yılında *Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı*⁴⁴ ile yenilenmiştir.

1.3.4. Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu ve Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi

Avrupa'da sosyal güvenliğin standartlarının yükseltilmesi, güvence kapsamının genişletilmesi amacıyla 1968 yılında yürürlüğe giren *Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu*⁴⁵ ve *Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu Ek Protokolü*⁴⁶ hazırlanmış hukuki diğer belgelerdir.

Sosyal güvenlik kurallarının uyumlaştırılması sağlamak amacıyla Avusturya, Belçika, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Portekiz, Türkiye tarafından *Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi* imzalanmış ve 01.03.1977 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İki ülke tarafından karşılıklı imzalanan, ülkeler arası iş gücü dolaşımı durumunda çalışanın sigortalılık haklarını kurallara bağlayan *İkili Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri* bulunmaktadır. 2018 yılı itibari ile Türkiye tarafından 28 *İkili sosyal güvenlik sözleşmesi* yabancı ülkelerle imzalanmıştır.

---

⁴³ T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **Avrupa Sosyal Şartı**, Ankara: Yayın No: 06, 2014, s.1-95.

⁴⁴ Council of Europe, European, Social Charter, **European Social Charter (revised)**, 1996, <http://www.conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/Html/163.htm> (15.01.2017), s.1-18.

⁴⁵ Council of Europe Conventions-**European Code of Social Security**, 1964, <http://www.conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/Html/048.htm> (15.01.2017), s.1-24.

⁴⁶ Council of Europe conventions-**Protocol to the European Code of Social Security**, 1964, <http://www.conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/Html/048A.htm> (15.01.2017), s.1-11.

* Avrupa Konseyi, Avrupa'da insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla 1949 yılında II. Dünya savaşı sonrasında kurulmuş hükümetler arası bir kuruluştur. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nde farklı bir kuruluştur. Avrupa Konseyi'ne üye 47 devlet bulunmaktadır Avrupa Birliği 1951 yılında kurulmuştur. Avrupa Birliğine üye 28 devlet bulunmaktadır. Türkiye, Avrupa Konseyi üyesidir. Avrupa Birliği tam üyesi değildir.

1.4. Ekonomik Sistemlerde Sosyal Güvenlik Yaklaşımı

Bir toplum içinde mal ve hizmetlerden kaynaklanan sorunları çözmek amacıyla benimsenen, uygulanan ve kurumların oluşturduğu sosyal organizasyonlar ekonomik sistemler olarak tanımlanmaktadır.⁴⁷

Bir ekonomik sistemin amacı, kıt ve belirli üretim faktörlerinden (doğal kaynaklar, emek, sermaye) sonsuz olan insan ihtiyaçlarını karşılayacak, en yüksek faydayı sağlayacak bir üretim düzeni kurmak ve elde edilen toplam hâsılanın toplumun bireyleri arasında adil bir şekilde bölünmesini (İnkısam) sağlamaktır.⁴⁸ Tüm ekonomik sistemlerin amacı kısmi farklılıklar ile beraber aynıdır.

İş bölümü ve mübadelenin olmadığı ilk çağlarda üretim insanlar için yapılmış ve üretilen ürünler aynı aile fertleri tarafından tüketilmiştir. Bu dönem kapalı aile ekonomisi dönemi olarak adlandırılmıştır. Zaman içerisinde gelişen teknik ve teknolojik buluşlar ile üretim aile içi ihtiyaçları karşılamaktan çıkarak toplumsal ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir pazar haline gelmiş ve toplum ekonomisi halini almıştır. Zamanla insanlar ekonomik faaliyetlere yön vermek, ihtiyaçları en iyi şekilde giderebilecek şekilde düzenlemeler yapmak amacıyla ekonomik faaliyetleri düzenleyen birtakım kurallar düşünmüşler ve uygulamışlardır.⁴⁹

XI. yüzyıl ile XV. yüzyıl arasında görülen feodal sistemde halk, toprakları ellerinde tutan toprağın sahibi olan soyluların emrindedir. Üretimi yapan halk, kendi ihtiyacı kadarını alıp geri kalanını soylu efendisine vermekle yükümlüdür. Feodal sistemde sosyal güvenlik, tamamıyla soyluların sadaka ve hayır gibi insaflarına kalmıştır. *“Soylu ve varlıklı aile mensupları için gelecek kaygısı olmadan güvenceli bir yaşam mümkünken, bu şansa sahip olamayan geniş toplum kesimleri, güvenceden yoksun bir yaşam sürmüşlerdir.”*⁵⁰

---

⁴⁷ Erol Zeytinoğlu, **Ekonomik Sistemler**, 2.Basım. İstanbul: Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yayın No: 373, Fatih Yayınevi Matbaası, 1985, s.2.

⁴⁸ Zeytinoğlu, s.2.

⁴⁹ Zeytinoğlu, s.11.

⁵⁰ Müftüoğlu, **a.g.m.**,s. 83.

1.4.1. Merkantilizm ve Sosyal Güvenlik

XV. yüzyılda ticaretin gelişmesi ve paranın öneminin artmasıyla feodal sistem sona ermiştir. 1450-1750 yılları arası uygulama alanı bulan Merkantilizme göre, bir devletin refahı sahip olduğu altın, gümüş gibi değerli madenler ve biriktirilen servet ile ölçülmektedir. Merkantilizm* politikalarında düşük ücret izlenmiş, yüksek ücret üretimi teşvik etmeyen tembelliği artıran bir öğe olarak görülmüştür. Merkantilizm döneminde, sosyal güvenlik ve sosyal şartlar orta çağ uygulamalarının etkisinden kurtulamamıştır.⁵¹

1.4.2. Fیزیokrasi ve Sosyal Güvenlik

Fیزیokrasi, XVIII. yüzyıl başlarında tarımı ihmal eden merkantilizme tepki olarak ortaya çıkmıştır. Fیزیokrasi ekolü ekonomistler, ekonomik ve sosyal hayata egemen olan doğal kanunların olduğunu, bu kanunların zamana göre değişmesinin mümkün olmadığını, insan topluluklarının buna göre yönetilmesi gerektiğini savunmuşlardır.⁵²

Fیزیokratların, verginin yalnız topraktan ve tarımdan alınmasını istemeleri, bunun sonucunda tahıl fiyatlarının düşmesi, sanayi mamullerinin fiyatlarının yükselmesi nedeniyle emek çevrelerinde bu doktrine karşı tepki oluşmuştur. Küçük toprakları süren köylü kitlesi toprak kiralalarının artması, üretimin aile emeğine dayanması, ürünün mahalli ve küçük ölçüde satışı sebebiyle fiyat artışından faydalanamamıştır.⁵³

Fیزیokratlara göre devlet yol, köprü, kanal vb. hizmetler dışında hiçbir ekonomik faaliyete katılmamalı, yalnızca insan canını, malını ve hürriyetini imkânlar ölçüsünde güvence altına almalıdır.⁵⁴ Tarımın öneminin azalması ülke kalkınmasında sanayinin ön plana çıkması ile fیزیokrasi önemini kaybetmiştir. Bu dönemde Sosyal güvenlik uygulamaları yetersizdir.

---

⁵¹ Tefik Güran, **İktisat Tarihi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:2802, 2013, s.103; Birkan, s.15.

⁵² Zeytinoğlu, s.44-45; Güran, s.41.

⁵³ Birkan, s.16.

⁵⁴ Zeytinoğlu, s.45.

* Merkantilizm, İngilizce *Merchant* kökünden gelmektedir. Sifat olarak *ticari*, isim olarak *tüccar* anlamında kullanılmaktadır.

1.4.3. Liberalizm ve Sosyal Güvenlik

XVIII. yüzyılın ikinci yarısından sonra Avrupa'da egemen olan liberalizm Fransa daha sonra İngiltere'de uygulama imkânı bulmuştur. Çok sayıda düşünür tarafından geniş ölçüde savunulmuştur. Liberalizm sistemi, bireyin özgürlüğünü, temel haklarını garanti altına almayı amaçlayan, insanların servet biriktirebildiği, kazanç elde edebildiği, rekabet ortamının olduğu, devletin ekonomik hayata müdahale etmemesini, görevinin iç ve dış güvenliği sağlamak ve bayındırlık hizmetleri olduğunu savunan iktisadi bir sistemdir.⁵⁵

Sanayi devrimi sosyal alanda önemli sonuçları doğurmuştur. Sanayi devrimi ile şehirlerde büyük imalathaneler ve fabrikalar kurulmuştur; burada çalıştırılacak emek gücü için köylerden şehirlere büyük göçler olmuş ve bir işçi sınıfı oluşmuştur. Sanayi devriminin yarattığı ekonomik gelişmeyi sosyal ilerleme izleyememiş, ekonomi ile sosyal yaşantı arasındaki dengesizlikler sorun oluşturmuştur.⁵⁶

Ekonomi ile sosyal yaşantı arasındaki dengesizliklere Liberalizm'in büsbütün kayıtsız kaldığı söylenemez. Üretim ve verimlilik üzerinde duran Adam Smith'in yanında Ricardo, bölüşüm üzerine direnmiş ve en son Stuart Mill, sosyal düzen yönünden düşüncelerini belirtmiştir. Say, sanayinin gelişmesini tahlil etmiş, makinenin doğurduğu geçiş devresi işsizliğine karşı bayındırlık işlerine önem verilmesini ileri sürmüştür. Malthus, devlet eliyle yoksullara yardım etmenin nüfusu daha çok artıracığı gerekçesiyle aleyhindedir ancak varlıklı olanların eğitim ve yardım görevlerinin olduğunu belirtmektedir. Ricardo ünlü rant teorisi ile kazanılmamış servetleri işlemiş, daha sonra gelen bu teoriye dayanarak, sosyal adaletin sağlanmasında rantın millileştirilmesi ve vergi yoluyla topluma geri verilmesi ve yeniden bölüşüm teorilerini kurmuşlardır.⁵⁷

---

⁵⁵ Zeytinoğlu, s.27.

⁵⁶ Birkan, s.17.

⁵⁷ Birkan, s.17.

1.4.4. Kapitalizm ve Sosyal Güvenlik

Liberal sistemin uygulandığı XVIII. yüzyıl ve XIX. yüzyıl başlarına kadar toplumların sosyal yapılarında meydana gelen olumsuz nitelikteki büyük ve önemli değişiklikler, ekonomi alanında yeni düşünce ve görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. XIX. yüzyıl sonlarında liberalizm yerini *kapitalizm* ve *sosyalizm* gibi ana sistemlere bırakmıştır.⁵⁸

Kapitalizm, üretim araçlarının özel mülkiyette olduğu, kar amacıyla işletildiği, sermaye birikimi, ücret karşılığı emek, tam rekabetçi bir pazar ve devletin kamu yararı amacıyla ekonomik hayata doğrudan veya dolaylı bir biçimde müdahale ettiği bir ekonomik sistemdir.⁵⁹

1929 yılında Kapitalist sistemde ekonomik kriz yaşamıştır. Bu krizi aşmak için talep yönlü ekonomi politikaları benimsenmiştir. İlk uygulamaları Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamış, devletin ekonomiye daha etkin bir biçimde müdahale etmesi öngörülmüştür. Üretim araçları büyük ölçüde devletin kontrolüne alınmıştır. Talebin artırılması amacıyla sosyal harcamalar yükseltilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası sanayileşmesini tamamlayan kapitalist ülkelerde sosyal sigortalar, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar kurumsal bir yapı içerisinde düzenlenmiş, hukuki olarak güvence altına alınmış, devlet sosyal devlet hüviyetine bürünmüştür. Ekonomik ve sosyal politikaların belirlenmesinde sendikalar ve işçi sınıfı da karar mekanizmalarına dâhil edilmiştir.⁶⁰

Sosyal devlet uygulamaları, 1950'li yılların başlarından 1970'li yılların başlarına kadar geçen sürede aktif bir biçimde uygulanmıştır. Bu yıllar içerisinde üretim, tüketim ve bunun karşılığında ücretlerin en fazla yükseldiği dönem olmuştur. Kapitalizmin altın çağı olarak nitelendirilen bu dönemde toplumun çok büyük bölümünü

---

⁵⁸Zeytinoğlu, s.65; Müftüoğlu, **a.g.m.**, s. 83-84.

⁵⁹Zeytinoğlu, s.91.

⁶⁰Müftüoğlu, **a.g.m.**, s. 84.

oluşturan ücretliler, artan refahtan pay almışlar ve sosyal güvence piyasa mantığına göre değil ücretin toplumsallaştırılmasından yola çıkılarak oluşturulmuştur.⁶¹

*“1970’li yılların başına kadar süren sosyal devlet anlayışı ve bu bağlamda, sosyal haklardaki gelişmeler, özellikle Uluslararası Çalışma Örgütü aracılığı ile çevre kapitalist ülkelere de yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.”*⁶²

Kapitalist sistemin uygulandığı ülkelerde ekonomik ve sosyal şartlara göre belirlenen asgari ücret, işçi ve işveren arasında bir pazarlık konusu olmaktan çıkarılmış devlet tarafından saptanan ve taraflarca uyulması gereken zorunlu yasal bir niteliğe kavuşmuştur. Kapitalist sistemde işçi sendikaları, işçilerin sosyal, mesleki, kültürel, özlük hakları, çalışma şartları, iş emniyeti gibi sosyal güvenlik haklarının sağlanmasında önemli işlevler görmektedir.⁶³

Kapitalist sistemin uygulandığı ülkelerde işverenler her ne kadar ekonomik, kanuni açıdan emekçilere göre daha güçlü bir konumda olmalarına rağmen işçilerin işverene karşı bir baskı aracı olarak kullanabilecekleri *grev hakkı* bulunmaktadır.⁶⁴

Çalışanın işini kaybetmesi durumunda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan işsizlik sigortası, işsizlik durumunda emekçilere ve ailelerine belli bir dönem gelir desteği sağlamaktadır.⁶⁵

Sosyal güvenlik sistemi günümüz uygulamalarında sosyal sigortalar, özel sigortalar, yardım sandıkları tarafından uygulanan mecburi sigortalar, sağlık sigortaları, sosyal yardımlar, sosyal hizmetler şeklinde uygulanmakta ve devam ettirilmektedir. Uygulandığı ülkelerde toplumun tamamını kapsamaya hedeflenmekte, zamanla oluşan sosyal güvenlik sorunlarına çözüm yolları bulmaya çalışılmaktadır.

---

⁶¹ Robert Castel, **Sosyal Güvensizlik**, Işık Ergüden (çev.), İstanbul: İletişim Yayınları, 2004, s.42.; Müftüoğlu, **a.g.m.**, s.84.

⁶² Müftüoğlu, **a.g.m.**, s. 84.

⁶³ Zeytinoğlu, s.109.

⁶⁴ Zeytinoğlu, s.109.

⁶⁵ Zeytinoğlu, s.110.

1.4.5. Sosyalizm ve Sosyal Güvenlik

Üretim araçlarında özel mülkiyetin geçerliliğinin olmadığı ve mülkiyet hakkının yalnızca kamuya ait olduğu, ekonomik faaliyetlerin kamusal kuruluşlara tarafından yapıldığı sistem *Sosyalizm* olarak tanımlanmaktadır. XIX. yüzyılda sosyalizmi ilk kez bilimsel bir biçimde açıklayan kişi Karl Marx'dır.⁶⁶ Sosyalizm, sömürünün ve özel mülkiyetin ortadan kaldırıldığı, mülkiyetin kamuya ait olduğu, işçi-işveren ayrımına son verilmesi gibi amaçları olan bir iktisadi sistemdir.

Sosyalizm, mülkiyetin ve emeğin toplumsallaştırılmasını amaçlamıştır. Bu sistemde emek, üretim araçlarının tek sahibi devlettir. Sosyalizm düşüncesinin etkisi altındaki işçi sınıfı mücadelesi, XIX. yüzyıl ikinci yarısından itibaren özellikle erken sanayileşen Avrupa ülkelerinde hızla yayılmıştır. Grevler ve eylemlerle kendisini göstermeye başlayan işçi sınıfı hareketi, 1848'de Komünist Manifestonun yayınlanması, 1864'te toplanan I. Enternasyonal ve 1871 Paris Komünü ile kapitalist sistem karşısında önemli bir tehdit olarak görülmüştür. Gelişen bu olaylar neticesinde işçi sınıfının en yaşamsal talebi olan sosyal güvenceyi sağlamaya yönelik düzenlemeler başlamıştır.⁶⁷

*“Sosyal güvenlik konusunda ilk kurumsal düzenleme, sosyalist akımların merkezi durumunda bulunan Almanya’da gerçekleştirilmiştir. Almanya’da Bismarck, işçi sınıfından gelen yoğun tehditler karşısında, sosyalizmin etkisini azaltmak ve işçi sınıfını sistemle bütünleştirmek amacıyla, bir taraftan geleneksel baskı politikasını uygularken (sosyalist partileri kapatmak, dernek kurmayı yasaklamak vs.), diğer taraftan devlete sosyal bir nitelik kazandırmaya çalışmıştır. Bu bağlamda, 1883’te hastalık sigortası, 1884’te kaza sigortası, 1889’da emeklilik sigortasını yürürlüğe koymuştur.”*⁶⁸

---

⁶⁶Zeytinoğlu, s.140.

⁶⁷Müftüoğlu, **a.g.m.**, s. 84.

⁶⁸Müftüoğlu, **a.g.m.**, s. 85.

1.4.6. İslam ve Sosyal Güvenlik

“İslam toplumunu batı toplumlarından ayıran en önemli özellik batı anlamında sınıflara sahip olmayan toplum oluşudur. İslam toplumunda ahlaki değerler, sosyal mobilitate ve nizam ülküsü ile denge kavramı çelişkilerle dayalı bir sınıflaşmaya izin vermemiştir, sadece tabii ve iktisadi farklılaşmalardan kaynaklanan iş bölümü yaşatılmıştır.” Esnaf, müteşebbis, tüccar zümresi batı anlamında ki gibi burjuva sınıfına dönüşmediği gibi toplumda fütüvvet ve ahilik geleneğine bağlı olan esnaf, küçük ölçekli bir sanayi sistemi oluşturmuş, sınıflaşmanın yerine sosyal birlik esas alınmıştır.⁶⁹

“Kapitalizm ferdi mülkiyetçiliği, Marksizm ortak mülkiyetçiliği İslam ise emanetçiliği esas alır.”⁷⁰ “İslamiyet, ne ferdi esas alan ve ferdi cemiyetin üstünde gören Liberalistler gibi toplumu ve toplumun haklarını küçümser, ne de toplumu esas alan ve toplumu ferdi üstünde gören sosyalistler gibi ferdi küçümser.”⁷¹

İslam ülkelerinde sanayi devrimine kadar sosyal güvenlik; *zekât, fitre, mehir, kefaret, kâseme, adaklar, kurban*⁷² gibi dini kurallara göre yapılan yardımlar, orta çağ İslam dünyasında doğan fütüvvet anlayışı, ahilik ve lonca teşkilatları tarafından sağlanan yardımlaşma ve vakıflar tarafından sağlanan yardımlar şeklinde karşılanmıştır.⁷³

İslam toplumlarında günümüz modern sosyal güvenlik yardımlarının yanında dini kurallara göre yapılan yardımlar halen devam ettirilmektedir. Bunların başında *zekât* ve *fitre* gelmektedir. *Zekât* öncelikle İslam’ın beş şartından olan bir ibadettir. Onun manevi yönünün daha ağırlıklı olduğu *zekât* niyetiyle verilmediğinde *zekât* olarak sayılamayacağı anlaşılmaktadır. *Zekât* bir servet vergisidir. *Zekât* bir servet vergisi

---

⁶⁹ Ahmet Tabakoğlu, **İslam İktisadına Giriş**, 3.Basım. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013, s.262.

⁷⁰ Tabakoğlu, s.27.

⁷¹ Tabakoğlu, s.210.

⁷² İslami Bilgiler Ansiklopedisi, İstanbul: Alemdar Ofset, Hikmet Neşriyat, Cilt:1-2-3, 1993, s.1-450.

Zekât: Müslüman birinin maddi olarak sahip olduğu servetin üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra dini yükümlülük gereği fakirlere, miskinlere, amillere, İslam dinine ısındırılmak istenenlere, kölelere, borçlularla, Allah yolunda savaşanlara, yolda parasız kalan yolculara maddi olarak verilen miktardır.

Fitre: Ramazan ayında zenginlerin fakirlere belirlenen ölçülerle yapmak zorunda oldukları yardımdır.

Mehir: Evlenme sırasında erkek tarafından kadına verilen maddi meblağ ya da maldır.

Kaseme: Öldürülen erkek birey karşılığında alınan diyetdir.

Adak: Belirli bir isteğin gerçekleşmesi karşılığında fakirlere yapılan yardımdır.

Kurban: İbadet niyetiyle hususî bir vakitte kesilen ve eti yardım amaçlı fakirlere dağıtılan hayvana denir.

⁷³ Dilik, Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi, s.55.

olduğu halde fitre bir baş vergisi ve tamamen ahlakidir.⁷⁴ Bazı İslam ülkelerinde ve 2008 yılından itibaren Türkiye’de Türk Kızılayı tarafından uygulanan *Kızılay Zekât Model* uygulaması sosyal yardım kapsamında geliştirilmekte ve daha geniş kitlelere ulaştırma çalışmalarına devam edilmektedir.⁷⁵

Orta Çağ İslam dünyasında doğan daha çok genç kuşakları çeşitli yönleriyle yetiştirmeyi hedefleyen, genç sanatkâr ve zanaatkârların bir araya gelerek ve aralarından birini önder seçip oluşturdukları kurum *Fütüvvet Teşkilatı*’dır. *Ahi Teşkilatı*, Fütüvvet teşkilatının Türkler tarafından geliştirilmiş ahlak ve dayanışma anlayışına dayalı olarak XIII. yüzyıl Anadolu Selçukluları döneminde Anadolu’da yayılmış bir esnaf ve sanatkârlar teşkilatıdır. Ahi kültüründe kişilerin kendi emekleri ile geçinmeleri, kimseye muhtaç olmamaları esastır. XVII. yüzyıl Osmanlı döneminde esnaflar odası şeklinde meydana getirilmiş devlet kontrolündeki bir yapı *Lonca Teşkilatı*’dır.⁷⁶ Lonca teşkilatları tarafından kurulmuş olan *orta sandığı / teavün sandığı* kanalıyla üyelerine muhtaç olma durumunda çeşitli sosyal yardımlar yapılmıştır.⁷⁷

Vakıf, varlıklı kişilerin malının bir kısmını veya tamamını hayır işine, dini veya sosyal bir hizmete ebediyen tahsis etmesidir. İslam tarihinde Endülüs, Abbasi, Selçuklar ve Osmanlı döneminde uygulanmıştır.⁷⁸

Osmanlı medeniyeti, bir vakıf medeniyeti olarak nitelendirilmiştir XVI. yüzyıl Osmanlı devleti mali teşkilatı merkez maliyesi, tımar sistemi ve vakıflardan oluşmaktadır. *Merkez maliyesi* devlete ait gelir ve giderlerin planlamasını, *tımar sistemi* devlet mülkiyetinde bulunan topraklarda yapılan tarım üretiminden alınan verginin bir kısmının merkez hazinesine gönderilmesi geri kalan kısmın asker olan tımar sahiplerine bırakılmasını, *vakıflar* ise eğitimden sağlığa bayındırlık işleri ile sosyal yardım ve hizmetlerin gerçekleştirilmesini sağlamışlardır.⁷⁹

---

⁷⁴ Faruk Beşer, **İslam’da Sosyal Güvenlik**, 4. Basım. İstanbul: Nün Yayıncılık, 2016, s. 134-256.

⁷⁵ Türk Kızılayı, <https://www.kizilay.org.tr> (9.02.2017)

⁷⁶ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, “Meslek Ahlakı ve Ahilik”, 2014, http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Meslek%20Ahlak%C4%B1%20ve%20Ahilik.pdf (9.02.2017), s. 14.

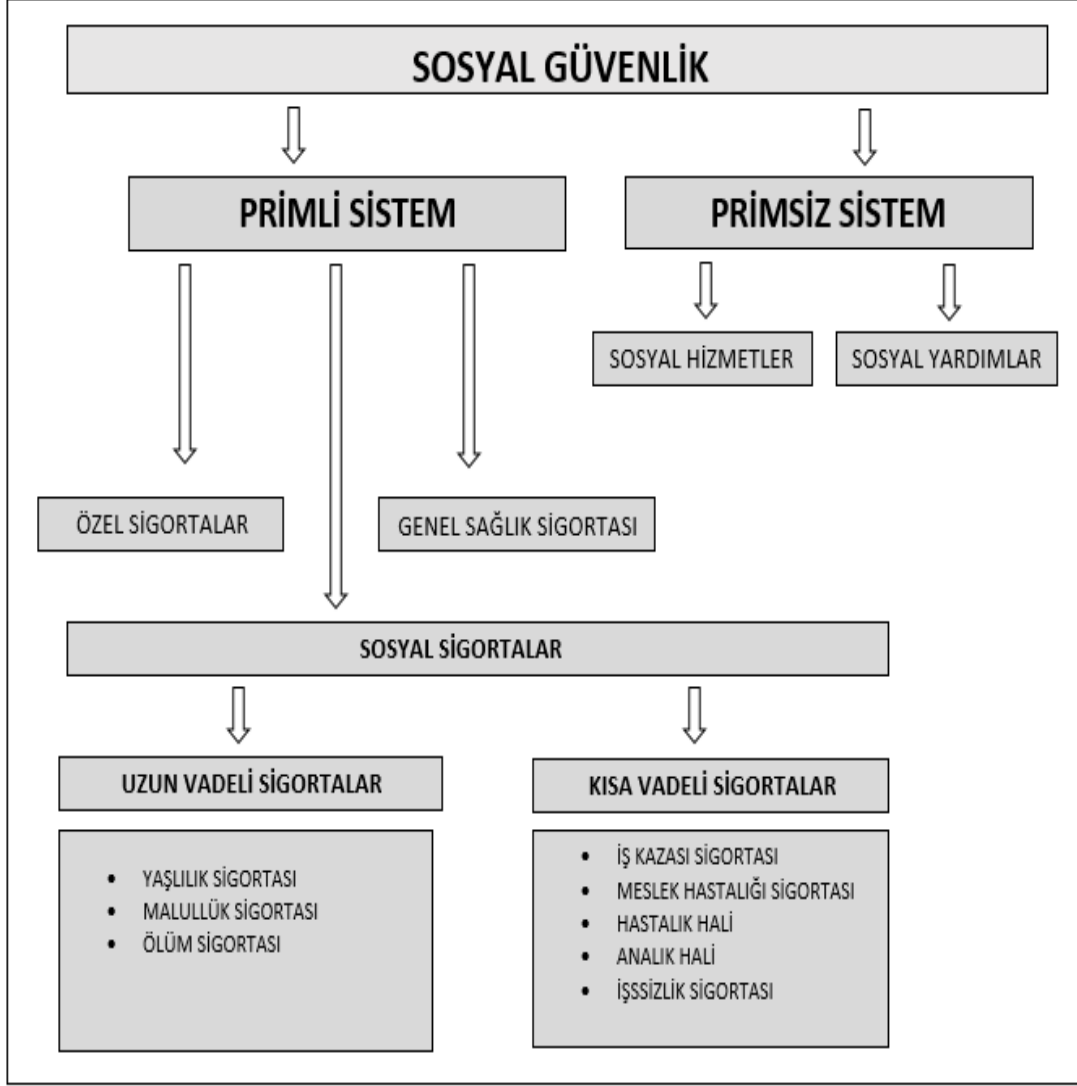
⁷⁷ Dilik, **a.g.m.**, s.62.

⁷⁸ Dilik, **a.g.m.**, s.65-68.

⁷⁹ Tabakoğlu, s.189-191.

1.5. Sosyal Güvenliğin Araçları

Günümüzün modern sosyal güvenlik araçları primli sistem ve primsiz sistem olarak ikiye ayrılmaktadır. Primli sistem; sosyal sigortalar, özel sigortalar, genel sağlık sigortasından, primsiz sistem ise devlet ve gönüllü kuruluşlar tarafından karşılanan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden oluşmaktadır. (Şekil 1)

Şekil 1
Sosyal Güvenlik Sistemi Araçları

Kaynak: Çalışmamızdan oluşturulmuştur.

1.5.1. Primli Sistem

Sosyal güvenlik sisteminde primli sistem (prim ödemeli sistem) çalışanın, işverenin ve bazı durumlarda devletin maddi olarak katkıda bulunduğu, ödenen primler ve kesilen ödenekler karşılığında fayda sağlanan yapıdır.

Sigorta, taraflar arasında yapılan sözleşme neticesinde ortaya çıkan zararın kısmen ya da tamamen karşılanmasının güvence altına alınmasını ifade etmektedir. Türk hukuk mevzuatında sosyal sigortalar, özel sigorta ve/veya mecburi sigorta olmak üzere sigorta yapısı bulunmaktadır.

Çalışanın, işverenin ve devletin maddi olarak katkıda bulunduğu, katılımın zorunlu olduğu, ödenen primler karşılığında sağlanan faydaları kapsayan *sosyal sigortalar*, sigortalı olan ile sigortayı yapan tüzel kişilik olmak üzere iki tarafın bulunduğu ödenen prim karşılığında yararlanan *özel sigortalar*, özel ve tüzel kuruluşların sandıkları tarafından yapılan faaliyetleri kapsayan sigortalar *mecburi sigortalık* türüdür.⁸⁰

1.5.1.1.Sosyal Sigortalar

Sosyal Sigortalar mesleki, fizyolojik, sosyal ve ekonomik risklerden dolayı geliri, kazancı sürekli veya geçici olarak kesilmiş ya da azalmış bulunan bireylerin geçinme ve yaşama ihtiyaçlarını karşılayan devlet güvencesinde çalışanın, işverenin ve devletin zorunlu finansman katkısında bulunduğu bir sistemi ifade etmektedir.⁸¹

Sosyal güvenlik ile sosyal sigortalar kavramları sağladıkları güvence bakımından birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Sosyal Güvenlik, bir ülkedeki toplumun tamamını sosyal güvence altına almakta iken sosyal sigortalar toplumun belli kesimlerini güvence altına almaktadır.

---

⁸⁰ Nurhan Aydın ve Diğerleri, **Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:1449, 2012, s.177.

⁸¹ T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), **Sosyal Güvenlik Terimleri**, Ankara: Sosyal Güvenlik Bilgi Serisi, Yayın No:71, 2013, s.57.

Sosyal sigortalar, sigortalının sosyal risklerle karşılaşmaları durumunda önceden tutarı ve niteliği belirlenmiş bir sosyal gelir sağlamaktadır. Finansmanı, çalışanların ve işverenlerin ödedikleri primler ile bazı durumlarda devlet katkılarında oluşur. Sosyal sigortalarda sigortalı olmak zorunludur. Günümüz uygulamalarında sosyal sigortalar, uzun vadeli ve kısa vadeli sigortalar olmak üzere iki ana kola ayrılmaktadır.

1.5.1.1.1. Uzun Vadeli Sosyal Sigortalar

Sosyal güvenlik sisteminde uzun vadeli sigorta kolları; yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları olarak üç alt sigorta koluna ayrılmaktadır.⁸²

Uzun vadeli sigorta kollarında sağlanan haklardan yararlanabilmek için zorunlu prim ödeme şartının yerine getirmesi gerekmektedir.⁸³

1.5.1.1.1.1. Yaşlılık Sigortası

Yaşlılık, aktif çalışma hayatının yavaşça sona ermeye başladığı, yetişkinliğin bir uzantısı olarak yaşam süresinin ileriki döneminde fiziksel ve ruhsal değişimlerin yoğun bir şekilde görüldüğü bir evre olarak kabul edilmektedir.⁸⁴

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 65 yaş ve üstü kadın ve erkek bireyler, yaşlı olarak kabul edilmektedir.⁸⁵ Bu durum kronolojik yaş sınırı olarak tanımlamaktadır.

Belli bir oranda prim ödeme, yaş şartı ve hizmet süresi karşılığı yaşlılık sigortasına hak kazanılmaktadır. Yaşlılık aylığı bağlanması ve bazı durumlarda toptan ödeme yapılması bu kapsamda sağlanan yardımlardır.⁸⁶

Yaşlılık aylığına hak kazanma şartları, ülkelerin bulunduğu sosyal, ekonomik, coğrafi ve siyasi şartlara göre değişiklik göstermektedir.

---

⁸² SGK, Sosyal Güvenlik Sisteminde Primler, s.15.

⁸³ T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), **Sosyal Güvenlik Sisteminde Primler**, Ankara: Sosyal Güvenlik Serisi, Yayın No:70, 2013, s.14.

⁸⁴ SGK, Sosyal Güvenlik Terimleri, s.69.

⁸⁵ Dünya Sağlık Örgütü (WHO), <http://www.who.int/en/> (10.02.2017)

⁸⁶ Gerek, s.237.

Yaşlılık sigortası, halk tarafından emeklilik sigortası olarak bilinmektedir. Sigortalı olmak deyimi ile uzun vadede prim ödedikten sonra yararlanılan sosyal sigortalar kavramı anlaşılmaktadır.⁸⁷

1.5.1.1.1.2. Malullük Sigortası

Malullük bireyin bir dış etki, hastalık veya kaza neticesinde çalışma gücünü kısmen veya tamamen yitirmesi halidir. Malul sayılma kavramı her ülkenin bulunduğu sosyal ve ekonomik şartlara göre farklılıklar göstermektedir. Sigortalı bir çalışanın iş kazası veya meslek hastalığı sonucu, kendisi veya işverenin talebi ile sağlık kurulları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen raporla, *çalışma veya meslekte kazanma gücünü* ilgili ülke kanunlarında belirtilen oranlarda kaybedenler malullük sigortası kapsamında sayılmaktadır.⁸⁸

1.5.1.1.1.3. Ölüm Sigortası

Ölüm, insanoğlu için bir sondur. Kendisinin veya ailesinin geçimini sağlayan sigortalının ölümü aile içinde bir gelir kaybı neden olmaktadır.

Ölüm sigortası, ecel ya da bir kaza neticesinde meydana gelen bir ölüm vakasında, kişilerin bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerine bir gelir aktarımı sağlamayı amaçlamaktadır.⁸⁹

Ölen merhumun hayatta kalan dul ve yetimlere ölüm aylığı bağlanması, ölüm nedeniyle toptan ödemesi yapılması, cenaze masraflarının karşılanması amacıyla cenaze ödeneği verilmesi, aylık alan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi ölüm sigortası kapsamından sağlanan haklardan bazılarıdır.⁹⁰

---

⁸⁷ Erdal Gümüş, “ Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler” **SETA- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Dergisi**, Ağustos- 2010, s.4.

⁸⁸ Gerek, s.236.

⁸⁹ Koç, s.18.

⁹⁰ Gerek, s.240.

1.5.1.1.2. Kısa Vadeli Sosyal Sigortalar

Sigortalının işe veya çalışmaya başladığı zaman çalışma hayatının her safhasında olabilecek mesleki ve sosyal risklere karşı koruma sağlayan, prim ödeme karşılığı yararlanılan iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık ve işsizlik sigortalarından oluşan sosyal sigorta alt kollarıdır.⁹¹

1.5.1.1.2.1. İş Kazası Sigortası

“ İş kazası:

- Bir sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, bir işveren tarafından verilen işin yürütülmesi nedeniyle, sigortalı adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,
- Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, sözlü veya yazılı olarak görevli işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın orada geçirdikleri zamanlarda, yeni doğmuş bir bebeği emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereği çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- Sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında hal ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen ve sonradan özre uğratan olaylardır.”⁹² Bu durumlar, *iş kazası sigortası* kapsamında değerlendirilir.

1.5.1.1.2.2. Meslek Hastalığı Sigortası

“*Meslek Hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütülme şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleri*”⁹³ ve “*zaman içinde yavaş yavaş ortaya çıkan rahatsızlıklardır.*”⁹⁴ İlgili sağlık kurullarınca verilen raporlar neticesinde sigortalılar bu kapsamda değerlendirmeye tabi tutulur.

---

⁹¹ Gerek, s.229.

⁹² SGK, Sosyal Güvenlik Terimleri, s.28.

⁹³ SGK, Sosyal Güvenlik Terimleri, s.42.

⁹⁴ Kurt, 96

1.5.1.1.2.3. Hastalık Hali

İş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan, iş göremezliğe neden olan rahatsızlıklar *hastalık hali* kapsamında değerlendirilmektedir.⁹⁵ Hastalık halinde sağlık yardımı, tedavinin devam ettirilmesi ve hastalık süresince belli oranlarda ödenek bağlanması şeklinde yardımlar yapılmaktadır.

1.5.1.1.2.4. Analık Hali

Sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe aynı ve nakdi yardımlar şeklinde sağlanan sigortalılık haklarıdır.⁹⁶

1.5.1.1.2.5. İşsizlik Sigortası

İş ilişkisinin sona erdiği bazı hallerde, işsiz kalanlara belirli bir süre nakdi ödemelerin sağlandığı bir sigorta türüdür. Yararlanma şartları prim ödeme ve ilgili sosyal güvenlik kurumlarına yapılan başvurulara göre değişmektedir.⁹⁷

1.5.1.2. Genel Sağlık Sigortası

Genel sağlık sigortası, kişilerin maddi durumlarına bakılmaksızın gelecekte karşısına çıkabilecek sağlık risklerine karşı önce sağlıklarının korunmasını ve ihtiyaç duyulan durumlarda yapılacak olan harcamaların finansmanını sağlayan, toplumun sağlık hizmetlerine adil, zamanında, etkin bir şekilde faydalanmasını amaçlayan ve prim ödeme karşılığında yararlanılan bir sosyal güvenlik aracıdır. Bazı durumlarda sosyal yardım kapsamında değerlendirilerek prim ödemeleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu durumda olan bireyler sağlanan devlet prim katkısı ile genel sağlık sigortasından yararlanmaktadır. Genel sağlık sigortası zorunludur.⁹⁸

---

⁹⁵ Gerek, s.231.

⁹⁶ Gerek, s.231.

⁹⁷ Gerek, s.234.

⁹⁸ Resul Kurt ve Diğerleri, **Sosyal Güvenlik Rehberi**, Ankara: ISMMMO Mevzuat Serisi-7, İSMMMO Yayınları 112, Mart Matbaacılık Sanatları Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi., 2008, s.15.

1.5.1.3. Özel Sigorta⁹⁹

Özel sigorta, sigortalı olan ile sigortayı yapan tüzel kişilik olmak üzere iki tarafın bulunduğu ödenen prim karşılığında yararlanan özel plana sahip sigorta türüdür. Belirlenen limitler, özel ve genel şartlar dâhilinde daha önceden sigorta poliçesinde belirtilen olası risklere karşı sigortalıyı korur. Ölüm, maluliyet, ferdi kaza, sağlık gibi konuları kapsayan *hayat sigortaları* ile yangın, trafik, konut, seyahat, nakliye vb. maddi kayıpların ve hasarların karşılanmasına yönelik *hayat dışı sigorta* alt kollarından oluşmaktadır.

Uygulamada bazı özel ve tüzel kuruluşların sandıkları tarafından üyelerin maaşlarından kesilen veya zorunlu prim ödeme karşılığında yapılan *mecburi sigorta* türleri bulunmaktadır. Türkiye’de mecburi sigorta türüne *Türk Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Sandığı* örnek verilebilir.

Bir özel sigorta türü olarak kabul gören, uygulamada hayat ve hayat dışı sigorta türlerinden farklılıkları bulunan, emeklilikte toplu para ve düzenli gelir imkânı sağlayan *Bireysel Emeklilik Sistemi (BES)* bulunmaktadır. BES, çalışanlara zorunlu olarak uygulanabildiği gibi isteğe bağlı olarak prim ödeme karşılığında da yararlanılmaktadır.

4632 sayılı *Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu* Türkiye’de uygulanmakta olan bireysel emeklilik sistemi yasal dayanağıdır. İlgili kanunda, kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olması, bireylerin emekliliğine yönelik tasarrufların yatırıma yönlendirilmesi, emeklilik döneminde ek bir gelir sağlayarak refah seviyelerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak oluşturarak istihdam artışının sağlanması, ekonomik kalkınmaya katkı sağlaması, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre uygulamak amacıyla konulduğu belirtilmiştir.¹⁰⁰

---

⁹⁹ Türkiye Sigorta Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, <https://www.tsb.org.tr> (15.02.2017); Emeklilik Gözetim Merkezi, <http://www.egm.org.tr> (15.02.2017)

¹⁰⁰ Resmi Gazete, *Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu*, Kanun No: 4632, Kabul Tarihi: 28.3.2001, Sayı: 24366, Tertip 5, Cilt 40, s.7875-7890.

Bireysel emeklilik sistemi ile normal hayat sigortaları arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bireysel emekliliğin amacı, emeklilik döneminde bireye ek gelir sağlamaktır. Bundan dolayı teminat içermez sadece birikime yöneliktir. Türkiye’de en az 10 yıl prim ödeme ve 56 yaş sınırı bulunmaktadır.¹⁰¹

1.5.2.Primsiz Sistem

Çalışma ve prim ödeme şartı olmayan, devlet tarafından karşılıksız sağlanan, sosyal refah devleti olma özelliği gereği sosyal güvenliğin toplum genelini kapsamaması amacıyla karşılıksız yapılan sosyal yardım ve hizmetlerdir.

1.5.2.1. Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımlar fakir, bakıma muhtaç, yaşlı, engelli veya özel durumları olan kişilere devlet, vakıflar ve diğer kuruluşlar tarafından aynı ve nakdi olarak sağlanan yardımlardır.

Sosyal yardımlar, sosyal sigortalar kapsamı dışında kalan grupları veya sosyal sigorta kapsamında olan fakat yeterince korunmayanları olmuş veya olabilecek risklere karşı korumak amacıyla yapılmaktadır.¹⁰²

Sosyal yardımlar muhtaç kişinin durumuna göre, acil veya bir defalık olabileceği gibi sürekli de olabilir.

Sosyal sigortalardan yararlanabilmek için belli bir oranda prim ödeme zorunlu iken sosyal yardımlar tamamen devlet kaynakları tarafından karşılanmaktadır. Sosyal yardımlarda herhangi bir karşılık beklenmemektedir. Bireyler sosyal sigortalar kapsamına alındıkça, sosyal yardımlara olan ihtiyaçları azalmakta ve zamanla bu ihtiyaç ortadan kalkmaktadır.

---

¹⁰¹ Emeklilik Gözetim Merkezi.

¹⁰² Koç, s.36-37.

1.5.2.2. Sosyal Hizmetler

Bir ülkede yaşayan bireylere sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde yardımcı olmaya yönelik tüm hizmetlerdir. Sosyal hizmetler kamu kuruluşları, özel gönüllü kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır. Sosyal yardımlar, maddi bir nitelik taşımakta, sosyal hizmetler ise belirli hizmetlerin sunulması şeklinde olmaktadır.¹⁰³

Sosyal hizmetler, bireyin maddi olarak katkısını gerektirmeyen, kişinin sosyal ve ekonomik sorunlarına çözüm bulunmasını, toplum içinde ve yakın çevresiyle uyum içerisinde yaşamasını amaçlayan kamu ve özel kuruluşların sağladıkları karşılıksız hizmetlerdir.¹⁰⁴

1.6. Sosyal Güvenliğin Finansmanı

Sosyal güvenliğin sisteminin finansmanı, işçi, işveren, bağımsız çalışanlardan alınan primler, devlet katkısı ve toplanan vergiler yoluyla sağlanmaktadır.

Devletin, prim ödeme katkısında bulunma, sosyal güvenlik kurumlarının yönetim giderlerini karşılama, sosyal güvenlik kurumları bütçelerinin açık vermesi durumunda bu açığın kapatma, vergi muafiyeti, vergi indirimi şeklinde finansman destekleri olmaktadır.¹⁰⁵

Sosyal güvenlik sisteminin düzenli bir şekilde devamlılığının sağlanması için sadece gelire sahip olması yeterli değildir. Gelirle gider arasında bir dengenin kurulması gereklidir. Sosyal güvenlik sisteminin finansmanı, *fon biriktirme yöntemi ile dağıtım yöntemi* şeklinde yapılmaktadır. Bu yöntemlerin her biri tek başına kullanılabileceği gibi karma olarak uygulanması mümkündür.¹⁰⁶

---

¹⁰³ Gerek, s.200.

¹⁰⁴ Koç, s.38.

¹⁰⁵ Gerek, s.202.

¹⁰⁶ Gerek, s.203.

Aktüeryal denge, sosyal sigorta kuruluşlarının gelirleri ile giderleri arasındaki mali dengelerin değerlendirilmesinde kullanılan bir ölçüdür. Aktüeryal dengenin sağlanmasında iki temel finansman yöntemi kullanılmaktadır. Bunlardan ilki, her aktif sigortalı neslin kendinden önceki sigortalı ve toplumun ihtiyaç sahibi bireylerin sosyal güvenlik harcamalarını finanse ettiği *dağıtım*, diğeri ise her aktif sigortalı neslin kendi sosyal güvenlik harcamalarını karşıladığı *biriktirme* şeklinde finanse edilen fon yöntemidir.¹⁰⁷

Çalışanın, işverenin katkıları ve nüfus yapısındaki değişimler dağıtım yönteminin taşıdığı risklerdir. Fon biriktirme yöntemi, çalışan ve işveren katkı miktarı, nüfus yapısındaki değişmelere karşı duyarsızdır, değişmemektedir.¹⁰⁸

Dağıtım yöntemi sosyal sigortalarda daha yaygın olarak kullanılır. Primler ücretle bağlantılı olduğundan ücretlerin artma durumunda primlerde artmaktadır. Uygulamada dağıtım yöntemi kolektivizm* karakteristiği taşımaktadır. Hesap daha sadedir. Fon yöntemi özel sigortalarda daha yaygın kullanılmaktadır. Primler ücret artışına bağlı olmadan belirlenir. Giderlerin oluşacağı döneme kadar gelirler bir fonda toplanarak değerlendirilir. Uygulamada kolektivizm karakteristiği taşımakla beraber bireyseldir. Hesap daha karışıktır.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Halim Tatlı ve İsmet Göçer, “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Politikalarının Sürdürülebilirliği: Çoklu Yapısal Kırılgalı Eş bütünleşme Analizi” *Business and Economics Research Journal*, 2015, Volume 6, Number 3, s.90.

¹⁰⁸ Mustafa Baylan, “Sosyal Güvenlik Harcamalarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi”, **Doktora Tezi**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, SBE, 2014, s.80-81.

¹⁰⁹ Suat Uğur, “Özel ve Sosyal Sigortaların Kıyaslanması” **Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi**, Yıl: 6, Sayı:26,2004,s.54. Aktaran: Hatice Erol, “Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Finansmanı Sorunu ve Çözümü”, **Doktora Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2005, s.40.

* Ortak kullanmayı ve toplum içinde her türlü harekette ortak davranış, ortaklaşacılık.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İSRAİL DEVLETİ'NE GENEL BAKIŞ

2.1. Orta Doğu Bölgesi ve Ülkeleri

Orta Doğu tanımlaması nesnel bir coğrafi tanımlama olmaktan çok jeokültürel tanımlama olma özelliği taşımaktadır. Jeokültürel alan olarak İslam kimliğini, jeoekonomik kaynak alanı olarak petrolü, fiziki coğrafya olarak kurak bozkır ve çöl iklimini, stratejik olarak Avrasya'yı çevreleyen kenar bölge kuşağının merkez hattını ifade etmek için kullanılmaktadır.¹¹⁰

Akdeniz'e kıyısı olan ülkeler Suriye, Lübnan, İsrail, Filistin, Ürdün, Arap yarımadası ve körfez ülkeleri Suudi Arabistan, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Umman, Bahreyn, Yemen ile birlikte İran, Irak, Mısır ve Türkiye'nin güneydoğu kısımlarının bulunduğu bölge dar anlamda Orta Doğu bölgesi olarak tanımlanabilir.¹¹¹

Orta Doğu'da nüfus *Samiler*, *Hint-Avrupa* ve *Turanî* grubuna mensup olanlar olmak üzere üç ana etnik gruba ayrılmaktadır. Orta Doğu'nun en geniş etnik Samiler, grubu Araplar ve İbranilerdir; bunun yanında Kaldeliler, Süryaniler, Akadlar, Babiller ve Asuriler bu etnik grup içerisinde yer alırlar. İbranilerin çoğu İsrail'de yaşamakta olup çoğunluğu buraya bölge dışındaki ülkelere gelmişlerdir. İkinci etnik grup, Hint-Avrupa grubu içerisinde yer alan İranlılar, Ermeniler, Kürtler ve Rumlar ile bazı küçük gruplar yer almaktadır. Turanî grubunu ise Türklerden oluşmaktadır.¹¹²

Dünya mevcut ham petrol rezervlerinin %55'inden fazlası bölgede bulunmaktadır. Petrol rezervleri bakımından zengin olan ülkeler İran, Irak, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'dir. Petrol gelirlerinden dolayı özellikle körfez ülkelerinin milli gelirleri ve kişi başı milli gelirleri yüksektir.¹¹³

---

¹¹⁰ Ahmet Davutoğlu, **Stratejik Derinlik**, 33. Basım. İstanbul: Küre Yayınları, 2009, s.324.

¹¹¹ Davut Dursun ve Diğerleri, **Orta Doğu'da Siyaset**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No: 3035, 2013, s.6-8.

¹¹² Dursun ve Diğerleri, s.9.

¹¹³ Dursun ve Diğerleri, s.14.

Şekil 2’de Orta Doğu siyasi haritası görülmektedir.

Şekil 2
Orta Doğu Siyasi Haritası

Kaynak: https://legacy.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/middle_east_pol_2013.pdf (26.03.2017)

2.2. İsrail'in Coğrafi Konumu

İsrail, Orta Doğu bölgesinde Doğu Akdeniz kıyısında olan bir ülkedir. Batısında Akdeniz, kuzeyinde Lübnan ve Suriye, doğusunda Ürdün, güneybatısında Sina Yarımadası ve Gazze, güneyinde Mısır ve Kızıldeniz ile çevrilidir. Toplam yüzölçümü yaklaşık 20.770 km² dir. Sınırlarının uzunluğu Mısır 208 km, Ürdün 307 km, Lübnan 81 km, Suriye 83 km, Batı Şeria 330 km, Gazze Şeridi 59 km olmak üzere toplam 1.068 km dir.¹¹⁴

Golan tepelerinde bulunan Hermon dağı (2.656 m) ve Negev'de Rosh Ramon dağı (1.035 m) ülkenin en yüksek yerleridir. Deniz seviyesinin 400 metre altında bulunan Ölü deniz en alçak noktasıdır. Kuzey kısmında bulunan Galile bölgesinden güneyde Negev çölüne kadar sıradağlar uzanmaktadır. Burada bulunan sıradağları kesen Rift, Hula, Jezreel, Ürdün ve Arava vadileri bulunmaktadır. Ürdün nehri, Galile (Kinneret-Tiberias) gölü ve Ölü deniz çevresindeki sulak araziler tarım alanlarıdır.¹¹⁵

Uluslararası toplum tarafından Tel Aviv başkent olarak kabul edilmektedir. Kudüs, ülkenin nüfus bakımından en büyük şehridir. Tel Aviv, Hayfa, Rishon LeZion, Ashod, Beerşeba, Petah Tikva, Netanya, Bnei Brak, Bat Yam, Ramat Gan, Ashkelon ülkenin diğer şehirleridir. İsrail'in göç aldığı dönemde Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden gelen göçmen Yahudiler, ülkenin güneyin kısmında yerleştirilmiştir.

Nüfusun yaklaşık yarısı Akdeniz kıyısı boyunca uzanan sahil şeridinde yaşamaktadır. Endüstrinin büyük bölümü, limanlar ve hava alanları bu kısımda bulunmaktadır.¹¹⁶

İsrail Kudüs bölgesi, Kuzey bölgesi, Hayfa bölgesi, Merkez bölgesi, Tel Aviv bölgesi ve Merkez bölgesi olmak üzere altı bölgeye ayrılmıştır.¹¹⁷

---

¹¹⁴ Central Intelligence Agency (CIA) – Library Publications Resources The World Factbook ISRAEL
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html> (27.04.2017)

¹¹⁵ T.C. Ekonomi Bakanlığı, İsrail Ekonomik Görünüm Genel Bilgiler, <http://www.ekonomi.gov.tr> (27.04.2017)

¹¹⁶ Ekonomi Bakanlığı

¹¹⁷ Ekonomi Bakanlığı

Şekil 3'te İsrail siyasi haritası görülmektedir.

Şekil 3
İsrail Siyasi Haritası

Kaynak: <http://www.lib.utexas.edu/maps/israel.html> ((28.04.2017)

2.3. İsrail Tarihi

İsrail tarihi günümüzden yaklaşık 4000 yıl öncesine dayanmaktadır. Yakup Aleyhisselam İsrail'in atası olarak kabul edilmektedir. Bölge, M.Ö. 3000-1100 yılları arasında günümüz İsrail, Batı Şeria, Lübnan, Suriye ve Ürdün'ün büyük kısmını içine alan topraklarda hâkimiyet kuran Kenan uygarlığı egemenliği altına girmiştir. Kenan uygarlığı, Hititler ve Miken uygarlığı kökünden gelen Filistinliler gibi Sami Irkı kökenli birçok kabileyi kapsamaktadır.¹¹⁸

İsrail Oğulları (Yakup ve oğulları), kıtlık sebebiyle M.Ö. 1290 yılında Kenan'dan Mısır'a göç etmişlerdir. Dönemin yönetimi tarafından kötü muamele ile karşılaşınca, Hz Musa peygamberin öncülüğünde buldukları yerleşik bölgeyi terk ederek Mısır'dan Kenan (Filistin) bölgesine tekrar geri dönmüşlerdir.¹¹⁹

Filistin adı, M.Ö. 1150 yıllarda bölgenin güneyinde ki kıyı kesimlerine yerleşen Filistinlilerden gelmektedir. İbranice'de Filistinliler ülkesi anlamına gelen *Pleşet* adı ilk çağda Yunanca'ya *Palaistina* biçiminde geçmiştir. Romalılar, M.Ö. 150 yıllarında Suriye eyaletinin en güneydeki kesimini *Suriye Palaistine* olarak isimlendirmişlerdir.¹²⁰

M.Ö. 1039-1032 yılları arasında bölgede ilk Yahudi krallığı kurulmuştur. İlk İsrail kralı Saul olmuştur. Onu izleyen Yahudi krallarından Hz. Davut M.Ö. 990 yılında Filistinlileri ağır bir yenilgiye uğratarak topraklarını ve Kudüs şehrini ele geçirmiş, Kudüs'ü Yahudilerin başkenti yapmıştır.

Davut'tan sonra tahta çıkan oğlu Hz. Süleyman bugün Harem-i Şerif olarak bilinen bölgede ilk Yahudi mabedini yaptırmıştır. Hz. Süleyman'ın ölümünden sonra M.Ö. 930 yılında Yahudi krallığı güneyde Yahuda ve kuzeyde İsrail krallıkları olarak ikiye bölünmüştür.¹²¹ Bölge, M.Ö 722-586 yıllarında Asur ve Babil uygarlıkları egemenliği altına girmiştir. Kuzeyde bulunan İsrail krallığı Asurlar tarafından yıkılmış,

---

¹¹⁸ Berna Süer ve Ayşe Ömür Atmaca, **Arap- İsrail Uyuşmazlığı**, Ankara: ODTÜ Yayıncılık,2006, s.4-5.

¹¹⁹ İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Enformasyon Merkezi, **İsrail Hakkında Gerçekler**, Kudüs: 2008, www.mfa.gov.il/MFA_Graphics/.../ISRAIL%20HAKKINDA%20GERCEKLER.pdf (29.04.2017) s.8.

¹²⁰ Süer ve Atmaca, s.3.

¹²¹ Süer ve Atmaca, s.4-5.

Güneyde bulunan Yahuda krallığı Babiller tarafından halkı Mezopotamya'ya sürgün edilerek yıkılmıştır. Bölge, M.Ö. 530-331 yılları arasında Pers İmparatorluğu, M.Ö. 300-140 arası Büyük İskender'in Pers imparatorluğunu yenmesi ile Makedon-Helen uygarlığı, M.Ö.63-M.S.300 yılları arasında Roma İmparatorluğu hâkimiyetinde kalmıştır.¹²²

Milattan Sonra (M.S.) 638 yılında Hz. Ömer'in Bizansları Yermük savaşında yenmesi ile bölge İslam uygarlığı hâkimiyetine girmiştir. M.S 1071 yılında Selçuklular, M.S. 1098 yılında Fatımiler ve M.S. 1099 yılında Haçlıların kontrolüne giren Kudüs şehri M.S. 1187 yılında Eyyubi hükümdarlığı, M.S. 1250 yılında Memluklar, M.S. 1517 yılında Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine girmiştir.

Roma hâkimiyetinin başladığı dönemlerde dönemin ilahlarına tapmayı kabul etmeyen Yahudi toplumu, kutsal olan inançlara karşı geldikleri nedeniyle dağıtılmış ve dünyanın her tarafına sürgün edilmişlerdir. Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesiyle bu sürgünler ve zulümler yıllar içerisinde daha da artmıştır. 1066 yılında İngiltere'ye gelen Yahudiler 1290 yılında İngiltere'den, 1394 yılında Fransa'dan, 1497 yılında Portekiz ve İspanya'dan sürgün edilmişlerdir. Sürgünler neticesinde Yahudiler Doğu Avrupa ve Osmanlı hâkimiyetinde olan bölgelere göç etmişlerdir.¹²³

1517-1917 yılları arası Osmanlı hâkimiyetinde kalan Filistin bölgesi, I. Dünya Savaşı sırasında İngiltere'nin işgaline uğramıştır. Bölge, 1922 yılında Milletler Cemiyeti'nin kararıyla İngiliz mandasına verilmiştir. 2 Kasım 1917 yılında İngiltere tarafından Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması gerektiği dönemin Dışişleri Bakanı James Balfour'un adıyla anılan *Balfour Deklarasyonu* ile ilan edilmiştir.¹²⁴

I. Dünya savaşı sırasında Osmanlı vatandaşı olan Yahudiler askere alınmış ve geri hizmetlerde Osmanlı ordusunda çeşitli cephelerde savaşa katılmışlardır.¹²⁵

---

¹²² Abit Yaşaroğlu, **Yahudilik ve Siyonizm Tarihi**, 2.Basım.İstanbul: Pınar Yayınları, 2013, s.23-29.; Süer ve Atmaca, s.4-5.

¹²³ Ali Arslan, **Avrupa'dan Türkiye'ye İkinci Yahudi Göçü**, İstanbul: Truva Yayınları, 2006, s.13-28.

¹²⁴ Yaşaroğlu, s.76.

¹²⁵ Arslan, s.126.

1917 yılında Çanakkale savaşında yaklaşık 500 gönüllü asker, 750 katır ve 20 subaydan oluşan *Siyon Katır Alayı* isimli Yahudi gönüllülerinden oluşan birlik Osmanlı ordusuna karşı İngilizlerin yanında savaşa katılmıştır.¹²⁶

1939-1945 yılları arasında yaşanan II. Dünya savaşı döneminde, Almanya'da iktidarda bulunan Naziler tarafından, Avrupa'da 6 milyona yakın Yahudi soykırıma tabi tutularak öldürülmüştür. Bu soykırıma *Holokost* adı verilmektedir.¹²⁷

29 Kasım 1947'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Filistin'in Arap ve Yahudi devletleri arasında paylaşılmasını ve Kudüs'e uluslararası statü verilmesini öngören 181 sayılı kararı kabul etmiştir.

Bu karar sonrası 14 Mayıs 1948 tarihinde İsrail Devleti ilan edilmiş bir gün sonrası Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak bu kararı tanımayarak İsrail'e karşı askeri harekât başlatmışlardır. 15 ay süren I. Arap-İsrail savaşı, Birleşmiş Milletler arabuluculuğuyla yapılan görüşmeler sonucu imzalanan ateşkes anlaşmalarıyla sona ermiştir. Ateşkes anlaşmaları ile İsrail, Birleşmiş Milletler tarafından yapılan taksim planıyla kendisine bırakılan araziyi daha da büyütmüş, Gazze bölgesi Mısır devleti, Batı Şeria ve Doğu Kudüs ise Ürdün devleti yönetiminde kalmıştır. İsrail, 11 Mayıs 1949 tarihinde Birleşmiş Milletler 59. üyesi olarak kabul edilmiştir.¹²⁸

İsrail devletinin kurulmasıyla bazı Arap devletleri ile İsrail arasında, Arap- İsrail savaşları olarak bilinen savaşlar olmuştur. Bunlar: 1948 yılında I. Arap-İsrail savaşı, 1956 yılında Süveyş krizi, 1967 yılında Altı gün süren Arap-İsrail savaşı ve 1973 yılında Yom Kippur savaşıdır. 1973 savaşında Amerika Birleşik Devletleri'nin İsrail'e açık destek vermesi üzerine OPEC üyesi ülkeler tarafından Batı'ya karşı petrol ambargoları uygulanmıştır. 1973 Yom Kippur savaşı sonrasında Orta Doğu'da kalıcı barışın sağlanması amacıyla 1978-1979 yılları arasında Mısır ile İsrail arasında Amerika Birleşik devletleri arabuluculuğunda *Camp David* görüşmeleri yapılmıştır.

---

¹²⁶ Yaşaroğlu, s.73-74.

¹²⁷ Robert Eaglestone, **Postmodernizm ve Holocaust'un İnkâr Edilmesi**, Ebru Kılıç (çev.), İstanbul: Everest Yayınları, 2002, s.2.; Sürer ve Atmaca, s.30.

¹²⁸ İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Hakkında Gerçekler, s.57-67.; Ekonomi Bakanlığı.; Dursun ve Diğerleri, s.9.

Birbirine sınırı olmayan Gazze ve Batı Şeria şehirleri, 1949 yılında İsrail Devleti ve komşuları tarafından oluşturulan Yeşil Hattın kurulmasına kadar Ürdün ve Mısır tarafından yönetilmiştir. Doğu Kudüs dâhil Batı Şeria ve Gazze şeridi Haziran 1967 yılında Altı gün savaşının ardından İsrail tarafından işgal edilmiştir. 1967'den 1981'e kadar İsrail Silahlı Kuvvetleri, bu tarihten sonra İsrail hükümetinin tesis ettiği sivil yönetim tarafından askeri talimatnamelere göre yönetilmiştir.¹²⁹

1987 yılında Filistin'de intifada hareketi yaşanmış, 1988 yılında Ürdün yönetimi ilhak ettiği Batı Şeria ile ilgili her türlü hukuki ilişkisini kestiğine dair açıklama yapmıştır. Bu gelişmeler sonrası sürgünde bağımsız bir Filistin devletinin kurulduğu ilan edilmiş ve başkanlığına Yaser Arafat getirilmiştir. 1994 yılında yapılan Oslo Barış görüşmeleri ile Filistin Ulusal Yönetimi oluşturulmuştur. Birleşmiş Milletler ve diğer üye ülkeler tarafından Filistin Ulusal Yönetimi'nin devlet olarak tanınmasına yönelik gayretler sürdürülmektedir. 2006 yılında İsrail-Lübnan savaşı, İsrail'in Gazze'den çekilmesi ve İsrail'in 2007 yılından beri uyguladığı ambargo, 2017 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıyacağını ve elçiliğini buraya taşıyacağını açıklaması sonrası gelişmeler bölgedeki diğer önemli olaylardır.¹³⁰

Ortaçağ döneminde Yahudiler veba yaymak, kötülüklerin kaynağı olmak, yakın zamanda kapitalizm ve komünizm ideolojileri ile dünyayı egemenlikleri altına almakla suçlanmışlardır.¹³¹ “*Yahudilerin tanrısı dünyevileşmiştir ve dünyanın tanrısı haline gelmiştir. Polişe, çek, senet Yahudi'nin gerçek tanrısıdır, bu kâğıt parçaları yanılısamadan ibarettir.*”¹³² gibi benzeri konularda itham edilmişlerdir. Hz İsa'nın Yahudiler tarafından öldürülerek çarmıha gerildiğine inanılan dini motifli düşünce ve Yahudilerin tefeci, bozguncu, kötülüklerin başı olduğuna dair ön yargılar nedeniyle Yahudi toplumu tarih boyunca sürgün ve göçlere maruz kalmıştır.¹³³

---

¹²⁹ Murat Sabuncu, **Gazze Mahsusuktan Bir Aşk Hikâyesi**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2011, s.156.

¹³⁰ Süleyman Özmen, **Orta Doğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2001, s.185. Dursun ve Diğerleri, s.133-154.; Ekonomi Bakanlığı.

¹³¹ Bernard Lewis, **Semitizm ve Antisemitizm**, Hür Güldü (çev.), İstanbul: Everest Yayınları, 2004, s.16.

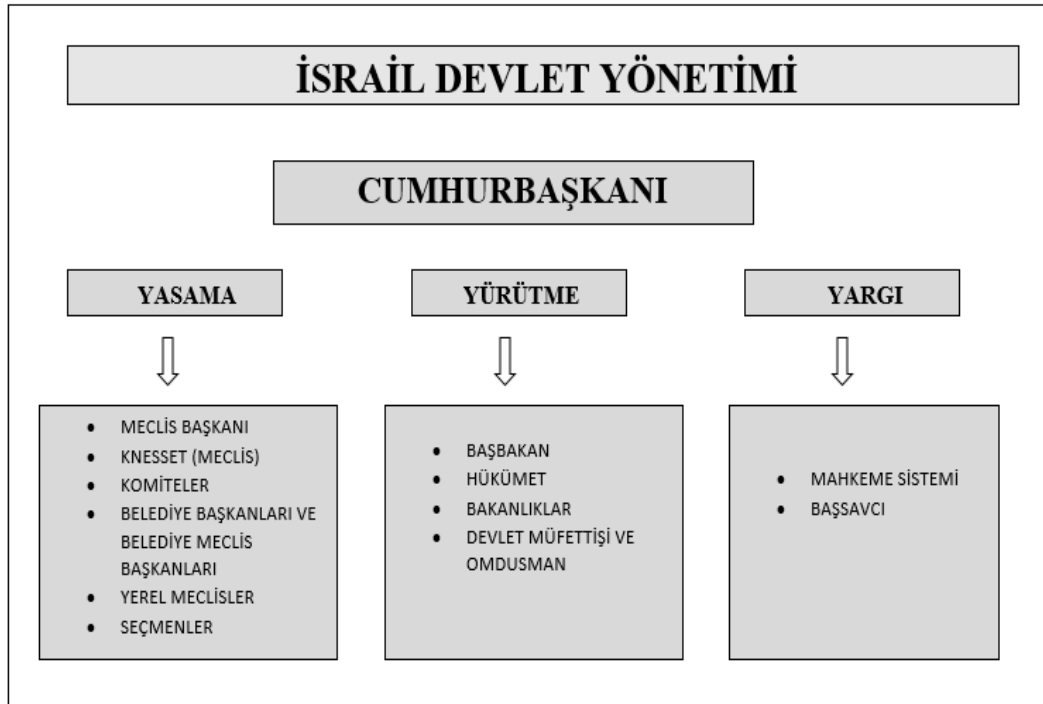
¹³² Karl Marx, **Yahudi Sorunu Üzerine**, Burcu Denizci (çev.), İstanbul: Altıkarbeş Yayın, 2015 s.44.

¹³³ Arslan, s.29.

Bu sürgün ve göçler Filistin’de vaat edilmiş topraklar üzerinde bir yurt oluşturmasını destekleyen *Siyonizm* ideolojisini oluşturmuştur.¹³⁴ 1896 yılında Theodor Herz tarafından *Yahudi Devleti* isimli kitap yayınlanmış ve *Dünya Siyonist Örgütü* kurulmuştur.¹³⁵ 1880 yıllardan 1950 yılına kadar Filistin bölgesinde yurt oluşturmak amacıyla göçler başlamış ve nüfus artışı sağlanmıştır. Günümüzde İsrail bir göçmen ülkesi olarak bilinmektedir. Dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan Yahudiler tarafından İsrail’e göç düzenli bir şekilde halen devam etmektedir.¹³⁶

2.4. İsrail’in Siyasi Yapısı

İsrail yasama, yürütme, yargı kollarından oluşan parlamenter demokrasi ile yürütülen siyasi bir devlettir. Şekil 4’te İsrail devlet yönetim şeması görülmektedir.

Şekil 4
İsrail Devlet Yönetim Şeması

Kaynak: İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Enformasyon Merkezi, İsrail Hakkında Gerçekler, Kudüs, 2008,s.74

¹³⁴ Lewis, s.12.

¹³⁵ Zübeyir Yetik, **Yahudi**, İstanbul: Pınar Yayınları, 2012, s. 85.; Süer ve Atmaca, s.12.; Arslan, s.49.

¹³⁶ Süer ve Atmaca s.24.

Knesset (yasama), hükümet (yürütme) ve yargı yönetim kurumlarıdır. Sistem, denetim ve denge dâhilinde güçler ayrılığı ilkesine dayanır. Yürütme organı (hükümet) yasama organının (Knesset) güvenine bağlıdır. Yargı bağımsızlığı kanunla teminat altına alınmıştır. Cumhurbaşkanı yedi yıllık bir dönem için seçilir.¹³⁷

2.4.1. Yasama

Knesset, ülkenin meclisi ve yasa çıkarma organıdır. Kudüs şehrinde yer almaktadır. 120 meclis üyesi bulunmaktadır. Mecliste temsil edilebilmek için %2'lik seçim barajının geçilmesi şartı bulunmaktadır. Seçim barajının düşük olması nedeniyle kurulan hükümetler koalisyon hükümetleri tarafından yönetilmektedir.¹³⁸ İşçi partisi, Likud partisi, Kadima partisi, İsrail Evimiz Partisi, Yeş Atid, Meretz yanında radikal dinci, aşırı sağ ve Arap partileri ülkenin siyasi partileridir.¹³⁹ “Seçimler, gizli oy ve orantılı temsil esaslarına göre yapılmaktadır. 18 yaşından itibaren bütün vatandaşlar oy verme hakkına sahiptir.”¹⁴⁰

2.4.2. Yürütme

Hükümet, yürütmenin başıdır. Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurabilecek partiye hükümeti kurma görevi verilir. Salt çoğunluğu sağlayarak güvenoyu alan hükümet göreve başlar. Hükümet, başbakan ve bakanlar kurulundan oluşur. Başbakan ve yardımcılarının Knesset üyesi olma zorunluluğu bulunmaktadır. Hükümet içinde görev alacak bakanların Knesset üyesi olma mecburiyeti bulunmamaktadır.¹⁴¹

2.4.2.1. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler belediye başkanı veya meclis başkanı ve oluşturulan meclis tarafından yönetilmektedir. Meclis üyelerinin sayısı, yerleşim yerinin nüfus sayısına göre, İçişleri Bakanlığı tarafından tespit edilmektedir. Mevcut durumda, 73 belediye, 124 yerel

---

¹³⁷ İsrail Ankara Büyükelçiliği, <http://embassies.gov.il/ankara/AboutIsrael/State/Pages/Departments.aspx> (30.04.2017)

¹³⁸ İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Hakkında Gerçekler s.77.; İsrail Meclisi, <https://knesset.gov.il> (30.04.2017)

¹³⁹ Ufuk Ulutaş ve Diğerleri, **İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu**, Ankara: SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayını), 2012. s.49-148.

¹⁴⁰ İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Hakkında Gerçekler, s.81

¹⁴¹ Ulutaş ve Diğerleri, s.42-44.

meclis, 54 bölge meclisi bulunmaktadır. Belediyeler ve yerel meclisler, *Yerel Yönetimler Birliği* altında birleşmiştir. Hükümet önünde Yerel Yönetimler Birliği'nin temsil görevi vardır. Birlik, yerel yönetimlerle ilgili mevzuat çalışmalarını takip etmekte çalışma sözleşmeleri ve hukuki işler gibi konularda rehberlik sağlamaktadır. Uluslararası Belediyeler Derneğinin üyesi olan birlik, dünyanın her yerindeki benzer örgütler ile bağlantı içinde ve karşılıklı ziyaretler yapmaktadır.¹⁴²

2.4.3. Yargı

İsrail'de yargının bağımsızlığı kanunla teminat altına alınmıştır. Mahkemeler; trafik, iş, çocuk, askerlik ve belediye ilgili *idari konulara bakan özel mahkemeler*, dini cemaatlerin oluşturdukları Yahudi hahamlık, Müslüman şeriat, Dürzî dini, Hristiyan cemaat kilise mahkemeleri gibi *medeni durumla ilgili konulara bakan özel mahkemeler*, hukuk ve ceza davalarında yargı yetkisi olan *asliye mahkemeleri* ve bu mahkemelerin üzerinde temyiz yetkisi olan daha önemli hukuk ve ceza davalarında ilk yargılama yetkisi olan *bölge mahkemeleri* ve ülke çapında en son temyiz yetkisi olan *yüksek mahkeme*'den oluşmaktadır.¹⁴³

2.5. İsrail'in Nüfus ve Toplumsal Yapısı

2.5.1. İsrail Ülke Nüfusu

2017 yılı itibari ile İsrail'in toplam nüfusu, 8.680.000 kişidir. Ülke nüfusu 6.484.000 kişi ile %74,7'lik bir oran ile Yahudi, 808.000 kişi ile %20,8'lik bir oran ile Müslüman Arap, 388.000 kişi ile %4,5'lik bir oran ile Arap olmayan Hristiyanlar, Dürzî, Bahaî vb. diğer gruplar oluşmaktadır. Nüfusun %28'i 0-14 yaş grubu, %10,3'ü 65 yaşından büyüktür. Mevcut nüfus eğilim verilerine bakıldığında İsrail nüfusunun 2025 yılına kadar 10 milyona ulaşacağı öngörülmektedir.¹⁴⁴

---

¹⁴² İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Hakkında Gerçekler s.87-88.

¹⁴³ İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Hakkında Gerçekler s.44.

¹⁴⁴Yahudi Sanal Kütüphanesi, <http://www.jewishvirtuallibrary.org>, (30.04.2017)

2.5.2. Dünya Geneli Toplam Yahudi Nüfusu

Dünya geneli bazı ülkeler ve İsrail’de toplam Yahudi nüfus sayıları Tablo 1’de görülmektedir. 2016 yılı verilerine göre, dünya geneli toplam Yahudi nüfusu 14.410.700 kişidir. Yahudi nüfusun en kalabalık olduğu ülke İsrail’dir. İsrail’den sonra en fazla kalabalık nüfus Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunmaktadır. Fransa, Kanada, İngiltere, Arjantin, Rusya, Almanya ve Avustralya 100.000 üzerinde Yahudi nüfusunun bulunduğu ülkelerdir. Türkiye’de 15.000 üzerinde bir nüfusa sahip; İstanbul ve İzmir şehirlerinde yaşayan küçük bir azınlık cemaatidir.¹⁴⁵

Tablo 1
Bazı Ülkelerde Yahudi Nüfus ve Toplam Yahudi Nüfusa Oranı (2016)

No	Ülke	Yahudi Nüfus	Toplam Yahudi Nüfusa Oranı	No	Ülke	Yahudi Nüfus	Toplam Yahudi Nüfusa Oranı
1	İsrail	6.336.400	%44	10	Brezilya	94.200	% 0,7
2	A.B.D.	5.700.000	% 39,5	11	Ukrayna	56.000	% 0,4
3	Fransa	460.000	% 3,2	12	K. Afrika	69.500	% 0,5
4	Kanada	388.000	% 2,7	13	Macaristan	47.600	% 0,3
5	İngiltere	290.000	% 2	14	Meksika	40.000	% 0,3
6	Arjantin	180.700	% 1,3	15	Belçika	29.500	% 0,2
7	Rusya	179.500	% 1,2	16	Türkiye	15.500	% 0,02
8	Almanya	117.000	% 0,8	17	İran	9000	% 0,05
9	Avustralya	113.000	% 0,8	18	Japonya	1000	% 0,01

Kaynak: Yahudi Sanal Kütüphanesi, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jewish-population-of-the-world> Sources: Dashefsky, Arnold/Sheskin, Ira. American Jewish Year Book 2016. <http://www.springer.com/us/book/9783319461212> (15.05.2017)

¹⁴⁵ Yahudi Sanal Kütüphanesi.

1880-2016 yılları arası dünya geneli toplam Yahudi nüfus sayıları Tablo 2’de görülmektedir. Dünya Yahudi nüfusu, 1880 yılından günümüze kadar yüzde yüzlük bir artış göstermesine rağmen yaklaşık 7 milyarlık dünya nüfusu içinde %0,02’ye tekabül eden az bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2
Yıllar İtibari İle Dünya Yahudi Nüfusu (1880-2016)

Yıl	Yahudi Nüfus	Yıl	Yahudi Nüfus
1880	7.800.000	1960	12.079.000
1900	10.600.000	1970	12.585.000
1922	14.400.000	1980	12.819.000
1925	14.800.000	1990	12.868.000
1939	16.728.000	2000	12.900.000
1945	11.000.000	2010	13.428.300
1950	11.297.000	2016	14.410.700

Kaynak: Yahudi Sanal Kütüphanesi, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jewish-population-of-the-world> Sources; Dashefsky, Arnold/Sheskin, Ira. American Jewish Year Book 2016, <http://www.springer.com/us/book/9783319461212> (15.05.2017)

2.5.3. Yahudi Toplumu

Yahudi geleneklerine göre, Yahudi anneden doğan her çocuk ve Yahudi köklerinden geldiğini ispatlayan ve dini törenden geçen kişiler Yahudi olarak kabul edilmektedir. Laik, çok dindar Ortodoks tutucular ve Liberallere kadar farklı gruplar bulunmaktadır. İsrail’de Yahudi toplumu Aşkenaz Yahudileri, Seferad Yahudileri ve Mizrahi Yahudileri olmak üzere üç ana toplumsal gruba ayrılmaktadır.¹⁴⁶

¹⁴⁶Türkiye Yahudileri, <http://www.turkyahudileri.com>, (15.05.2017)

2.5.3.1 Aşkenaz Yahudileri

Aşkenaz adı, Orta Çağ dönemi Kuzey Fransa ve Batı Almanya'da Ren nehri boyunca yaşayan Yahudilere verilmiş isimdir.¹⁴⁷ İbrani alfabesinde Aşkenaz, Almanya manasına gelmektedir. İsrail'e göç eden ilk Yahudi grubudur. Aşkenaz Yahudileri Almanya, Merkez ve Doğu Avrupa ülkeleri, Kuzey ve Güney Amerika, Güney Afrika ve Avustralya'dan İsrail'e göç etmişlerdir. İsrail Devleti'nin kuruluşunda ve günümüz devlet kademelerinde yönetiminde önemli bir ağırlığa sahiptirler. Günümüze kadar görev yapan devlet başkanlarının ve meclis milletvekillerinin %80'i Aşkenaz kökenlidir. Aşkenaz Yahudileri batı kültürü ve burjuva değerlerine sahip eğitilmiş kesimdir.¹⁴⁸

2.5.3.2. Seferad Yahudileri

Sefarad veya Seferad, İbranice'de *İspanyol* manasına gelmektedir. 1492 yılında veba mikrobi taşıdıkları gerekçesiyle dönemin yönetimleri tarafından İspanya ve Portekiz bölgesinden zorla sürgün edilmişlerdir.¹⁴⁹ Sürgün edilen Yahudilerin bir kısmı Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı topraklarına gelmişlerdir. XIX. yüzyıl Filistin bölgesinde bulunan Yahudilerin çoğunluğu Sefarad kökenlidir. Bunlar ağırlıklı olarak ticaret ile uğraşmaktadırlar.¹⁵⁰

2.5.3.3. Mizrahi Yahudileri

Mizrahi, *doğulu* anlamında kullanılmaktadır. Mizrahi Yahudileri ağırlıklı Müslüman ve Arapça konuşan ülkeler Yemen, Irak, İran, Afganistan ile Hindistan'dan 1948 yılından itibaren İsrail'e göç etmişlerdir. Mevcut Yahudi grupları içerisinde en geri kalmış gruptur. Genelde alt ve orta sınıfa mensup olan niteliksiz işlerde çalışan eğitim seviyeleri düşük Yahudi grubudur.¹⁵¹

---

¹⁴⁷ Yahudi Sanal Kütüphanesi, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/ashkenazim> (15.05.2017)

¹⁴⁸ Özmen, s.111.

¹⁴⁹ Yahudi Sanal Kütüphanesi, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/sephardim> (15.05.2017)

¹⁵⁰ Özmen, s.112.

¹⁵¹ Özmen, s.112.

2.5.4. Diğer Yahudi Olmayan Gruplar ve Konuşulan Diller

İsrail’de yaşayan Yahudi olmayan Müslüman Araplar, Hristiyan Araplar, Dürziler, Çerkezler ve Bahailer olmak üzere farklı dini ve etnik gruplar bulunmaktadır. Müslüman Arapların yarısından fazlası ülkenin kuzeyinde küçük şehirler ve köylerde, Hristiyan Araplar Nasıra, Şfar’am ve Hayfa şehirlerinde kentsel alanlarda yaşamaktadır. Hristiyan Araplar Yunan Katolik, Yunan Ortodoks ve Roma Katolik kiliselerine mensupturlar.¹⁵²

İsrail’in resmi dili İbranicedir. İkinci derecede çok konuşulan dil Arapça ve belli bir kesim tarafından konuşulan İngilizcedir. İbranice ve Arapça aynı kökenli olup yazılar sağdan sola okunmaktadır. Ortodoks Rusların konuştuğu Rusça, Ermenice ve Bedevi Arapların konuştuğu farklı Arapça lehçeleri bulunmaktadır.¹⁵³

2.6. Çalışma Hayatında Etkin Olan Bazı Kurumlar

İşçi sınıfının haklarını savunmak için kurulan örgütlere *sendika* denilmektedir. Aynı işyerinde çalışan işçilerin oluşturduğu sendikalar *iş yeri sendikaları*, ayırım yapmaksızın aynı meslek dalında çalışan işçilerin oluşturduğu sendikalar *meslek sendikaları*, ulusal düzeyde faaliyet gösteren sendikaların bir araya gelmesiyle oluşan yapı *federasyon*, en üst düzeyde işçi sendikal örgütlenmeleri *işçi konfederasyonlarıdır*.

Histadrut, İsrail’de çalışan nüfusun mesleki ve ekonomik meseleleri ile ilgilen en üst düzey işçi sendikal örgütüdür. 1920 yılında kurulmuştur. 1949 yılında kurulan İsrail devletinin kuruluşunda önemli bir rolü vardır. İşçi hakları, fazla mesai, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, işçilerin işverene karşı temsil edilmesi, istihdam güvenliğinin sağlanması, emeklilik haklarının geliştirilmesi, çalışanların, kadınların, emeklilerin geleceğine yönelik haklar ve toplu iş sözleşmeleri alanlarında çalışmalar yapmaktadır.¹⁵⁴

---

¹⁵² İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Hakkında Gerçekler, s.138.

¹⁵³ Özmen, s.123.

¹⁵⁴Yahudi Sanal Kütüphanesi, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/the-histadrut> , (20.06.2017)

İsrail’de en büyük işçi sendika örgütü *Histadrut İşçi Federasyonu*’na bağlı alt sendikalar: “*Emekliler Derneği, Devlet Çalışanları Birliği, Taşımacılık İşçileri Sendikası, Gıda ve İlaç İşçileri Sendikası, Basın İşçileri, İletişim, Sanatçılar, Enerji ve Tur Rehberleri Sendikası, İnşaat ve Ağaç İşçi Sendikası, Metal, Elektrik, Otomotiv Elektroniği İşçileri Sendikası, İsrail Mühendisler Birliği ve diğerleridir.*”¹⁵⁵

İsrail’de tarım bölgelerinde kurulan topluluklara *Kibutz* ve *Moshav* adı verilmektedir. Komün (Ortak) sisteminin yaşandığı, özel mülkiyetin bulunmadığı topluluklara *Kibutz* denilmektedir. İlk *Kibutzlar*, 1909 yılında Filistin’de satın alınan araziler üzerinde kurulmuştur. *Kibutzlarda* tarım ürünleri dışında endüstriyel ürün üretimi de yapılmaktadır. *Kibutzlar* belli alanlarda uzmanlaşmışlardır.

Moshav’ın *Kibutz*’dan farkı özel mülkiyet ve rekabet ortamının olmasıdır. İsrail’de ilk *Moshav*, 1921 yılında kurulmuştur. Tarımsal üretim yapmak isteyen aileler, belli miktarlarda arazi satın alarak *Moshav* kooperatifine üye olurlar. Bu aileler geçimlerini tamamen tarıma dayalı olarak sağlamaktadır.

2.7. İsrail’in Ekonomik Görünümü¹⁵⁶

İsrail dışı açık bir piyasa ekonomisine sahiptir. 2016 yılı verilerine göre, gayri safi yurt içi hâsılası yaklaşık 320 milyar dolar*, kişi başı milli geliri 37.293 dolardır. Dünya Bankası tarafından yayınlanan ekonomik büyüklük göstergesinde 33’üncü sıradadır. Ekonominin %1,3’ü tarım, %22,1’i sanayi ve %76,6’sı hizmetler sektöründen oluşmaktadır. Çalışan işgücünün %1,1’i tarım, %17,6’sı sanayi ve %75,5’i hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. İşsizlik oranı yaklaşık %5 civarındadır.

---

¹⁵⁵ Histadrut (İsrail İşçi Sendikaları Üst Örgütü) <https://www.histadrut.org.il> (20.06.2017)
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/history-and-overview-of-the-kibbutz-movement> (20.06.2017)

¹⁵⁶ İsrail Ekonomi ve Endüstri Bakanlığı, <http://economy.gov.il/English/Pages/default.aspx>
Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), <http://www.oecd.org/israel/>; Birleşmiş Milletler Ülke Profili, <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Israel>; T.C. Ekonomi Bakanlığı; Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK); Knodea Ülke İstatistikleri, <https://knoema.com>; Tradingeconomics Ülke İstatistikleri, İsrail Ekonomisi, <https://tradingeconomics.com/search.aspx?q=%C4%B1srail>; İLO, <https://www.ilo.org> (20.06.2017); Harun Öztürkler, “Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (Orsam)”, İsrail Ekonomisinin Özellikleri, **Ortadoğu Analiz Dergisi**, Aralık 2011, Cilt:3, Sayı:36, s.74.

* Çalışmamızda dolar olarak verilen para birimi değerleri *Amerikan Doları*’dır.

Dış ticaret hacmi 126 milyar dolar, ihracatı 59 milyar 888 milyon dolar, ithalatı ise 65 milyar 700 milyon dolardır. İsrail ekonomisi petrol ve sanayi ürünlerindeki fiyat hareketlerinden kolayca etkilenmektedir. Toplam ithalatın %75'ini hammadde ithalatı oluşturmaktadır. İhraç edilen ürünlerin başında toplam ihracattaki payı %26 olan elmas ve mücevherat gelmektedir.

2016 yılında ihracat yapılan ilk dört ülke ve rakamları sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri 17 milyar 657 milyon dolar, Hong Kong 4 milyar 417 milyon dolar, Birleşik Krallık 3 milyar 914 milyon dolar, Çin 3 milyar 322 milyon dolardır. İhracat yapılan diğer ülkeler Belçika, Hindistan, Hollanda, Almanya, İsviçre, Fransa, Türkiye, Vietnam, İtalya, İspanya, Japonya, Brezilya, Rusya Federasyonu, Güney Kore, Kanada, Malezya ve Avustralya'dır. İthalat yapılan ilk dört ülke ve rakamları sırasıyla Çin 7 milyar 981 milyon dolar, Amerika Birleşik Devletleri 7 milyar 925 milyon dolar, Almanya 4 milyar 287 milyon dolar ve 3 milyar 217 milyon dolar ile Belçika gelmektedir. Sırasıyla ithalat yaptığı diğer ülkeler İtalya, Türkiye, Japonya, Rusya Federasyonu, İrlanda, Birleşik Krallık, Hindistan, Hong Kong, Güney Kore, Fransa'dır.

İsrail, 1962 yılında *Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması*'na, 1995 yılında *Dünya Ticaret Örgütü*'ne üye olmuştur. Türkiye ve bazı ülkeler ile *Serbest Ticaret Antlaşmaları* yapmıştır.

2016 yılında Türkiye ile İsrail arasında 4 milyar 342 milyon dolar dış ticaret hacmi bulunmaktadır. İsrail tarafından Türkiye'ye 1 milyar 386 milyon dolar ihracat, 2 milyar 956 milyon dolar ithalat yapılmıştır. Dış ticareti Türkiye lehine açık vermektedir.

İsrail'in ithalat ve ihracatında en büyük paya sahip ülkeler arasında resmi kayıtlara göre komşuları ve Arap yarım adası ülkeleri bulunmamaktadır. Dünya'nın birçok ülkesine dağılmış özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Yahudi işadamları ve lobileri kanalıyla İsrail ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunan sermaye girişleri olmaktadır.¹⁵⁷

---

¹⁵⁷ Stephen M. Walt ve John Mearsheimer. **İsrail Lobisi ve ABD Dış Politikası**, Elif Ocak (çev.) İstanbul: Zodyak Kitap, 2014, s.11.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İSRAİL SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

3.1. Genel

İsrail’de uygulanan sosyal güvenlik sistemi çalışanın, işverenin ve devletin maddi olarak katkıda bulunduğu, ödenen primler karşılığında yararlanan sosyal sigortalar ile sosyal devlet olma gereği devlet ve gönüllü kuruluşlar tarafından karşılıksız, sosyal güvenliğin toplum genelinde yaygınlaşmasını sağlayan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden oluşmaktadır.

İsrail sosyal güvenlik sisteminde en önemli kurumların başında *Ulusal Sigorta Enstitüsü** *The National Insurance Institute (NII)* gelmektedir. Özerk bir yapıya sahip olan kurum Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı¹⁵⁸ ile koordineli hizmet yürütmektedir. Ulusal Sigorta Enstitüsü, 1953 yılında İsrail Parlamentosu tarafından kabul edilen *Ulusal Sigorta Kanunu* ilgili maddelerine istinaden faaliyet göstermektedir.

Ulusal Sigorta Enstitüsü; çalışanlar, işverenler, bağımsız çalışanlar ve diğer yükümlülerden ulusal ve sağlık sigorta primleri toplamakla görevlidir. Toplanan sigorta primleri sistem finansmanın ana kaynağını oluşturmaktadır. Sigorta katkı payları ücretlere göre farklılıklar göstermektedir. Ulusal sigorta sistemi finansmanına devlet katkısı bulunmaktadır.¹⁵⁹

Ulusal Sigorta Enstitüsü; yaşlılık, genel maluliyet, ölüm, analık, hastalık, iş kazası, uzun süreli bakım, işsizlik vb. sosyal güvenlik ile ilgili programları yönetmek, şubeleri aracılığıyla gerekli yasal ödemeleri yapmak, diğer yasalar ve anlaşmaları uygulamakla yükümlüdür.¹⁶⁰

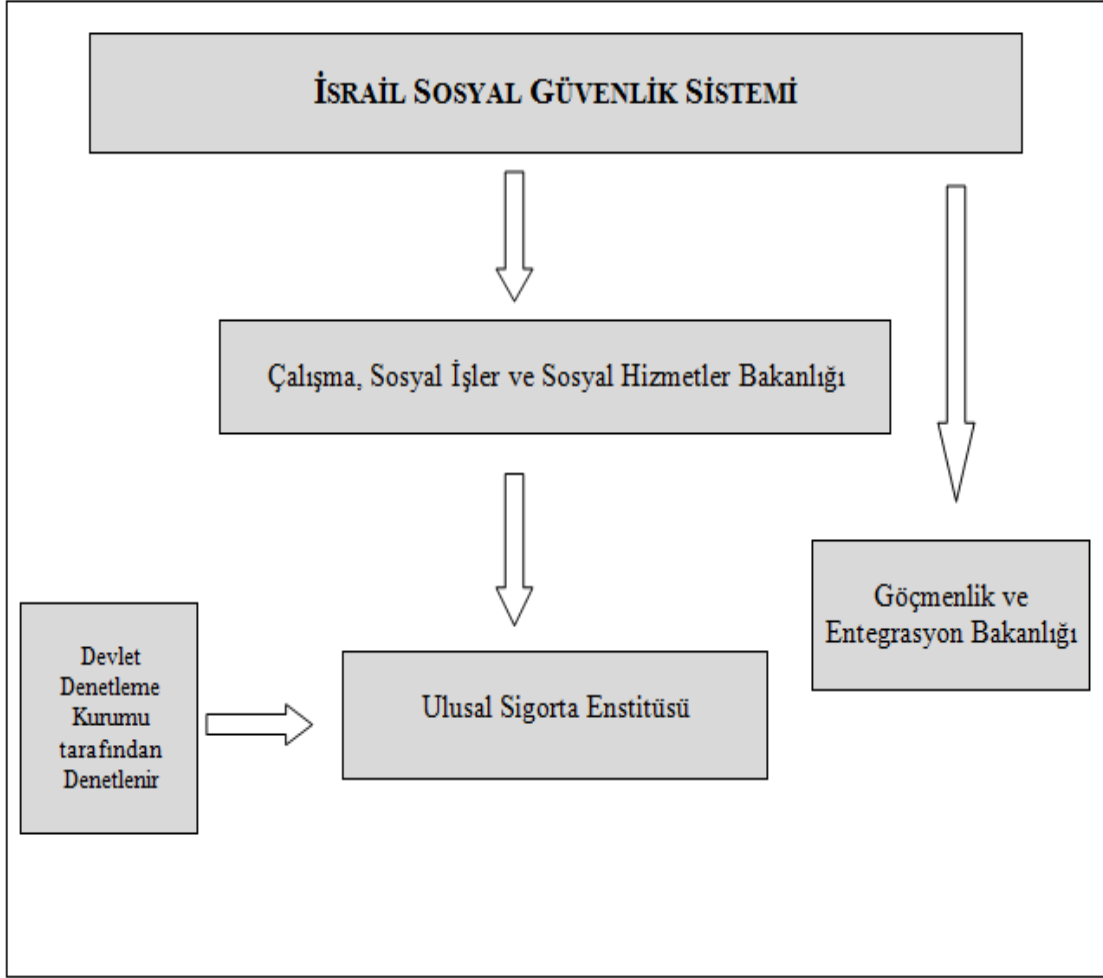
¹⁵⁸ İsrail Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (Ministry of Labor, Social Affairs and Social Services-MOLSA), <http://www.molsa.gov.il/> (20.06.2017)

¹⁵⁹ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü, (Israel National Insurance Institute - NII), <https://www.btl.gov.il> (20.06.2017)

¹⁶⁰ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

* İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü, Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu muadili bir kurumdur.

Şekil 5’de İsrail sosyal güvenlik sistemi uygulayıcı kurumları görülmektedir. Ulusal Sigorta Enstitüsü *Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı* gözetiminde ve *Devlet Denetleme Kurumu* incelemesine tabi bir kurum olarak özerk bir yapıdadır.¹⁶¹ Göçmenler ile ilgili çalışmalar, *Göçmenlik ve Entegrasyon Bakanlığı* tarafından Ulusal Sigorta Enstitüsü ile koordineli bir şekilde sağlanmaktadır.

Şekil 5
İsrail Sosyal Güvenlik Sistemi Uygulayıcı Kurumları

Kaynak: Çalışmamızdan oluşturulmuştur.

¹⁶¹ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü,

Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın gözetiminde ve Devlet Denetleme Kurumu'nun incelemesine tabi olan Ulusal Sigorta Enstitüsü'nün en yetkili organı *Konsey*'dir. Bakan, Konsey'in başkanıdır. Ulusal Sigorta Kanunu ile gerekli işlemleri uygulamak, düzenlemeler yapmak konusunda yetkilidir. Konsey, işçi sendikaları, hükümet, işveren temsilcileri, halkın temsilcileri, uzmanlardan oluşmaktadır. 50 (elli) üyesi bulunmakta ve 4 (dört) yıllık bir süre boyunca görev yapmaktadır.¹⁶²

Ulusal Sigorta Enstitü Konseyi'nin görevleri:

- Ulusal Sigorta Enstitüsü'nün faaliyetlerini ve yönetimini denetlemek,
- Mevzuata ilişkin konularda Bakan'a danışmanlık yapmak,
- Ulusal Sigorta Enstitüsü'nün hazırlanan bütçe teklifini görüşmek, öneri ve onay almak için Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanına iletmek,
- Ulusal Sigorta Enstitüsü şube yöneticilerini ve ek komitelere (finans düzenleme komitesi, işsizlik sigortası özel kamu komitesi, yedek hizmet komitesi gibi) atamalar yapmak ve tavsiyelerde bulunmak,
- Ulusal Sigorta Kanunu gereği kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmektir.

Ulusal Sigorta Enstitüsü'nün idare ile ilgili işlemleri yapmakla görevli *Yürütme Kurulu* bulunmaktadır. Kurul üyeleri: Genel müdür, kıdemli genel müdür yardımcısı ve diğer genel müdür yardımcılarında oluşmaktadır. Genel müdür yardımcılarını sigorta ve tahsilât, bütçeler ve iş planları, finans ve kontrol, insan kaynakları, lojistik soruşturmalar, araştırma ve planlama, telekomünikasyon ve veri sistemleri bölümlerinden sorumludurlar.

---

¹⁶² İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

Ulusal Sigorta Enstitüsü, 1954 yılında faaliyetlerine başlamıştır. 2017 yılı itibari ile 32 sosyal programı, 130'un üzerinde çeşitli hizmet ve ödeme programları ve yaklaşık dört bin üzeri çalışanı bulunmaktadır. Bir ana merkez, 23 yerel şube ve 54 alt şube ile ülke genelinde hizmet vermektedir.¹⁶³

Ulusal Sigorta Enstitüsü sosyal sigortalar kapsamında yaşlılık, ölüm, genel malullük, iş kazaları, hastalık, analık, işsizlik gibi uzun ve kısa vadeli sigorta kollarında hizmet sağlamaktadır. Asgari seviyenin altında bir gelire sahip olduğu tespit edilen aileler ve kişilere gelir desteği, çocuk yardımları, yardıma muhtaç olan yaşlılara uzun süreli bakım hizmeti sosyal yardım ve hizmetler kapsamında verilmektedir.¹⁶⁴

3.1.1. İsrail'de Ortalama Yaşam Ümidi ve Emeklilik Süresi

İsrail ortalama yaşam ümidi ve emeklilik süresi Tablo 3'te görülmektedir. 2016 yılı verilerine göre, toplam nüfusu 8,4 milyon, ortalama yaşam süresi erkeklerde 80,3 yıl, kadınlarda 84,1 yıl, ortalama yaşam süresi 82,1 yıldır. 65 yaş ve üstü nüfus toplam nüfusun % 11,2' sine tekabül etmektedir.

Tablo 3
İsrail'de Ortalama Yaşam Ümidi ve Emeklilik Süresi

Toplam Nüfus	8,4 (milyon)
65 yaş veya üstünde olanları nüfusa oranı	% 11,2
Ortalama yaşam ümidi	82,1 (yıl)
Ortalama yaşam ümidi - Erkek	80,3 (yıl)
Ortalama yaşam ümidi - Kadın	84,1 (yıl)
Yasal emeklilik yaşı - Erkek	67 (yaş)
Yasal emeklilik yaşı - Kadın	62 (yaş)

Kaynak: The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), International Social Security Association (ISSA)-İsrail Country Profiles, <https://www.issa.int> (20.06.2017)

¹⁶³ Abraham Doron, "Sixty-two years of National Insurance In Israel", *İsrail Affairs*, Vol, 22 No: 1, 2016, page: 1-19.; İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

¹⁶⁴ İsrail Türkiye Büyükelçiliği, İsrail'de Sağlık ve Sosyal Hizmetler, <http://embassies.gov.il/ankara/AboutIsrael/State/Pages/Departments.aspx> (20.06.2017), s.161

3.1.2. İsrail’de Sigortalı Sayısı

İsrail’de aktif ve pasif sigortalı sayıları Tablo 4’te görülmektedir. 2016 yılı verilerine göre, 4.091.000 kişi aktif sigortalıdır. 836.220 kişi yaşlılık aylığı almaktadır. Tüm İsrail vatandaşları genel sağlık sigortası kapsamındadır.

Tablo 4
İsrail’de Sigortalı Sayısı (2015-2016)

Yıl	2015	2016
Aktif Sigortalı Sayısı	3.946.000	4.091.000
Pasif Sigortalı Sayısı	1.181.219	1.220.641
Yaşlılık Aylığı	802.716	836.220
Ölüm Aylığı (Dul ve yetimler)	98.073	97.151
Uzun Süreli Bakım Ödeneği*	160.474	164.038
Genel Malullük	229.745	233.945
Katılım Payı	50.832	54.986
Engelli Çocuk	44.624	49.616
Hareketlilik Yardımı	37.910	39.372
Aileler İçin Gelir Desteği	98.347	90.935
Bakım	17.038	16.254
Çocuk Yardımı Alan Aileler	1.128.328	1.148.523
Annelik -Annelik Yardımı	123.827	126.266
Annelik - Hastane Doğum Yardımı	177.117	179.121
İş Kazası -Yaralanma Ödeneği**	66.294	64.344
İş Kazası -Maluliyet Maaşı***	45.976	48.573
İş Kazası -Dul ve Yetim Maaşı****	4.709	4.752
Düşmanca Eylemlere Maruz Kalanlar M.Tazminatı	4.717	4.933
Zion Tutsakları- M. Tazminatı	459	452
İşsizlik sigortası yararlanan	69.364	66.367
* Yardım parasını reddedenleri kapsamaktadır. İsrail’de yaşlılık ve ölüm aylığı alanlara uzun süreli bakım ödeneği verilmektedir. ** İş kazası neticesinde geçici iş göremezlik durumunda alınan gelirdir. *** İş kazası neticesinde sürekli iş göremezlik durumunda alınan gelirdir. **** İş kazası neticesinde ölüm gerçekleşmişse geride kalan dul ve yetimlere ödenen ölüm gelirdir.		

Kaynak: National Insurance Institute, Israel R& P Administration, National Insurance Programs,2017, p.63.

3.1.3. İsrail’de Asgari Ücret

İsrail’de 2017 yılı Aralık ayı itibari ile ulusal ortalama aylık ücret 9.700 NIS* yaklaşık 2.600 dolar, asgari ücret 5.300 NIS yaklaşık 1.400 dolardır.¹⁶⁵

2006-2017 yılları arası asgari ücret miktarları Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5
İsrail’de Asgari Ücret (2006-2017)

Yıl	5 gün istihdam edilen işçi için günlük ücret	6 gün istihdam edilen işçi için günlük ücret	Saatlik ücret	Aylık ücret NIS *
1 Nisan 2006	159,53	138,26	18,58	3.456,58
1 Haziran 2006	165,47	143,41	19,28	3.585,18
1 Ocak 2007	165,47	143,41	19,28	3.585,18
1 Nisan 2007	171,24	148,41	19,95	3.710,18
1 Temmuz 2008	177,70	154,01	20,70	3.850,18
1 Temmuz 2008	177,70	154,01	20,70	3.850,18
1 Nisan 2011	179,55	155,61	20,92	3.890,25
1 Ekim 2012	198,46	172,00	23,12	4.300,00
1 Nisan 2015	214,62	186,00	25,00	4.650,00
1 Ocak 2016	214,62	186,00	25,00	4.650,00
1 Ocak 2017	230,77	200,00	26,88	5.000,00
1 Aralık 2017	244,62	212,00	28,49	5.300,000

Kaynak: İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü, (NII) İsrail National Insurance Institute, <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Mediniyut/GeneralInformation/Pages/MinimumWage.aspx> (02.12.2017)

* NIS (New Israeli Shekel -Yeni İsrail Şekeli), 1US \$ =3.70 NIS

¹⁶⁵ OECD and G20 Indicators, **Pensions at a Glance 2015**, OECD Publishing, Paris/France: 2015, page:286.

3.1.4. İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü Bütçesi

Sosyal güvenlik sisteminin en önemli gelir kaynağı prim gelirleridir. İsrail’de primleri gelirleri çalışan, işveren, bağımsız çalışan ve devlet katkılarında oluşmaktadır.

İsrail Maliye Bakanlığı verilerine göre, 2016 yılı planlı merkez bütçe gelirleri 312 milyar NIS, gerçekleşen merkez bütçe gelirleri 322 milyar NIS, bütçe harcamaları ise 347 milyar NIS’dir.¹⁶⁶

2016 yılı İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü bütçesi Tablo 6’da görülmektedir. Bütçe toplam gelirleri 128 milyar 777 milyon, giderleri ise 116 milyar 977 milyon NIS’dir. Gelir gider dengesi + 11 milyar 800 milyon NIS’dir.

Tablo 6
İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü Bütçesi (2016)

	Toplam Milyon NIS	%
TOPLAM GELİR	128.777	100
Sağlık sigortası gelirleri	21.950	17
Sağlık Sigorta ek gelir	17.979	14
Ulusal Sigorta şubeleri tarafından toplanan gelir	88.248	69
Halktan gelen gelir	41.660	32,4
Hazine Transferi	2.890	2,2
Maliye Kanuna göre yapılan tahsis	25.149	19,5
Yatırımlar	7.650	5,9
Tazminatlar (3.Taraflardan alınan)	600	0,5
M.Bakanlık kanun ve anlaşmalarından gelen gelir	10.899	8,5
TOPLAM GİDER	116.977	100
Sağlık sigortasına giderler	21.950	18,8
Sağlık Sigorta ek gider	17.979	15,4
Toplam NII ödemeleri	77.048	65,9
GELİR - GİDER DENGESİ	+11.800	

Kaynak: Ulusal Sigorta Enstitüsü Bütçesi (2016)

<https://www.btl.gov.il/Publications/takzivitifuli/Documents/takziv-tifuli17.pdf>, (30.07.2107) s.1-43.

¹⁶⁶ İsrail Maliye Bakanlığı Bütçe Raporu,

<http://mof.gov.il/en/PolicyAndBudget/BudgetExecution/Pages/GovernmentRevenue.aspx> (30.07.2107)

3.2. Primli Ödemeler

3.2.1. İsrail’de Sosyal Sigortalar

3.2.1.1. Uzun Vadeli Sigortalılık

İsrail sosyal güvenlik sisteminde uzun vadeli sigorta uygulamaları ile ilgili yasalar: 1953 yılında çıkarılan 1954 yılında uygulamaya konulan *Kamu Sigortası Kanunu*, 1955 yılında *Yetim ve Dul Aylığı Kanunu*, 1957 yılında *Yaşlılık Aylığı Kanunu*, 1974 yılında *Malullük Aylığı Kanunu*, 1980 yılında *Gelir Desteği Kanunu*, 1982 yılında *Gelir Desteği Yardımı Kanunu* ve 1988 yılında *Uzun Süreli Bakım Yardım Kanunu*’dur.¹⁶⁷

Finansman Kaynağı:¹⁶⁸

Uzun vadeli sigorta kolları finansman kaynağı çalışan, işveren, serbest meslek sahibi kişiler, diğer yükümlü kişiler ve devlet katkılarından oluşmaktadır.

- Çalışan sigortalılar: Ulusal ortalama maaşın %60’ına kadar olan kazançların %0,22’si ve %60’ının üstünde olan kazançların %3,85’i (yaşlılık ve ölüm), ulusal ortalama maaşın %60’ına kadar olan kazançların %0,11’i ve %60’ının üstünde olan kazançların %1,86’sı (malullük) ve ulusal ortalama maaşın %60’ına kadar olan kazançların %0,01’i ve %60’ının üstünde olan kazançların %0,14’ü (uzun süreli bakım) ödenekleri olarak kesilmektedir. Katkı paylarını hesaplamak için kullanılan aylık kazanç asgari ücrettir.

---

¹⁶⁷ Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization-ILO) , İsrail Temel İş Hukuku İle İlgili Yasalar http://www.ilo.org/dyn/natlex/country_profiles.nationalLaw?p_lang=en&p_country=ISR, http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=36161 (30.07.2017) ;

Uluslararası Sosyal Güvenlik Teşkilatı (International Social Security Association- ISSA) <https://www.issa.int/en/country-details?countryId=IL&regionId=EUR&filtered=false> (30.07.2017) ;

Sosyal Güvenlik İdaresi, Emekli Sandığı ve Engellilik Politikası Sosyal Güvenlik Bürosu ABD. (Social Security Office of Retirement and Disability Policy-SSA), Social Security Programs Throughout the World: Asiaand the Pacific, 2016, <https://www.ssa.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2016-2017/asia/israel.html> (30.07.2017), s.113.

¹⁶⁸ National Insurance Institute (NII), Israel Research and Planning Administration, National Insurance Programs in Israel 2017,page.45.

<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Publications/Insurance%20Programs/Documents/charth17e.pdf> ; National Insurance Institute (NII) Israel Research and Planning Administration, National Insurance Programs in Israel 2016, https://www.btl.gov.il/Publications/Habituah_haleumi/Documents/charth16-e.pdf (30.07.2017); SSA Asia pasific-2016, page. 11.; International Social Security Association (ISSA)-İsrail Country Profiles, (30.07.2017)

- İşverenler: Ulusal ortalama maaşın %60'ına kadar olan kazançların %1,30'u ve %60'ının üstünde olan kazançların %2,04'ü (yaşlılık ve ölüm) ulusal ortalama maaşın %60'ına kadar olan kazançların %0,26'sı ve %60'ının üstünde olan kazançların %0,42'si (malullük) ve ulusal ortalama maaşın %0,04'ü ve %60'ının üstünde olan kazançların %0,09'u (uzun süreli bakım) ödenekleri olarak kesilmektedir.
- Serbest meslek sahibi kişilerden: Ulusal ortalama maaşın %60'ına kadar olan kazançların %3,09'u ve %60'ının üstünde olan kazançların %5,21'i (yaşlılık ve ölüm) ulusal ortalama maaşın %60'ına kadar olan kazançların %1,11'i ve %60'ının üstünde olan kazançların %1,86'sı (malullük tazminatı) ve ulusal ortalama maaşın %60'ına kadar olan kazançların %0,12'si ve %60'ının üstünde olan kazançların %0,18'i (uzun süreli bakım) ödenekleri olarak kesilmektedir.
- Diğer yükümlü kişiler (Ana gelir kaynağı işten olmayan kişiler için):Ulusal ortalama maaşın %60'ına kadar olan çalışmadan elde edilen kazançların %2,04'ü ve %60'ının üstünde olan çalışmadan elde edilen kazançların %5,76'sı (yaşlılık ve ölüm), ulusal ortalama maaşın %60'ına kadar olan çalışmadan elde edilen kazançların %0,87'si ve %60'ının üstünde olan çalışmadan elde edilen kazançların %2,07'si (malullük) ve ulusal ortalama maaşın %60'ına kadar olan çalışmadan elde edilen kazançların %0,09'u ve %60'ının üstünde olan çalışmadan elde edilen kazançların %0,21'i (uzun süreli bakım) ödenekleri olarak kesilmektedir.
- Devlet tarafından: Sigortalı birinin kazancının %0,25'i (yaşlılık ve ölüm), sigortalı birinin kazancının %0,10'u (malullük), sigortalı ve serbest meslek sahibi birinin kazancının %0,02'si (uzun süreli bakım) ödenekleri olarak karşılanmaktadır.

Yeni göçmenlerin uzun süreli bakım yardımları, engelli yaşam ödeneklerinin toplam miktarı ve yaşlılık, malullük, ölüm, iş kazası, analık, hastalık, işsizlik, aile yardımı için toplam katkı paylarının %45,1'i devlet tarafından karşılanmaktadır.¹⁶⁹

3.2.1.1.1. Yaşlılık Sigortası¹⁷⁰

Yaşlılık sigortası ile İsrail vatandaşlarının yaşlılık dönemlerinde düzenli bir aylık gelir elde etmesi amaçlanmaktadır. Yaşlılık aylığına hak kazanabilmek için aşağıdaki şartların karşılanması gerekmektedir.

- Yaşlılık sigortası kapsamında olmak,
- Yaşlılık aylığı hak etmek için kanunda belirtilen yaş sınırına ulaşmak,
- Sigortalılık süresini tamamlamak,
- Gelir testi yaptırmak ve sigorta primlerinin tam ödenmiş olmak.

Yaşlılık Sigortası Kapsamında Olmak:

18 yaş ve üstü, İsrail vatandaşı erkek ve kadın sigortalılar kapsam dâhilindedir.

Yaşlılık Aylığı Hak Etmek İçin Kanunda Belirtilen Yaş Sınırına Ulaşmak:

Emeklilik yaşına giren erkek ve kadın sigortalılar, Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından yapılan *gelir testi* sonucu yaşlılık aylığına hak kazanırlar. Tablo 7'de kadınlarda yaşlılık aylığına hak kazanma yaşı görülmektedir. Mevcut durumda erkek sigortalılar 67 (altmış yedi) kadın sigortalılar 62 (altmış iki) yaşında yaşlılık aylığına hak kazanmaktadır. Eğer sigortalı bir kişi yapılan gelir testi sonucu yüksek geliri nedeniyle emeklilik hakkına sahip değil ise yaşlılık aylığına erkek sigortalılar 70 (yetmiş), kadın sigortalılar 68 (Altmış sekiz) yaşında hak kazanmaktadır. 2017-2020 yılları arasında bu oran kadınlarda kademeli olarak 70 (yetmiş) yaşına yükseltilmiştir.¹⁷¹ Tablo 8'de kadın sigortalıların kademeli yaş çizelgesi görülmektedir.

---

¹⁶⁹ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

¹⁷⁰ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

¹⁷¹ National Insurance Programs in Israel, 2017, page. 44-46.

Tablo 7
İsrail’de Kadınlarda Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Yaşı

Doğum Tarihi (ay ve yıl)		Hak Kazanma Yaşı
-	6/1944	60 yaş
7/1944	8/1944	60 yaş 4 ay
9/1944	4/1945	60 yaş 8 ay
5/1945	12/1945	61 yaş
1/1946	8/1946	61 yaş 4 ay
9/1946	4/1947	61 yaş 8 ay
	Sonrası	62 yaş

Kaynak: İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü, <https://www.btl.gov.il> (30.07.2017)

Tablo 8
İsrail’de Kadınlarda Kademeli Olarak Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Yaşı

Doğum Tarihi (ay ve yıl)		Hak Kazanma Yaşı
--	6/1939	65 yaş
7/1939	8/1939	65 yaş 4 ay
9/1939	4/1940	65 yaş 8 ay
5/1940	12/1940	66 yaş
1/1941	8/1941	66 yaş 4 ay
9/1941	4/1942	66 yaş 8 ay
5/1942	12/1944	67 yaş
1/1945	8/1945	67 yaş 4 ay
9/1945	4/1946	67 yaş 8 ay
5/1946	12/1946	68 yaş
1/1947	8/1947	68 yaş 4 ay
9/1947	4/1948	68 yaş 8 ay
5/1948	12/1948	69 yaş
1/1949	8/1949	69 yaş 4 ay
9/1949	4/1950	69 yaş 8 ay
5/1950	sonrası	70 yaş

Kaynak: NII, Israel Research and Planning Administration, National Insurance Programs in Israel 2017, page.45.

Sigortalılık Süresini Tamamlamak:

İsrail’de emekli yaş şartını sağlayan sigortalı kişiler, bekleme süresini gerçekleştirdikten sonra gelirleri kanunda belirtilen oranları aşmıyorsa yaşlılık aylığı almaya hak kazanmaktadırlar.¹⁷²

Gelir Testi Yaptırmak:

Yaşlılık maaşına hak kazanabilme şartlarından biri emeklilik yaşına ulaştığı zaman Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından yapılan gelir testi uygulamasıdır. Yapılan gelir testi sonucu yüksek geliri olan sigortalılara, emekli olma tarihinin gecikmesinden dolayı *emeklilik erteleme* adıyla geçen her yıl için %5 oranında gelir artışı sağlanmaktadır.

Sigorta Primlerini Tam Ödenmiş Olmak:

İsrail’de emekli yaş şartını sağlayan sigortalılar, emekli yaşından önceki 10 yıl içinde 60 ay veya art arda değil ise toplamda 144 ay sigortalılık katkı paylarını tam olarak ödemeleri gerekmektedir.

Maaşlı çalışanların işverenleri, bağımsız çalışanların kendileri tarafından sigorta primleri Ulusal Sigorta Enstitüsü ilgili bölümüne ödenmelidir.

İsrail, bir göçmen ülkesidir. Her yıl düzenli göç almaktadır. İsrail’e yerleşim amacıyla gelen göçmenlerin emeklilik yaşı ve şartları ile ilgili özel uygulamalar bulunmaktadır. Tablo 9’da ilk olarak 60-62 yaşından önce göç eden erkek ve kadın göçmenlerin özel yaşlılık aylığına hak kazanma yaşları görülmektedir. Tabloda belirtilen yaştan sonra İsrail’e göç edenlere, Maliye Bakanlığı tarafından finanse edilen özel bir aylık ödemesi yapılmaktadır.¹⁷³

---

¹⁷² İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

¹⁷³ The Ministry of Aliyah* and Integration(MOİA),**The National Insurance Institute 9 th Edition**, January-2017,http://www.moia.gov.il/Publications/bleumi_en.pdf (30.07.2017),page.10.; İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü,

* Aliyah: İsrail’e göç etmek manasında kullanılmaktadır.

Tablo 9
İsrail’de Göçmenleri Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Yaşı

Doğum Tarihi (ay ve yıl)		Hak Kazanma Yaşı
-	6/1944	60 yaşından önce
7/1944	8/1944	60 yaş 4 aydan önce
9/1944	4/1945	60 yaş 8 aydan önce
5/1945	12/1945	61 yaşından önce
1/1946	8/1946	61 yaş 4 aydan önce
9/1946	4/1947	61 yaş 8 aydan önce
5/1947	-	62 yaşından önce

Kaynak: İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü <https://www.btl.gov.il> (30.07.2017)

İsrail’de emekli maaşı alan sigortalı bireylerin ayrıca kendi aylıklarını almadıkları sürece eş ve ilk iki çocuk için ödenen *muhtaç kazancı*, maaşın %50’sine kadar her 10 yıllık sigortaya ödenen *kıdem tazminatı kazancı*, emeklilik yaşını takip eden dönemde çalışmaya devam eden ve kazandığı gelirden dolayı emekli maaşı alamayanların, alamadıkları her yıl için %5 oranında *emeklilik erteleme (gecikme kazancı)* alma hakkı bulunmaktadır.¹⁷⁴

Yaşlılık Aylığı Kapsamında Sağlanan Yardımlar:¹⁷⁵

- Yaşlılık aylığı alan sigortalının vefat etmesi sonucu sağlanan yardım: Bu yardım, hayatta iken yaşlılık aylığı almaya devam ederken vefat eden bir sigortalının, dul (kadın) veya dul (erkek) eşine ya da çocuğuna yapılan bir defalık ödemedir.
- Gelir Desteği: Yaşlılık aylığı ya da gelir kaynağı belli bir miktarı geçmeyen yeni göçmenler için verilen özel yardımdan yararlanan bir kişi, ek olarak bir gelir desteği almaya hak kazanabilir. Yaşlılık aylığı ve gelir destek yardımı alan kişiler ayrıca artan kira yardımları, belediye vergilerinde indirim gibi ek yardımlardan da yararlanabilirler.

¹⁷⁴ SSA- Asia pasific-2016, page. 114.

¹⁷⁵ MOİA, The National Insurance Institute 9 th Edition- 2017, page.13-16.

- **Yurtdışına Seyahat:** Yurtdışına seyahat eden yaşlılık aylığı alan kişiler, gidiş tarihinden itibaren üç aya kadar aylık almaya devam edebilirler. Bu yararlanıcıların aylığı İsrail'deki banka hesaplarına yatırılır. Yurtdışında üç aydan fazla kalmayı planlayan yaşlılık aylığı alıcısı, Ulusal Sigorta Kurumuna önceden yazılı olarak bildirimde bulunmalıdır. Yurtdışında özel durumlarda yaşlılık aylığı üç aydan fazla bir süre içinde verilebilir. Yaşlılık aylığı ve buna ek olarak gelir desteği alan ve yurtdışına bir takvim yılı içinde dört veya daha fazla kez seyahat eden bir kişi, yurtdışına gittiği ay ve İsrail'e döndüğü ay dâhil olmak üzere yurtdışına yapılan seyahatin tüm süresi boyunca gelir desteği alamaz. Bu kısıtlamalar, İsrail'de bulunmayan tıbbi tedaviyi almak için yurtdışına seyahat eden kişiler için geçerli değildir.
- **Yakacak Yardımı:** Yaşlılık aylığı yararlanıcıları, yasanın soğuk olarak tanımladığı bir alanda en az iki ay boyunca yaşama şartı ile yılda bir kez yakacak yardımı alabilirler. Bu yardım aynı yılın ekim, kasım veya aralık aylarında yaşlılık aylığına ek olarak sağlanmaktadır.
- **Uzun Süreli Günlük İhtiyaçlar İçin Bakıcı Ödeneği:** Ulusal Sigorta Enstitüsü yıkanma, giyinme, yiyecek hazırlama, yemek yeme, çamaşır yıkama, ilaç kullanma, alışverişe gitme gibi günlük faaliyetleri yerine getirmek için başkalarının yardımına ve gözetimine ihtiyacı olan muhtaç kişilere *bakıcı yardımı* sağlamaktadır. Bakımevinde ikamet edenler bu yardımdan faydalanmazlar ancak bir genel hastanede yatan hastalar hastaneye yattıkları ilk 14 günlük kısım için ödenekten yararlanabilirler. Bu ödenekten yararlanma hakkı ile yararlanma düzeyi gelir testi şartına bağlıdır. Kendisine bakan bir aile üyesiyle yaşayan, bu yardımdan yararlanmaya hak kazanan ve kendisi için uzun süreli bakım hizmetleri verilemeyen bir kişi nakit para yardımı alabilir.

3.2.1.1.2. Genel Maluliyet Sigortası¹⁷⁶

İsrail’de bir iş kazası neticesinde malul kalanlar ve engellilik nedeniyle gelir elde etme kapasitesi kanunda belirtilen oranlarda azalan kişiler *Genel Maluliyet Sigortası* kapsamında değerlendirilmekte ve karşılığında bir aylık ödenmektedir.¹⁷⁷

Maluliyet Sigortasından yararlanabilmek için maluliyet derecesinin tıbbi bir komite tarafından tespit edilmesi gerekmektedir. Komite, kişinin işlevsel engellilik seviyesini ve istihdam uygunluk derecesini değerlendirerek bir rapor hazırlamaktadır.

Gerekli Şartlar:

Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından en az 18 yaşında olup henüz emeklilik yaşına gelmemiş ve fiziksel, zihinsel ya da duygusal engellerden ötürü doğuştan gelen ya da bir kazadan kaynaklanan aşağıdaki koşulları karşılayan kişiler bu kapsamda sayılmaktadır.

Bunlar:

- Bir işten veya meslekten hayatını kazanma yeteneğine sahip olmayan ya da hayatını kazanma kapasitesi durumunun bir sonucu olarak (bir defada ya da dereceli olarak) %50 ya da daha fazla azalmış olanlar,
- Bir işten veya meslekten fiili geliri olmayan en az % 60 oranında bir veya daha fazla tıbbi engellilik derecesine sahip olanlar,

Herhangi bir bekleme süresi yoktur.

Ağır engellilik derecesi olduğu tıbbi bir komite tarafından tespit edilen zihinsel engelli kişiler bu kapsamda değerlendirilmektedir.

---

¹⁷⁶ MOÍA-The National Insurance Institute 9 th Edition-2017,page.35-38.; National Insurance Programs in Israel 2017, page.21-25.; İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

¹⁷⁷ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

Sigorta Kapsamında Yapılan Yardımlar:

- Aylık ödenen genel maluliyet aylığı,
- Önceki mesleğine devam edemeyen ve mesleki eğitime yeniden ihtiyaç duyanlar için mesleki rehabilitasyon. (Kişinin bu yardımı almaya uygun olabilmesi için % 20'lik tıbbi engeli bulunması gereklidir.),
- Özel hizmetler için bakıcı ödeneği: Bu ödenek, maluliyet aylığına ek olarak, yıkama, yıkanma, giyinme, yemek yeme ve ev çevresinde dolaşma gibi günlük faaliyetlerin yürütülmesi için yardım isteyen kişilere sağlanmaktadır,
- Engelli çocuklara yönelik yardımlar,
- Otomobil ve özel ekipmanların satın alınması için hareketlilik ödeneği ve kredileri,
- Engellilik derecelerine göre yapılan ek yardımlar.

Engelli Çocuklara Yönelik Yardımlar:

Aşağıdaki kategorilerden birine giren aileler çocuğu için yardım ödeneği almayahak kazanabilirler. Bunlar:

- Ciddi gelişimsel engeli bulunan 91 gün – 3 yaş arası çocuklar,
- 3-18 yaşları arasında, kendi yaşlarındaki diğer çocuklara kıyasla başkalarının yardımına önemli ölçüde bağımlı olan çocuklar,
- 91 gün-18 yaş arasında sürekli başka birinin yardımına ihtiyaç duyan çocuklar,
- Sürekli gözetime ihtiyacı olan 3 -18 yaş arasındaki çocuklar,
- Belirli bir engelliliği olan çocuklar: Örnek olarak işitme kaybı (işitme kaybı düzeyine bağlı olarak yenidoğan -18 yaş arası), görme kaybı (91 gün – 18 yaş arası), psikoz, otizm, ASD, NOS, PDD veya PDD – Asperger sendromu (91 gün – 18 yaş arası), Down Sendromu (yenidoğan-18 yaş arası),
- Spesifik tıbbi tedavilere ihtiyacı olan 91 gün – 18 yaş arasındaki çocuklar.

Yardımdan yararlanabilmek için çocuğun İsrail’de olması ve bir kurumda veya koruyucu ailede ikamet etmiyor olması gerekmektedir.

Engelli çocuk yardımından yararlanan 18 yaşını geçen bir çocuk, yetkili sağlık kurulları tarafından yapılan kontroller sonucunda tıbbi engellilik durumuna göre genel maluliyet aylığını almaya hak kazanabilir.

3.2.1.1.3. Ölüm Sigortası (Hayatta Kalanlar İçin Dul ve Yetim Aylığı)¹⁷⁸

İsrail’ de ölen sigortalı bir kişinin aile üyelerine, ölüm vakası savaş sebebi veya düşman saldırısı nedeniyle meydana gelmediyse, ölüm zamanında kişinin İsrail yerleşimcisi olması ve diğer koşulları yerine getirmesi şartı ile ölüm aylığı (dul ve yetim aylığı) bağlanır.

Ölüm Aylığı Almaya Hak Kazanmak Aşağıdaki Koşullara Bağlıdır:

- Ölen kişinin kanunda belirtilen oranlarda sigorta primlerinin ödenmiş olması,
- Ölen kişinin ölüm anında İsrail’in bir mukimi olması,
- Ulusal Sigorta Enstitüsü’ne prim ödeme borcunun olmaması,
- Aile üyelerinin dul veya yetim olarak tanımlanması gerekmektedir.

İlgili kanuna göre, dul kadın veya dul erkek ölüm anından önce sigortalı olan eşiyse en az bir yıl (55 yaş üstü kadın için altı ay) evli kalmış ya da bir çocuk doğurmuş olması gerekmektedir. Ölen sigortalı kişinin oğlu veya kızı 18 yaşına kadar yetim olarak sayılmaktadır. Eğitimine devam ediyorsa 20-24 yaş arasına kadar yetim olarak kabul edilmektedir.

---

¹⁷⁸ SSA: Asia pasific-2016, page.114-117.; National Insurance Programs in Israel - 2017, page.49.; MOİA, The National Insurance Institute 9 th Edition- 2017, page.17-19.; İsrail Ulusal Sigorta Kurumu.

Ölen sigortalının, ölüm tarihinden önce en az 12 ay, son beş yılda 24 ay, son 10 yılda 60 ay veya yaşlılık aylığı için sigorta yeterlilik süresini tamamlamış olması gerekmektedir.

Göçmen kapsamında bulunan kişi, göç ettiği yıl içerisinde ya da 19 yaşında öldüyse, eşi ve çocukları için tek gelir getiren kişi olması veya dul ya da ev hanımı olması durumunda hiçbir gerekli şart aranmamaktadır.

Ölüm Nedeniyle Yapılan Yardımlar:

- Dul ve Yetim Yardımı: Şartları uygun olmayan ve aşağıdaki kategorilerden birine dahil olan kişiler bir defaya mahsus dul ve yetim yardımı alabilirler.
  - ✓ 40 yaşına kadar çocuksuz dul kadın, dul erkek.
  - ✓ Dul ve yetim aylığı alma hakkı gelirden dolayı sona ermiş bir dul erkek.

Ölüm Nedeniyle Yapılan Ek Yardımlar:¹⁷⁹

- Evlilik yardımı: Dul ve yetim aylığı alan ve yeniden evlenen bir dul kadın veya dul erkek bir defaya mahsus evlilik yardımı alabilir. Yardım, maaşının 36 aylık miktarı olup iki taksit halinde; birincisi evlenince, ikincisi evlendikten iki yıl sonra ödenir. Evlendikten sonra dul ve yetim aylığı kesilir.
- Mesleki eğitim yardımı: Çalışabilir yaştaki işsiz dul kadın veya dul erkek, mesleki eğitim yardımı alabilir. Yardım, eğitim süresi boyunca oluşan geçim masrafları için harçlık biçiminde olup eğitimlerle ilgili maliyetlerin bir kısmını da kapsamaktadır.
- Bar Mitzvah* Yardımı: 13 yaşındaki yetim erkek çocuklara ve 12 yaşındaki yetim kız çocuklarına bir defaya mahsus verilen yardım parasıdır. Bu yardımdan ölen kişinin dul eşi veya çocukları bir defa yararlanabilir.

---

¹⁷⁹ National Insurance Programs in Israel -2017, page.49-50.; National Insurance Programs in Israel - 2016, page.48-50.; MOİA, The National Insurance Institute 9 th Edition- 2017,page.17-19.

* Bar Mitzvah: İbranicede *Bar* oğlan, *Mitzvah* uyulması gereken kurallar anlamına gelen, erkek çocuklarının 13 yaşına, kız çocuklarının 12 yaşına basması sebebiyle yapılan dini tören kutlamasıdır.

- Bakmakla yükümlü olunan çocuklar için bakım yardımı: Geliri belirli bir seviyenin altına düşen dul ve yetim aylığı yararlanıcısı, lisede veya mesleki eğitimde okuyan çocukları için günlük harcamalarını karşılamak amacıyla bu yardımdan yararlanabilir.
- Yakacak Yardımı: Emeklilik yaşında olan dul ve yetim aylığı yararlanıcılarına yakacak masraflarını karşılamak için yılda bir kez yapılan yardımdır. Bunun için yasanın soğuk olarak tanımladığı bir alanda en az iki ay boyunca yaşama şartı bulunmaktadır. Bu yardım aynı yılın ekim, kasım veya aralık aylarında yaşlılık aylığına ek olarak verilmektedir.
- Cenaze Yardımı: Ulusal Sigorta Kurumu, İsrail’de ki tüm yerleşimcilerin ölüm sonrası cenaze masraflarını karşılamaktadır. Mezarlık arsa maliyeti, ölen kişinin mezarlığa taşınması, cenaze töreninin yapılması ve defin işlemleri bu yardım kapsamı dahilindedir.

Yurtdışına Yolculuk:

Yurtdışına seyahat eden dul ve yetim aylığı yararlanıcıları üç aya kadar ödeme almaya devam edebilirler. Aylık, yararlanıcının İsrail’de bulunan banka hesabına ödenmektedir. Yurtdışında üç aydan fazla kalmayı planlayan bir kişinin, Ulusal Sigorta Enstitüsü’ne yazılı olarak bilgi vermesi gerekmektedir.

Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından özel durumlarda yurtdışında kalanlara üç aylık sınırın ötesinde dul ve yetim maaşı ödemesi yapılabilir.

Yurtdışına, bir takvim yılında dört veya daha fazla kez giden bir dul ve yetim aylığı yararlanıcısı, yurtdışına gittiği ay ve İsrail’e döndüğü ay da dahil olmak üzere yurtdışındaki tüm seyahati süresince gelir desteği ödemesi alamaz. Bu sınırlama, İsrail’de bulunmayan bir tıbbi tedaviyi almak için yurtdışına seyahat edenler için geçerli değildir.

Ölüm aylığı (dul ve yetim aylığı) alan sigortalı, aynı zamanda yaşlılık aylığı hak etmesi ve bağlanması durumunda, ölüm aylığı % 50 oranında azaltılır.

3.2.1.2. Kısa Vadeli Sigortalılık

3.2.1.2.1. İş Kazası Sigortası¹⁸⁰

İsrail’de Ulusal Sigorta Kanunu’nda belirtilen koşullara uyması şartıyla iş ile ilgili meydana gelen bir kaza *iş kazası sigortası* kapsamında sayılmaktadır. İsrail’de bir işte çalışan ya da meslek hastalığı sözleşmesi olan sigortalının iş kazası nedeniyle yaralanması sonucu oluşacak gelir kaybından dolayı *iş kazası yaralanma ödeneği (geçici iş göremezlik)* ve/veya *iş kazası maluliyet geliri (sürekli iş göremezlik)* ödenekleri ödenmektedir.

Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından kaza mağduruna üç aya kadar *iş kazası yaralanma ödeneği* ödenmektedir. İş kazası nedeniyle tıbbi kurul tarafından verilen rapor sonucu engelli olarak kaldığı kabul edilen sigortalı, *iş kazası maluliyet geliri* veya bir *hibe alma* hakkına sahiptir. İşle ilgili kaza neticesinde ölüm vakası gerçekleşmişse sigortalının aile üyelerine *iş kazası dul ve yetim (ölüm)* yardımı yapılmaktadır.¹⁸¹

Kapsamı:

Maaşlı olarak çalışanlar, Ulusal Sigorta Enstitüsüne kayıtlı olma şartı ile kendi hesabına bağımsız çalışan serbest meslek sahipleri, Ulusal Sigorta Enstitüsü düzenlemelerinde onaylı bir iş yeri olma şartı ile mesleki eğitim alanlar ve mesleki rehabilitasyona tabi tutulanlar, çalışan mahkûmlar, İsrail’de çalışan yabancılar, İsrail’de çalışan göçmen işçiler ve yurtdışında çalışan İsrail vatandaşları kapsam dâhilindedir.

Sağlanan Yardımlar ve Tazminatlar:

- İş kazası yararlanma ödeneği: İş ile ilgili bir kaza sonucu yaralanma veya meslek hastalığının sonucu olarak işe devamsızlık ve geçici çalışma kapasitesinin

---

¹⁸⁰ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü, National Insurance Programs in Israel - 2017, page.12-14.; National Insurance Programs in Israel – 2016, page.12.; SSA: Asia and the Pacific- 2016, page. 118-119.; ISSA: International Social Security Association.

¹⁸¹ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

yitirilmesi durumunda kaza gününden sonra 91 güne kadar çalışmalarının uygun olmadığı süre için ödenir. Minimum bekleme süresi yoktur.

- İş kazası maluliyet geliri: İş kazası nedeniyle en az %9 ve %20'den az daimi engellilik derecesi olan bir işçiye ödenir. Minimum bekleme süresi yoktur.
- Ölüm yardımı (işle ilgili yaralanma neticesinde gerçekleşmişse): İşle ilgili kaza neticesinde ölüm vakası gerçekleşmişse sigortalı kişinin aile üyelerine ölüm yardımı eşi ve çocuklarına ödenir.
- Evlenme Yardımı: İş ile ilgili bir kaza sonucu ölüm yardımı alan dul kadın veya dul erkeğin tekrar evlenmesi durumunda ödenir.
- Bar Mitzvah yardımı: 13 yaşındaki erkek ve 12 yaşındaki kız çocuğu yetimlere ödenir.
- Cenaze yardımı: Sigortalının cenaze defin masraflarının karşılanması amacıyla ödenir.

Yeni göçmenler İsrail yerleşimcisi oldukları günden itibaren işle ilgili kazalar için sigortalı olurlar ve işe başladıkları ilk günden itibaren yardımlardan yararlanırlar.

İş İle İlgili Olmayan Kaza Yaralanması:¹⁸²

İsrail'de 18 yaş ile emeklilik yaşı arasındaki İsrail vatandaşları birçok durumda işle ilgili olmayan bir kazada yaralanması sonucu *kaza sigortasından* yararlanabilirler.

Kaza mağdurları, kazanın İsrail ülke sınırları içinde yada sınırları dışında meydana gelmesi durumunda yardım talebinde bulunabilirler.

Talep sahibinin yardım ödeneği almaya hak kazanabilmesi için kaza sonucu çalışamayacak ya da iş göremeyecek durumda olması gereklidir. Ev hanımları ve işsizler spesifik (özel) koşullarda bu sigorta kapsamından yararlanabilirler.

---

¹⁸² National Insurance Programs in Israel - 2017, page.15.; MOİA-The National Insurance Institute 9 th Edition-2017, page.44.

İş İle İlgili Olmayan Kaza Yaralanması Yararlanma Şartları:

- Çalışan ya da serbest meslek sahibinin işini ya da başka bir işi yapmaya devam edemeyecek durumda olması,
- Kişi ister bir işte çalışan, ister serbest çalışan olsun ancak hastanede yatmış veya evinde bakılıyor olması,
- Bir ev hanımının günlük ev işleri görevlerini yerine getiremeyecek durumda olması.

Kazazedeler, çalışmadıkları süre boyunca ödenek alabilirler. Gerektiğinde en fazla 90 gün olmak üzere yardım talebinde bulunabilirler.

Kazazedeler, kazayı takip eden 72 saat içinde tıbbi muayeneden geçtiklerini gösteren bir belge ibraz etmelidirler. Bazı durumlarda Ulusal Sigorta Enstitüsü talep sahibinden kaza tarihinden itibaren iki hafta içinde ikinci bir tıbbi muayeneden geçmesini talep edebilir.

İş ile ilgili olmayan kaza neticesinde ölüm gerçekleşmişse, merhumun eşi ve çocuklarına kanunda belirtilen şartları taşımaları durumunda *ölüm yardımı* ödenir.

3.2.1.2.2. Hastalık Hali

İsrail’de iş göremezliğe neden olan rahatsızlıklar hastalık hali kapsamında değerlendirilmektedir. Hastalık halinde sağlık yardımı, tedavinin devam ettirilmesi ve hastalık süresince belli oranlarda ödenek bağlanması şeklindedir.

Sağlık hizmetleri genel sağlık sigortası kapsamında verilir.

Hukuki Kaynakları:

İsrail Sosyal güvenlik sisteminde Hastalık ile ilgili yasalar: 1954 yılında uygulanan 1953 tarihli *Ulusal Sigorta Kanunu*, 1995 tarihli *Ulusal Sağlık Sigortası Kanunu*’dur.

Kapsamı:

- Hastalık yardımı: Toplu sözleşmelere göre çalışanlar.

Yapılan Yardımlar:

- Hastalık yardımı: Toplu sözleşme şartlarına göre çalışanlara yapılır. Yardımlar, toplu sözleşme kapsamındaki çalışanlara sağlanır. Gelirin %75 ile %100'ü en az 90 gün süreyle ödenir. 1953 tarihli yasaya göre hastalık yardımı nakit olarak yapılmamaktadır.

3.2.1.2.3. Analık Hali¹⁸³

İsrail'de sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe, aynı ve nakdi yardımlar şeklinde sağlanan sigortalılık haklarıdır.

Hukuki Kaynakları:

İsrail Sosyal güvenlik sisteminde doğum ile ilgili yasalar: 1954 yılında uygulanan 1953 tarihli *Ulusal Sigorta Kanunu*, 1976 tarihli *Evlat Edinen Aileler İçin Ücretli İzin Kanunu*, 1986 tarihli *Doğum Ödeneği Kanunu*, 1990 tarihli *Riskli Gebelik Yardımı*, 1997 tarihli *Babalık Ödeneği Kanunu* ve 1995 tarihli *Ulusal Sağlık Sigortası Kanunu*'dur.

Kapsamı:

- Doğum parası: Çalışanlar, serbest meslek sahipleri ve mesleki eğitim görenler,
- Doğum yardımı: Sigortalı kadınlar veya sigortalı bir kişinin karısı, serbest meslek sahipleri dâhil çalışanlar,
- Sağlık yardımları: İsrail'de ikamet eden vatandaşları kapsamaktadır.

---

¹⁸³İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü; ISSA: International Social Security Association, National Insurance Programs in Israel - 2017, page.16.

Finansman Kaynağı:

Sigortalı çalışanın maaşının ulusal ortalama ücretin %60'ının üzerindeki gelirlerin %5'ine kadar olan tutar üzerinden %3,1 (sağlık yardımları), ulusal ortalama ücretin %60'ının üzerindeki gelirlerin %0,87'sine kadar olan tutar üzerinden %0,04 (doğum yardımı için) kesilir. Ana gelir kaynağı işten olmayan kişiler için, gelirinin %5'i (sağlık yardımları), ulusal ortalama gelirin %60'ının üzerindeki gelirinin %0,26'sına kadar tutar üzerinden %0,11'i (doğum yardımı için) kesilir.

Serbest meslek sahiplerinin, Ulusal ortalama ücretin %60'ının üzerindeki gelirinin %5'ine kadar olan tutar üzerinden gelirlerin %3,1'i (sağlık yardımları için) kesilir, ulusal ortalama ücretin %60'ının üzerindeki gelirlerin %0,82'sine kadar olan tutar üzerinden %0,56'sı (doğum yardımı için) kesilir. Katkıları hesaplamak için kullanılan minimum aylık gelir, ulusal ortalama ücretin %25'idir.

İşverenden sağlık yardımları için katkı kesintisi yapılmaz. Doğum yardımı için ulusal ortalama ücretin %60'ının üzerindeki gelirlerin %0,40'ına kadar olan tutar üzerinden %0,11'i kesilir.

Gerekli Şartlar ve Yapılan Yardımlar:¹⁸⁴

- Annelik ve babalık yardımları: Tam yardım ödemesi son 14 aydaki 10 ay veya son 22 ayın 15 ayında yapılan katkılarla ödenir. Kısmi yardım ise son 14 aydaki en az altı aylık katkılarla ödenir. Belli şartlarla, son 14 aydaki veya son 22 ayın 15 ayındaki en az 10 aylık katkılardan gelen yardımı baba, anneye paylaşabilir.
- Riskli gebelik yardımı: Annenin, gebelik riskinden dolayı işin bırakılması durumunda ödenen ücrettir. Yetkili bir doğum uzmanı tarafından izin verilmeli ve son 14 ayın veya son 22 ayın 15 ayında en az 10 aylık prim katkısı olmalı ve kişi başka bir kaynaktan benzer bir ödeme almamalıdır.

---

¹⁸⁴İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü; ISSA-International Social Security Association.

- Doğum yardımı: Doğum İsrail’de gerçekleşmelidir. Kadın veya kocasının İsrail’de ikamet etmemesi durumunda, çocuğun doğumundan en az altı ay önce İsrail’de çalışmış olmaları gerekmektedir. Doğum yardımı sigortalı kadının çalışmayı kestiği günden önceki üç aydaki net ortalama gelirin %100’ü 14 haftaya kadar ödenir. Kısmi yardım yedi hafta süreye ödenir. Anne veya çocuğu, doğum izni esnasında hastaneye yatırılırsa süre uzatılabilir.
- Doğum yardım ödeneği: 1 Ocak 2018 tarihi itibari ile bir ailenin ilk çocuğu için 1.757 NIS, ikinci çocuğu için 790 NIS, üçüncü çocuk ve sonraki her doğan için 527 NIS ödenmektedir. İkiz ve üçüz doğumlarda bu oranlar artmaktadır.
- Birden fazla çocuk doğum yardımı: En az üçü son 30 gün hayatta kalmışsa, üç veya daha fazla çocuğun doğumu için ödenir. Annenin, doğum yardımına hak kazanmış olması gerekir.
- Hastane yardımı: Bir doğumda gerekli hastaneye yatış işlemleri için ödenir. Hastane yardımı, tek seferde kanunda belirtilen güncel oranda, her doğum yapan kadın için hastanede yatma giderleri için doğrudan hastaneye ödenir.
- Hastaneye taşıma masrafları yardımı: Bir hastaneye ambulansla götürülen ve kadının ikametine en yakın hastaneye ulaşmasından itibaren üç gün içinde doğum yapan kadınlara ödenir. Hastaneye taşıma masrafı sabit bir tutar olarak ödenir.
- Evlat edinme ve bakma yardımı:¹⁸⁵ 10 yaşın altındaki bir çocuğu evlat edinmiş bir kadın, işinden izin aldıktan sonra gelir kaybını telafi etmek amacıyla bu yardımı alma hakkına sahiptir. Evlat edinen veya evlatlığa bakan anne ve babanın en az birisinin, son 14 ayda (veya son 22 ayın 15 ayına) en az 10 aylık prim katkısının olması gerekir. Bu yardım, anne işe döndüğünde en az 21 gün süreyle işe ara veren babaya ödenir. Kısmi yardım, son 14 aya en az altı aylık katkılarla ödenir.

---

¹⁸⁵ SSA: Asia and the Pacific-2016, page. 181.

3.2.1.2.4. İşsizlik Sigortası¹⁸⁶

İsrail’de İşsizlik Sigortası’nın amacı sigortalının işsiz kaldığı dönemde kendisinin veya ailesinin geçimini sağlamak için destek olmaktır.

Hukuki Kaynakları:

1970 yılında uygulamaya konulan *İşsizlik Sigortası Kanunu* ve 1973 yılında çıkartılan *Yardımların Ödenmesi Hakkındaki Kanun* bu konudaki yasalardır.

Kapsamı:

İsrail’de daimi ve geçici olarak işsiz kalanlar ile bazı durumlarda askeri mecburi hizmetten erteleme alanları kapsamaktadır. 20-67 yaş aralığında olan sigortalı ve 18-20 yaş arasında olup ulusal, toplumsal, güvenlik, eğitim, sağlık veya ailevi sebeplerle İsrail Savunma Kuvvetleri zorunlu hizmeti ertelenenler yararlanabilir.

Serbest meslek çalışanları bu sigorta kapsamında değildir.

Finansman Kaynağı:

Sigortalı çalışan, işveren ve devlet tarafından kanunda belirtilen oranlarda kesilen prim katkıları ile finanse edilmektedir.

Serbest çalışanların finansman katkısı bulunmamaktadır.

İşsizlik Ödeneğine Hak Kazanma Şartları:

- En az 18 yaşında ve 67 yaş altında olmak,
- 18-20 yaşında ve bir ailenin (anne baba, kardeş, eş) tek desteği veya geçimini sağladığı bir çocuğun ebeveyni olmak,
- 18-20 yaş aralığında olan İsrail Savunma Hizmetleri’nde mecburi hizmetten

---

¹⁸⁶ MOİA, The National Insurance Institute 9 th Edition- 2017, page.27-30.;İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.; ISSA: International Social Security Association.; National Insurance Programs in Israel - 2017, page.16.; National Insurance Programs in Israel – 2016, page.16-18.;SSA: Asia and the Pacific- 2016, page.121.

sağlık nedenleri, aile, eğitim, güvenlik, toplumsal nedenler veya ulusal ekonominin ihtiyaçlarından dolayı muafiyet veya erteleme almak,

- İşsizlikten önce bir yeterlilik süresini tamamlamış olmak,
- Kişi kendi iradesi dışında işsiz kalmalı, iş ve işçi bulma kurumuna kayıtlı olması ve herhangi uygun bir işi yapabilmeye hazır olması gerekmektedir.

Yardımların Süresi

İşsizlik parası alabilmek için bir *yeterlilik süresi* doldurmuş olması gerekir. Bu süre, başvuru sahibinin işsizlik sigortası primi ödediği veya başvuru sahibi adına ödeme yapıldığı ve işsizlik ödeneği talebinden önceki 18 aylık sürenin 12 ayıdır.

Ulusal Sigorta Enstitüsü, bakmakla yükümlü olunan kişileri çalışmayan eş ve/veya 18 yaşın altında olan çocuklar olarak tanımlamaktadır.

- 25 yaşına kadar bakmakla yükümlü olunan sayısı 2 kişiye kadar olanlar için 50 gün, bakmakla yükümlü olunan sayısı 3 kişi ve üstü olanlar için 138 gün,
- 25-28 yaş arası olan bakmakla yükümlü olunan sayısı 2 kişiye kadar olanlar için 67 gün, bakmakla yükümlü olunan sayısı 3 kişi ve üstü için 138 gün,
- 28-35 yaş arası olan bakmakla yükümlü olunan sayısı 2 kişiye kadar olanlar için 100 gün, bakmakla yükümlü olunanların sayısı 3 kişi ve üstü için 138 gün,
- 35-45 yaş arası olan bakmakla yükümlü olunan sayısı 2 kişiye kadar olanlar için 138 gün, bakmakla yükümlü olunan sayısı 3 kişi ve üstü için 175 gün,
- 45 yaş ve üstü olan bakmakla yükümlü olunan sayısı 2 kişi ve üstü olanlar için 175 gün işsizlik sigortası kapsamında ödenek ödenmektedir.

Ek Yardımlar: İşsizlik yardımı yararlanıcısı, ücreti yardım parasının altında olan bir işe yönlendirilmesi durumunda birek yardım alabilir.

Mesleki Eğitim Süresince Sağlanan Yardım: İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından bir mesleki eğitim kursuna yönlendirilen ve işsizlik yardımı süresi boyunca eğitim görmeye başlamış bir kişi, maksimum yardım süresi boyunca yardım alabilir.

3.2.2. İsrail’de Sağlık Sigortası

Hukuki Kaynakları:

1995 yılında *Ulusal Sağlık Sigortası Kanunu* ve 1996’da *Hasta Hakları Kanunu* İsrail’de sağlık sigortası ile ilgili çıkartılan kanunlardır.

Sağlık Sigortası, İsrail’de yaşayan herkes için standart sağlık hizmetlerini kapsamaktadır. Sağlık hizmetleri ülkenin dört kapsamlı sağlık sigortası kurumunca verilmektedir. Bu kurumlar, Sağlık Bakanlığının¹⁸⁷ denetimi altındaki Leumit (Ulusal) Hastalık Fonu¹⁸⁸ Clalit (Genel) Hastalık Fonu¹⁸⁹ Maccabi Sağlık Hizmeti Servisleri¹⁹⁰ ve Meuhedet (Birleşik) Sağlık Fonu’dur.¹⁹¹

Bu kurumlar hastalık sebebiyle başvuruda bulunan tüm vatandaşlara sağlık hizmeti vermekle yükümlüdür. Fon kaynakları, Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından tahsil edilen aylık sağlık sigorta vergisi ve işverenin sağladığı prim katkılarıdır. Bireyin ikamet ettiği mevkii, en yakın sağlık tesisine olan mesafesi, kişinin yaşı ve Sağlık Bakanlığınca belirlenen diğer kriterler ile sigortalı kişilerin ortalama sayılarına göre sigorta kurumlarına geri ödeme yapılmaktadır.¹⁹²

Bu dört sağlık kurumu kâr amacı gütmeyen kuruluşlarca yürütülmekte olup, günümüzde faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunların içerisinde en eski olanı Clalit (Genel) Hastalık Fonu’dur. Bu kurum, 1911 yılında kurulmuş olup en büyük bütçe ve etkiye sahip olan kuruluştur. Diğer hastalık fonları ise Maccabi, Meuhedet ve Leumit’tir. Clalit nüfusun yaklaşık %55’ini sigortalı olup devlet denetimi altındaki kendi hastaneler ağı aracılığıyla hem kendi üyelerine hem de diğer planların üyelerine sağlık hizmeti sunmaktadır.¹⁹³

---

¹⁸⁷ İsrail Sağlık Bakanlığı, <https://www.health.gov.il> (30.07.2017)

¹⁸⁸ Leumit, <https://www.leumit.co.il> (30.07.2017)

¹⁸⁹ Clalit, <http://www.clalit.co.il> , (30.07.2017)

¹⁹⁰ Maccabi, <http://www.maccabi4u.co.il/> , (30.07.2017)

¹⁹¹ Meuhedet, <https://www.meuhedet.co.il/> (30.07.2017)

¹⁹² İsrail Türkiye Büyükelçiliği, İsrail’de Sağlık ve Sosyal Hizmetler, s.154.

¹⁹³ Erdal Sargutan, **İsrail Sağlık Sistemi**, <http://www.sargutan.com/ISRAIL%20SAGLIK%20SISTEMI.pdf> (30.07.2017) s.1322-1346.

İsrail sağlık sistemi yapı olarak primli sağlık sosyal sigortası sistemi ile vergi kaynaklı sağlık sosyal güvenliği sistemi arasında yer almaktadır. Halkın büyük bir kısmı sağlık güvencesi kapsamındadır. Finansmanının çoğu çalışanların ücretlerinden kesilen sağlık vergisi ile diğer kesintiler ve genel vergiler yoluyla sağlanır. İsrail sağlık sistemi, prim yerine, sağlık hizmetlerinde kullanılmak için alınan özel bir vergiye dayalı olarak hizmet veren bir kamu sosyal sigortası sağlık sistemidir.¹⁹⁴

3.2.3. İsrail’de Özel Sigorta ¹⁹⁵

İsrail Sigorta Şirketleri Birliği (RA), genel sigorta ve denizcilik sigortaları dallarında faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin birçoğunu kapsayan üst sigorta kuruluşudur.

2015 yılı itibarıyla İsrail Sigorta Şirketleri Birliği’ne kayıtlı 13 sigorta şirketi bulunmaktadır. Bu sigorta şirketleri: Ayalon, Altshuler Shaham, Bituach Haklai, Clal, Direct Insurance, Harel, Hachshara, Menora Mivtachim, Migdal, Phoenix, Psagot Insurance Company (P.I) Ltd., Shlomo insurance, Shomera’dır.

İsrail Sigorta Şirketleri Birliği 2015 yılı verilerine göre, İsrail sigorta şirketlerinin prim gelirleri yaklaşık toplam 14milyar 300 milyon dolardır.

Trafik, yangın, konut, seyahat, nakliye vb. maddi kayıpların ve hasarların karşılanmasına yönelik olan *hayat dışı* özel sigorta branşlarında prim gelirleri 6 milyar 600 milyon dolardır.

İsrail’de ölüm, maluliyet, ferdi kaza, sağlık gibi konuları kapsayan *hayat* sigortaları branşlarında prim gelirleri 7 milyar 700 milyon dolardır. Hayat dışı sigortaları özellikle oto, yangın ve sorumluluk branşlarında yoğunlaşmıştır.

---

¹⁹⁴ Sargutan, **a.g.m.**, s.1322-1346.

¹⁹⁵ İsrail Sigorta Şirketleri Birliği <http://www.igudbit.org.il/eng/Index.asp?CategoryID=380> ; Swiss Reinsurance Company, <http://www.swissre.com> ;Türkiye Sigortalar Birliği, OECD Insurance Statistics http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/oecd-insurance-statistics-2016_ins_stats-2016-en (10.08.2017)

3.3. Primsiz Ödemeler

3.3.1. İsrail’de Sosyal Yardımlar

İsrail’de sosyal yardımlar kapsamında ailelere yönelik yapılan yardımlar: Çocuk yardımı, eğitim yardımı, aile içi şiddet yardımı, çocuk felci mağduru yardımı, gelir desteği yardımudur.

Yapılan diğer yardımlar: Mesleki rehabilitasyon (iyileştirme) yardımı, hareketlilik (sınırlı engelli) yardımı, Laron Yasası’na istinaden sağlanan yardım, hasmane hareket (düşmanca eylemler) yardımı, zion mahkumları ve şehitleri yardımı, gönüllüler yardımları, radyasyon mağdurları için ödenen tazminat, kan nakliyle edinilen HIV mağdurları için tazminat, ihtiyatlık (yedeklik) hizmeti yardımudur.

3.3.1.1. Ailelere Yönelik Yardımlar

Hukuki Kaynakları:

Aile yardımlarının hukuki kaynakları 1953 tarihli *Ulusal Sigorta Kanunu*, 1975 tarihli *Çocuk sigortası Kanunu*, 1984 tarihli *Gelir Testi Kanunu*, 1993 tarihli *Çok Kapsamlı Yardım Kanunu*’dur.

3.3.1.1.1. Çocuk Yardımı¹⁹⁶

Ulusal Sigorta Enstitüsü, İsrail’de yaşayan ailelerin 18 yaşına kadar olan çocukları için çocuk yardımı ödemektedir. Benzer şekilde bu yardım, ülkede buldukları ilk günlerden itibaren yeni göçmenler ile belirli şartlar altında İsrail’de yaşayan İsrail mukimi olmayanlarada ödenmektedir.

Yardım tutarı ailedeki çocukların sayısı, doğum tarihleri ve ailenin Ulusal Sigorta Enstitüsünden başka bir yardım almaya hakkı olup olmadığına göre belirlenir. Yardım parası ödenmesi çocuğun İsrail’de olması koşuluna bağlıdır.

---

¹⁹⁶ MOİA, The National Insurance Institute 9 th Edition- 2017, page.23-24.; National Insurance Programs in Israel - 2017, page.10.; İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

Tek ebeveynli aileler (ebeveyn bekâr, boşanmış veya dul) ile gelir desteği, nafaka, engellilik, dul ve yetim yardımlarından birini alan dört veya daha fazla çocuklu ailelerin 6-18 yaş arasında bulunan çocukları için yıllık *eğitim yardımı* yapılmaktadır.

3.3.1.1.2. Aile İçi Şiddet Yardımı ¹⁹⁷

Aile içi bir şiddet neticesinde ebeveynin ölmesi ve bir çocuğun yetim kalması ve gerekli yasal şartların oluşması durumunda, 13 yaşına ulaşana kadar yetim erkek çocuk ve 12 yaşına ulaşana kadar yetim kız çocuklarına kanunda belirtilen oranlarda ödenmekte olan aile yardım ödeneğidir.

3.3.1.1.3. Çocuk Felci Mağdurları Yardımı ¹⁹⁸

İsrail’de çocuk felcine yakalanmış ya da 1970 yılına kadar çocuk felcinden dolayı ameliyat geçirmiş İsrail yerleşimcilerine, yetkili bir hekim veya Tıbbi Temyiz Kurulu tarafından verilen, kişide tıbbi engellilik derecesi veya hareketlilik sınırlaması bulunduğunu gösterir belgeye istinaden kanunda belirtilen oranlarda yapılan yardımdır.

3.3.1.1.4. Gelir Desteği ¹⁹⁹

Gelir destek ödenekleri, her İsrail mukimi ve ailesine asgari gelir garantisi sağlayan yardımdır. Bu destekler, yapmış olduğu iş ile kendilerini geçindiremeyenler ve aylık ücretleri asgari geçim düzeyinin altında olanlara yöneliktir. Hak kazanmak için birkaç şartın yerine getirilmesi gereklidir. Başvuru sahibinin eşinin de aynı şartları yerine getirmesi gerekmektedir.

Birinci şart: Talep sahibinin en az 20 yaşında olması ve en az 24 ay İsrail’de ikamet etmesi gerekmektedir.

İkinci şart: Bir mali durum (gelir) testidir. Talep sahibi ve talep sahibinin eşinin maaş, aylık veya iş geliri olarak kabul edilen iş kazası yaralanma yardımı, annelik

---

¹⁹⁷ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

¹⁹⁸ National Insurance Programs in Israel - 2017, page.29.; İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

¹⁹⁹ MOİA, National Insurance Institute 9 th Edition- 2017, page.32-34.; National Insurance Programs in Israel – 2017, page.40-42.;İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

yardımı, riskli hamilelik yardımı, iflas tazminatı ve ihtiyat hizmeti yardımlarından elde ettiği gelirin yaş, aile statüsü ve aile üye sayısına göre belirlenen miktarı aşmaması gerekmektedir.

Talep sahibinin ve talep sahibinin eşinin ek kaynaklardan elde ettikleri gelirler, Ulusal Sigorta Enstitüsü ve diğer kurumlar tarafından sağlanan ödenekler ve yardımlar ile sermaye ve mülklerin (bir talep sahibinin evi dışında hiçbir gelir elde etmediği mülkler de dâhil olmak üzere) belirli miktarı aşmaması gerekmektedir.

Çocuk yardımı, engelli çocuk parası, bakıcı ödeneği, hareketlilik yardımı, uzun süreli bakım yardımı, dul ve yetimler için geçim yardımı, iş göremezlik yardımları, Refah Hizmetleri Yasası çerçevesinde sağlanan yardımlar ve Dünya Yahudi Kongresi tarafından sağlanan aynı ailenin mensuplarına yapılan ödenekler gibi bazı durumlarda gelir dikkate alınmaz.

Bir mahkemenin kendisiyle birlikte ikamet etmeyen karısına veya çocuğuna geçim parası (nafaka) veya çocuk yardımı ödemesi talebinde bulunduğu bir kişiyle ilgili olarak, geçim veya çocuk yardımının toplam tutarı kişinin gelir tutarından düşülür. Düşülen tutar ailenin yapısından kaynaklanan gelir destek yardımını aşmaması gerekir.

Üçüncü şart: Yardım talebinde bulunan kişi ve eşi için gerekli olan bir iş testidir. Bunlar: İşsiz ve İşçi Bulma Kurumuna kayıtlı ve kurum yönetmeliklerine göre iş başvurusunda bulunmuş, sağlık ve fiziksel koşullarına uygun herhangi bir iş teklifi yapılmamış veya mesleki rehabilitasyona yönlendirilmiş kişiler,

Gelir, destek yardımından daha düşük bir işsizlik ödeneği alan kişi, İş Bulma Kurumu gelir destek bölümüne bildirmesi ve teklif edilen herhangi bir işi kabul etmeye istekli olması şartıyla bir gelir desteğine hak kazanabilir.

İş reddeden ya da iş kurumu istekleri konusunda işbirliği yapmayı reddeden bir kişi, yardım alma hakkını iki ay için kaybeder.

3.3.1.2. Diğer Yardımlar

3.3.1.2.1. Mesleki Rehabilitasyon Yardımı²⁰⁰

Engellilik derecesi %20 veya daha fazla olan, çalışamayan bir kişi bir, iş bulmak ve işe yerleştirmek amacıyla Ulusal Sigorta Enstitüsü Mesleki Rehabilitasyon Bölümü tarafından sağlanan mesleki değerlendirme ve danışmanlık hizmeti yardımı alabilir. Bu kişiler, bir maluliyet aylığı almıyor olmaları şartıyla bu yardımdan yararlanabilirler.

3.3.1.2.2. Hareketlilik (Sınırlı Engelli)Yardımları²⁰¹

Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından kanunda belirtilen oranlarda vücut bozuklukları nedeniyle sınırlı derecede engelliliğe sahip olan kişilere sağlanan yardımdır. 3 ile 67 yaşları arasındaki kişilerin, Sağlık Bakanlığı tıbbi komitesi tarafından sınırlı hareketlilik derecesi olduğunu belirlemesinin ardından bu yardım için bir başvuruda bulunması gerekmektedir.

Sağlanan Yardımlar:

- Bir otomobil satın alınması durumunda otomobil üzerindeki vergilerin kısmen karşılanması,
- Otomobilin değiştirilmesi durumlarında sağlanan krediler,
- İlk otomobilini satın almak için özel bir fondan sağlanan krediler,
- Tekerlekli sandalye taşıyıcısı satın almaya yönelik yardım,
- Uygun özelliklere sahip bir minibüs satın alınması için sağlanan kredilerdir.

---

²⁰⁰ National Insurance Programs in Israel - 2017, page.30.; İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

²⁰¹ National Insurance Programs in Israel - 2017, page.32-34.; İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

3.3.1.2.3. Laron Yasası'na İstinaden Sağlanan Yardım²⁰²

Laron Yasası'nın amacı, engelli kişilerin maluliyet tazminat haklarını kaybetmeden yeniden işgücüne dahil olmalarına yardımcı olmaktır. Bu yasaya istinaden engelli kişiler, istihdam edilerek çalışacaklar ve gelirlerini artırma imkanına sahip olacaklardır.

Laron Yasası'nın önemli kısımları şunlardır:

- Ulusal Sigorta Enstitüsü mevzuatına göre yararlanıcı, diğer yardımları almaya devam edebilir. Çalışmayı bırakan veya geliri düşen bir yararlanıcı, ek değerlendirmeler yapılmaksızın önceki maluliyet aylığını alabilir.
- Peşpeşe en az 12 ay boyunca maluliyet aylığı alan ve işten elde ettiği gelir yasada belirtilen miktarı aşan çalışan birey, maluliyet aylığı yerine teşvik aylığı alır.
- Kalıcı engellilik derecesi belirlenirse, yardımın yararlanıcısı işine geri döndüğünde yeniden değerlendirilmeye tabi tutulmaz.
- Laron Yasasına göre, gelirleri belirli bir miktarı aşan kişilerin maluliyet aylığı yerine teşvik aylığı almaları şartı bulunmaktadır. Bunun amacı, iş ve emekli aylığından elde edilen toplam gelirin her zaman maluliyet aylığından daha yüksek olmasını sağlamaktır. Böyle durumda teşvik aylığı maluliyet aylığının yerini alır.

3.3.1.2.4. Hasmane Hareket (Düşmanca Eylemler) Yardımı²⁰³

Hasmane Hareket Mağdurları Ödeneği Yasası gereği İsrail'de meydana gelen düşmanca bir eylem ve/veya terör olaylarında yaralanan veya ölen mağdur ailelerine ödenek, rehabilitasyon ve diğer hizmetler şeklinde sağlanan yardımlardır.

---

²⁰² İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

²⁰³ National Insurance Programs in Israel - 2017, page.36.

Hasmane Hareket Mağdurları Ödeneği Yasası gereği düşman olarak kabul edilen, düşman kuvvetlerine yardım eden ya da onların ajanı olan veya onlar adına ya da onların çıkarlarını ilerletmek için görev yaparken yaralanan kişilere uygulanmaz.

Terör eylemleri sonucunda ölen kişilerin dul, yetim ve ebeveynleri de bu yardımı alma hakkına sahiptir.

İsrail ülke sınırları içinde yaralanan ile yurt dışında bir İsrail işvereni için çalışırken yaralanan İsrail vatandaşları ve İsrail ülke sınırları içinde yaralanan yabancı vatandaşlar yasada belirtilen şartları sağladıkları takdirde yararlanabilirler.

Yapılan Ödenek ve Yardımlar:

- Tedavi süresince tıbbî tedavi ve gelir kaybı ödeneği,
- Sürekli engellilik durumu olanlara aylık ödenen maluliyet aylığı,
- Engelli kişilere ve ailelerine mesleki rehabilitasyon ve rehabilitasyon yardımları,
- İhtiyacı olan engellilerin özel ödenek ve özel harcamalarını karşılamak için yapılan yardımlar,
- Bir daire ve bir araç satın alınmasına yönelik yardım,
- Çeşitli ödeme türleri için muafiyetler ve diğer yardımlar şeklindedir.

3.3.1.2.5. Zion Mahkumları ve Şehitleri Yardımı²⁰⁴

İsrail vatandaşı ve yerleşimcisi olduğu sürece, yetkili makam tarafından kanunda belirtilen şartların yerine getirilmesi durumunda bir Zion* mahkumu vatandaşa veya şehidin akrabasına devlet tarafından sağlanan yardımdır.

---

²⁰⁴ National Insurance Programs in Israel - 2017, page.38.

* Zion: Yahudiler için dinsel bir umut, vatan özlemi, Kudüs şehri, vâdedilmiş topraklar, İsrail kavmi anlamlarına gelmektedir. Kaynak:<http://www.jewishvirtuallibrary.org/glossary> (12.08.2017)

Yararlanma Şartları:

- İsrail Devleti'nin kurulmasından önce ülkede mukim olup ve en az altı ay gözaltında bulunan ya da İsrail lehinde faaliyetlerinden dolayı sınır dışı edilme emri kapsamında sınırdışı edilmiş en az %10 engellilik durumu olan kişi,
- Siyonist faaliyetlerinden dolayı hapse atılan, gözaltına alınan ya da sınır dışı edilmenin sonucu olarak en az %10 engellilik durumu (8 Haziran 1992 tarihi itibariyle)olan ve engelli bir kişi olarak tanınan bir Zion mahkumu,
- Yahudi olması nedeniyle yabancı bir devlet ile İsrail arasında hasmane ilişkiden dolayı hapse atılan, gözaltına alınan ya da sınır dışı edilen bunun sonucu olarak en az %25 engellilik durumu olan bir Zion mahkumu,
- En az altı ay boyunca hapsedilmiş bir Zion mahkumunun eşi ve çocukları ve kişinin ortadan kaybolmasından sonra en az 6 ay geçmiş olması şartıyla bir düşman ülkesinde ortadan kaybolan kişinin eşi ve çocukları,
- İsrail devletinin kurulmasından sonra kendisi için İade Yasası'nın geçerli olduğu, hapiste veya sürgünde iken ölmüş bir Zion mahkumunun akrabası,
- Siyonist faaliyetlerinden veya Yahudi olmasından ya da İsrail ile olan bağlantılarından dolayı İsrail Devletinin kuruluşundan sonra yabancı bir ülkede infaz edilen kişinin akrabası,
- Çocuk yardımı dışında bir başka kanuni yardım almaya uygun değil ise hapisten veya gözaltından çıktıktan sonra yurtdışında ölen bir Zion mahkumunun dul eşi yararlanabilir.

Bağımlı Yardımları:

- Engelli bir Zion mahkumunun dul eşine: Zion mahkumuna sağlanan yardımın %60'ına eşdeğer yardım engellilik durum derecesine göre ödenir. Eğer Zion mahkumu gelir testine göre yardıma hak kazanmış ise dul eşi her iki yardımın birleşiminin %60'ını alacaktır.
- Engelli olmayan bir Zion mahkumunun dul eşine: Zion mahkumunun hayatta iken almış olduğu yardımın %60'ına eşdeğer yardımı, hak sahibi bir dul eş yok ise çocuklarına ödenir.

- Götürü Yardımı: Engelli bir Zion mahkumuna yılda bir kere ortalama ücretin %18'i oranında verilen yardımdır.
- Aynı Yardımlar: Engelli olarak tanınmış bir Zion mahkumuna engellilik durumundan dolayı sağlanan tıbbi bakım, hastane sevk, cihaz vb. yardımlar.

3.3.1.2.6. Gönüllüler Yardımları²⁰⁵

İsrail devleti sınırları içinde gönüllü bir eylem sırasında yada sonucunda, yaralanan veya kanunda belirtilen koşullarda maruz kaldığı yaralanmanın neticesinde ölen gönüllü bir kişinin hayatta kalan varislerine sağlanan yardımdır.İsrail dışındaki gönüllü hizmetler yalnızca Bakan tarafından izin verilen durumlarda tanınmaktadır.

3.3.1.2.7. Radyasyon Mağdurları İçin Ödenen Tazminat²⁰⁶

1 Ocak 1946 tarihinden 31 Aralık 1960 tarihine kadar radyasyon tedavisi sonucu sağlığına zarar verilen kişilerin tazminat hakkı vardır. Mağdur kişinin, baş ve boyun bölgesinde kanser veya lösemi gibi yasalar tarafından belirlenen hastalıklardan birine maruz kalmış olarak tanımlanması ve İsrail yerleşimcisi olması gerekmektedir.

3.3.1.2.8. Kan Nakliyle Edinilen HIVMağdurları İçin Tazminat²⁰⁷

Kan Transfüzyonu Mağdurları İçin Tazminat: 31 Aralık 1981 tarihinden 1 Ocak 1987 tarihine kadar halk sağlığı servislerinden aldıkları kan nakli ya da kan ile ilgili ürünlerin sonucu olarak AIDS virüsü taşıyanlara ödenen tazminattır. Tazminat hakkı, mağdurla olan temas sonrasında AIDS virüsüne yakalanmaları halinde eşler ve çocuklar için de geçerlidir. Ödeme hakkı, Sağlık Bakanlığı uzmanlarının oluşturduğu bir komite tarafından belirlenir. Ödeme, Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından yapılır.

---

²⁰⁵ İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

²⁰⁶ National Insurance Programs in Israel - 2017, page.27.

²⁰⁷ National Insurance Programs in Israel - 2017, page.28.:İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü.

Kan Nakliyle Edinilen HIVMağdurları İçin Tazminat Hak Kazanma Koşulu:

- HIV virüsünü, kendisine kamuya açık sağlık hizmeti tarafından yapılan bir kan nakli sonucunda taşıyan kişi,
- Yukarıda bahsedildiği şekilde kan nakli yapılan ve bunun sonucunda AIDS virüsü taşıyan bir kişinin doğumda AIDS virüsünü taşıyan bir çocuk da dâhil olmak üzere bu kişiyle temas sonucunda AIDS virüsü taşıdığı eşi veya çocuğu olmak.

3.3.1.2.9. İhtiyatlık (Yedeklik) Hizmeti

İhtiyat hizmeti yapan askerlerin, her hizmet günü için ödenek alma hakkı vardır.

Maaşlı çalışan işçi: Bir maaşlı çalışan işçiye, ihtiyat hizmetinden önceki üç ay aldığı ortalama brüt maaşına göre ödenek ödenir. Görevden önce üç ayda en az 75 gün boyunca bir işveren için çalışan ihtiyatlık hizmeti yapan kişiye işvereni tarafından ödenek ödenir. 75 günden daha kısa bir süre çalışmış olan veya ihtiyatlık hizmetinden önce çalışmayı bırakan ihtiyat hizmeti yapan asker, Ulusal Sigorta Enstitüsü'nün herhangi bir yerel şubesine tazminat başvurusunda bulunabilir. Ulusal Sigorta Enstitüsü, yarım günlük hizmet dahil olmak üzere her ihtiyat hizmeti için ödenek ödemektedir

Serbest Çalışan: Ulusal Sigorta Enstitüsü tahsilat dairesine serbest meslek sahibi olarak kaydını yaptıran bir ihtiyatlık hizmeti yapan kişi, ihtiyat hizmetinden önceki üç ay boyunca ödenen sigorta primi gelir düzeyine göre tazminat hakkı bulunmaktadır.

Öğrenciler ve İşsizler: Öğrenciler ile ihtiyatlık hizmetinden dolayı 60 gün kadar işsiz olanların, Ulusal Sigorta Enstitüsü yerel bir şubesinden asgari bir tazminat alma hakkı vardır.

Yeni Göçmenler İçin İhtiyatlık Hizmeti: Temel askerlik hizmeti yaş veya aile statüsü nedeniyle 120 gün veya daha kısa bir süreye kısaltılan yeni bir göçmen bir çok durumda hizmet süresi için ihtiyat hizmet tazminatı almaya hak kazanırlar. İhtiyatlık servisinin finansmanı Savunma Bakanlığı tarafından karşılanır.

3.3.2. Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmetler kamu kurumları ve sosyal gönüllü organizasyonlar tarafından yürütülmektedir. Sosyal hizmetler ofisleri bireylere, ailelere ve topluluklara sosyal hizmetler sunmakla görevlidir.

İsrail’de sosyal hizmetler çocuklara, gençlere, suç mağdurlarına yönelik destek programları, gençlerin madde bağımlılığının önlenmesi ve tedavi edilmesine yönelik programlar, okul hayatını terk eden çocuklar için destek programları, görme ve fiziksel engelliler için rehabilitasyon ve istihdam danışmanlığı, yaşlılara bakım yeni göçmenlerin uyum sağlamasına yönelik hizmetler şeklinde sağlanmaktadır.²⁰⁸

İsrail’de sosyal hizmetlerin merkezi bir görünümde yürütülmesi *amacıyla Sosyal Hizmet Konseyi* kurulmuştur. Konsey üyeleri: Sosyal Hizmet Konseyi Başkanı, Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı temsilcileri, Ulusal Sigorta Enstitüsü temsilcisi, Sağlık Bakanlığı temsilcisi, Savunma Bakanlığı temsilcisi, İsrail Silahlı Kuvvetleri temsilcisi, Sivil Hizmet Komisyonu temsilcisi, Sosyal Hizmet Okulu temsilcileri, Yerel Yönetimler Birliği temsilcileri, Sosyal Hizmet Sendikası temsilcileri, Kamu temsilcileri, İhtiyacı olan nüfusu temsil eden bir örgütün temsilcisi, Gönüllülük Teşkilatları temsilcilerinden oluşmaktadır.²⁰⁹

Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sosyal hizmetler kapsamında yalnız yaşayan ve bakıma muhtaç yaşlıların evde bakım hizmetlerini ile masraflarını karşılanmaktadır. Bakanlık, yetişkinlerin konut ve istihdamına yönelik çalışmalar, otistik engelliler, hayatta olan *Holokost* kurbanları, gazi askerlerin rehabilitasyonuna yönelik çalışmalar yapmakta ve öğrenim gören öğrencilere burs hizmetleri sağlamaktadır.²¹⁰

---

²⁰⁸ İsrail Türkiye Büyükelçiliği, İsrail’de Sağlık ve Sosyal Hizmetler, s.158.

²⁰⁹ İsrail Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, <http://www.molsa.gov.il> (15.08.2017)

²¹⁰ İsrail Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

3.3.2.1. Sosyal Hizmetler Kapsamında Gönüllü Kuruluşlar²¹¹

Herhangi bir karşılık, çıkar ve menfaat beklemezsizin kendisine belirtilen işi kendiliğinden üstlenme ve yapma işine *gönüllülük*, işi yapan kişiye de *gönüllü* denir. İsrail’de yetişkin yaşta bulunan nüfusun yaklaşık beşte birlik bir bölümü gönüllü toplum kuruluşlarında aktif olarak çalışmakta topluma sosyal hizmet sağlamaktadırlar.

İsrail’de gönüllü hareketlerinin en üst kuruluşu *İsrail Gönüllü Ulusal Konseyi*’dir. Kazanç amacı gütmeyen, gönüllü faaliyetlerinde bulunan başbakanlık tarafından finanse edilen uluslararası gönüllü derneklerle bağlantılı olan bir kuruluş olarak faaliyet göstermektedir.

İsrail’de gönüllü kuruluşlar sivil savunma, çevre güvenliği, tüketici hakları, göçmen hakları, madde bağımlılığı bulunan bireylere yardım hizmetleri, çocuk ve kadın hakları gibi alanlarda çalışmakta ve faaliyetlerine devam etmektedirler.

İsrail’de faaliyet gösteren gönüllü derneklerden bazıları: *Adam Le Adam: Uluslararası İnsani Yardım Derneği*, *Bütün Gaziler Derneği*, *İsrail Yurttaşlık Hakları Derneği*, *Eğitim Tanıtım İçin Jaffa Derneği*, *İsrail Askerlerinin Refah Derneği*, *İsrail Sağırlar Derneği*, *Engelliler İçin Bizchut: İnsan Hakları Merkezi*, *Üniversiteli Kadınlar Derneği*, *İsrail Dinler arası Derneği*, *İsrail Multipl Skleroz Derneği*, *İsrail Ulusal Kalp Kalbe Derneği*, *İsrail Tüketiciler Derneği*, *İsrail Aile Danışmanlığı Derneği*, *İsrail Aile Planlaması Derneği*, *Alkolizm Önlenmesi İçin İsrail Toplumunu*, *Çevre İçin İsrail Savunma Birliği*, *İsrail’de Gönüllü Kan Bağış Organizasyonu*’dur.²¹²

---

²¹¹ İsrail Gönüllü Ulusal Konseyi, <http://www.ivolunteer.org.il> (30.08.2017); İsrail Türkiye Büyükelçiliği, İsrail’de Sağlık ve Sosyal Hizmetler, s.163.

²¹² İsrail Gönüllü Ulusal Konseyi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

4.1. Genel

Türkiye’de uygulanan sosyal güvenlik sistemi çalışanın, işverenin ve devletin maddi olarak katkıda bulunduğu, katılımın zorunlu olduğu, ödenen primler karşılığında sağlanan faydaları kapsayan sosyal sigortalar, prim ödeme karşılığı yararlanılan özel sigortalar, genel sağlık sigortası ile çalışma ve prim ödeme şartı olmayan devlet tarafından karşılıksız, sosyal güvenliğin toplum genelinde yaygınlaşmasını sağlayan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden oluşmaktadır.

Türkiye’de 9.7.1945 tarihinde İşçi Sigortaları adı ile kurulan 1964 yılında 4792 sayılı Kanun ile adı değişen *Sosyal Sigortalar Kurumu*, 1.1.1950 tarihinde 5434 sayılı Kanun ile faaliyet geçen *Emekli Sandığı*, 2.9.1971 tarihinde 1479 sayılı Kanun ile kurulmuş *Esnaf, Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu* çalışanların mesleki faaliyet esasına göre örgütlenmiş sosyal sigorta hizmetini uzun yıllar yerine getirmiş olan kurumlardır.²¹³ 2006 yılında yapılan bir çalışma kapsamında Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK), Esnaf, Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (BAĞ-KUR) ve Emekli Sandığı *Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)* adı ile tek çatı altında birleştirilerek 5510 sayılı *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu* içinde toplanmıştır.²¹⁴

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun²¹⁵ amacı, sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak, sigortalardan yararlanacak kişileri, hakları, yararlanma şartları ve finansman yöntemlerini belirlemektir.

---

²¹³ Gümüş, a.g.m., s.17

²¹⁴ Mehmet Cural, “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Mali yapısı ve Sisteme Yapılan Bütçe Transferlerinin Ekonomik Yansımaları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.21, S.2, 2016, s.693-706.

²¹⁵ Resmi Gazete, *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*, Kanun No:5510, Kabul Tarihi: 31.05.2006 Sayı:26200, Tertip 5, Cilt 45, s.9783-9880.

Aynı kanuna göre, *sigortalı birey* kısa ya da uzun vadeli sigorta kollarında adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişiyi, *uzun vadeli sigorta* malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarını, *kısa vadeli sigorta* iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası kollarını kapsamaktadır.²¹⁶

Kanun'un 4'üncü maddesine göre, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, köy ve mahalle muhtarları, hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan şartları uyanlar, kamu idarelerinde kamu görevlisi olarak çalışanlar, tarım sektöründe kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanlar, isteğe bağlı sigorta primi ödeyenler ve bazı kanunlarla özel şartlara haiz olanlar *sigortalı* sayılmaktadır.²¹⁷

4.1.1. Türkiye'de Ortalama Yaşam Ümidi ve Emeklilik Süresi

Türkiye'de ortalama yaşam ümidi ve emeklilik süresi Tablo 10'da görülmektedir. 2016 yılı verilerine göre nüfus toplam 79,7 milyon, ortalama yaşam ümidi süresi 78 yıldır. 65 yaş veya üstünde olanları toplam nüfusa oranı %8,3'dür.

Tablo 10
Türkiye'de Ortalama Yaşam Ümidi ve Emeklilik Süresi

Toplam Nüfus	79,7 (milyon)
65 yaş veya üstünde olanları nüfusa oranı	% 8,3
Ortalama yaşam ümidi	78 (yıl)
Ortalama yaşam ümidi - Erkek	75,3 (yıl)
Ortalama yaşam ümidi - Kadın	80,7 (yıl)
Yasal emeklilik yaşı - Erkek	60 (yaş)
Yasal emeklilik yaşı - Kadın	58 (yaş)

Kaynak: OECD, ISSA, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), www.tuik.gov.tr (30.08.2017)

²¹⁶Resmi Gazete, *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*, Madde:1-3, s.9783.

²¹⁷Resmi Gazete, *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*, Madde:5, s.9787.

4.1.2. Türkiye’de Sigortalı Sayısı

Sosyal Güvenlik Kurumu 2015-2016 yılları sigortalı sayısı Tablo 11’de görülmektedir. 2016 yılı verilerine göre, aktif olarak çalışan sigortalı sayısı 21.131.838 kişidir. Pasif sigortalı sayısı 11.755.203 bağımlılar ile birlikte toplam 34.925.976 kişidir. Nüfusun %85,5 sosyal güvenlik kapsamındadır.

Tablo 11
Türkiye’de Sigortalı Sayısı (2015-2016)

	2015	2016
TÜRKİYE NÜFUSU	78.741.053	79.814.871
AKTİF SİGORTALI KİŞİ SAYISI	20.773.227	21.131.838
Zorunlu	19.053.526	18.726.639
Çırak	392.908	1.170.080
Yurtdışı topluluk	29.926	24.710
Tarım (4-1/a)	40.615	36.125
Tarım (4-1/b)	797.334	717.876
Muhtar	14.544	13.856
İsteğe bağlı	104.999	442.552
Kısmi süreli çalışanlar	339.375	-
PASİF SİGORTALI KİŞİ SAYISI	11.384.263	11.755.203
Yaşlılık	7.854.890	8.121.461
Malullük	118.801	120.923
Vazife malulü	11.939	12.170
Ölen sigortalıların hak sahipleri	3.247.448	3.343.265
Sürekli iş göremezlik geliri alanlar	65.477	70.062
Sürekli iş göremezlik ölüm geliri alanlar	85.708	87.322
BAĞIMLILAR	34.786.174	34.925.976
AKTİF/PASİF ORANI	1,9	1,9
SOSYAL GÜVENLİK KAPSAMI*	67.330.236	68.205.218
Sigortalı nüfusun Türkiye nüfusuna oranı (%)	% 85,5	% 85,5
Kapsam dışı nüfus oranı (%)	% 14,5	% 14,5
*Sosyal güvenlik kapsamına özel sandıklar da dâhil edilmiştir.		

Kaynak: T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu, 2016 Yılı Faaliyet Raporu, s.47.

4.1.3. Türkiye’de Asgari Ücret

Sosyal sigortaların finansman kaynağı, katkı paylarını hesaplamak için kullanılan minimum aylık kazanç aylık asgari ücrettir. Türkiye’de 1 Ocak 2018-31 Aralık 2018 tarihleri itibari ile asgari ücret brüt 2.029,50 TL, net 1.603,12 TL’dir. Yaklaşık, brüt 536 dolar, net 423 dolar civarındadır.²¹⁸ Türkiye’de 2005-2018 yılları arası asgari ücret miktarları Tablo 12’de görülmektedir.

Tablo 12
Türkiye’de Asgari Ücret (2005-2018)

Yıl	Asgari Ücret (Brüt) TL	Asgari Ücret (Net) TL
1 Ocak 2005	488,70	350,15
1 Ocak 2006	531,00	380,46
1 Ocak 2007	562,50	403,02
1 Ocak 2008	608,40	481,55
1 Ocak 2009	666,00	527,13
1 Temmuz 2009	693,00	546,48
1 Ocak 2010	729,00	576,57
1 Temmuz 2010	760,50	599,12
1 Ocak 2011	796,50	629,95
1 Temmuz 2011	837,00	658,95
1 Ocak 2012	886,50	701,13
1 Temmuz 2012	940,50	739,79
1 Ocak 2013	978,60	773,01
1 Temmuz 2013	1.021,50	803,68
1 Ocak 2014	1.071,00	846,00
1 Temmuz 2014	1.134,00	891,03
1 Ocak 2015	1.201,50	949,07
1 Ocak 2016	1.647,00	1.300,99
1 Ocak 2017	1.777,50	1.404,06
1 Ocak 2018	2.029,50	1.603,12

Kaynak: Maliye Bakanlığı, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO); Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

²¹⁸ Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bilgileri (Ocak 2017), <http://www.turkis.org.tr/dosya/F1D0Q7IeE511.pdf> , s.1-7., Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı <https://www.csgeb.gov.tr> (2.01.2018)

4.1.4. Türkiye Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi

Sosyal güvenlik sisteminin en önemli gelir kaynağı prim gelirleridir. Türkiye’de çalışan ve işverenden belli bir oran üzerinden prim kesintisi yapılmaktadır.

Maliye Bakanlığı verilerine göre, 2016 yılı bütçe gelirleri 554.139.502TL, bütçe harcamaları faiz ödemeleri hariç 533.824.894 TL, faiz ödemeleri dâhil 584.071.431 TL, bütçe dengesi -29.931.929 TL olmuştur.²¹⁹

Sosyal Güvenlik Kurumu 2016 yılı bütçesi Tablo 13’te görülmektedir. Buna göre, toplam gelir 255 milyar 880 milyon TL, toplam gider 276 milyar 536 milyon TL’dir. Gelir gider dengesi -20 milyar 656 milyon TL’dir.

Tablo 13
Türkiye Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi (2016)

	Toplam-Milyon TL
TOPLAM GELİR	255.880
Prim Gelirleri	181.306
Prim Yapılandırma Gelirleri	3.140
Devlet Katkısı	46.457
Ek Ödeme Transferi	7.698
Faturalı Ödemeler	7.949
Diğer Gelirler	9.330
TOPLAM GİDER	276.536
Emekli Aylıkları	185.158
Sağlık Giderleri	68.048
Ek Ödeme	7.726
Faturalı Ödemeler	5.450
Diğer Sigorta Ödemeleri	3.068
Diğer	7.086
GELİR - GİDER DENGESİ	-20.656
Gelir Gider Karşılama Oranı	% 92,53

Kaynak: T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu, 2016 Yılı Faaliyet Raporu, s.63.

²¹⁹ Maliye Bakanlığı, Türkiye’nin Makro Ekonomik Görünümü- 2016, s.35.

4.2. Primli Ödemeler

4.2.1. Türkiye' de Sosyal Sigortalar²²⁰

Türkiye'de uygulanmakta olan sosyal sigortaların yasal dayanaklarının başında 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gelmektedir.

Sosyal sigortalar uzun sigortalar olarak kolları yaşlılık, malullük, ölüm ve kısa vadeli sigorta kolları olarak iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hali ile işsizlik sigortasından oluşmaktadır.

Sosyal sigortalar finansmanında hizmet akdi ile çalışanlar için sigorta prim oranları: Uzun vadeli sigortalar kollarından yaşlılık, malullük, ölüm sigortalarında işçi payı %9, işveren payı %11, toplam %20'dir. Kısa vadeli sigorta kollarında işveren payı %2'dir. İşsizlik sigortasında %1 oranında çalışan katkısı bulunmaktadır. Genel sağlık sigortası prim oranında işçi payı %5, işveren payı %7,5 toplam %12,5'dir.

Kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanlar için sigorta prim oranları: Uzun vadeli sigortalar kollarından yaşlılık, malullük, ölüm sigortalarında %20, kısa vadeli sigorta kollarında %2'dir. Genel sağlık sigortası prim oranı %12,5'dir.

Kamu idarelerinde çalışanlar için sigorta prim oranları: Uzun vadeli sigortalar kollarından yaşlılık, malullük, ölüm sigortalarında sigortalı payı %9, işveren (devlet) payı %1, toplam %20'dir. Genel sağlık sigortası prim oranı sigortalı payı %5, işveren payı (devlet) %7,5 toplam %12,5'dir.

İsteğe bağlı sigortalıların prim oranları: Uzun vadeli sigortalar kollarından yaşlılık, malullük, ölüm sigortalarında %20'dir. Genel sağlık sigortası prim oranı %12'dir.

---

²²⁰Sosyal Güvenlik Kurumu.

4.2.1.1. Uzun Vadeli Sigortalılık

Yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları uzun vadeli alt sigorta kollarıdır.

4.2.1.1.1. Yaşlılık Sigortası²²¹

Yaşlılık sigortası kapsamında yaşlılık aylığı bağlanması ve yaşlılık toptan ödemesi yapılması sağlanan yardımlardır. Sosyal sigortalar sisteminde hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar 4/a, köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar 4/b, ilgili kanunlara tabi olarak kamu idarelerinde çalışanlar 4/c olarak ayrı sigortalılık statüleri bulunmaktadır.²²²

Çalışanlar (4/a): Mevcut uygulamada, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 28'inci maddesine göre, ilk defa sigortalı sayılanlardan *"Kadın sigortalı 58, erkek sigortalı 60 yaşını doldurmuş olmaları ve en az 9000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şartıyla yaşlılık aylığı bağlanır. Ancak, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için prim gün sayısı şartı 7200 gün olarak uygulanır."* hükmü ve kademeli bir geçiş ile kadın ve erkek sigortalıların yaş şartları:²²³

- 1.1.2036 ile 31.12.2037 tarihleri arasında kadın sigortalı 59, erkek 61 yaş,
- 1.1.2038 ile 31.12.2039 tarihleri arasında kadın sigortalı 60, erkek 62 yaş,
- 1.1.2040 ile 31.12.2041 tarihleri arasında kadın sigortalı 61, erkek 63 yaş,
- 1.1.2042 ile 31.12.2043 tarihleri arasında kadın sigortalı 62, erkek 64 yaş,
- 1.1.2044 ile 31.12.2045 tarihleri arasında kadın sigortalı 63, erkek 65 yaş,
- 1.1.2046 ile 31.12.2047 tarihleri arasında kadın sigortalı 64, erkek 65 yaş,
- 1.1.2048 tarihinden itibaren ise kadın ve erkek sigortalı için 65 yaş olarak uygulanacağı belirtilmiştir.

---

²²¹ Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRKİŞ) Yaşlılık Sigortasından Sağlanan Yardımlar, <http://www.turkis.org.tr/dosya/4aq799yVIx8L.pdf> (30.08.2017), s.1.

²²² SGK, Sosyal Güvenlik Terimleri, s.55.

²²³ TÜRKİŞ- Yaşlılık Sigortasından Sağlanan Yardımlar, s.1.

8 Eylül 1999 öncesi, 8 Eylül 1999 – 23 Mayıs 2002 tarihleri arası ve 8 Eylül 1999-30 Nisan 2008 tarihleri arasında ilk defa hizmet akdi ile çalışmaya başlayarak sigortalı sayılanlar için bazı şartlar getirilmiştir.

8 Eylül 1999 tarihinden önce sigortalı olarak işe başlayanların yaşlılık aylığını hak edebilmeleri için sigortalılık süresi, yaş ve prim ödeme gün sayısı koşullarını yerine getirmeleri gerekmektedir. 8 Eylül 1999 tarihi itibarıyla kadın sigortalılardan 18 yıl, erkek sigortalılardan 23 yıl sigortalılık sürelerini dolduranlardan kadın 50, erkek 55 yaşını doldurmuş olması ve en az 5000 gün veya kadın 50, erkek ise 55 yaşını doldurmuş olması, 15 yıldan beri sigortalı bulunması ve en az 3600 gün veya kadın 50, erkek ise 55 yaşını doldurmamış olmakla beraber kadın 20, erkek ise 25 yıldan beri sigortalı bulunması ve en az 5000 gün, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olma şartlarını yerine getirenler yaşlılık aylığı almayı hak kazanacaklardır.

8 Eylül 1999 tarihinde yukarıda belirtilen şartları sağlayamayan sigortalılar, 23 Mayıs 2002 tarihindeki sigortalılık sürelerine göre, 23 Mayıs 2002 tarihinde 15 yıl sigortalılık süresi, 3600 prim ödeme gün sayısı ve kadınlarda 50 erkeklerde ise 55 yaş şartlarını yerine getirenler emekli olabilmektedir.

Bu tarihte bu şartları yerine getiremeyenler için yerine getirecekleri tarihe göre kademeli geçiş süreci planlanmıştır. Buna göre sigortalıların:

- 23.5.2002 tarihinde öngörülen şartları yerine getiremeyenler, bu şartları aşağıda belirtilen hangi tarih aralığında yerine getiriyorsa o yaşlarda,
- 24.5.2002 - 23.5.2005 tarihleri arası yerine getiren kadın 52, erkek 56 yaş,
- 24.5.2005 - 23.5.2008 tarihleri arası yerine getiren kadın 54, erkek 57 yaş,
- 24.5.2008 - 23.5.2011 tarihleri arası yerine getiren kadın 56, erkek 58 yaş,
- 24.5.2011 tarihinden sonra yerine getiren kadınlar 58 yaşını, 24.5.2011 ile 23.5.2014 tarihleri arasında yerine getiren erkekler 59 yaşını,
- 24.5.2014 tarihinden sonra yerine getiren erkek sigortalılar 60 yaşını doldurmuş olmaları şartıyla yaşlılık aylığını almaya hak kazanacaklardır.

8 Eylül 1999 ile 30 Nisan 2008 tarihleri arasında ilk defa hizmet akdi ile çalışmaya başlayarak sigortalı sayılanlar kadın sigortalılar 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve toplamda 7000 gün yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak veya kadın 58, erkek 60 yaşını doldurmak ve 25 yıldan beri sigortalı olmak ve en az 4500 gün yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şartlarından birini yerine getirmesi ile yaşlılık aylığı almaya hak kazanacaklardır. 30 Nisan 2008 tarihinden sonra ilk defa hizmet akdi ile çalışmaya başlayarak sigortalı sayılanların yaşlılık aylığına hak kazanmaları için ilgili kanunla belirlenen şartların geçerli olacağı, 1 Ocak 2048 tarihinden itibaren ise kadın ve erkek sigortalı için 65 yaş ve 7200 gün prim ödeme şartının geçerli olacağı belirtilmiştir.

Bağımsız çalışanlar (4/b): Kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanlar için 1 Ekim 1999 tarihi itibariyle aylık bağlanmasına hak kazananlar ile hak kazanmalarına iki tam yıl veya daha az kalan sigortalılardan kadın 20 tam yıl, erkek 25 tam yıl sigorta süresi, kadın 50, erkek 55 yaşında olması ve 15 tam yıl sigorta prim ödeme şartlarından birinin yerine getirilmesi koşuluyla yaşlılık aylığı almaya hak kazanacaklardır.²²⁴

1 Ekim 1999 tarihi itibariyle yaşlılık aylığı hak kazanmalarına 2 yıldan daha fazla süre ve 1 Haziran 2002 tarihi itibariyle kadın 20, erkek 25 tam yıl sigorta prim ödeme süresini dolduran sigortalar kanunda belirtildiği şekilde kademeli geçiş uygulanacak ve yaşlılık aylığı almaya hak kazanacaklardır.

8 Eylül 1999 tarihinden 30 Nisan 2008 tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılanlardan kadın sigortalı 58, erkek sigortalı 60 yaşını doldurmuş ve 25 tam yıl sigorta primi ödemiş olması veya kadın sigortalı 60, erkek sigortalı 62 yaşını doldurması ve en az 15 tam yıl sigorta primi ödemesi şartlarından birinin yerine getirilmesi ile yaşlılık aylığından yararlanabilecekleri, 30.4.2008 tarihinden sonra sigortalı sayılanlar için 5510 sayılı Kanunla belirlenen şartların geçerli olacağı belirtilmiştir.

---

²²⁴Resmi Gazete, *Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal sigortalar Kurumu Kanunu*, Kanun No:1479, Kabul Tarihi: 2.9.1971, Sayı: 13956, s.4813-4846.

5510 sayılı Kanuna göre, 2036 yılına kadar kadınların 58, erkeklerin 60 yaşını doldurmaları ve toplamda 9000 gün yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmaları şartıyla yaşlılık aylığına hak kazanacaklardır. 2036 yılından sonra 9000 gün yaşlılık, malullük ve ölüm sigorta primi ödeme gün sayısı koşulunun yerine getirilmesi halinde ise gün koşulunun yerine getirildiği tarih esas alınarak yaşlılık aylığına hak kazanacaklardır.

Kamu çalışanları (4-c): Kamu kurumlarında çalışan ve 1.1.2008 tarihinden sonra ilk defa işe başlayan kamu görevlilerine yaşlılık aylığı bağlanmasında 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda belirtilen şartlara göre yapılacaktır.

5510 sayılı Kanuna göre, 2036 yılına kadar kadın sigortalılar 58, erkek sigortalılar 60 yaşını doldurmak ve 9000 gün yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şartıyla yaşlılık aylığına almaya hak kazanacaktır. 2036 yılından sonra 9000 gün yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları sigorta primi ödeme gün sayısı şartının yerine getirilmesi durumunda, gün koşulunun yerine getirildiği tarih aralığındaki yaş esas kabul edilerek yaşlılık aylığına hak kazanılacaktır.

2048 yılından itibaren kadın ve erkek sigortalılar 65 yaşında yaşlılık aylığına almaya hak kazanacaktır.

4.2.1.1.2. Malullük Sigortası

Türkiye'de uygulanan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 25'inci maddesine göre, 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar için veya işverenin talebi üzerine usulüne uygun düzenlenecek raporlar ve tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, *çalışma gücünü* veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu *meslekte kazanma gücünü*, (c) bentleri kapsamındaki sigortalılar için *çalışma gücünü* vazifelerini yapamayacak şekilde *meslekte kazanma gücünü* az %60'ını kaybeden sigortalı malûl sayılmaktadır.

26'ncı maddeye göre, malullük sigortasından yararlanabilmek için en az on yıl sigortalı olmak ve toplam 1800 gün uzun vadeli sigorta kolları primi bildirmiş veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malûl olan sigortalılar için sigortalılık süresi aranmaksızın 1800 gün uzun vadeli sigorta primi bildirilmiş olma gerekmektedir. Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların, kuruma prim ve prime ilişkin borcunun olmaması ve yazılı müracaatı gerekmektedir.²²⁵

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda bulunan maluliyet ile ilgili işlemler *Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği* göre yapılmaktadır.²²⁶

Malullük aylığı, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre, kurumca yetkilendirilmiş ilgili sağlık kuruluşlarının sağlık kurulları tarafından düzenlenen raporlarda, çalışmayacak durumda malul olduğu tespit edilen sigortalılara sağlanan bir hakka istinaden bağlanan aylıktır.²²⁷

Malullük aylığı, sigortalının Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu veya yabancı bir ülkenin mevzuatına tabi olarak çalışmaya başlanması halinde çalışmaya başladığı tarih itibariyle, yapılan kontrol muayenesi sonucu sigortalının malullük halinin ortadan kalktığı tespit edilmesi halinde ise buna ilişkin raporun tarihini takip eden aybaşından itibaren malullük aylığı kesilir.²²⁸

Türkiye'de Kamu görevlileri (4/c), vazifelerini yaptıkları sırada veya vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken malul olduklarına karar verilen sigortalılara *vazife malulü* denir.²²⁹ İlgili kanunda *vazife malullüğü* şartlarını taşımayanlar *adi malullük* kapsamında değerlendirilir.

---

²²⁵ Sosyal Güvenlik Kurumu.

²²⁶ Resmi Gazete, *Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği*, Kabul Tarihi: 24.5.1983, Sayı: 28727

²²⁷ Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRKİŞ), Sorularla Malullük Aylığı, <http://www.turkis.org.tr/dosya/V168q702X969.pdf> (30.08.2017), s.1-6.

²²⁸ TÜRKİŞ, Sorularla Malullük Aylığı, s.1-6.

²²⁹ SGK, Sosyal Güvenlik Terimleri, s.67.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun'un 25'inci maddesine göre, bir bireyin sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce engel veya hastalıktan dolayı çalışma gücünü ve meslekte kazanma gücünü %60 oranında kaybetmiş ise malullük aylığından yararlanamazlar.

Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'nin 12'nci maddesine göre, çocuklarının başka birinin sürekli bakımına muhtaç olma halleri:

- Kuadripleji, parapleji, dipleji ve sigortalının yaşamını kendi başına yürütmesine engel hemipleji veya merkezi sinir sisteminin sfinkter bozuklukları ile birlikte olan diğer hastalıklar,
- Süreli veya sürekli ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğinde kalmayı gerektiren ve tedavi edilemeyen psikotik hastalıklar,
- İki gözde de yüzde yüz tamoranda görme kaybı ve iki elin kaybı,
- Yüzde yüz tamoranda iki elin kaybı,
- Bir kolun omuzdan ve bir bacağın kalçadan kaybı,
- Her iki bacağın alttan en az 1/3'ünün kaybı,
- Tedavisi olanaksız hastalık kaynaklı ağır beslenme bozuklukları ve kaşeksiler,
- Solunum yetmezliği nedeniyle yardımcı solunum cihazlarının sürekli kullanılması.
- Giyinme, beslenme, fonksiyonel mobilite, bağırsak ve mesane bakımı, kişisel hijyen ve tuvalet ihtiyaçları gibi günlük yaşam aktivitelerinin sağlanamaması,
- Yukarıda tespit edilen hastalıklar dışında kaldığı halde tedavi edilemeyen, başka birinin sürekli bakımına muhtaç olan ağır hastalıklar olarak belirtilmiştir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun'un ek fıkra: 17/4/2008-5754/16 maddesine göre, başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunan kadın sigortalılar, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir ve eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilir. Bu durumda bulunanlar kadın sigortalılara erken yaşlılık aylığı bağlanması hakkı verilmiştir.

Engellilik:

Türkiye’de engelliler, aileleri, bunlara yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşların faaliyetleri kapsayan 5378 sayılı *Engelliler Hakkında Kanun*²³⁰ çıkartılarak 1 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe konmuştur.

Engellilik, “*Yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel etkinliklere bağlı olarak doğuştan veya sonradan bir hastalık veya kaza sonucu, o birey için normal olan bir işlevin yerine getirilememesi, tanımlanamaması veya eksik kalmasıdır.*”²³¹

Doğuştan veya sonradan bir hastalık veya kaza sonucu fiziksel, zihinsel, ruhsal, sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybeden normal yaşamın gereklerine uyamayanlar *engelli* olarak tanımlanmaktadır. Engellilik değerlendirmeleri *Engellilik Ölçütü Sınıflandırılması ve Engellilere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik* hükümlerine göre yapılmaktadır. 25 Nisan 2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanun 1’inci maddesiyle, *özürlü* ibareleri *engelli* olarak değiştirilmiştir. Sağlık kurulu raporu ile vücut fonksiyonlarının %40 ile %60 oranında kaybının belgeleyen engelli sayılmaktadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 28’inci maddesine göre, %60 engelli olanlar 15 yıl ve 3690 gün, %50-59 engelli olanlar 16 yıl ve 4320 gün, %40 engelli olanlar 18 yıl ve 6480 gün sigorta prim ödeyerek yaşlılık aylığına hak kazanırlar. Engelli olanlar, kamu ve özel kurumlarında çeşitli iş alanlarında görev yapabilmektedirler. Türkiye’de çalışma ve meslekte kazanma gücünün %60’ının üzerinde kaybedilmesi ve diğer şartların yerine getirilmesi durumunda malulen emekli olma hakkı bulunmaktadır. Engellilik oranı %60 ve üzerinde olması durumunda eğer kişi çalışma veya meslekte kazanma gücünü kaybetmemişse malulen emekli olamamaktadır. Bu durum çoğu zaman karıştırılmaktadır; neticede *her malul engellidir fakat her engelli malul değildir.*²³²

---

²³⁰ Resmi Gazete, *Engelliler Hakkında Kanun*, Kanun No:5378, Kabul Tarihi: 1.7.2005, Sayı: 25868

²³¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri- Engelli Bakım Hizmetleri, http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Evde%20Bakim%20Hizmetleri.pdf (30.08.2017), s3.

²³² Kurt, Sosyal Güvenlik Reformu Rehberi,s.1-50; Resul Kurt, www.resulkurt.com (30.01.2018)

1 Ekim 2008 tarihinden önce sigortalı olanların 5510 sayılı Kanun, Geçici 10'ncu maddesine göre, vergi indiriminden dolayı engellilik derecelerine göre 15 yıl 3600 gün ile 20 yıl 4400 gün arasında prim ödemeleri neticesinde müracaatları halinde emekli olmaları mümkündür. Ayrıca, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın her yıl *Gelir Vergisi Kanunu* 31'inci maddesine istinaden yayınladığı *Engellilik İndirim Tutarları*²³³ genelgesi ile I. derece engelliler çalışma gücünün asgari % 80'ini kaybetmiş olanlar; II. derece engelliler çalışma gücünün asgari %60 ile %79 arası kaybetmiş olanlar; III. derece engelliler çalışma gücünün asgari %40 ile %59'nu kaybetmiş olanlardır ve bu durumda olan engellilere vergi indirimi yapılmaktadır.

2022 sayılı, *65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun* ilgili maddelerine göre, 18 yaşından büyük % 40 ve üstü engelli ile 18 yaşını tamamlamamış engelli yakınının bakımını üstlenen Türk vatandaşlarına engelli aylığı bağlanmaktadır.²³⁴ Bu aylığın bağlanabilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan herhangi bir gelir veya aylık alınmıyor olması gerekmektedir. 2017 yılında *engelli aylığı*, engellilik derecesine göre yaklaşık 1000 ile 1600 TL arasında bir tutardır. Bu tutar her yıl güncellenmektedir.²³⁵

Türkiye'de en az %50 oranında ağır engelli ibareli sağlık kurulu raporu bulunan engelliye bakan ve engelli ile arasında kan bağına bulunan bir kişiye *evde bakım aylığı* verilmektedir.

4.2.1.1.3. Ölüm Sigortası

5510 sayılı Kanun'un 32'inci maddesine göre, ölen sigortalının hak sahipleri için ölüm aylığı, ölüm geliri, cenaze ödeneği, evlenme ödeneği, ölüm toptan ödemesi ve ihya bu sigorta kapsamında sağlanan haklardır.²³⁶

---

²³³ Gelir İdaresi Başkanlığı, <http://www.gib.gov.tr> (30.08.2017)

²³⁴ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli Aylığı- <https://eyh.aile.gov.tr>

²³⁵ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli Aylığı- <https://eyh.aile.gov.tr>

²³⁶ Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRKİŞ), Ölüm Sigortasında Yapılan Yardımlar, <http://www.turkis.org.tr/dosya/OVWIVFJLIExQ.pdf> (02.09.2017), s.1-6.

Ölüm Aylığı:

Ölüm aylığı, sigortalı olarak çalışırken prim gün sayısını ve sigorta süresini dolduran kişilerin vefatı sonrası hak sahiplerine maaş bağlanarak yapılan sürekli ödemeyi ifade etmektedir. 5510 sayılı Kanun'un 32'inci maddesine göre, en az 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildiriminde bulunmuş veya 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için her türlü borçlanma süreleri hariç en az 5 yıldan beri sigortalı olan, toplam 900 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş, 47'inci maddede yazılı sebeplerle kazaya uğramış, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanmış olup henüz işlemi tamamlanmamış, bağlanmış bulunan malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı, sigortalı olarak çalışmaya başlamaları sebebiyle kesilmişken ölen sigortalının hak sahiplerine yapılacağı belirtilmiştir.²³⁷

Ölüm aylığı, ölen sigortalının eşine, çocuklarına, anne ve babasına bağlanır.²³⁸ Erkek çocukların yükseköğrenim görmeleri halinde 25 yaşını doldurmamış olmaları, ortaöğrenim görmeleri halinde 20 yaşını doldurmamış olmaları, herhangi bir eğitim kurumunda öğrenim görmemeleri halinde ise 18 yaşını doldurmamış olmaları Kanunun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmıyor olmaları, kendi sigortalılıkları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması şartları bulunmaktadır. Kız çocuklar, kendi sigortalılıkları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması, evli olmamaları veya evli olmakla birlikte sonradan boşanmış veya dul kalmış olmaları, Kanunun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmıyor olmaları şartı aranmaktadır. Kız çocukları için herhangi bir yaş ya da öğrenim durumu şartı bulunmamaktadır. Ayrıca, sağlık kurulu kararı ile çalışma gücünü en az %60 oranında yitirdiği tespit edilen çocuklar evli olup olmadığına, yaşına veya cinsiyetine bakılmaksızın aylık bağlanır.

---

²³⁷ SGK, Sosyal Güvenlik Terimleri, s.47

²³⁸ Sosyal Güvenlik Kurumu.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 36'ncı maddesine göre, ölen sigortalının hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanmaması durumunda, ölüm tarihi esas alınmak kaydıyla 31'inci maddenin birinci fıkrasına göre hesaplanan tutar, 34'üncü madde hükümleri dikkate alınarak hak sahiplerine toptan ödeme şeklinde verilmektedir.

Ölüm aylığı, ölen sigortalının eşinin resmi olarak yeniden evlendiği takdirde ölen sigortalının çocuklarının Kanunun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlamaları, kendi sigortalılıkları nedeniyle taraflarına gelir veya aylık bağlanması, evli olmayan kız çocuğunun resmi olarak evlendiği takdirde herhangi bir eğitim kurumunda öğrenim görmeyen erkek çocuğu 18 yaşını doldurduğu, ortaöğrenim gören erkek çocuğu 20 yaşını doldurduğu, yükseköğrenim gören erkek çocuğu 25 yaşını doldurduğu takdirde anne ve/veya babasına, diğer çocuklarından hak kazandıkları gelir/aylıklar dışında, gelir/aylık bağlandığı takdirde anne ve/veya babası asgari ücretin net tutarından fazla gelir elde ettiği takdirde bağlanmış olan aylıkları kesilmektedir.²³⁹

Cenaze Ödeneği:

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 37'inci maddesine göre, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya kendisi için en az 360 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olan ölen sigortalının hak sahiplerine yapılan ödemedir.

Cenaze ödeneği sigortalının sırasıyla eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, oda yoksa kardeşlerine verilir. Cenazenin bu kişiler dışında gerçek veya tüzel kişiler tarafından kaldırıldığı belgelenmesi durumunda, masraflar gerçek veya tüzel kişilere ödenir. 2017 yılı için cenaze ödeneği tutarı 531,00 TL'dir. Cenaze ödeneği hakkın kazanıldığı tarihten itibaren zaman aşımı süresi beş yıldır.²⁴⁰

---

²³⁹Sosyal Güvenlik Kurumu.

²⁴⁰Sosyal Güvenlik Kurumu.

Evlenme Ödeneği:

Evlenme ödeneği, ölüm aylığı almakta iken evlenen ve bu nedenle aylığı kesilen kız çocuklarına bir defaya mahsus olmak üzere, evlenme tarihindeki sosyal güvenlik kurumundan alınan gelir veya aylığının iki yıllık tutarı olarak ödenen yardımdır. Erkek çocuklarının böyle bir hakkı bulunmamaktadır. Örneđin, 1.000 TL ölüm aylığı alan bir kız çocuğuna evlendiğinde 24.000 TL evlenme ödeneği verilmektedir. Evlenme ödeneğinin beş yıl içerisinde talep edilmemesi durumunda ödenek hakkı ortadan kalkmaktadır. Halk arasında çeyiz yardımı olarak bilinmektedir.

Ölüm Toptan Ödemesi ve İhya:

Ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanmaması durumunda, ölüm tarihi esas alınarak hesaplanan ölüm toptan ödeme tutarı sigortalının eşine, çocuklarına, ana ve babasına kanunda belirtilen hisseler oranında paylaşılır.

4.2.1.2. Kısa Vadeli Sigortalılık

Kısa vadeli sigorta bir çalışanın sigortalı olarak işe çalışmaya başlaması neticesinde oluşabilecek risklere karşı sigortalı ve sigorta kapsamında bulunan yakın çevresine koruma sağlayan yapıdır. Türkiye’de iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık ve analık halleri, işsizlik kısa vadeli sigorta kolları kapsamında değerlendirilmektedir.²⁴¹

4.2.1.2.1. İş Kazası Sigortası

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 13’üncü maddesine göre, iş kazası, “ bir sigortalı çalışanın işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle, sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş veya işyeri dışında, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, emziren kadın sigortalının, çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş

---

²⁴¹Sosyal Güvenlik Kurumu.

gelişisi sırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen veya ruhen engelli hale getiren hadiseler ” olarak tanımlanmaktadır.²⁴²

İş kazası neticesinde kurum sağlık kurulunca sürekli iş göremezlik oranı %10 ve üzerinde olduğu tespit edilirse *sürekli iş göremezlik gelirine*, kaza sonucu istirahat edilen ve geçici olarak çalışamama halinde *geçici iş göremezlik ödeneğine* hak kazanılır. Ayrıca sigortalının vefatı halinde *ölüm geliri* ve cenaze defin işlemleri için cenaze ödeneği sağlanan diğer haklardır.²⁴³

Ölüm Geliri:

Sigortalı bireyin sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ya da iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybetmesi durumunda, sigortalının hak sahiplerine bağlanan gelirdir. Ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm geliri bağlanması için sigortalılık süresi, yaş veya prim ödeme gün sayısı gibi koşullar bulunmamaktadır. Kişi sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı gün iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybettiği durumlarda hak sahiplerine ölüm geliri bağlanmaktadır.

Ölüm aylığı ile ölüm geliri farklı uygulamalardır. Ölüm aylığı, sigortalı olarak çalışırken prim gün sayısı ve sigorta süresini dolduran kişilerin vefatı sonrası geride kalan hak sahiplerine uzun vadeli sigorta kapsamında maaş bağlanarak yapılan sürekli ödemedir. Ölüm geliri, sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ya da iş kazası veya meslek hastalığı sonucu hayatını kaybeden sigortalının geride kalan hak sahiplerine kısa vadeli sigorta kapsamında bağlanan gelirdir.

Sosyal sigortalar kapsamında olan ve bir iş kazası neticesinde kurum sağlık kurulunca sürekli iş göremezlik oranı %10 ve üzerinde olduğu tespit edilen sigortalılar, *sürekli iş göremezlik geliri* alırlar. Bunun kamudaki karşılığı *vazife malullüğü*’dür. Ödenecek gelirin miktarları ilgili kanunlarda belirtildiği oranlardadır.

---

²⁴²SGK, Sosyal Güvenlik Terimleri, s.28; *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*, Madde:13, s.9794.

²⁴³ Sosyal Güvenlik Kurumu.

Sürekli iş göremezlik geliri alan sigortalıların, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (4/a) ve (4/b) kapsamında işlerde çalışması halinde bu gelir, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kesilmemektedir. (4/c) kapsamında bir kamu kurumunda çalışıldığı takdirde bu gelir kesilmektedir.

Malullük sigortası ve sürekli göremezlik geliri ayrı kavramlardır. Sürekli iş göremezlik geliri kısa vadeli sigortalardan olan iş kazası sigortası kapsamında değerlendirilmektedir. Malullük sigortası ise uzun vadeli sigorta kapsamındadır. Bir iş kazası neticesinde %10 ve üstü iş göremezlik raporu olanlar sürekli iş göremezlik gelir hakkından yararlanırlar. Malullük sigortasında %60 ve üstü çalışma ve meslekte kazanma gücünü kaybetmek, 10 yıl sigortalı olmak ve 1800 gün sigorta primi ödemek şartlarıyla hak kazanılmaktadır.²⁴⁴

Sürekli iş göremezlik geliri alan sigortalı bir kişi, tekrar çalışarak uzun vadeli sigorta kollarından *yaşlılık sigortası kapsamında yaşlılık aylığına* veya malullük derecesinin %60 ve üzerinde olması, süre ve prim ödeme şartlarını yerine getirmesi durumunda *malullük sigortası kapsamında malullük aylığına* hak kazanabilir. Bu durumumda sürekli iş göremezlik gelirinin yanında ikinci bir gelire sahip olabilir. Böyle durumlarda sosyal güvenlik kurumu tarafından yüksek olan maaş tam, diğeri % 50 oranında ödenir.

4.2.1.2.2. Meslek Hastalığı

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 36'ncı maddesine göre, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özrürlük halleri meslek hastalığı sayılmaktadır.²⁴⁵

---

²⁴⁴ Sosyal Güvenlik Kurumu.

²⁴⁵ Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, **Meslek Hastalıkları**, Ankara: Özyurt Matbaacılık, 2013, s.7.

Türkiye’de meslek hastalıkları listesi “*Sosyal Sigortalar Kanunu Sağlık İşlemleri Tüzüğü*” ekinde belirtilmiştir. Meslek hastalıkları, etkene ve organa göre sınıflandırılarak 5 ana ve alt gruplarda toplanmıştır. Buna göre, A grubu: Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıklar (25 alt grupta 67 hastalık), B grubu: Mesleki cilt hastalıkları (2 alt grupta Deri Kanseri ve Kanser dışı deri hastalıklar), C grubu: Pnömokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları (6 alt grupta 9 hastalık), D grubu: Mesleki bulaşıcı hastalıklar (4 alt grupta 30 hastalık), E grubu: Fiziksel etkenlerle olan meslek hastalıkları (7 alt grupta 12 hastalık) olarak sayılmıştır.²⁴⁶

Bir iş yerinde hizmet akdi ile çalışanlar, kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar ve köy/mahalle muhtarları, ceza infaz kurumları ile tutukevlerinde çalışanlar aday çırak, çırak ve stajyerler, harp ve vazife malulleri, Türkiye İş Kurumu kursiyerleri, sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışında çalışan Türk işçileri, tarım ve orman işlerinde hizmet akdiyle çalışan sigortalılar ve tıp fakültelerinin son sınıflarında okuyan intörn olarak adlandırılan öğrenciler ilgili Kanun’a göre meslek hastalığı kapsamındadır.

Meslek hastalığı neticesinde sürekli iş göremezlik oranı %10 ve üzerinde olduğu tespit edilenler *sürekli iş göremezlik* gelirine hak kazanılır.

4.2.1.2.3. Hastalık Hali

5510 sayılı Kanun’un 15’inci maddesinin birinci fıkrasına göre, ilgili Kanun’un 4’üncü maddesi birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalının, iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar olarak tanımlanmış bunlar hastalık hali olarak kabul edilmiştir.²⁴⁷

Bu kapsamda yapılan yardımlardan geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi haricinde gerekli görülen sağlık hizmetleri tamamı genel sağlık sigortası kapsamına yapılmaya başlanmıştır.

---

²⁴⁶ ÇSGB, **Meslek Hastalıkları**, s. 14.

²⁴⁷ Sosyal Güvenlik Kurumu.

4.2.1.2.4. Analık Hali

Sigortalılıkta 4/a ve 4/b statüsüne tabii kadın veya erkeğin sigortalı olmayan eşi, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadın veya gelir ya da aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren; doğumdan sonraki ilk sekiz hafta, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili oluşan rahatsızlık ve engellilik halleri *analık hali* kabul edilmektedir.²⁴⁸

(4/a) ve (4/b) sigortalılık statüsüne tabii sigortalılar, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevlerinde çalışan hükümlü ve tutuklular, sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri, ev hizmetlerinde çalışanlardan ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olanlar bu sigorta kapsamındadır. (4/c) kapsamındaki sigortalılar hakkında uygulanmamaktadır. (4/c) kapsamında olan Kamu çalışanlarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 104' üncü maddesine göre işlem yapılmaktadır.²⁴⁹

Analık sigortasından sigortalıya, analık hallerine bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince *geçici iş göremezlik ödeneği* ve *emzirme ödeneği* ödenir.

4.2.1.2.5. İşsizlik Sigortası

Bir işyerinde iş akdi ile çalışırken çalışma istek, yetenek, sağlık yeterliliğinde olmasına rağmen, kendi istek ve kusuru dışında işini kaybedenlere, işsiz kaldıkları ve kanunda belirtilen süreler içinde uğradıkları gelir kayıplarını karşılamak, kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önlemek amacıyla sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren devlet tarafından kurulan zorunlu sigorta kolu *İşsizlik Sigortası*'dir.²⁵⁰

---

²⁴⁸ Sosyal Güvenlik Kurumu.

²⁴⁹ Sosyal Güvenlik Kurumu.

²⁵⁰ Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) , https://statik.iskur.gov.tr/tr/issizlik_sigortasi/issizlik_sigortasi_islemleri.htm (26.09.2017)

Hizmet akdine dayalı olarak çalışan sigortalılar, istekleri halinde 4857 sayılı Kanun'a göre kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan sigortalılar, ayrıca ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişiler, işsizlik sigortası kapsamındadır.

İşsizlik sigortasından yararlanma şartları prim ödeme ve ilgili sosyal güvenlik kurumlarına yapılan başvurulara göre değişebilmektedir. İşsizlik sigortası, bireyin geçici olarak işsiz kaldığı dönemlerde uygulanan kısa vadeli sigorta türlerinden sayılmaktadır.

2017 yılında Türkiye'de uygulanmakta olan aylık işsizlik ödeneği aylık asgari 705,60 TL en yüksek 1.411,21 TL'dir. (Tablo 14)

Tablo 14
Aylık İşsizlik Ödeneği (2017) TL

Asgari Ücretle Çalışan Bir İşçinin Alacağı Aylık İşsizlik Ödeneği	Asgari Ücretle Çalışan Bir İşçinin Alacağı En Yüksek Aylık İşsizlik Ödeneği
705,60 TL	1.411,21 TL

Kaynak: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRKİŞ), <http://www.turkis.org> (26.09.2017)

Türkiye'de sigortalı bir kişinin işsizlik sigortasından yararlanabilmesi için, kendi isteği ve kusur dışında işsiz kalması, son üç yıl içinde en az 600 (altı yüz) iş günü prim ödemesi, iş akdinin sonlamasından önceki son 120 gün (4 ay) prim ödeyerek sürekli çalışmış olması, iş akdinin bitiminden sonraki 30 gün içinde en yakın Türkiye İş Bulma Kurumu'na şahsen ya da örütbağı (internet) üzerinden elektronik ortamda başvuruda bulunması gerekmektedir.²⁵¹ Mevcut durumda sigortalıların, 180 gün ile 300 gün arasında işsizlik sigortasından ödenek hakkı bulunmaktadır.

²⁵¹ Türkiye İş Kurumu.

İşsizlik ödeneğini hak eden sigortalıya kurum tarafından sağlanan imkânlar, işsizlik ödeneği verilmesi, genel sağlık sigortası primlerinin ödenmesi, yeni bir iş bulma konusunda danışmanlık ve yardım şeklinde olmaktadır. Sigorta kayıtlı bir işe başlanıldığında, yapılan kontrollerde işsizlik maaşı aldığı halde kayıt dışı olarak çalıştığı tespit edilenlerin tekrar başlatılmamak üzere, işsizlik maaşı almakta iken sigorta kurumundan yaşlılık aylığı almaya başlayanların işsizlik maaşı ödenekleri kesilir.²⁵²

4.2.2.Genel Sağlık Sigortası

Kişilerin öncelikle sağlıklarının korunmasını, sağlık riskleri ile karşılaşmaları halinde ise oluşan harcamaların finansmanını sağlayan sigortadır.²⁵³

Uygulamada 18 yaş ve altı tüm bireyler genel sağlık sigortası kapsamındadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 60'ncı maddesine göre, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, kamu çalışanları, köy ve mahalle muhtarları, hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar, isteğe bağlı sigortalı çalışanlar, sigortalı sayılmayanlardan kanunda belirtilen şartlara haiz olanlar genel sağlık sigortası kapsamındadır.

Türkiye'de Genel sağlık sigortası, emekliler dışında sosyal güvencesi olmayanları da kapsamaktadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası ile düzenlenmiş ve 1.10.2008 tarihinden itibaren uygulanmaya ve 01.01.2012 tarihinden itibaren zorunlu olarak uygulanmaya başlanmıştır.

Yasa gereğince Genel Sağlık Sigortalısı Sayılanlar:²⁵⁴

- Bir iş akdine tabi olarak çalışanlar,
- Bağımsız olarak kendi adına çalışanlar,

---

²⁵² Türkiye İş Kurumu.

²⁵³ SGK, Sosyal Güvenlik Terimleri, s.20.

²⁵⁴Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRKİŞ), **Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları**, Hazırlayan: Celal Ozan, Ankara: Yorum Matbaacılık, 2014, s.9-13.

- Kamu görevlisi olarak kamu kurumlarında çalışanlar,
- İsteğe bağlı sigortalı olarak devam eden kişiler,
- Sosyal güvenlik kurumundan herhangi bir gelir ve aylık almayan ve gelir testi sonucu fakir oldukları kabul edilen ve primleri devlet tarafından ödenenler,
- Genel Sağlık Sigorta kapsamında olmayan ve bakmakla yükümlü ebeveyni bulunmayan 18 yaşını doldurmamış çocuklar,
- *Harp malullüğü ve Terörle Mücadele Kanun* kapsamında aylık alanlar,
- Uluslararası koruma başvurusu ya da statü sahibi ve vatansız kabul edilenler,
- *Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun* kapsamında aylık alanlar,
- *Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun* uyarınca aylık almakta olan kişiler,
- *Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun* kapsamında aylık alan 65 yaşını doldurmuş muhtaç kişiler,
- İstiklal Madalyası verilmiş, ilgili yasa gereği şeref aylığı alan kişiler,
- *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurum Kanun* gereği korunma, bakım ve iyileştirme hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler ile ana ve babası olmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocuklar,
- Geçici köy korucuları ile sosyal güvenlik kurumundan aylık alan korucular,
- *Olimpiyat, Dünya ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun* kapsamında aylık alan kişiler,
- Oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişiler,
- İşsizlik ödeneği alanlar ile *Özelleştirme Uygulamaları Kanunu* uyarınca kısa çalışma ödeneğinden yararlandırılan kişiler,

- Çalışmayan, sosyal güvenlik kurumlarından gelir veya aylık almayan, genel sağlık sigortalısının geçindirmekle yükümlü aile bireyi sayılmayan ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan vatandaşlar,

Yasa Gereğince Genel Sağlık Sigortalısı Sayılmayanlar:²⁵⁵

- Er ve erbaş olarak askerlik hizmetlerini yapmakta olanlar ile yedek subay okulu öğrencileri,
- Türkiye'ye bir iş için yabancı bir ülkede kurulu herhangi bir kuruluş tarafından ve o kuruluş adına, hesabına gönderilen ve yabancı ülkede sosyal sigortaya tabi olduğunu belgeleyen kişiler,
- Kendi adına ve hesabına Türkiye'de bağımsız çalışanlardan, yurt dışında ikamet eden ve o ülkenin sosyal güvenlik mevzuatına tabi olanlar,
- Türk uyruklu sözleşmeli personelden, kamu idarelerinin dış temsilciliklerinde istihdam edilen ve temsilciliğin bulunduğu ülkede sürekli ikamet izni almış olan veya bu devletin vatandaşlığına sahip olan, bulunduğu ülkenin sosyal güvenlik kurumunda sigortalı olduğunu belgeleyenler,
- Ceza infaz kurumları ile tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular,
- Karşılıklı olma şartıyla oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından, yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan ve ülkemizde iş sözleşmesine tabi olarak veya kendi adına bağımsız olarak çalışmayan, Türkiye'de bir yıldan kısa süreyle ikame edenler,
- Yabancı ülke vatandaşlarından isteğe bağlı sigortalı olan Türkiye'de ikamet etme süreleri bir yılı doldurmayanlar,
- Türkiye ile sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerde çalışan ve çalıştığı ülkede sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı bulunanlar,

---

²⁵⁵TÜRKİŞ-Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları, s.13-17.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri, bunların emeklilikleri ile Anayasa Mahkemesi Başkanı, üyeleri ve bunların emeklileri,

Genel Sağlık Sigortalısı kapsamında sayılmayan yukarıda ki maddelerde belirtilen kişilerin gelir testi yaptırmalarına da gerek yoktur.

Sigortalının bakmakla yükümlü oldukları aile bireyleri şunlardır:²⁵⁶

- Çalışmayan, kendi çalışmalarından dolayı gelir aylık almayan ve isteğe bağlı sigortaya devam etmeyen kişilerin resmi nikâhlı eşi,
- 18 yaşını doldurmamış çocukları,
- 18 yaşını dolduran çocuklardan, lise ve dengi okullarda öğrenim gören 20 yaşını doldurmamış olanlar ile yükseköğrenim görenlerden 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları,
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasasına göre, malûl olduğu tespit edilen evli olmayan çocukları,
- Her türlü kazanç ve irattan elde ettikleri gelirleri asgari ücretin net tutarından az olan, gelir ve/veya aylık almayan, diğer çocuklarından dolayı sağlık yardımlarından yararlanmayanların anne ve babası.

Genel Sağlık Sigortası kapsamında olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için her ay noksansız 30 gün üzerinden genel sağlık sigortası prim ödemeleri gerekmektedir. Ödeme gücü olmayan vatandaşlar yapılacak *gelir testi* sonucu ile yoksul sayılırsa primleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Gelir testi işlemleri sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yapılmaktadır. Kişi başına düşen gelir tespiti, aile bireylerinin harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak, her türlü kazanç ve irattan elde ettikleri gelirlerin toplamı aileyi oluşturan kişi sayısına bölünmesi ile yapılmaktadır.²⁵⁷

---

²⁵⁶TÜRKİŞ-Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları, s.17-20.

²⁵⁷ TÜRKİŞ-Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları, s.29-30.

2017 yılına ait Genel Sağlık Sigortası kapsamında ödenmesi gereken prim miktarları Tablo 15’de görülmektedir.

Tablo 15
Genel Sağlık Sigortası Prim Miktarları (2017)

Aylık Gelir	Ödenecek Prim
592,50 TL’den az aylık geliri olanlar	<i>Prim Ödemez</i>
592,50 TL – 1.777,50 TL arasında olanlar	<i>71,10 TL,</i>
1.777,50 TL -3.555 TL arasında olanlar	<i>213,30 TL,</i>
3.555 TL’den aylık geliri fazla olanlar	<i>426,60 TL,</i>

Kaynak: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRKİŞ) <http://www.turkis.org> (26.09.2017)

4.2.3. İsteğe Bağlı Sigortalık

Türkiye’de 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 50’inci maddesine göre, herhangi bir sosyal güvencesi olmayan kişilere isteğe bağlı olarak prim ödemek suretiyle uzun vadeli sigorta kollarına ve genel sağlık sigortasına tâbi olmalarını sağlayan sigorta imkânı getirilmiştir.

İsteğe bağlı sigortalı olabilmek için Türkiye’de yasal olarak ikamet edenlerde ilgili kanuna tâbi zorunlu sigortalı olmayı gerektirecek şekilde çalışmamak veya sigortalı olarak çalışmakla birlikte, ay içerisinde 30 günden az çalışmak veya son bir yıl içinde 360 günden az çalışmak ya da tam gün çalışmamak, kendi sigortalılığı nedeniyle aylık bağlanmamış olmak, 18 yaşını doldurmuş bulunmak, İsteğe bağlı sigorta talep dilekçesiyle kuruma başvuruda bulunmak şartları aranmaktadır.²⁵⁸

---

²⁵⁸ Sosyal Güvenlik Kurumu.

4.2.4. Türkiye’de Özel Sigortalar²⁵⁹

1872 yılında İngiliz sigorta şirketleri, açtıkları temsilciliklerle Türkiye’de ilk sigortacılık faaliyetlerini başlamıştır. Bu dönemde hazırlanan poliçeler yabancı dillerde yapılmıştır. 1924 yılında Türkçeyi kullanma zorunluluğu getiren yasa ile poliçelerin İngilizce ve Fransızca düzenlenmesine son verilmiş ve aynı yıl Sigortacılar Kulübü kurulmuştur. 1927 yılında *Sigortacılığın ve Sigorta Şirketlerinin Teftiş ve Murakabesi Hakkındaki Kanun* yürürlüğe girmiştir. Temmuz 1952’de *Türkiye Sigorta Şirketleri Birliği* adıyla tüzel kişiliğe haiz bir meslek birliği kurulmuştur. 31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla Türkiye Sigorta Birliği’ne kayıtlı 64 sigorta şirketi ve 2 Reasürans* şirketi bulunmaktadır. Sigorta şirketlerinin 40’ı hayat dışı sigorta, 5’i hayat sigorta ve 19’u bireysel emeklilik alanında faaliyet göstermektedir.

Türkiye’de özel sigorta firmaları ölüm, maluliyet, ferdi kaza, sağlık gibi konuları kapsayan *hayat sigortaları*; yangın, trafik, konut, seyahat, nakliye vb. maddi kayıpların ve hasarların karşılanmasına yönelik olan sigortalar *hayat dışı sigorta* branşlarında faaliyet göstermektedirler. 2015 yılı itibarıyla toplam prim gelirleri, 30 milyar 829 milyon TL’dir. Hayat sigorta prim gelirleri 3 milyar 760 milyon TL (1 milyar 380 milyon dolar), toplam içindeki payı %12,20 oranındadır. Hayat dışı sigorta prim gelirleri 27 milyar 68 milyon TL (9 milyar 930 milyon dolar), toplam içindeki payı %87,80 oranındadır.

Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı, emeklilik döneminde ek bir gelir sağlayarak refah düzeyinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratılması, istihdamın artırılması amacıyla gönüllü veya zorunlu katılıma dayalı, belirlenmiş katkı esasına göre *Bireysel Emeklilik Sistemi* uygulamaya konulmuştur. Bireysel emeklilik teminat içermemektedir. Mevcut durumda en az 10 yıl prim ödeme şartı ve 56 yaş sınırı bulunmaktadır. Bireysel emeklilik birikime yöneliktir. 2017 yılı sonu itibari ile bireysel emeklilikte katılımcı sayısı yaklaşık 7 milyon kişi civarındadır.

---

²⁵⁹ Türkiye Sigortacılar Birliği, **2015 Yılı Faaliyet Raporu**,

<https://www.tsb.org.tr/Document/Yayinlar/2015%20Y%C4%B1%C4%B1%20Sekt%C3%B6r%20Raporu%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf> (26.09.2017) s.1-112.; Emeklilik Gözetim Merkezi.

* Reasürans: Sigorta şirketlerinin, ilerde doğabilecek zarara karşı başka bir sigorta ortaklığına yeniden sigorta edilmesidir.

4.3. Primsiz Ödemeler

4.3.1. Türkiye’de Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımlar karşılıksızdır, yararlananların finansmana katılımı yoktur ve sistemin para, mal ya da hizmet yoluyla geri dönüşü bulunmamaktadır. Yoksul duruma düşmüş birey ve gruplara, toplumdan dışlanmış olanlara, insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam seviyesi sağlamak amacıyla yapılan aynı ve nakdi yardımlardır.²⁶⁰

Sosyal yardım, kavram olarak muhtaç durumdaki kişilere sosyal yardım sağlanması anlamını taşır. Bu yardım acil veya defalık olabileceği gibi sürekli de olabilir. Bu yardıma ilgililerin prim ödeme yoluyla katılması zorunlu değildir. Devlet, özel sektör, vakıflar, dernekler vb. kuruluşlar sosyal yardım alanında görev ve rol alabilirler.²⁶¹

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan sosyal yardımlar: Barınma yardımları, doğum yardımları, eğitim yardımları, aile yardımları, sağlık yardımları, engelli yardımları, kadınlar ve muhtaç durumda olanlara yönelik yardımlar olarak yapılmaktadır.²⁶²

4.3.2. Türkiye’de Sosyal Hizmetler

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu 3’üncü maddesine göre, “*Kişi ve ailelerin kendi bünyesi ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür.*”²⁶³

---

²⁶⁰ Başbakanlık-Devlet Planlama Teşkilatı, **Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Ankara: No: 681, Yayın No:2729 <http://ekutup.dpt.gov.tr/sosyalgu/öik681.pdf> (26.09.2017), s.1-3.

²⁶¹ T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, <http://www.aile.gov.tr/> (26.09.2017)

²⁶² Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

²⁶³ Resmi Gazete, *Sosyal Hizmetler Kanunu*, Kanun No:2828, Kabul Tarihi: 24.5.1983, Sayı:18059, Tertip:5, Cilt:22, s.35.

Sosyal hizmetler, sosyal yardımları kapsayan kavram iken sosyal yardımlar, sosyal sigortalar sistemi dışında kalan ve herhangi bir sosyal sigorta güvencesi olmayanlara karşı sosyal hizmetlerin bir uygulamasıdır.²⁶⁴

4.3.3. Türkiye’de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Uygulaması

Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal hizmetler kamu, özel sektör, vakıflar, dernekler, hayır kuruluşları tarafından uygulanmaktadır.

Türkiye’de sosyal yardım ve hizmetleri sağlayan kamu kurum ve kuruluşlar: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Enerji Bakanlığı, Başbakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yurt dışında Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı’dır.

4.3.3.1. Kamu Kurumları Tarafından Yürütülen Sosyal Yardımlar ve Hizmetler

4.3.3.1.1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın görevleri: Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, aileler, şehitler ve sosyal yardımlarla ilgili ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlere yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek, yoksullukla mücadeleye ilişkin ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek ve denetimini yapmaktır.²⁶⁵

---

²⁶⁴ T.C. Başbakanlık-Devlet Planlama Teşkilatı, **Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Ankara 8.Kalkınma Planı DPT 2592- ÖİK 604.

²⁶⁵ Resmi Gazete, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*, KHK No:633, Kabul Tarihi: 08.06.2011, Sayı: 27958, Madde:2, s. 979-980.

Ayrıca kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sosyal amaçlı vakıf, dernek ve diğer sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, müşterek projeler hazırlamak ve uygulamak bakanlığın ortak görevleri arasında sayılmaktadır.²⁶⁶

Bakanlık tarafından sağlanan sosyal yardımlar; barınma, yakacak, gıda, doğum, eğitim, sağlık, engelli, muhtaç asker aile ve çocukları, afet, terör ve yabancıların sosyal uyumlarına yönelik yardımlardır.

Oturulamayacak derecede eski bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaç vatandaşlara evlerinin bakım ve onarımı için aynı veya nakdi olarak yapılan *barınma yardımları*, ailelere yapılan *yakacak ve gıda yardımları*, 15.05.2015 tarihinden itibaren Türk vatandaşları ve mavi kart sahiplerinden, canlı doğan birinci çocuğu, ikinci, üçüncü ve sonraki çocukları içinse kanunda belirtilen tutarlarda *doğum yardımı*, eğitim çağında bulunan çocukları bulunan yoksul ailelere kanunda belirtilen şartlarda ve oranlarda yapılan *eğitim yardımları*, tedavi destekleri ve şartlı olarak nüfusun yoksul kesiminde yer alan ailelerin 0-6 yaş arası çocuklarını sağlık kontrollerine götürmeleri şartıyla yapılan *sağlık yardımları*, sosyal güvenceden yoksun engelli vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştıracak her türlü araç gereç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yürütülen *engelli sosyal yardımları*, eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakdi yardımlar ve *muhtaç asker ailelerine ve çocuklarına yönelik yardımlar*, *afet zararı*, *terör zararı* ve *yabancıların sosyal uyumunun sağlanmasına yönelik yardımlar* yapılan diğer yardımlardır.

Sosyal yardım kapsamında 15.05.2015 tarihinden itibaren Türk vatandaşları ve mavi kart sahiplerine, 2017 yılı itibari ile canlı doğan birinci çocuk için 300 TL, ikinci çocuk için 400 TL, üçüncü çocuk için 600 TL, bebeklerin ikiz doğumu halinde anneler için 700 TL, üçüz doğum yapan anneler için ise, bin 300 TL maddi *doğum yardım ödemesi* yapılmaktadır.

---

²⁶⁶ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Madde 22, s.989.

Bakanlık tarafından ailelere, çocuklara, kadınlara, engelli ve yaşlılara, şehit gazi yakınlarına yönelik sosyal hizmetler verilmektedir. Bunlar:

- Ailelere yönelik sağlanan sosyal hizmetler: Aile eğitim programı, evlilik öncesi eğitim programı, aile ve boşanma süreci danışmanlık hizmetleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki terör mağduru vatandaşlara ve geçici koruma statüsündeki Suriye vatandaşlarına yönelik olarak psiko-sosyal destek hizmetleri, 15 Temmuz 2016 askeri darbe girişimi sonrasında şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik olarak psiko-sosyal destek hizmetler, Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadıkları yerlerde sosyal destek hizmetleri, uyuşturucu ile mücadele kapsamında sağlanan hizmetler,
- Çocuklara yönelik sağlanan sosyal hizmetler: Koruyucu aile hizmeti, evlat edinme hizmeti, ülkelerarası evlat edinme hizmeti, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, terör mağduru ve sokakta yaşayan çocuklara yönelik hizmetler,
- Kadınlara yönelik sağlanan hizmetler: Aile içi şiddetle mücadeleye yönelik sağlanan hizmetler,
- Engellilere ve yaşlılara yönelik sağlanan sosyal hizmetler: Engelli ve yaşlı bakımı, evde bakım destek hizmeti, Sürekli Bakım ve Rehabilitasyon hizmeti,
- Şehit ve gazi yakınlarına yönelik sağlanan sosyal hizmetler: Psiko-sosyal destek hizmetleri, istihdam ve ücretsiz ulaşım hizmetleridir.

4.3.3.1.1.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

14.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu* ile sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım etmek, sosyal adaleti sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) kurulmuştur.²⁶⁷

---

²⁶⁷ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, SYDTF Tarihçe, <http://www.aile.gov.tr> (30.09.2017)

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarının dağıtım ve kullanım kararları, SYDTF Kurulu tarafından alınmakta ve kurul kararları Başbakan tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe konulmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı, İçişleri, Maliye ve Sağlık Bakanlıklarının Müsteşarları ile Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşmaktadır. Fonun yardım faaliyetleri il ve ilçelerde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) kanalıyla yürütülmektedir. Vakfın gelirleri, her nevi bağış ve yardımlar ve diğer gelirler kanunda belirtilen oranlarda Radyo ve Televizyon Üst Kurulu gelirleri, trafik ceza gelirleri, gelir ve kurumlar vergisi tahsilat toplamından alınan pay, kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan veya kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla aktarılacak miktarlardır.²⁶⁸

4.3.3.1.2. ÇSGB- Sosyal Güvenlik Kurumu

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanun'u 3'üncü maddesine göre, Türkiye Sosyal Güvenlik Kurumu sosyal sigortacılık ilkelerine dayalı, etkin, adil, kolay erişilebilir, aktüeryal ve malî açıdan sürdürülebilir, çağdaş standartlarda sosyal güvenlik sistemini yürütmek amacıyla kurulmuştur.

“ Kurumun görevleri: ²⁶⁹

- Ulusal kalkınma strateji ve politikaları ile yıllık uygulama programlarını dikkate alarak sosyal güvenlik politikalarını uygulamak, bu politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak,
- Hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak,

---

²⁶⁸ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-fonu/icerik> (30.09.2017)

²⁶⁹ Resmi Gazete, *Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu*, Kanun No:5502, Kabul Tarihi:16.05.2006, Sayı:26173, Tertip 5, Cilt 45, s.9756.

- Sosyal güvenliğe ilişkin konularda uluslararası gelişmeleri izlemek, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yapmak, yabancı ülkelerle yapılacak sosyal güvenlik sözleşmelerine ilişkin gerekli çalışmaları yürütmek, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmaları uygulamak,
- Sosyal güvenlik alanında eğitim, araştırma ve danışmanlık faaliyetleri yapmak ve yaptırmak, kamu idareleri arasında koordinasyon ve işbirliği sağlamak ve Bu Kanun ve diğer kanunlar ile kuruma verilen görevleri yapmaktır.”

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından prim ödemeksizin karşılıksız olarak yapılan yardım ödemeleri şu şekildedir:

Er ve Erbaşların Vazife Malullüğü:

Askerlik görevini yaparken görevinin nedeni ve etkisi ile sakatlanan er ve erbaşlara ya da ölen er ve erbaşların hak sahiplerine muvazzaf, yedek ve gönüllü erlere yapılan ödemelerdir.²⁷⁰

Geçici Köy Korucularının Görevleri Nedeniyle Sakatlanmaları/ Ölmeleri Halinde Nakdi Tazminat Aylık Bağlanması:

2330 sayılı Kanun 4'üncü maddesi gereği, herhangi bir sigortalılık statüsüne tabi hizmeti olmayan ya da kurumdan bu hizmetleri nedeniyle aylık ya da gelir almayan Geçici Köy Korucusu ve Gönüllü Köy Korucularından görevlerinin neden ve etkisiyle engelli hale gelenlerin kendilerine, ölenlerin ise hak sahiplerine aylık bağlanmasıdır.²⁷¹

Terörle Mücadeleden Zarar Gören Sivil Vatandaşlara Aylık Bağlanması:

5233 sayılı Kanun kapsamında Terör ve Terörle Mücadeleden Zarar Gören Siviller ve 2330 sayılı Kanunu'nun 2'nci maddesinin 1'inci fıkrası (e) ve (f) bentleri uyarınca, “*güven ve asayişin korunmasında hizmetlerinden yararlanması zorunlu olan*

---

²⁷⁰ Sosyal Güvenlik Kurumu.

²⁷¹Resmi Gazete, *Nakdi Tazminat Sağlanması Hakkındaki Kanun*, Kanun No:2330,Kabul Tarihi: 06.11.1980, Sayı:17152, s.5201-5204.

ve yetkililerce kendilerine bu amaca yönelik görev verilen kamu görevlileri ve sivilleri, İç güvenlik ve asayişin korunmasında veya kaçakçılığın men, takip ve tahkiki ile ilgili olarak güvenlik kuvvetlerine kendiliklerinden yardımcı olmuş ve faydalı oldukları yetkililerce tevsik edilmiş şahısları, 3713 sayılı Kanununun 21'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (j) bendinde sayılan sivilleri kapsamaktadır.”

İstiklal, Kore ve Kıbrıs Gazilerine Aylık Bağlanması:

İstiklal Savaşı, Kore Savaşı ve Kıbrıs Barış Harekâtına fiilen katılanlara 1005 Sayılı *İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun*²⁷² kapsamında aylık maaş ödemesi yapılmaktadır.

Menfaat Gözetmeksizin Ülkeye Hizmet Edenlere Aylık Bağlanması:

3292 Sayılı *Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Kanun* kapsamında Türkiye Cumhuriyeti yararına menfaat gözetmeksizin hizmet edenlere Bakanlar Kurulu Kararına istinaden aylık bağlanmaktadır.

Uluslararası Yarışmalarda (Olimpiyat, Dünya, Avrupa) Şampiyon Olup Madalya Alan Şampiyonlara Aylık Bağlanması:

2913 sayılı *Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması ve Devlet Sporcusu Unvanı verilmesi Hakkındaki Kanun* kapsamında aylık bağlanmaktadır.²⁷³

4.3.3.1.2.1. ÇSGB- İş Kurumu

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı Türkiye İş Kurumu tarafından sosyal güvencesi olmayanların işe yerleştirilmeleri karşılığı şartlı sağlanan istihdam yardımı sağlamaktadır.

---

²⁷²Resmi Gazete, *İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkındaki Kanun*, Kanun No:1005, Kabul Tarihi: 24.02.1968, Sayı:12835, s. 4097-4099.

²⁷³Resmi gazete, *Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması İle Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkındaki Kanun*, Kanun No: 5774, Kabul Tarihi: 24.06.2008, Sayı:26931, s.1.

4.3.3.1.3. Milli Eğitim Bakanlığı

2684 sayılı *İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun*²⁷⁴ 3'üncü maddesine göre, Kanunda belirtilen şartları taşıyan öğrencilerin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında barınma, beslenme, giydirilme ve kendilerine harçlık verilme suretiyle parasız yatılı okutulacağı ayrıca belirtilen şartları taşıyan öğrencilerin ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim kurumlarında Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilecek miktarda karşılıksız olarak para yardımı yapılması suretiyle burs sağlanarak okutulacağı belirtilmiştir.

Kanunda şartları uyan yoksul durumda olanların kitap dışındaki kırtasiye, önlük, ayakkabı gibi temel okul ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik eğitim materyali yardımları, öğle yemeği yardımı, ücretsiz ders kitabı yardımları, öğrenci taşıma barınma ve iaae yardımı, engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması ve diğer ihtiyaçları ile ilgili sosyal yardımlar muayene tedavi giderleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır.

4.3.3.1.4. Gençlik ve Spor Bakanlığı

638 No'lu Kanun Hükmünde Kararname ile çıkartılan *Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*²⁷⁵ 2'inci maddesine göre, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın görevleri: Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak, gençliğin ihtiyaçları ile gençliğe sunulan hizmet ve imkânlar konusunda inceleme ve araştırmalar yapmak ve öneriler geliştirmek, gençlik alanında bilgilendirme, rehberlik ve danışmanlık yapmak ayrıca 7'inci maddeye göre, gençleri kötü alışkanlıklardan koruyacak çalışmalar yapmak ve bu konuda faaliyetler yürütmektir.

---

²⁷⁴Resmi Gazete, *İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara yapılacak Sosyal Yardım Kanunu*, Kanun No:2684, Kabul Tarihi:19.06.1982, Sayı:17729, s.5545-5549.

²⁷⁵ Resmi Gazete, *Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*, KHK No:638, Kabul Tarihi: 08.06.2011, Sayı: 27958, s.1079-1090.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarından biri olan Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'dür. 5012 sayılı *Yükseköğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanunu*²⁷⁶ ilgili maddelerine göre, Kurum tarafından yurt içinde ve dışında yükseköğrenim gören öğrencilere burs, kredi ve nakdî yardım verilmektedir.

4.3.3.1.5. Enerji Bakanlığı - Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü

Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından ihtiyaç sahiplerine belli dönemlerde SYVD kanalı ile kömür yardımı yapılmaktadır.²⁷⁷

4.3.3.1.6. Başbakanlık-Vakıflar Genel Müdürlüğü

5737 sayılı *Vakıflar Kanunu* vakıfların yönetim, denetim, yurt içi ve dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tescil edilmesi, muhafazası, onarımı ve yaşatılması, vakıf varlıklarının ekonomik şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesinin sağlanmasına yönelik usul ve esasların belirlenmesi Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruluş, teşkilât, görev, yetki ve sorumluluklarının düzenlenmesi amacıyla çıkartılmıştır.²⁷⁸

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından sosyal hizmetler kapsamında imaret hizmetleri (aşevi hizmetleri), muhtaç aylığı ve burs hizmeti sunulmaktadır.

- İmaret* hizmetleri (Aşevi hizmeti): Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde yoksullara yiyecek dağıtmak üzere kurulmuş, sosyal güvencesi bulunmayan veya geliri net asgari ücret miktarından fazla olmayanlar, 1.7.1976 tarih ve 2022 sayılı *65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun* gereğince aylık alanlar aşevi hizmetinden yararlanmaktadır.²⁷⁹

---

²⁷⁶ Resmi Gazete, *Yükseköğretim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun*, Kanun No: 5102, Kabul Tarihi:06.03.2004, sayı:25394, s.8741-8742.

²⁷⁷Türkiye Kömür İşletmeleri, <http://www.tki.gov.tr/> (30.09.2017)

²⁷⁸Resmi Gazete, *Vakıflar Kanunu*, Kanun No: 5102, Kabul Tarihi: 27.02.2008, Sayı:26800, s.10241-10262.

²⁷⁹Vakıflar Genel Müdürlüğü, <http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=13> (30.09.2017)

* Yoksullara ve öğrencilerine yiyecek dağıtan hayır kurumu.

- Muhtaç aylığı: Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 27.09.2008 tarih ve 27010 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan *Vakıflar Yönetmeliğinin* hükümlerine göre, 18 yaşından büyük engelli bireylere ve 18 yaşından küçük engelli çocuğu bulunan ana babalara ve annesi veya babası olmayan 18 yaşından gün almamış yetim çocuklara bağlanan aylıktır.²⁸⁰
- Burs Hizmeti: Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Ortaöğretim ve Yükseköğretim öğrencilerine nakdi olarak verilen yardımlardır.

4.3.3.1.7. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı:

Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu* kapsamında bulunan ihtiyaç sahiplerine geri ödemeli olarak konut sahibi olma imkânı sağlanmaktadır.

4.3.3.1.8. Türk Silahlı Kuvvetleri

Türk Silahlı kuvvetleri tarafından gerektiği durumlarda yurt içi ve yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ve bünyesinde bulunan muvazzaf ve emekli silahlı kuvvetler mensuplarına sosyal yardım ve hizmetlerde bulunmaktadır.

4.3.3.1.9. Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı²⁸¹

1991 yılında bağımsızlıklarını ilan eden Türki Cumhuriyetler Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Kırgızistan ile başlayan eğitim, sağlık, yenileme, tarımsal kalkınma alanında sosyal yardımlar ve hizmetler zamanla dünya genelinde yaşayan Türk ve diğer ülke vatandaşlarına sağlanmaktadır.

4.3.3.2. Belediyeler

Türkiye’de belediyeler müdürlük ve daire başkanlığı seviyesindeki birimleri ile sosyal yardım ve hizmetler faaliyetlerinde bulunmaktadır. Sosyal yardımlar nakdi, ilaç yardımları ile kadın ve ailelere yönelik gıda, eşya, eğitim şeklinde sağlanmaktadır.

---

²⁸⁰Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, <https://eyh.aile.gov.tr/sikca-sorulan-sorular/muhtac-ayligi> (30.09.2017)

²⁸¹Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, www.tika.gov.tr (30.09.2017)

4.3.3.3. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil Toplum Kuruluşları, resmi kurumların dışında ve bağımsız olarak sosyal, kültürel, eğitim, hukuki, çevresel alanlarda faaliyet gösteren, kar amacı bulunmayan, bağışlar ve üyelik aidatları ile finansmanını sağlayan uluslararası ve/veya ulusal düzeyde vakıf, dernek adı altında sosyal yardım, hizmet ve dayanışma amacıyla yasal olarak kurulmuş örgütlenmelerdir.

Uluslararası çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları kültür, eğitim, araştırma, sağlık, sosyal hizmetler, çevre, kalkınma, barınma, hukuk, politika, din, iş ve sendikal alanlarda faaliyet gösterenler olarak sınıflandırılmaktadır.²⁸²

Türkiye’de sosyal yardım ve hizmetler alanında faaliyet gösteren bazı Sivil Toplum Kuruluşları:

- Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)
- Toplum Gönüllüleri (TOG)
- Anne Çocuk Vakfı (AÇEV)
- Lösemili Çocuklar Vakfı (LÖSEV)
- Türk Kızılayı
- Yeşilay

Uluslararası sosyal yardım ve hizmetler alanında faaliyet gösteren bazı Sivil Toplum Kuruluşları:

- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)
- Uluslararası Ticari Bilimler Ekonomi Öğrenciler Birliği (AIESEC)
- Uluslararası Af Örgütü (UAO)
- Greenpeace

---

²⁸² Yaşama Dair Vakfı, Verilerle Sivil Tolum Kuruluşları, Ankara: Odak Ofset Matbaacılık. <http://en.yada.org.tr/pdf/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> (30.09.2017), s.15.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TÜRKİYE VE İSRAİL SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Analiz, eldeki veriler ile bir fikri veya maddi konuyu parçalara ayırma, sistematik inceleme, sonuca gitme ve mevcut bulgularla değerlendirme yapma işlemidir. Ekonomi, politika, siyaset, sosyal ve benzeri konularda temel analizler yapılmaktadır.

Bu bölümde, Türkiye ve İsrail ile ilgili bazı temel makroekonomik ve sosyal güvenlik göstergelerden; gayri safi yurtiçi hâsıla, kişi başı milli gelir, gelir düzeyleri, nüfus, toplam vergi gelirleri, vergi gelirleri içerisinde sosyal güvenlik katkılarının gayri safi yurtiçi hâsıla payları, ulusal sosyal güvenlik kurumları bütçeleri, sosyal koruma harcamaları, sigortalı sayısı, sigortalı aktif/pasif oranları ile yaşlılık sigortası, malullük sigortası, ölüm sigortası, işsizlik sigortası, hastalık/analık halleri, iş kazası sigortası yararlanıcı sayıları, özel sigorta, genel sağlık sigortası, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerin karşılaştırmalı analizleri yapılarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Bölüm, ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların sosyal güvenlikle ilgili yayınlamış olduğu raporlar ve istatistikî verilerden derlenerek hazırlanmıştır.

5.1. Türkiye ve İsrail Bazı Temel Makroekonomik ve Sosyal Güvenlik Göstergelerin Karşılaştırmalı Analizi

Makroekonomik göstergeler bir ülkenin ekonomik büyüklüğü, dünya ölçeğindeki yeri, halkın sosyal refah düzeyi hakkında ön bilgi sahibi olunmasını sağlayan rakamsal göstergelerdir. Gayri safi yurtiçi hâsıla, kişi başı milli gelir, enflasyon, döviz kurları, dış ticaret dengesi, ödemeler dengesi ve cari açık, borç stoku, istihdam, dış ticaret hacmi makroekonomik göstergelerden bazılarıdır. Sosyal güvenlik kurum bütçesi, sosyal koruma harcamaları, sigortalı sayısı, aktif/pasif oranı, kayıt dışı istihdam oranı bir ülkenin sosyal güvenlik sistemi hakkında bilgi veren sosyal güvenlik göstergelerdir.²⁸³

---

²⁸³ Muzaffer KOÇ, *Sosyal Güvenlik Sisteminin Ekonomik Büyüklüklerle İlişkisi*. Malatya: Ofis Matbaacılık, 2004. s.132.; BÜMKO, <http://www.bumko.gov.tr/TR,147/ekonomik-gostergeler.html> (15.11.2017)

Sosyal güvenlik harcamaları iktisadi büyümeye katkı sağlaması, tasarrufları artırması, emek istihdamı, fiyat istikrarı, vergi gelirleri gibi olumlu etkileri olduğu gibi toplanan sosyal güvenlik primlerinin sosyal güvenlik harcamalarını karşılayamaması durumunda bütçe açığına neden olması, bu açıkların kapatılması için bütçeden kaynak transferinin yapılması ve kayıt dışı ekonomiye yol açtığı düşüncesiyle sosyal güvenlik sisteminin makroekonomik göstergelerle ilişkisi olduğu savunulmaktadır.²⁸⁴

5.1.1. Türkiye ve İsrail Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla

Bir ülkenin ekonomik olarak büyüklüğünü gösteren, temel makroekonomik göstergelerin başında Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla gelmektedir.

GSYH, bir ülke sınırları içerisinde yaşayan insanların bir yıl veya belli bir dönem ve/veya zaman içerisinde ürettikleri tüm mal ve hizmetlerin piyasa fiyatları üzerinden toplamının değeri olarak ifade edilmektedir. Milli Gelir olarak da tanımlanmakta olan GSYH, bir ülke ekonomisi hakkında diğer göstergeler ile birlikte bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır.

Dünya Bankası tarafından yayınlanan 2016 yılı *Dünya geneli ekonomik büyüklük sıralama* listesindeki ilk 40 (kırk) ülkenin GSYH'si nominal değerler üzerinden Tablo 16'da görülmektedir.

Veri sahibi olunan ülkelerin toplam GSYH'si 75.641.577 milyon dolar, ilk 40 ülkenin toplam GSYH'si 68.099.103 milyon dolar ve diğer ülkelerin toplam GSYH'si 7.542.474 milyondır. Dünya ekonomisinde söz sahibi olan ilk 40 ülke, toplam GSYH'nin %90,03'nü, geri kalan ülkeler %9,97'sini oluşturmaktadır. Türkiye 857 milyar 749 milyon dolar ile toplam GSYH'de %1,13, İsrail 318 milyar 744 milyon dolar ile toplam GSYH'de %0,42'lik bir paya sahiptir. Sıralamada Türkiye 17'inci, İsrail 33'ncü ekonomik büyüklüktür.

---

²⁸⁴ Oğuz KARA, Nurullah KURUTKAN ve Murat ÇOLAK “ Sosyal Güvenlik Açığının Seçilmiş Makroekonomik Değişkenler ile İlişkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı” **International Journal of Social Science**, Number: 49, 2016, s.206-221.

Tablo 16
Dünya Geneli İlk 40 Ülkenin GSYH (2016) Milyon Dolar

Sıralama	Ülke	Milyon Dolar
1	Amerika Birleşik Devletleri	18.569.100
2	Çin	11.199.145
3	Japonya	4.939.384
4	Almanya	3.466.757
5	Birleşik Krallık (İngiltere)	2.618.886
6	Fransa	2.465.454
7	Hindistan	2.263.523
8	İtalya	1.849.970
9	Brezilya	1.796.187
10	Kanada	1.529.760
11	Güney Kore	1.411.246
12	Rusya	1.283.162
13	İspanya	1.232.088
14	Avustralya	1.204.616
15	Meksika	1.045.998
16	Endonezya	932.259
17	Türkiye	857.749
18	Hollanda	770.845
19	İsviçre	659.827
20	Suudi Arabistan	646.438
21	Arjantin	545.866
22	İsveç	511.000
23	Polonya	469.509
24	Belçika	466.366
25	Tayland	406.840
26	Nijerya	405.083
27	İran	393.436
28	Avusturya	386.428
29	Norveç	370.557
30	Birleşik Arap Emirlikleri	348.743
31	Mısır	336.297
32	Hong Kong (Çin)	320.912
33	İsrail	318.744
34	Danimarka	306.143
35	Filipinler	304.905
36	Singapur	296.966
37	Malezya	296.359
38	Güney Afrika	294.841
39	İrlanda	294.054
40	Pakistan	283.660
	İlk 40 Ülke Toplamı	68.099.103
	Diğer Ülkeler Toplamı	7.542.474
	Dünya Geneli Toplam	75.641.577

Kaynak: Word Bank (Dünya Bankası)

http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Id=48365eb6&Report_Name=GDP (15.11.2017)

1960-2016 yılları arası Türkiye ve İsrail GSYH Tablo 17’de görülmektedir. 1960 yılında Türkiye, yaklaşık 11 yıllık devlet geçmişi bulunan İsrail ekonomisinden beş kat daha büyük bir GSYH’ye sahipken aradaki fark 1980 yılında üç kat, 2000 yılında yaklaşık iki kat kadar inmiştir. 2000’li yıllardan sonra Türkiye ekonomisinin gösterdiği büyüme başarısı ile 2016 yılında Türkiye-İsrail arasındaki GSYH Türkiye lehine yaklaşık üç kat kadar çıkmıştır.

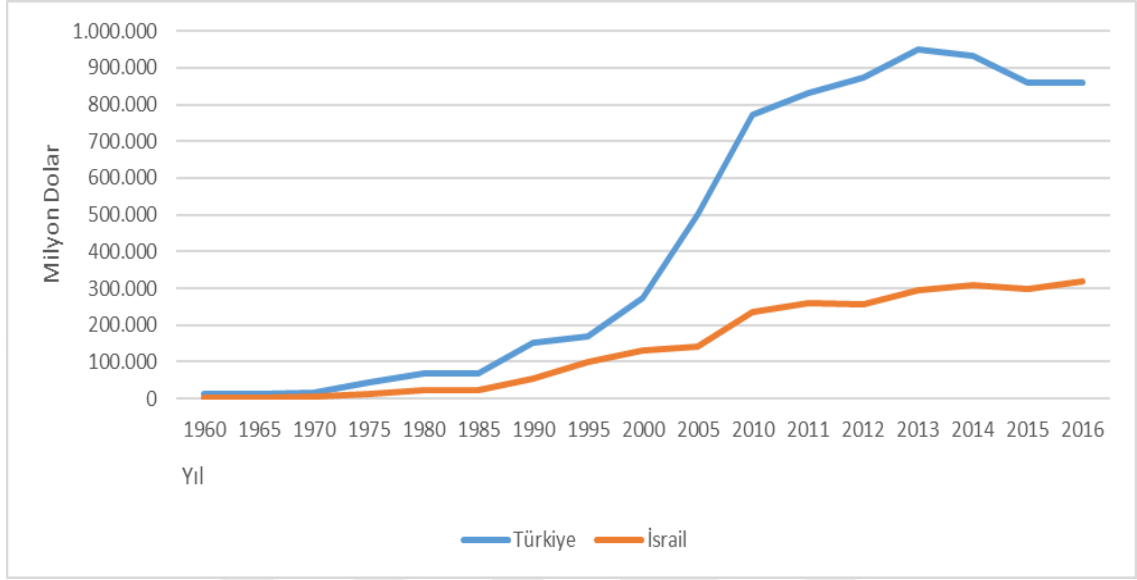
Türkiye ekonomisi 1960 yılından 2016 yılına kadar 64 kat büyümüştür. İsrail ekonomisi 1960 yılından 2016 yılına kadar yaklaşık 123 kat büyümüştür. 2016 yılında Türkiye 857 milyar 749 milyon dolar, İsrail 318 milyar 744 milyon dolarlık bir GSYH’ye sahiptir.

Tablo 17
Türkiye ve İsrail GSYH (1960-2016) Milyon Dolar

Ülke/Yıl	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Türkiye	13.995	11.944	17.087	44.634	68.789	67.235	150.676	169.486	272.979
İsrail	2.599	3.663	6.268	13.028	21.885	24.122	52.490	99.969	132.397
Ülke/Yıl	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye	501.423	771.877	832.546	873.982	950.596	934.168	859.384	857.749	
İsrail	142.838	233.755	261.375	257.642	293.315	308.769	299.416	318.744	

Kaynak: Maliye Bakanlığı, **2016 Yılı Genel Faaliyet Raporu**, s.21.; Word Bank(Dünya Bankası), https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2016&locations=IL&name_desc=false&start=1960&view=chart (15.11.2017)

Grafik 1’de Türkiye ve İsrail GSYH değişiminin 1960’lı yıllardan 2000’li yıllara kadar birbirine paralel gittiği, Türkiye’nin 2000’li yıllardan sonra yakaladığı ekonomik büyüme başarısıyla aradaki farkın Türkiye lehine açıldığı görülmektedir.

Grafik 1
Türkiye ve İsrail GSYH (1960-2016) Milyon Dolar

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 2016 Yılı Genel Faaliyet Raporu s.21.; Dünya Bankası, <https://data.worldbank.org>. (15.11.2017)

5.1.2. Türkiye ve İsrail Kişi Başı Milli Gelir, Nüfus, Gelir Düzeyleri

Bir ülke sınırları içerisinde yaşayan insanların belli bir dönem aralığında ürettikleri tüm mal ve hizmetlerin piyasa fiyatları üzerinden toplamının değeri olan GSYH'nin o ülke nüfusuna bölünmesiyle ortaya çıkan ortalama değer *kişi başı gayri safi yurtiçi hâsıla* veya *kişi başı milli gelir* olarak tanımlanmaktadır. Kişi başı milli gelir, bir ülkede yaşayan insanların gerçekte ulusal gelirden aldığı payı göstermemektedir. Bireylerin eğitim, mesleki yeterlilik, sahip olduğu varlıklar ve diğer unsurlar doğal olarak gelir seviyesinde farklılıklar oluşmasına neden olmaktadır. Kişi başı milli gelir ortalama bir değer olup ülkenin gelişmişlik düzeyini göstermeye ve diğer ülkelerle kıyaslama yapmaya yardımcı olan bir makroekonomik göstergedir.

Tablo 18’de Türkiye ve İsrail 1960-2016 yılları arası kişi başı milli gelir düzeyleri, Tablo 19’da nüfus sayıları görülmektedir.

Tablo 18
Türkiye ve İsrail Kişi Başı Milli Gelir (1960-2016) Dolar

Ülke/Yıl	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Türkiye	509	386	490	1.136	1.564	1.368	2.794	2.898	4.316
İsrail	1.229	1.429	2.107	3.770	5.643	5.698	11.264	18.029	21.052
Ülke/Yıl	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye	7.384	10.672	11.341	11.720	12.543	12.127	10.980	10.788	
İsrail	20.611	30.662	33.657	32.569	36.394	37.583	35.729	37.293	

Kaynak: Dünya Bankası, <https://data.worldbank.org> (15.11.2017)

Tablo 19
Türkiye ve İsrail Nüfus Sayısı (1960-2016)

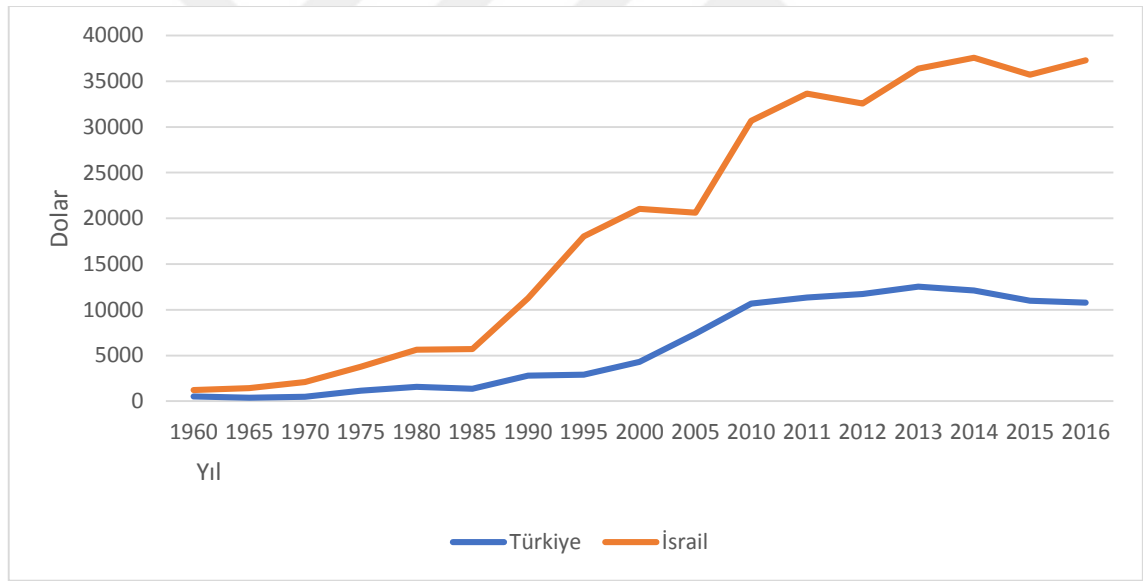
Ülke/Yıl	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Türkiye	27.472.331	30.972.965	34.876.267	39.277.211	43.975.921	49.133.883	53.921.699	58.486.381	63.240.121
İsrail	2.114.020	2.563.000	2.974.000	3.455.000	3.878.000	4.233.000	4.660.000	5.545.000	6.289.000
Ülke/Yıl	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye	67.903.406	73.722.988	74.724.269	75.627.384	76.667.864	77.695.904	78.741.053	79.814.871	
İsrail	6.930.100	7.623.600	7.765.800	7.910.500	8.059.500	8.215.700	8.380.100	8.547.100	

Kaynak: Dünya Bankası ve TÜİK verilerinden derlenmiştir.

1960 yılında Türkiye nüfusu 27.472.331 kişi ve kişi başı milli geliri 509 dolar, İsrail nüfusu 2.114.020 kişi ve kişi başı milli geliri 1.229 dolardır. 1960 yılında İsrail'in kişi başı milli gelirinin Türkiye'den yaklaşık 2,5 kat daha büyük olduğu, 1980 yılında aradaki farkın 5 kat İsrail lehine arttığı bu farkın 2000 yılına kadar değişmediği görülmektedir.

İsrail'in 1960-2016 yılları arasında kişi başı milli geliri yaklaşık 30 kat ve nüfusunun yaklaşık 4 kat arttığı aynı dönemler içerisinde Türkiye'nin kişi başı milli gelirinin yaklaşık 21 kat, nüfusunun ise yaklaşık 2,9 kat arttığı görülmektedir.

Grafik 2'de İsrail kişi başı milli gelirinin 1985 yılından sonra istikrarlı bir şekilde yükseliş gösterdiği, Türkiye ile arasındaki makas farkının açıldığı, 2016 yılında 37.293 dolar ve yaklaşık 3,5 kat bir fark olduğu izlenmektedir.

Grafik 2
Türkiye ve İsrail Kişi Başı Milli Gelir (1960-2016) Dolar

Kaynak: Dünya Bankası ve TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Dünya Bankası tarafından açıklanan 2015 yılı Dünya Ülkeleri Gelir Düzeylerine Göre Gruplandırma Tablo 20’de görülmektedir. Tabloya göre,

- Düşük Gelirli Ülkeler: Kişi başı milli geliri 1.025 dolar ve daha az olanlar,
- Düşük Orta Gelirli Ülkeler: Kişi başı milli geliri 1.026 - 4.035 dolar arası,
- Yüksek Orta Gelirli Ülkeler: Kişi başı milli geliri 4.036 - 12.475 dolar arası,
- Yüksek Gelirli Ülkeler: Kişi başı milli geliri 12.475 dolar ve üstü olanlardır.

Yapılan bu gruplandırmada, İsrail 35.729 dolar kişi başı milli geliri ile *yüksek gelir* grubu, Türkiye 10.980 dolar kişi başı milli geliri ile *yüksek orta gelir* grubu ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye, 2013 ve 2014 yıllarında yüksek gelir grubu ülkeler seviyesine çok yaklaşmıştır. 2013 yılından 2016 yılına kadar ülkede yaşanan iç olaylar ve dış etkenler nedeniyle ekonomide durağanlık olmuştur. Önümüzdeki yıllarda açıklanan ekonomik hedefler uzun vadede tutturulduğu takdirde, yüksek gelir grubu ülkeler seviyesinin yakalanması muhtemeldir.

Tablo 20
Dünya Ülkeleri Gelir Düzeylerini Göre Yapılan Gruplandırma (1990-2015) Dolar

Yıl	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Düşük Gelir (DG)	<= 610	<= 765	<= 755	<= 875	<= 1.005	<= 1.025	<= 1.035	<= 1.045	<= 1.045	<= 1.025
Düşük Orta Gelir (DOG)	611-2.465	766-3.035	756-2.995	876-3.465	1.006-3.975	1.026-4.035	1.036-4.085	1.046-4.125	1.046-4.125	1.026-4.035
Yüksek Orta Gelir (YOG)	2.466-7.620	3.036-9.385	2.996-9.265	3.466-10.725	3.976-12.275	4.036-12.475	4.086-12.615	4.126-12.745	4.126-12.735	4.036-12.475
Yüksek Gelir (YG)	> 7.620	> 9.385	> 9.265	> 10.725	> 12.275	> 12.475	> 12.615	> 12.745	> 12.735	> 12.475
Türkiye	DG	DOG	YOG	YOG	YOG	YOG	YOG	YOG	YOG	YOG
	2.794	2.898	4.316	7.384	10.672	11.341	11.720	12.543	12.127	10.980
İsrail	YG	YG	YG	YG	YG	YG	YG	YG	YG	YG
	11.264	18.029	21.052	20.611	30.662	33.657	32.569	36.394	37.583	35.729

Kaynak: Neil Fantom ve Umar Serajuddin, “The World Bank’s Classification of Countries by Income” **Policy Research Working Paper-752**,2016,s.1-52.; Dünya Bankası, **World Bank Documents & Reports** <http://documents.worldbank.org/curated/en/408581467988942234/pdf/WPS7528.pdf> (15.11.2017)

5.1.3. Türkiye ve İsrail Toplam Vergi Gelirleri / Toplam Vergi Gelirleri içinde Sosyal Güvenlik Katkılarının GSYH % Payları

Vergi, bir devletin eğitim, sağlık, güvenlik ve benzeri kamu harcamalarını karşılamak amacıyla ülke sınırları içerisinde bulunan kişi veya kurumlardan, kanunlarda belirtilen oranlar ve miktarlarda zorunlu ve karşılıksız olarak alınan parasal değerlerdir.

1995-2016 yılları arası Türkiye ve İsrail toplam vergi gelirlerinin GSYH içerisindeki yüzde payı Tablo 21’de görülmektedir. 1995 yılında Türkiye’nin vergi gelirleri GSYH’nin %16,4’üne tekabül ederken, İsrail’de %35,4’lük bir oranla yaklaşık iki katına denk gelmektedir. Türkiye’nin yıllar içerisinde düzenli bir şekilde vergi gelirleri GSYH içindeki yüzdeleri payının arttığı, 2016 yılında vergi gelirlerinin GSYH payının %25,5’e ulaştığı, İsrail vergi gelirlerinin GSYH içindeki yüzdeleri payının bir dengede gittiği görülmektedir.

1995-2016 yılları arası Türkiye’nin vergi gelirleri OECD ülkeleri ortalamasının altında olduğu, İsrail’in 2007 yılına kadar OECD ülkeleri ortalamasının üstünde, bu tarihten sonra OECD ortalaması altında olduğu görülmektedir.

Tablo 21
Türkiye ve İsrail Toplam Vergi Gelirlerinin GSYH İçerisindeki % Payı (1995-2016)

Ülke/Yıl	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Türkiye	16,4	18,5	20,2	20,6	22,6	23,6	25,6	24,0	25,2	23,3	23,4
İsrail	35,4	34,9	35,4	34,4	34,2	34,9	34,8	34,0	33,3	33,4	33,7
OECD	33,3	33,6	33,5	33,7	33,9	33,9	33,4	33,2	33,1	33,0	33,6
Ülke/Yıl	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Türkiye	24,5	23,1	23,1	23,5	24,8	25,9	24,9	25,3	24,6	25,1	25,5
İsrail	34,3	34,2	32,0	29,8	30,7	30,9	30,0	30,7	31,1	31,3	33,5
OECD	33,6	33,7	33,0	32,3	32,5	32,8	33,3	33,6	33,9	34,0	34,3

Kaynak: OECD, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV#> (17.11.2017),

OECD hesaplamalarında toplam vergi gelirlerinin ana başlıklar itibarıyla GSYH içindeki yüzde payları hesaplanırken sayısal kodları ile birlikte sınıflandırılmaktadır. Bunlar sırasıyla:

- 1000-Gelir ve Kar,
- 2000-Sosyal Güvenlik
- 3000-Ücretler
- 4000-Emlak
- 5000-Mal ve Hizmet
- 6000-Diğer ve Gümrük şeklindedir.

(Toplam Vergi Gelirleri = 1000 + 2000 + 3000 + 4000 + 5000 + 6000 + Gümrük)

Türkiye ve İsrail toplam vergi gelirleri içindeki sosyal güvenlik katkılarının GSYH yüzde payları Tablo 22’de görülmektedir. Türkiye’nin 1995 yılında %2 olan sosyal güvenlik katkılarının GSYH yüzde payı 1999 yılında iki kat, 2008 yılında yaklaşık üç kat ve 2016 yılında üç buçuk kat artarak %7,3’e ulaşmıştır. İsrail sosyal güvenlik katkılarının GSYH yüzde payının 1995-2016 yılları arasında %5 ile %5,2 aralığında olduğu, her iki ülkenin OECD ortalamasının altında kaldığı görülmüştür.

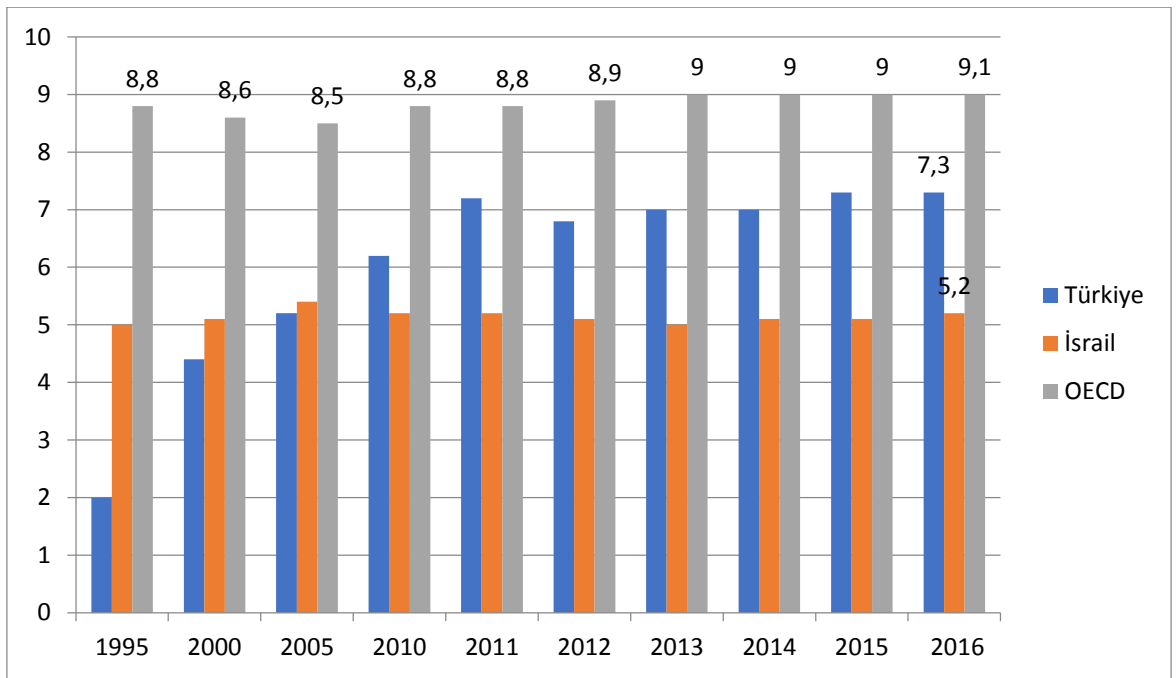
Tablo 22
Toplam Vergi Gelirleri İçinde Sosyal Güvenlik Katkılarının GSYH % Payı (1995-2016)

Ülke/Yıl	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Türkiye	2,0	2,9	2,9	3,0	4,2	4,4	5,5	4,7	5,2	5,6	5,2
İsrail	5,0	5,0	5,2	5,1	5,1	5,1	5,4	5,5	5,6	5,4	5,4
OECD	8,8	8,8	8,7	8,6	8,6	8,6	8,6	8,7	8,7	8,6	8,5
Ülke/Yıl	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Türkiye	5,3	5,0	5,8	5,8	6,2	7,2	6,8	7,0	7,0	7,3	7,3
İsrail	5,3	5,2	5,2	5,1	5,2	5,2	5,1	5,0	5,1	5,1	5,2
OECD	8,4	8,4	8,6	8,8	8,8	8,8	8,9	9,0	9,0	9,0	9,1

Kaynak: OECD, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV#> (17.11.2017)

Grafik 3'te Türkiye ve İsrail toplam vergi gelirleri içerisinde sosyal güvenlik katkılarının 1995-2016 yılları arası GSYH yüzde payları görülmektedir. Türkiye sosyal güvenlik sisteminde 1999 ve 2008 yıllarında yapılan kapsamlı reform çalışmalarının yansımaları bu tarihlerden sonra sosyal güvenlik katkı payı artışlarında görülmektedir.

2016 yılında Türkiye ve İsrail toplam vergi gelirleri içerisinde sosyal güvenlik katkılarının GSYH yüzde payına bakıldığında OECD ortalaması %9,1 Türkiye'nin %7,3 olduğu İsrail'in ise %5,2 olduğu görülmektedir.

Grafik 3

Toplam Vergi Gelirleri İçinde Sosyal Güvenlik Katkılarının GSYH % Payı (1995-2016)

Kaynak: OECD, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV#> (17.11.2017)

5.1.4. Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Kurumları Bütçeleri

2016 yılı Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Kurumları bütçeleri Tablo 23'te görülmektedir.

Türkiye Sosyal Güvenlik Kurumu bütçesinin toplam gelir 255 milyar 880 milyon TL, toplam gider 276 milyar 536 milyon TL, gelir gider dengesinin -20 milyar 656 milyon TL olduğu bütçenin açık verdiği görülmektedir.

İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü bütçesinin toplam gelir 128 milyar 777 milyon NIS, toplam gider 116 milyar 977 milyon NIS, gelir gider dengesinin +11 milyar 8 milyon NIS olduğu bütçenin fazla verdiği görülmektedir.

Tablo 23
Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçeleri (2016)

TÜRKİYE			İSRAİL		
Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi			Ulusal Sigorta Enstitüsü Bütçesi		
	Milyon TL	Milyon \$		Milyon NIS	Milyon \$
TOPLAM GELİR	255.880	84.700	TOPLAM GELİR	128.777	34.805
TOPLAM GİDER	276.536	91.537	TOPLAM GİDER	116.977	31.615
GELİR - GİDER DENGESİ	-20.656	-6.837	GELİR -GİDER DENGESİ	11.8	3.190

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu ve İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü Yıllık Faaliyet Raporları; Maliye Bakanlığı, **2016 Yılı Faaliyet Raporu**, s.62-64.; Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), Yılsonu döviz kurları ortalaması, <http://www.bumko.gov.tr/TR,150/doviz-kurlari.html> (17.11.2017); XE Döviz Kuru Hesaplama Kurumu, <http://www.xe.com> (17.11.2017)

* 1 US \$: 3.021 TL, 1 US \$: 3.70 NIS

5.1.5. Türkiye ve İsrail Sosyal Koruma Harcamaları

Sosyal koruma harcamaları sosyal güvenlik kurumu harcamaları, sosyal yardım, sosyal hizmetler ve sağlık harcamalarını kapsayan genel bir kavramdır.²⁸⁵

Türkiye’de sosyal koruma harcamaları olarak nitelendirilen harcamaların içerisinde sosyal güvenlik kurumunun yapmış olduğu harcamalar en büyük paya sahiptir. Sosyal güvenlik kurumu haricinde kurum ve kuruluşlar sosyal yardım ve sosyal hizmet harcamalarında bulunmaktadır.

Sosyal koruma harcamalarının izlenmesinde uluslararası olarak kullanılan yöntemler, Avrupa Birliği tarafından kullanılan ESSPROS (*European system of integrated social protection statistics* - Avrupa bütünleştirilmiş sosyal koruma istatistikleri sistemi) diğeri ise OECD tarafından kullanılan SOCX (*Social expenditure database - Sosyal harcamalar veri tabanı*) yöntemidir.²⁸⁶

Çalışmamızın bu kısmında OECD tarafından kullanılan SOCX (*Sosyal harcamalar veri tabanı*) verileri ile Türkiye için TÜİK, Kalkınma Bakanlığı, Kamu Harcamaları İzleme Platformu (KAHİP) yayınlamış olduğu veriler derlenerek sağlık harcamaları dâhil Türkiye ve İsrail sosyal koruma harcamaları, GSYH’ye oranları analiz edilmeye çalışılmıştır.

1995-2015 yılları arası Türkiye, İsrail ve OECD ülkelerinin ortalama sosyal koruma harcamalarının GSYH içindeki yüzde payları Tablo 24’te görülmektedir.

Tabloya göre,1995 yılında Türkiye’nin %5,6 olan sosyal koruma harcamalarının 2005 yılında %10,3’e, 2015 yılında yaklaşık 2,5 kat artarak %13,8’e yükseldiği, İsrail’in 1995 yılında %17 olan sosyal koruma harcamalarının 2005 yılında %16,3’e 2015 yılında bir puan azalarak %16’ya düştüğü, 2015 yılında her iki ülkenin %21 olan OECD ortalamasının altında olduğu görülmüştür.

---

²⁸⁵ Kamu Harcamaları İzleme Platformu (KAHİP), www.kahip.org. (18.11.2017)

²⁸⁶ Kamu Harcamaları İzleme Platformu.

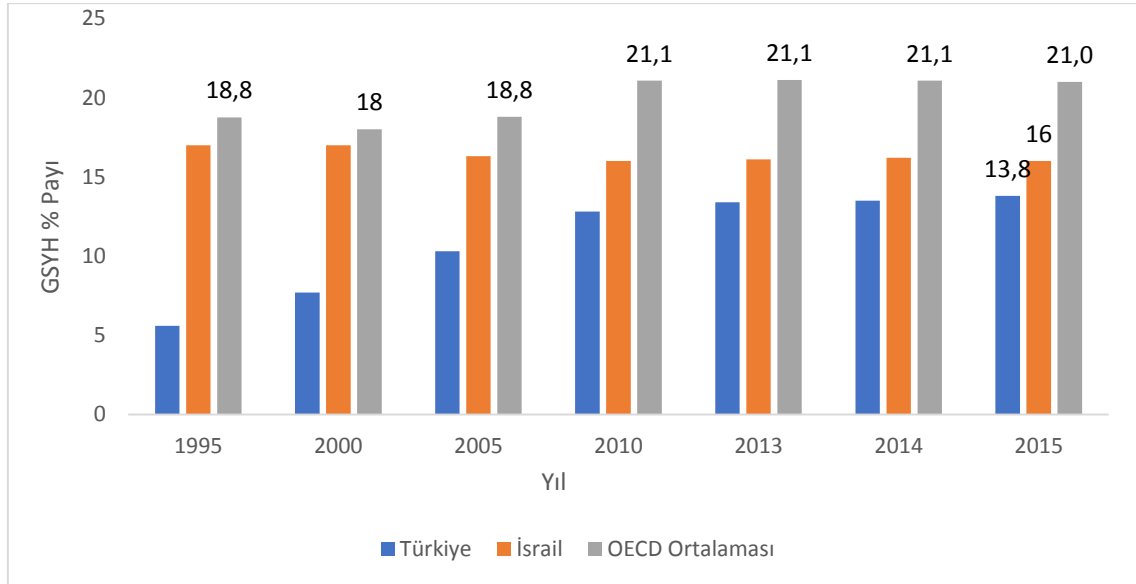
Tablo 24
Türkiye ve İsrail Sosyal Koruma Harcamalarının GSYH İçindeki % Payı (1995-2015)

Ülke/Yıl	1995	2000	2005	2010	2013	2014	2015
Türkiye	5,6	7,7	10,3	12,8	13,4	13,5	13,8
İsrail	17	17	16,3	16	16,1	16,2	16
OECD Ortalaması *	18,8	18	18,8	21,1	21,1	21,1	21,0

Kaynak: OECD, http://stats.oecd.org/index.aspx?DatasetCode=SOCX_AGG# (18.11.2017); Kalkınma Bakanlığı; Türkiye İstatistik Kurumu; Maliye Bakanlığı.

* Hesaplamalar genelinde OECD verileri kullanılmıştır. OECD ve Türkiye verilerinde %1-%2 arası farklılıklar bulunmaktadır.

Grafik 4'te 1995-2015 yılları arası Türkiye ve İsrail sosyal koruma harcamalarının GSYH yüzde payları görülmektedir. Türkiye ekonomisinin 2000'li yıllardan sonra sağladığı başarılı büyüme ve 1999-2008 yılları arasında sosyal güvenlik sisteminde yapılan kapsamlı reform çalışmalarının etkisiyle sosyal koruma harcamalarının düzenli arttığı fakat OECD ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

Grafik 4
Türkiye ve İsrail Sosyal koruma Harcamalarının GSYH İçindeki % Payı (1995-2015)

Kaynak: OECD, TÜİK, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı.

5.1.6. Türkiye ve İsrail Sigortalı Sayısı ve Aktif/Pasif Oranı

Bir ülkenin sosyal sigortalar sisteminde çalışan ve prim ödeyen sigortalı aktif sigortalı, sistemden emekli olmuş veya sistemden yasal haklardan dolayı aylık alan sigortalı pasif sigortalı olarak tanımlanmaktadır. Aktif çalışan sigortalının pasif durumda bulunan sigortalılara oranına aktif/pasif oranı denir. Bu bize çalışan ve prim ödeyen aktif sigortalının kaç emekli kişiyi finanse ettiğini gösterir. Gelişmiş ülkelerde en az dört aktif sigortalı çalışana karşılık bir pasif sigortalı şeklindedir.

2010-2016 yılları arası Türkiye ve İsrail ülke nüfusları, sigortalı kişi sayısı ve aktif/pasif oranları Tablo 25’de görülmektedir. Türkiye’nin 2016 yılında 21.131.838 olan aktif sigortalıya karşı 11.755.203 pasif sigortalı bulunmaktadır. Aktif/pasif oranı ise 1,90’dır. İsrail’de 4.091.000 aktif sigortalıya karşı 1.220.641 pasif sigortalı bulunmakta ve aktif/pasif oranı 3,5’dir.

Tablo 25
Türkiye ve İsrail’de Sigortalı Kişi Sayısı ve Aktif/Pasif Oranı (2010-2016)

Ülke/ Yıl							
TÜRKİYE	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ülke Nüfusu	73.722.988	74.724.269	75.627.384	76.667.864	77.695.904	78.741.053	79.814.871
Aktif Sigortalı	16.196.304	17.374.631	18.352.859	18.886.989	19.821.822	20.773.227	21.131.838
Pasif Sigortalı	9.518.648	10.014.982	10.382.419	10.595.966	10.921.001	11.384.263	11.755.203
Aktif/Pasif Oranı	1,84	1,87	1,9	1,91	1,94	1,92	1,9
İSRAİL	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ülke Nüfusu	7.623.600	7.765.800	7.910.500	8.059.500	8.215.700	8.380.100	8.547.100
Aktif Sigortalı	3.179.000	3.284.000	3.637.000	3.741.000	3.839.000	3.946.000	4.091.000
Pasif Sigortalı*	1.006.242	1.035.557	1.064.546	1.103.205	1.143.644	1.181.219	1.220.641
Aktif/Pasif Oranı*	3,40	3,45	3,50	3,50	3,45	3,45	3,5

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu ve İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü yıllık faaliyet raporlarından derlenmiştir.

* Oranlar yaklaşık değerlerdir.

5.1.7. Türkiye ve İsrail İşgücü, İstihdam, İşsizlik ve Kayıt Dışı İstihdam²⁸⁷

İstatistikî yöntemlerle hesaplanamayan, tahmin edilmeyen, vergilendirme işlemleri yapılamayan gelir getirici ekonomik faaliyetler *kayıt dışı ekonomi*, bunun işgücü piyasasında görünen durumu ise *kayıt dışı istihdam* olarak tanımlanmaktadır. Sosyal Güvenlik finansmanında karşılaşılan en büyük sorunların başında kayıt dışı istihdam gelmektedir.²⁸⁸

Türkiye ve İsrail işgücü, istihdam, işsizlik ve kayıt dışı istihdam oranı 2016 yılı verileri Tablo 26’da görülmektedir. Tabloya göre, Türkiye’nin toplam işgücü 30.535.000, işsiz sayısı 3.330.000 kişidir. İşsizlik oranı %10,9 ve kayıt dışı istihdam oranı %34 civarındadır. İsrail’in toplam işgücü 3.909.000, işsiz sayısı 195.000 kişidir. İşsizlik oranı %4,9 ve kayıt dışı istihdam oranı %6 ile %8 aralığındadır.

Tablo 26
Türkiye ve İsrail İşgücü, İstihdam, İşsizlik Sayıları ve Kayıt Dışı İstihdam Oranı (2016)

Ülke/Yıl	2016
TÜRKİYE	
Aktif kayıtlı sigortalı	21.132.000
İş gücü	30.535.000
İstihdam	27.564.000
İşsiz	3.330.000
İşsizlik % oranı	%10,9
Kayıt dışı istihdam % oranı	%34
İSRAİL	
Aktif kayıtlı sigortalı	4.091.000
İş gücü	3.909.000
İstihdam	3.714.000
İşsiz	195.000
İşsizlik % oranı	%4,9
Kayıt dışı istihdam % oranı *	%6 - %8

Kaynak: İLO, TUİK ve Tradingeconomics ekonomi istatistik sitesi verilerinden derlenmiştir.

* Oranlar yaklaşık tahmini değerlerdir.

²⁸⁷ TUİK, Nüfus İşgücü Durumu İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr>; Tradingeconomics Ekonomi İstatistik Sitesi <https://tradingeconomics.com/israel/unemployed-persons>. (19.11.2017)

²⁸⁸ Koç, Sosyal Güvenlik Sisteminin Tarihi Gelişimi ve Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, s. 125-133.

5.2. Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Primli Ödemeler Kapsamında Karşılaştırmalı Analizi

5.2.2. Uzun Vadeli Sigortalılık

5.2.2.1. Yaşlılık Sigortası

Sosyal sigortalar sistemlerine göre çalışan, gerekli prim ödeme ve diğer şartları yerine getiren sigortalılar emekli olmakta ve yaşlılık aylığına hak kazanmaktadır. Yaşlılık aylığı, yaşlılık sigortası halk tarafından emeklilik yaşı, emekli maaşı bağlanma yaşı, emeklilik sigortası ve benzeri kavramlar olarak bilinmekte ve tanımlanmaktadır.

Türkiye ve İsrail 2010-2016 yılları arası yaşlılık sigortası kişi sayıları tablo 27’de görülmektedir.

Tabloya göre, Türkiye’de 2010 yılında 6.473.492 olan yaşlılık sigortasından yararlanan kişi sayısı 2016 yılında 8.121.461 kişiye, İsrail’de 2010 yılında 656.034 olan yaşlılık sigortasından yararlanan kişi sayısı 2016 yılında 836.220 kişiye ulaşmıştır. Türkiye ve İsrail’de yaşlılık sigortası kapsamında yararlanan kişi sayılarının birbirine paralel bir arttığı görülmektedir.

Tablo 27
Türkiye ve İsrail Yaşlılık Sigortası Kişi Sayısı (2010-2016)

Ülke/ Yıl	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
TÜRKİYE							
Yaşlılık	6.473.492	6.816.806	7.065.881	7.284.036	7.504.323	7.854.890	8.121.461
İSRAİL							
Yaşlılık	656.034	678.134	701.289	733.686	769.219	802.716	836.220

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu ve İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü yıllık faaliyet raporları.

Türkiye’de mevcut durumda prim ödeme ve sigortalılık sürelerini doldurma şartı ile 2036 yılına kadar kadın sigortalı 58 (elli sekiz), erkek sigortalı 60 (altmış) yaşında yaşlılık aylığına hak kazanmaktadır. 2048 yılından sonra kadın ve erkek sigortalılar 65 (altmış beş) yaşında yaşlılık aylığına hak kazanacaklardır.

İsrail’de prim ödeme, sigortalılık süresini doldurma ve diğer şartları yerine getiren erkek ve kadın sigortalılar yapılan *gelir testi* koşuluyla yaşlılık aylığına hak kazanırlar. Mevcut durumda erkek sigortalı 67 (altmış yedi) kadın sigortalı 62 (altmış iki) yaşında yaşlılık aylığına hak kazanmaktadır. Sigortalıya yapılan *gelir testi* sonucunda yüksek geliri nedeniyle yaşlılık aylığına sahip değilse erkek sigortalılar 70 (yetmiş), kadın sigortalılar 68 (Altmış sekiz) yaşında yaşlılık aylığına hak kazanmaktadır. 2017- 2020 yılları arasında bu oran kadınlarda kademeli olarak 70 (yetmiş) yaşına yükseltilmiştir.

Türkiye’de Yaşlılık sigortası kapsamında hak eden sigortalılara yaşlılık aylığı bağlanmakta ve toptan ödeme yapılmaktadır. İsrail’de yaşlılık sigortası kapsamında yaşlılık aylığı, uzun süreli bakım ödeneği, yakacak yardımı, emeklilik erteleme yardımları yapılmaktadır.

5.2.2.2.Malullük Sigortası

Türkiye’de malullük sigortasından yararlanabilmek için çalışma veya meslekte kazanma gücünü %60 ve üstü kaybetmiş, en az on yıl sigortalı olmak ve toplam 1800 gün veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç olanlar sigortalılık süresi aranmaksızın 1800 gün uzun vadeli sigortaları primi bildirmiş olması gerekmektedir.

İsrail’de malullük kapsamı Türkiye’den farklı olarak daha geniş tutulmuştur. Bir iş kazası sonunda malul kalınabildiği gibi engellilik nedeniyle gelir elde etme kapasitesi kanunda belirtilen oranlarda azalan bir kişiye *genel maluliyet aylığı* ödenmektedir.18 yaşında olan henüz emeklilik yaşına gelmemiş, hayatını kazanma kapasitesi durumu %50 ya da daha fazla azalmış olanlar, bir işten veya meslekten fiili geliri olmayan en az % 60 bir veya daha fazla tıbbi engellilik derecesine sahip olanlar ve ağır engellilik derecesi olduğu tıbbi bir komite tarafından tespit edilen zihinsel engelliler bekleme süresi olmaksızın genel maluliyet sigortası kapsamında sayılmıştır.

Türkiye ve İsrail malullük sigortası kapsamında 2010-2016 yılları arası mevcut kişi sayıları Tablo 28’de görülmektedir. Türkiye’de 2010 yılında 113.954 olan malullük sigortasından yararlanan kişi sayısı 2016 yılında 133.093 kişiye, İsrail’de 2010 yılında 207.174 olan malullük sigortasından yararlanan kişi sayısı 2016 yılında 233.945 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 28
Türkiye ve İsrail Malullük Sigortası Kişi Sayısı (2010-2016)

Ülke/ Yıl							
TÜRKİYE	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Malullük *	113.954	116.093	119.099	119.241	127.777	130.740	133.093
İSRAİL	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Malullük	207.174	212.951	217.580	222.641	226.552	229.745	233.945

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu ve İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü yıllık faaliyet raporları.
*Malullük, Türkiye için vazife malulü dâhil toplamı, İsrail için genel malullük toplamıdır.

5.2.2.3. Ölüm Sigortası

Ölüm sigortası kapsamında sigortalının ölümü sonrasında geride kalan kanunen bakmakla yükümlü olduğu dul ve yetimlerine ölüm aylığı bağlanması, ölüm toptan ödemesi yapılması, aylık alan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi ve cenaze ödeneği verilmesi gibi haklar bulunmaktadır.

Ölüm sigortası kapsamında Türkiye ve İsrail’de geride kalan dul, yetim ve kanunen bakmakla yükümlü olunanlara benzer şekilde yardımlar yapılmakta ve sosyal haklar sağlanmaktadır.

Türkiye’de ölüm sigortasından yararlanma kapsamı geniş tutulmuş, vefat eden merhumun geride bıraktığı evlenmemiş veya dul kalmış kız çocuklarına maaş ödemeleri yapılmaktadır.

Türkiye ve İsrail ölüm sigortası kapsamında 2010-2016 yılları arası mevcut kişi sayıları Tablo 29’da görülmektedir. Türkiye’ de 2010 yılında 2.796.306 kişi olan ölüm sigortasından yararlanan kişi sayısı 2016 yılında 3.343.265 kişiye yükselmiş, İsrail’de 2010 yılında 102.456 ölüm sigortasından yararlanan kişi sayısı 2016 yılında 97.151 kişiye düşmüştür.

Tablo 29
Türkiye ve İsrail Ölüm Sigortası Kişi Sayısı (2010-2016)

Ülke/ Yıl							
TÜRKİYE	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ölüm	2.796.306	2.944.768	3.057.453	3.049.522	3.142.384	3.247.448	3.343.265
İSRAİL	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ölüm	102.456	101.973	101.202	100.230	99.127	98.073	97.151

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu ve İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü yıllık faaliyet raporları.

5.2.3.Kısa Vadeli Sigortalılık

5.2.3.1. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası

Sigortalı kişinin, yaralanma sonucunda çalışamayacağı süre boyunca gelir kaybı tazmini için yapılan nakdi ödeme ve yardımlar iş kazası sigortası kapsamında değerlendirilmektedir. Türkiye sosyal güvenlik sisteminde iş çalışma şartlarından dolayı geçici veya sürekli meydana gelen bir hastalık, bedensel ve ruhsal özrürlük meslek hastalığı kapsamında değerlendirilmektedir. Her iki ülkede iş kazası sonucu geçici veya sürekli iş göremezlik ödeneği, ölüm halinde ölüm geliri, cenaze ödenekleri (ölüm vakası olduysa) ödenmekte ve yardımlar yapılmaktadır.

2010-2016 yılları arası Türkiye ve İsrail’de İş kazalarından dolayı ödenek alan kişi sayıları Tablo 30’da görülmektedir.

Tablo 30
Türkiye ve İsrail İş Kazalarından Dolayı Ödenek Alan Kişi Sayısı (2010-2016)

TÜRKİYE	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İş Kazası ve Meslek Hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik geliri alanlar.	58.499	58.979	60.657	61.467	62.179	65.477	70.062
İş Kazası ve Meslek Hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik ölüm geliri alanlar.	76.397	78.336	79.329	81.700	84.338	85.708	87.322
İSRAİL	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İş Kazası -Yaralanma Ödeneği	59.347	59.408	61.355	64.173	66.504	66.294	64.344
İş Kazası - Maluliyet Maaşı (İş kazası neticesi sürekli iş göremezlik)	36.013	37.896	39.837	41.977	44.055	45.976	48.573
İş Kazası Dul ve Yetim Maaşı (İş kazası neticesi ölüm geliri)	4.565	4.603	4.638	4.671	4.691	4.709	4.752

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu ve İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü yıllık faaliyet raporları.

5.2.3.2. Hastalık ve Analık Halleri

İş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğe neden olan rahatsızlıklar *Hastalık hali* ve sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe ayni ve nakdi yardımlar şeklinde sağlanan yardımlar, *Analık hali* kapsamında değerlendirilmektedir. Türkiye ve İsrail’de hastalık halinde genel sağlık sigortası kapsamında tedavinin devam ettirilmesi, hastalık süresince belli oranlarda ödenek bağlanması, doğum halinde doğum yardımı, emzirme ödenekleri sağlanmaktadır.

5.2.3.3. İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortasının ana gayesi işsiz kalan sigortalıya yeni bir iş bulana kadar veya belirli bir süre için kendisinin ve ailesinin geçim sağlamasına destek olmaktır.

Türkiye’de işsizlik sigortasından yararlanabilmek için kendi istek ve kusuru dışında işsiz kalmak, son üç yıl içinde en az 600 (altı yüz) iş günü prim ödemek, iş akdinin sonlanmasından önceki son 120 gün (4 ay) prim ödeyerek sürekli çalışmış olmak, iş akdinin bitiminden sonraki 30 gün içinde en yakın Türkiye İş Bulma Kurumu (İŞKUR)’a şahsen ya da örütbag (internet) üzerinden elektronik ortamda başvuruda bulunmak gerekmektedir. Sigortalı çalışan işçiler ve kanunda belirtilen şartlara haiz olan kişiler kapsam dâhilindedir. Mevcut durumda 180 gün ile 300 gün arasında işsizlik sigortasından ödenek hakkı bulunmaktadır.

İsrail’de işsizlik sigortası, daimi ve geçici olarak işsiz kalanlar ile bazı durumlarda askeri mecburi hizmetten erteleme alanları kapsamaktadır. İşsizlik sigortasından 20-67 yaş aralığında olan sigortalılar ve 18-20 yaş arasında olup ulusal, toplumsal, güvenlik, eğitim, sağlık veya ailevi sebeplerle İsrail Savunma Kuvvetleri zorunlu hizmeti ertelenenler yararlanabilir. İşsizlik parası alabilmek için bir yeterlilik süresi şartı bulunmaktadır. Bu süre, başvuru sahibinin işsizlik sigortası primi ödediği işsizlik ödeneği talebinden önceki 18 ayın toplam 12 ayıdır.

Türkiye ve İsrail işsizlik sigortası kapsamında yararlanan kişi sayıları Tablo 31’de görülmektedir. Buna göre 2016 yılında Türkiye’de 784.419 kişi, İsrail’de 66.367 işsizlik sigortasından ödenek almıştır.

Tablo 31
Türkiye ve İsrail İşsizlik Sigortasından Ödenek Alan Kişi Sayısı (2016)

Ülke/Yıl	2016
TÜRKİYE	784.419
İSRAİL	66.367

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu ve İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü 2016 yılı faaliyet raporları.

5.2.4. Genel Sağlık Sigortası ve Özel Sigortalar

Sağlık sigortası, kişilerin sağlıklarının korunması, karşılaşılan sağlık sorunlarının tedavi edilmesi amacıyla yapılan harcamaların finansmanını sağlayan prim ödemeli bir sigorta türüdür. Türkiye’de 18 yaş ve altı tüm bireyler ile ilgili kanunda şartları uyan vatandaşlar genel sağlık sigortası kapsamındadır. İsrail’de sağlık sistemi yapı olarak primli sağlık sosyal sigortası sistemi ile vergi kaynaklı sağlık sosyal güvenliği sistemi arasında yer almaktadır. Halkın büyük bir kısmı sağlık güvencesi kapsamında bulunmaktadır. Finansmanının çoğu çalışanların ücretlerinden kesilen sağlık vergisi ile diğer kesintilerle ve genel vergiler yoluyla sağlanmaktadır.

Sigortalı olan ile sigortayı yapan tüzel kişilik olmak üzere iki tarafın bulunduğu ödenen prim karşılığında yararlanan özel plana sahip sigorta türü *özel sigortadır*. Poliçede belirtilen olası risklere karşı sigortalıyı korumak sağlamaktadır. Ölüm, maluliyet, ferdi kaza, sağlık gibi konuları kapsayan *hayat sigortaları* yangın, trafik, konut, seyahat, nakliye vb. maddi kayıpların ve hasarların karşılanmasına yönelik olan sigortalar *hayat dışı* özel sigorta türleridir.

Türkiye ve İsrail’de *hayat* ve *hayat dışı* sigortalar benzer şekilde uygulanmaktadır. 1.1.2016 tarihi itibarıyla Türkiye Sigorta Birliği’ne kayıtlı 64 sigorta şirketi ve 2 (iki) Reasürans şirketi bulunmaktadır. Sigorta şirketlerinin 40’ı hayat dışı sigorta, 5’i hayat sigorta ve 19’u bireysel emeklilik alanında faaliyet göstermektedir. 1.1.2016 tarihi itibarıyla İsrail Sigorta Şirketleri Birliği’ne kayıtlı 13 sigorta şirketi bulunmaktadır. Sigorta Şirketleri Birliği (RA),İsrail’de genel sigorta ve denizcilik sigortaları dallarında faaliyet gösteren sigortacıların üst kuruluşu olarak çalışmaktadır. Hayat dışı sigortalar oto, yangın ve sorumluluk sigorta alt kollarında yoğunlaşmıştır.

5.3. Türkiye ve İsrail Sosyal Güvenlik Primsiz Ödemeler Kapsamında Karşılaştırmalı Analizi

Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal hizmetler kamu, özel sektör, vakıflar, dernekler, hayır kuruluşları tarafından karşılanmaktadır.

Kamu Kurumları Tarafından Sağlanan Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler:

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı:

- Ailelere yapılan barınma, yakacak ve gıda yardımları,
- Doğum yardımı: 15.05.2015 tarihinden itibaren Türk vatandaşlarına ve mavi kart sahiplerine canlı doğan birinci çocuğu, ikinci, üçüncü ve sonraki çocukları için kanunda belirtilen tutarlarda yapılan yardımlar,
- Eğitim yardımları: Eğitim çağında bulunan çocukları bulunan yoksul ailelere kanunda belirtilen şartlarda ve oranlarda yapılan yardımlar,
- Sağlık yardımları: Tedavi destekleri ve şartlı olarak nüfusun yoksul kesiminde yer alan ailelerin 0-6 yaş arası çocuklarını sağlık kontrollerine götürmeleri şartıyla yapılan yardımlar,
- Engelli sosyal yardımları: Sosyal güvenceden yoksun özürlü vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştıracak her türlü araç gereç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yürütülen yardımlar,
- Muhtaç asker ailelerine ve çocuklarına yönelik yapılan yardımlar,
- Afet ve acil durumlarda zararların karşılanmasına yönelik yardımlar,
- Terör zararlarının karşılanmasına yönelik yardımlar,
- Yabancıların sosyal uyumunun sağlanmasına yönelik yardımlar.

Bakanlık tarafından ailelere, çocuklara, kadınlara, yaşlılara, şehit, gazi yakınlarına ve engellilere yönelik sosyal hizmetler verilmektedir.

- Ailelere sağlanan sosyal hizmetler: Aile ve evlilik öncesi eğitim programı, aile ve boşanma süreci danışmanlık hizmetleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki terör mağduru vatandaşlara, geçici koruma statüsündeki Suriye vatandaşlarına, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında gazi, şehit ve gazi aileleri ve yakınlarına yönelik psiko-sosyal destek hizmetleri, Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadıkları yerlerde sosyal destek ve uyuşturucu ile mücadele kapsamında sağlanan hizmetler,
- Çocuklara yönelik sağlanan sosyal hizmetler: Koruyucu aile hizmeti, evlat edinme hizmeti, ülkelerarası evlat edinme hizmeti, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk evleri, terör mağduru çocuklara yönelik ve sokakta yaşayan çocuklara yönelik hizmetler,
- Kadınlara yönelik hizmetler: Aile içi şiddetle mücadeleye yönelik hizmetler,
- Engellilere ve yaşlılara yönelik sağlanan sosyal hizmetler: Engelli ve yaşlı bakımı, evde bakım destek hizmeti, sürekli bakım ve rehabilitasyon hizmetleri,
- Şehit ve gazi yakınlarına sağlanan sosyal hizmetler: Şehit ve gazi yakınlarına yönelik sağlanan psiko-sosyal destek hizmetleri, istihdam ve ücretsiz ulaşım hizmetleridir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-Sosyal Güvenlik Kurumu:

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından prim ödemeksizin karşılıksız olarak yapılan yardım ödemeleri şu şekildedir.

- Er ve Erbaşların vazife malullüğü,
- Geçici köy korucularının görevlerinin neden ve etkisi ile sakatlanmaları ya da ölmeleri halinde nakdi aylık bağlanması,
- İstiklal, Kore ve Kıbrıs gazilerine aylık bağlanması,
- Menfaat gözetmeksizin ülkeye hizmet edenlere aylık bağlanması,

- Uluslararası yarışmalarda (Olimpiyat, Dünya, Avrupa) şampiyon olup madalya alan şampiyonlara aylık bağlanması.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı - İş Kurumu:

- Sosyal güvencesi bulunmayanların sosyal güvenceli bir işe yerleştirilmelerine yönelik şartlı sağlanan istihdam yardımları.

Milli Eğitim Bakanlığı:

- Eğitim destek yardımları.

Gençlik ve Spor Bakanlığı:

- Burs ve kredi verilmesi, yurt hizmetleri.

Enerji Bakanlığı-Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü:

- Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından ihtiyaç sahiplerine belli dönemlerde SYVD kanalı ile kömür yardımı.

Başbakanlık-Vakıflar Genel Müdürlüğü:

- İmarat hizmetleri, muhtaç aylığı, burs hizmeti.

Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı:

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında bulunan ihtiyaç sahiplerine geri ödemeli olarak sağlanan konut edinme yardımı.

Türkiye’de belediyeler sosyal hizmetler, kültür hizmetleri ve spor hizmetleri olarak müdürlük ve daire başkanlığı seviyesindeki birimler ile sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır.

İsrail’de sosyal yardımlar ve hizmetler özerk bir yapıya sahip olan İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü ve Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile koordineli bir şekilde yapılmaktadır. Ayrıca göçmenlere yönelik yardım ve hizmetler Göçmenlik ve Entegrasyon Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. 1953 tarihli Ulusal Sigorta Kanunu, 1975 tarihli Çocuk Sigortası Kanunu, 1984 tarihli Gelir Testi Kanunu, 1993 tarihli Çok Kapsamlı Yardım Kanunu, yapılan yardım ve hizmetlerin yasal dayanaklarıdır.

Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından sağlanan sosyal yardımlar:

Ailelere yönelik yardımlar:

- Çocuk yardımı: 18 yaşa kadar olan çocuklar için İsrail'de ikamet edenlere ödenmektedir. Benzer şekilde bu yardım ülkede buldukları ilk günlerden itibaren yeni göçmenler ile belirli şartlar altında İsrail'de yaşayan İsrail yerleşimcisi olmayanlarada ödenmektedir.
- Eğitim yardımı: Her yıl eğitim döneminin başında 6-18 yaş arası çocuklar için verilen yardım,
- Aile içi şiddet yardımı,
- Çocuk felci mağdurlarına yapılan yardım,
- Gelir destek yardımı: Her İsrail mukimi ve ailesine asgari gelir garantisi sağlayan yardımlardır.

Ayrıca diğer yardımlar kapsamında:

- Mesleki rehabilitasyon yardımı: Engellilik derecesi %20 veya daha fazla olan ve çalışamayan bir kişiye yapılan yardım,
- Özel yardımlar: Ağır engellilik durumu bulunan göçmenlere yönelik yapılan yardımlar,
- Hasmane hareket mağdurları yardımı: Terör eylemleri sonucunda ölen kişilerin dul, yetim ve ebeveynlerine yönelik yardımlar,
- Laron yasası yardımları: 2009 yılında çıkartılan Laron yasasına istinaden engelli kişilerin maluliyet tazminat haklarını tehlikeye atmadan işgücüne dahil olmalarına yardımcı olmak amacıyla yapılan yardımlar,
- Zion mahkumları ve şehitleri yardımı: İsrail Devleti kurulmadan önce Yahudiliğinden dolayı hapse atılan, sınır dışı edilen, siyonist faaliyetlerinden veya Yahudi olmasından veya İsrail ile olan bağlantılarından dolayı ve İsrail Devleti kuruluşundan sonra yabancı bir ülkede infaz edilen ve şartları uyanlara yönelik yapılan yardımlardır.

- Gönüllüler yardımı: İsrail içinde gönüllü bir eylem sırasında ve sonucunda yaralanan kişiye veyabelirtilen koşullarda maruz kaldığı yaralanmanın sonucunda ölen bir gönüllünün hayatta kalan varislerine sağlanan yardım,
- Radyasyon mağdurları için ödenen tazminat,
- Kan nakliyle edinilen HIV mağdurları için sağlanan yardımlar,
- İhtiyatlık hizmeti yardımı: Ordu ihtiyatlık hizmeti yapanlara ödenen yardımdır.

İsrail’de sosyal hizmetler yaşlıların bakımı, çocuklar ve gençler için destek programları, madde bağımlılığının önlenmesi, tedavi edilmesi ve yeni göçmenler için yardım sağlanması şeklindedir. İslah hizmetleri kapsamında, şartlı tahliye düzenlemeleri, okul hayatını terk eden çocuklar için düzeltici programlar ve sıkıntıda olan gençler için ikamet ve gözlem hizmetleri bulunmaktadır. Görme ve fiziksel engelliler için verilen iyileştirme hizmetleri, istihdam danışmanlığı, gelişme zorluğu çekenler için konut ve topluluk bazında çeşitli programlar yoluyla bakım hizmeti verilmektedir.

İsrail’de yaşlılara, çocuklara, gençlere yönelik sosyal hizmetlerin sorumluluğu kamu kurumları ve sosyal gönüllü organizasyonlar tarafından karşılanmaktadır. Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ihtiyaç sahiplerine hizmetlerini yerel yönetimler tarafından yönetilen ve bakanlığa bağlı sosyal hizmetler ofisi aracılığıyla yerine getirmektedir.

SONUÇ

Yapılan çalışma sonucu elde edilen bulgular ve öneriler:

İsrail'in 2016 yılı gayri safi yurtiçi hâsılası 318 milyar 744 milyon dolar, kişi başı milli geliri 37.293 dolar, nüfusu 8.547.100 kişidir. Dünya Bankası tarafından yapılan ülke gelir düzeylerine göre yapılan gruplandırmada *yüksek gelir* sahibi ülkeler arasında yer almaktadır. Ulusal sigorta sistemine kayıtlı 4.091.000 aktif sigortalı bulunmaktadır. Sigortalı aktif/pasif oranının 3,5 olduğu, bu oranın gelişmiş ülkelerde her dört aktif sigortalı çalışana bir pasif sigortalı şeklinde olması beklenen aktif/pasif oranına yaklaştığı görülmüştür. İşsizlik oranının %4,9 ve kayıt dışı istihdam oranının %6 ile %8 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'nin 2016 yılı itibarıyla gayri safi yurtiçi hâsılası 857 milyar 749 milyon dolar, kişi başı milli geliri 10.788 dolar, nüfusu 79.814.871 kişidir. Ülke gelir düzeylerine göre yapılan gruplandırmada *yüksek orta gelir* sahibi ülkeler arasında bulunmaktadır. 21.131.838 aktif sigortalı, aktif/pasif oranının 1,9 olduğu görülmüştür. İşsizlik oranının %10,9 ve kayıt dışı istihdam oranının %34 civarında olduğu saptanmıştır.

İsrail'de prim ödeme, sigortalılık süresini doldurma ve diğer şartları yerine getiren erkek ve kadın sigortalılar, Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından yapılan *gelir testi* sonucuna göre yaşlılık aylığına hak kazanırlar. Mevcut durumda erkek sigortalılar 67 kadın sigortalılar 62 yaşında yaşlılık aylığına hak kazanmaktadır. Sigortalı yapılan gelir testi sonucu yüksek geliri nedeniyle emeklilik hakkına sahip değilse yaşlılık aylığına erkek sigortalılar 70, kadın sigortalılar 68 yaşında hak kazanmaktadır. 2017-2020 yılları arasında bu oran kadınlarda kademeli olarak 70 yaşına yükseltilmiştir. İsrail'e yerleşim amacıyla gelen göçmenlerin emeklilik yaşı ve şartları ile ilgili özel uygulamalar bulunmaktadır. Türkiye'de 2036 yılına kadar kadın sigortalılar 58, erkek sigortalılar 60 yaşında yaşlılık aylığına hak kazanmaktadır. 2048 yılından sonra kadın ve erkek sigortalılar 65 yaşında yaşlılık aylığına hak kazanacaklardır. Türkiye sosyal güvenlik sisteminin en önemli sorunlarından biri sosyal güvenlik kurumu bütçe açığıdır. Bütçe açığı, genel bütçeden transfer edilen kaynaklarla karşılanmaktadır. Bütçe açıklarının nedenlerinden biri geçmiş yıllarda aktüeryal dengeler gözetilmeden yapılan sigortalıların genç yaşta erken emekli edilmeleridir. Bu soruna çözüm olarak yapılan reformların kısa vadede olumlu sonuçları görülmüştür. Tedbirler alınmazsa nüfusun yaşlanması ile birlikte

uzun vadede olumlu sonuçların etkilerinin kaybolmaya başlaması muhtemeldir. Karar mercilerinin yaş süresi ile ilgili uygulama yapma alanı sınırlıdır. Alternatif bir çözüm olarak İsrail örneğinde olduğu gibi *gelir testi* koşuluyla yaşlılık aylığına hak kazanma çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca diğer bir sorun olan kayıt dışı istihdamın makul seviyelere çekilmesi çalışmalarına devam edilmelidir.

Malul, bireyin bir dış etki, hastalık veya kaza neticesinde çalışma gücünü kısmen veya tamamen yitirmesi halidir. Ülkelerin, sosyal ve ekonomik şartlarına göre malul sayılma şartlarında farklılıklar olabilmektedir. İsrail’de malullük sigortasından yararlanma kavramı geniş tutulmuştur. İsrail’de en az 18 yaşında olan henüz emeklilik yaşına gelmemiş, hayatını kazanma kapasitesi durumu %50 ya da daha fazla azalmış olanlar, bir işten veya meslekten fiili geliri olmayan, en az % 60 bir veya daha fazla tıbbi engellilik derecesine sahip olanlar ile ağır engellilik derecesi olduğu tıbbi bir komite tarafından tespit edilen zihinsel engelliler bekleme süresi olmaksızın genel maluliyet sigortası kapsamında sayılmıştır. Türkiye’de çalışma hayatında en az on yıl sigortalı ve toplam 1800 gün sigorta primi ödemiş, bir iş kazası veya meslek hastalığı neticesinde çalışma ve meslekte kazanma gücünü en az %60 kaybetmiş olmak şartları ile malullük sigortasından yararlanılmaktadır. Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malül olan sigortalılar için sigortalılık süresi aranmamaktadır. Türkiye’de %40 oranından fazla engelli raporuna sahip kişiler, çalışarak veya isteğe bağlı prim ödeyerek kanunda belirtilen şartları sağladıkları takdirde yaşlılık aylığına hak kazanmaktadır.

İsrail’de 2010 yılında 102.452 kişi olan ölüm sigortasından yararlanan sigortalı sayısının düzenli olarak azalarak 2016 yılında 97.151 kişiye düştüğü görülmüştür. Türkiye’de tam tersi bir durum olduğu 2010 yılında 2.796.306 kişi olan ölüm sigortasından yararlanan sigortalı sayısının 2016 yılında 3.343.265 kişiye ulaşarak arttığı tespit edilmiştir. İsrail ve Türkiye’de bir sigortalının ölümü sonrasında geride kalan dul ve yetimlerine ölüm aylığı bağlanması, ölüm toptan ödemesi yapılması, cenaze ödeneği verilmesi gibi sosyal haklar ölüm sigortası kapsamında sağlanmaktadır. Türkiye’de ölüm sigortasından yararlanma kapsamı geniş tutulmuş, vefat eden merhumun geride bıraktığı evlenmemiş veya dul kalmış kız çocuklarına maaş ödemeleri yapılmıştır. Bununla ilgili tedbirler alınmasına rağmen geçmişte yapılan uygulamaların etkileri halen sürmektedir.

Sigortalı kişilerin geçirmiş oldukları iş kazası sonucu yaralanmaları; bundan dolayı çalışmadıkları süre boyunca kaybedecekleri gelirin tazmini için yapılan ödeme ve yardımlar *iş kazası sigortası* kapsamında yapılmaktadır. İsrail’de meslek hastaları iş kazaları kapsamında değerlendirilmektedir. 2016 yılında, İsrail’de iş kazası sonucu ölüm geliri alan kişi sayısı 4.752 kişi iken Türkiye’de bu sayı 87.322 kişidir. Türkiye’de son yıllarda bazı önemli tedbirler alınmasına rağmen iş kazaları neticesi yaralanma ve ölüm oranlarının aşağıya çekilmesi için önleyici tedbirler arttırılmalıdır.

İş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğe neden olan rahatsızlıklar *hastalık hali*, sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe aynı ve nakdi şekilde sağlanan yardımlar *analık hali* kapsamında değerlendirilmektedir. İsrail ve Türkiye’de tedavi süreci genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmaktadır. Sosyal sigortalılar ve sosyal sigortalar dışında kalanlara benzer şekilde doğum nakdi yardımları yapılmaktadır. Türkiye’de Sosyal sigortalar kapsamında olmayan kadınlara yönelik canlı doğum yardımlarının yanında emzirme ödeneği ve hastane masraflarının karşılanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

2016 yılında İsrail’de işsizlik sigortasından dolayı ödenek alan sigortalı sayısı 66.367 kişi, aktif 4.091.000 sigortalı olan kişi sayısına oranı %1,62’dir. Türkiye’de işsizlik sigortasından dolayı ödenek alan sigortalı sayısı 784.419 kişi, aktif 21.131.838 sigortalı olan kişi sayısına oranı ise %3,71’dir. Türkiye’de işsizlik ödeneğinden yararlanan sigortalı sayısı İsrail ile kıyaslandığında 2,3 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Türkiye’de 1999 yılında kurulan işsizlik sigortası fonlarının işletilmesi başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Sigortalıların kendi kusuru haricinde işsiz kalmaması veya bazı işverenler tarafından çalışanın bilinçli olarak belli bir dönem işsiz bırakılmaması için önleyici tedbirlere devam edilmelidir.

2015 yılı verilerine göre, sosyal harcamaların GSYH oranı OECD ülkeleri ortalaması %21 seviyesindedir. İsrail’in sosyal harcamaları %16 ve Türkiye’nin %13,8’dir. Her iki ülkenin sosyal harcamaları OECD ortalamasının altında olmasına rağmen Türkiye 2000 yılında %7,7 olan bu oranı yaklaşık iki katına çıkarmayı başarmıştır. OECD ortalaması ve üstü yakalanmaya çalışılmalıdır.

İsrail sosyal güvenlik sistemi, İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü, İsrail Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İsrail Göçmenlik ve Entegrasyon Bakanlığı kanalı ile merkezi bir görünümde yürütülmektedir. Türkiye’de mevcut durumda Kamu kurumları tarafından sosyal sigortalar; Çalışma ve Sosyal güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu ve Türkiye İş Kurumu tarafından sağlanmaktadır. Sosyal yardım ve hizmetler; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından direkt veya dolaylı olarak Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Enerji Bakanlığı-Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, belediyeler tarafından çok merkezli olarak yapılmaktadır. Çok merkezli görünüm daraltılmalı, yardımlar esnasında olabilecek mükerrer ödemelere karşı önlemler alınmalıdır.

Türkiye’de Türk Kızılayı tarafından 2008 yılından itibaren uygulanmaya başlanan *Kızılay Zekât Model* çalışması sosyal yardım kapsamında geliştirilmeli ve yardımların daha geniş kitleleri ulaşması için çalışılmalar yapılmalıdır.

Uluslararası antlaşmalar gereği Avrupa ülkelerinden Türkiye’ye iltica talebinde bulunan ve durumu uygun görülere mülteci statüsü verilmektedir. Avrupa ülkeleri dışında ağırlıklı olarak Afrika, Asya ülkelerinden gelen ve iltica talebi olumlu değerlendirilen sığınmacılar, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği kanalı ile üçüncü bir ülkeye geçişleri sağlanmaktadır. Suriye’den Türkiye’ye gelen sığınmacılar mülteci olarak kabul edilmemekte ve *geçici misafir* olarak görülmektedir. Bu amaçla, 2011 yılı ekim ayından itibaren Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı tarafından Suriye iç savaşı nedeniyle Türkiye’ye gelenlere geçici koruma statüsü ve buna istinaden geçici koruma kimlik belgesi verilmiştir. Mevcut durumda sınır illerinde bulunan kamplarda yaşayan Suriyelilerin sağlık, eğitim, elektrik, su hizmetleri ücretsiz verilmektedir. Kamp dışında yaşayanların kayıt yaptırılmaları durumunda devlet hastanelerinden ücretsiz sağlık hizmeti ve ilaç alma hakkı sağlanmıştır. Türkiye’de yabancıların çalışma izni başvuruları 13.08.2016 tarihinde kabul edilen 6735 sayılı *Uluslararası İşgücü Kanunu*’na göre yürütülmektedir. 6735 sayılı Kanun’un 6’ncı maddesi ikinci fıkrasına göre, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan yabancıların çalışma izni olmadan çalışmaları veya bir işveren tarafından çalıştırılmaları kanunen yasaktır. Kanun’un 6’ncı maddesi birinci

fıkrasına göre, çalışma izni Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilmektedir. Başvuruları kabul edilenlere, geçerlilik süresi içinde çalışma ve ikamet hakkı veren *Çalışma izni muafiyet belgesi* düzenlenmektedir. 4.4.2013 tarihli ve 6458 sayılı *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* uyarınca, Türkiye’ de bulunan geçici koruma sağlanan Suriyeli ve yabancı ülkelerden gelenler hakkında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan *Geçici koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi* doğrultusunda işlem yapılmaktadır. Buna göre, yabancı tanıtma belgesi ve yabancı kimlik numarası bulunanlardan, çalışma izni muafiyeti başvurusunun yapıldığı tarih itibarıyla en az altı aylık geçici koruma süresini doldurmalarıyla başvurusu kabul edilenlere belli bir kota dâhilinde her seferinde en fazla 1 (bir) yıl süreli çalışma izni ve çalışma izni muafiyeti verilmektedir. Türkiye’de çalışabilecek durumda olan Suriyeliler, vasıfsız işgücü gerektiren tarım ve sanayi iş kollarında istihdam edilmektedirler. Çalışma izinleri olmayan büyük çoğunluk kayıt dışı olarak çalışmaktadır. Kayıt dışı istihdam, vergi ve sosyal güvenlik prim kayıplarına neden olmaktadır. Suriye ve diğer ülkelerden Türkiye’ye gelerek çalışma hayatına katılanların çalışma izinlerinde esneklik sağlanmalıdır.

Önümüzdeki yıllarda ekonomik büyüme ile birlikte sanayi, teknoloji, eğitim vb. alanlarda artı değer katması beklenen çok iyi yetişmiş meslek ve bilim adamlarının Türkiye’ye *beyin göçü* sağlanabilir. Türkiye’ye göç edecek, yerleşecek ve/veya Türk vatandaşlığına geçecek olanlara yönelik İsrail ve göçmenlik politikaları uygulayan diğer ülkelerin göçmenlere özel olarak uyguladığı sosyal sigorta ve özendirici tecrübelerinden yararlanılmalıdır.

İkili sosyal güvenlik sözleşmeleri, iki ülke tarafından karşılıklı imzalanan ülkelerin iş gücü dolaşımı durumunda çalışanın sigortalılık haklarının hangi ülkenin yasaları çerçevesinde değerlendirileceğini ve bunu kurallara bağlayan hukuki belgedir. 2018 yılı itibari ile Türkiye tarafından 28 (yirmi sekiz) *İkili sosyal güvenlik sözleşmesi* yabancı ülkelerle imzalanmıştır. Türkiye ile İsrail arasında 2000 yılında İkili sosyal güvenlik sözleşmesi parafe edilmiş fakat imzalanmamıştır.

İsrail devleti, 1948 yılında Filistin bölgesinde kurulmuştur. Yahudi dinine mensup olan herkesin vatani ve vatandaşlık hakkı vardır. Dünya'nın neresinde olursa olsun İsrail devleti tarafından Yahudi biri bilinmekte, desteklenmekte, İsrail'e göç etmesi teşvik edilmektedir. Dünyanın diğer ülkelerinde yaşayan Yahudiler azınlık psikolojisiyle bir cemaat gibi hareket etmektedirler. Ticaretteki başarılarından dolayı dünya geneli ekonomi politikalarına yön veren Yahudi kökenli zengin işadamları kanalıyla ticaretten finans sektörüne kadar birçok alanda İsrail'e direkt ya da dolaylı sermaye akışı olmakta bu ülke ekonomisine olumlu yönde yansımaktadır. İsrail örneğinde olduğu gibi ekonomisi güçlü olan bir ülke güvenlik, eğitim, bilim, teknoloji, araştırma, inovasyon vb. yanında sosyal güvenlik harcamalarına kaynak aktarmaktadır. Çalışmamızda, İsrail sosyal güvenlik sisteminin gelişmiş ülkeler seviyesine yakın olduğu görülmüştür.

Türkiye ekonomisi, son on beş yılda yurt içi ve yurt dışında yaşanan siyasi, askeri ve ekonomik tüm olumsuzluklara rağmen yaklaşık dört kat büyüyerek büyük bir başarı elde etmiştir. Bunun yansımaları sosyal güvenlik sisteminin her alanında görülmüştür. Bu başarının devamı için ekonomik büyümenin devam etmesi ve sosyal güvenlik kurumu bütçe açıklarının önüne geçilerek dengede tutulması, kayıt dışı istihdamın makul bir seviyeye getirilmesi ve benzeri sorunların çözülmesi gerekmektedir. Bunlar başarıldığı takdirde olumlu yansımalar sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerin her alanında görülmeye devam edecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Arslan, Ali. **Avrupa'dan Türkiye'ye İkinci Yahudi Göçü**. İstanbul: Truva Yayınları, 2006.

Alper, Yusuf. **Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar (SSK, BAĞ-KUR)**, 3. Basım. Bursa: Alfa Yayınevi, 2000.

Arıcı, Kadir ve Yusuf Alper. **Sosyal Güvenlik**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:2659, 2013.

Aydın, Nurhan., İhsan Uğur Delikanlı, Rıdvan Çabukel, Leman Erdal, Fuat Erdal, Ethem ve Hakan Ergeç. **Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:1449,2012.

Aydın, Fazıl (Ed.).**Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri**. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Ankara: Yayın No:08, 2014.

Beşer, Faruk. **İslam'da Sosyal Güvenlik**. 4. Basım. İstanbul: Nün Yayıncılık, 2016.

Birkan, Selahattin. **Dünya'da Sosyal Güvenlik Ekonomisi**. İstanbul: Yakın ve Orta Doğu Çalışma Enstitüsü Neşriyatı, Dizer Konca Matbaası,1970.

Castel, Robert. **Sosyal Güvensizlik**, Işık Ergüden (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

Conway, Edmund. **Gerçekte Bilmeniz Gereken 50 Ekonomi Fikri** (50 Economics Ideas You Really Need To Know), Irmak Ertuna Howison (çev.). Ankara: Bkz Yayıncılık Tic. ve San. Şti., 2016.

Davutoğlu, Ahmet. **Stratejik Derinlik**. 33. Basım. İstanbul: Küre Yayınları, 2009.

Dilik, Sait. **Sosyal Güvenlik**. Ankara: Kamu-İş Kamu İşletmeleri ve İşverenleri Sendikası Yayını, 1991.

Dursun, Davut., Tayyar Arı, Ferhat Pirinççi, Muhittin Ataman, Veysel Ayhan, Kemal İnat ve Mesut Hakkı Caşın. **Orta Doğu'da Siyaset**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No: 3035, 2013.

Eaglestone, Robert. **Postmodernizm ve Holocaust'un İnkâr edilmesi**. Ebru Kılıç (çev.). İstanbul: Everest Yayınları, 2002.

Gerek, Nüvit., Nuray Gökçek Karaca, Dilek Baybora ve Fatma Kocabaş, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, No:2808, 2013.

Güran, Tefvik. **İktisat Tarihi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:2802, 2013.

Güzel, Ali., Ali Rıza Okur ve Nurşen Caniklioğlu. **Sosyal Güvenlik Hukuku**.11.Basım. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2008.

Koç, Muzaffer. **Sosyal Güvenlik Sisteminin Tarihi Gelişimi ve Türk Sosyal Güvenlik Sistemi**. Malatya: Ofis Matbaacılık, 2004.

Koç, Muzaffer. **Sosyal Güvenlik Sisteminin Ekonomik Büyüklüklerle İlişkisi**. Malatya: Ofis Matbaacılık, 2004.

Kurt, Resul. **Sosyal Güvenlik Reformu Rehberi**, İstanbul: TIEM Eğitim Yayıncılık, 2009

Kurt, Resul., Ali Tezel, Mustafa Kuruca ve Mehmet Koçak. **Sosyal Güvenlik Rehberi**, Ankara: ISMMMO Mevzuat Serisi-7, İSMMMO Yayınları-112, Mart Matbaacılık Sanatları Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi, 2008.

Lewis, Bernard. **Semitizm ve Antisemitizm**. Hür Güldü (çev.). İstanbul: Everest Yayınları, 2004.

Marx, Karl. **Yahudi Sorunu Üzerine**. Burcu Denizci(çev.). İstanbul: Altıkırbeş Yayın, 2015.

Özçelik-İş Sendikası, **Sosyal Güvenlik Sorunlar ve Çözümleri**. Ankara: Yayın No:15, 1999.

Özmen, Süleyman. **Orta Doğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2001.

Sabuncu, Murat. **Gazze Mahsusuktan Bir Aşk Hikâyesi**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2011.

Süer, Berna ve Ayşe Ömür Atmaca. **Arap-İsrail Uyuşmazlığı**. Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 2006.

Tabakoğlu, Ahmet. **İslam İktisadına Giriş**. 3.Basım. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. **Avrupa Sosyal Şartı**. Ankara: Yayın No:06, 2014.

T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), **Sosyal Güvenlik Terimleri**. Ankara: Sosyal Güvenlik Bilgi Serisi Yayın No:71, 2013.

T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), **Sosyal Güvenlik Sisteminde Primler**. Ankara: Sosyal Güvenlik Serisi Yayın No: 70, 2013.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, **Meslek Hastalıkları**, Ankara: Özyurt Matbaacılık, 2013.

Ulutaş, Ufuk., Selin Muzaffer Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak ve Salih Ziya. **İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu**. Ankara: Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayını, 2012.

Yazgan, Turan. **Görüşler**. İstanbul: Kutsun Yayınevi, 1977.

Yaşaroğlu, Abit. **Yahudilik ve Siyonizm Tarihi**.2.Basım. İstanbul: Pınar Yayınları, 2013.

Yetik, Zübeyir. **Yahudi**. İstanbul: Pınar Yayınları, 2012.

Walt, Stephen M. ve John Mearsheimer, **İsrail Lobisi ve ABD Dış Politikası**. Elif Ocak (çev.). İstanbul: Zodyak Kitap, 2014.

Zeytinoğlu, Erol. **Ekonomik Sistemler**. 2.Basım. İstanbul: Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yayın No:373, Fatih Yayınevi Matbaası, 1985.

Sürelî Yayınlar

Altıntaş, Cenkhan. “ Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Uluslararası Sosyal Güvenlik Teşkilatı (ISSA) Tarafından Yayınlanan Uluslararası Belgelerde Sosyal Güvenliğin Kapsamı ve Türkiye ” **Sosyal Güvence Dergisi**. Sayı:7, 2015, s.37.

Cural, Mehmet “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Mali yapısı ve Sisteme Yapılan Bütçe Transferlerinin Ekonomik Yansımaları”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. C.21, Sayı.2, 2016, s.695.

Dilik, Sait. "Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**. Cilt:43, No:1, 1988, s.41.

Gümüş, Erdal. “ Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler” **Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Dergisi**, 2010, s.4.

Doron, Abraham. “ Sixty-two years of National Insurance In Israel ”, **İsrael Affairs**. Vol, 22 No: 1, 2016, page: 1-19.

Kara, Oğuz, Nurullah Kurutkan ve Murat Çolak. “ Sosyal Güvenlik Açığının Seçilmiş Makroekonomik Değişkenler İle İlişkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı” **International Journal of Social Science**. Number: 49, 2016, s.206-221.

Koç, Muzaffer “Sosyal Güvenlik ve Beveridge Raporu” **İSMMM Mali Çözüm Dergisi**. Sayı 76, 2006, s.98.

Müftüoğlu, Özgür. “ Tarihsel Süreçte Bir Parantez - Sosyal güvenlik Hakkı”, **Toplum ve Hekim Dergisi**. Cilt 20, Sayı:2, 2005, s.83.

Öztürkler, Harun. “Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (Orsam)”, İsrail Ekonomisinin Özellikleri, **Ortadoğu Analiz Dergisi**, Cilt:3, Sayı:36, Aralık 2011, s.74.

Tatlı, Halim ve İsmet Göçer, “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Politikalarının Sürdürülebilirliği: Çoklu Yapısal Kırılmalı Eşbütünleşme Analizi” **Business and Economics Research Journal**. Volume 6, Number 3, 2015, s.90.

Uğur, Suat. “Özel ve Sosyal Sigortaların Kıyaslanması” **Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi**. Yıl: 6, sayı: 26, 2004. s.54.

Diğer Yayınlar

İsrail Dış İşleri Bakanlığı, İsrail Enformasyon Merkezi, **İsrail Hakkında Gerçekler**, Kudüs: 2008.

www.mfa.gov.il/MFA_Graphics/.../ISRAIL%20HAKKINDA%20GERCEKLER.pdf
(29.04.2017)

İsrail Türkiye Büyükelçiliği, **İsrail’de Sağlık ve Sosyal Hizmetler**,

<http://embassies.gov.il/ankara/AboutIsrael/State/Pages/Departments.aspx>
(20.06.2017)

Milli Eğitim Bakanlığı, Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri- Engelli Bakım,
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Evde%20Bakim%20Hizmetleri.pdf (30.08.2017)

National Insurance Institute, **Israel Research and Planning Administration, National Insurance Programs in Israel 2016.**

https://www.btl.gov.il/Publications/Habituah_haleumi/Documents/charth16-e.pdf
(30.07.2017)

National Insurance Institute, **Israel Research and Planning Administration, National Insurance Programs in Israel 2017.**

<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Publications/Insurance%20Programs/Documents/charth17-e.pdf> (30.07.2017)

Sosyal Güvenlik İdaresi, Emekli Sandığı ve Engellilik Politikası Sosyal Güvenlik Bürosu, **SSA-Social Security Office of Retirement and Disability Policy, Social Security Programs Throughout the World: Asia and the Pacific, 2016.**

<https://www.ssa.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2016-2017/asia/israel.html>
(30.07.2017)

Sargutan, Erdal. **İsrail Sağlık Sistemi**,

<http://www.sargutan.com/ISRAIL%20SAGLIK%20SISTEMI.pdf> (30.07.2017)

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, **Meslek Ahlakı ve Ahilik**, Ankara, 2014.

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Meslek%20Ahlak%C4%B1%20ve%20Ahilik.pdf (9.02.2017)

Türk Dil Kurumu, “Sosyal güvenlik” **Büyük Türkçe Sözlük**,

<http://www.tdk.gov.tr> (08.01.2017)

The Ministry of Aliyah and Integration (MOİA), **The National Insurance**

Institute 9 th Edition, January-2017.

http://www.moia.gov.il/Publications/bleumi_en.pdf (30.07.2017)

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bilgileri**,

2017, <http://www.turkis.org.tr/dosya/F1D0Q7IeE511.pdf> (30.08.2017)

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Yaşlılık **Sigortasından Sağlanan**

Yardımlar, <http://www.turkis.org.tr/dosya/4aq799yVIx8L.pdf> (30.08.2017)

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, **Sorularla Malullük Aylığı**,

<http://www.turkis.org.tr/dosya/VI68q702X969.pdf> (30.08.2017)

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, **Ölüm Sigortasında Yapılan**

Yardımlar, <http://www.turkis.org.tr/dosya/OVWIVFJLIExQ.pdf> (2.09.2017)

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRKiŞ), **Genel Sağlık Sigortası**

Uygulamaları, Hazırlayan: Celal Ozan, Ankara: Yorum Matbaacılık, 2014, s.9-13.

Uluslararası Sosyal Güvenlik Teşkilatı (ISSA-Int. Social Security Association)

<https://www.issa.int/en/countrydetails?countryId=IL&regionId=EUR&filtered=false>

(30.07.2017)

Yaşama Dair Vakfı, **Verilerle Sivil Tolum Kuruluşları**, Ankara: Odak Mat.

<http://en.yada.org.tr/pdf/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> (30.09.2017)

Tezler

Baylan, Mustafa. Sosyal Güvenlik Harcamalarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi, **Doktora Tezi**. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, SBE, 2014.

Erol, Hatice. Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Finansmanı Sorunu ve Çözümü, **Doktora Tezi**. Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, 2005.

Raporlar

İngiltere, **Beveridge Report**,

www.sochealt.co.uk/public-health-and-wellbeing/beveridge-report/ (10.01.2017)

International Labor Organization, 2010/11, **World Social Security Report**.

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_146566.pdf (08.01.2017)

İsrail Maliye Bakanlığı, **Bütçe Raporu**, 2016.

<http://mof.gov.il/en/AG/BudgetExecution/Pages/BudgetDeficit.aspx> (30.07.2017)

OECD and G20 Indicators, **Pensions at a Glance2015**. OECD Publishing, Paris/France, page:286.

T.C. Maliye Bakanlığı, **2016 Yılı Faaliyet Türkiye Raporu-Makro Ekonomik Görünümü**, Maliye Bakanlığı SGB Yayını. Ankara: 2017.

T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu, **2016 Yılı Faaliyet Raporu**.

T.C. Başbakanlık-Devlet Planlama Teşkilatı, **Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Ankara: No: 681, Yayın No:2729.

T.C. Başbakanlık-Devlet Planlama Teşkilatı, **Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Ankara 8.Kalkınma Planı DPT 2592- ÖİK 604.

Türkiye Sigortacılar Birliği, **2015 Yılı Faaliyet Raporu**,

<https://www.tsb.org.tr/Document/Yayinlar/2015%20Y%C4%B1%20Sekt%C3%B6r%20Raporu%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf> (26.09.2017)

Kanunlar ve Sözl şmeler

Council of Europe, ***European Social Charter***,

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/035> (15.01.2017)

Council of Europe, ***European Social Charter (Revised)***,

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/Html/163.htm> (15.01.2017)

Council of Europe Conventions- ***European Code of Social Security***,

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/Html/048.htm> (15.01.2017)

Council of Europe conventions-***Protocol to the European Code of Social Security***, <http://www.conventions.coe.int/Treaty/fr/Treaties/Html/048A.htm> (15.01.2017)

Danıştay, Uluslararası Sözl şmeler, ***Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi***, <http://www.danistay.gov.tr/upload/insanhaklarievrenselbeyannamesi.pdf> (15.01.2017)

İLO Anayasası, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_412382.pdf (10.01.2017)

Resmi Gazete, ***Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu***, Kanun No:4632, Kabul Tarihi: 28.3.2001, Sayı: 24366, Tertip 5, Cilt 40.

Resmi Gazete, ***Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu***, Kanun No:5510, Kabul Tarihi: 31.05.2006 Sayı: 26200, Tertip 5, Cilt 45.

Resmi Gazete, ***Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu***, Kanun No:1479 Kabul Tarihi: 2.9.1971, Sayı: 13956.

Resmi Gazete, ***İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkındaki Kanun***, Kanun No:1005, Kabul Tarihi: 24.02.1968, Sayı:12835.

Resmi Gazete, *Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu*, Kanun No:5502, Kabul Tarihi: 16.05.2006, Sayı:26173, tertip 5, Cilt 45, s.9756.

Resmi gazete, *Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması İle Devlet Sporcusu Unvanlı Verilmesi Hakkındaki Kanun*, Kanun No:5774, Kabul Tarihi: 24.06.2008 Sayı:26931.

Resmi Gazete, *Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği*, Kabul Tarihi: 24.5.1983, Sayı:28727.

Resmi Gazete, *İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara yapılacak Sosyal Yardım Kanunu*, Kanun No:2684, Kabul Tarihi:19.06.1982, Sayı:17729.

Resmi Gazete, *Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*, KHK No:638, Kabul Tarihi: 08.06.2011, Sayı: 27958.

Resmi Gazete, *Yükseköğretim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun*, Kanun No: 5102, Kabul tarihi: 06.03.2004, Sayı:25394.

Resmi Gazete, *Vakıflar Kanunu*, Kanun No: 5102, Kabul Tarihi: 27.02.2008, Sayı:26800.

Resmi Gazete, *Engelliler Hakkında Kanun*, Kanun No: 5378, Kabul Tarihi: 1.7.2005, Sayı: 25868.

Resmi Gazete, *Nakdi Tazminat Sağlanması Hakkındaki Kanun*, Kanun No:2330 Kabul Tarihi: 06.11.1980, Sayı:17152.

Resmi Gazete, *Sosyal Hizmetler Kanunu*, Kanun No: 2828, Kabul Tarihi: 24.5.1983, Sayı:18059, Tertip:5, Cilt:22, s.355.

Resmi Gazete, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*, KHK NO:633, Kabul Tarihi: 08.06.2011 Sayı: 27958, Madde:2, s. 979-980.

Resmi Gazete, *Uluslararası İşgücü Kanunu*, Kanun No:6735, Kabul Tarihi: 28.7.2016, Sayı:29800.

Resmi Gazete, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*, Kanun No:6458, Kabul Tarihi: 4.4.2013, Sayı:28615.

Uluslararası Çalışma/Emek Örgütü, *İsrail Temel İş Hukuku İle İlgili Yasalar*,

http://www.ilo.org/dyn/natlex/country_profiles.nationalLaw?p_lang=en&p_country=ISR,
http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=36161 (30.07.2017)

İnternet

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, <http://www.aile.gov.tr> (30.09.2017)

Birleşmiş Milletler, İsrail Ülke Profili,
<http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Israel>, (20.06.2017)

Clalit, <http://www.clalit.co.il>, (30.07.2017)

Central Intelligence Agency (CIA) <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html> (27.04.2017)

Dünya Bankası, <https://data.worldbank.org> (15.11.2017)

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), <http://www.who.int/en/> (10.02.2017)

Emeklilik Gözetim Merkezi, <http://www.egm.org.tr> (15.01.2017)

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, <http://www.oecd.org/israel/> (20.06.2017)

Gelir İdaresi Başkanlığı, <http://www.gib.gov.tr> (30.08.2017)

Histadrut (İsrail İşçi Sendikaları Üst Örgütü) <https://www.histadrut.org.il> (20.06.2017)

Leumit, <https://www.leumit.co.il> (30.07.2017)

İsrail Ankara Büyükelçiliği,
<http://embassies.gov.il/ankara/AboutIsrael/State/Pages/Departments.aspx>
(30.04.2017)

İsrail Meclisi, <https://knesset.gov.il> (30.04.2017)

İsrail Ekonomi ve Endüstri Bakanlığı, <http://economy.gov.il/English/Pages/default.aspx>
(20.06.2017)

İsrail Çalışma, Sosyal İşler ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, <http://www.molsa.gov.il/>
(20.06.2017)

İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü, (NII) İsrail National Insurance Institute
<https://www.btl.gov.il> , (20.06.2017)

İsrail Sağlık Bakanlığı, <https://www.health.gov.il> (30.07.2017)

İsrail Gönüllü Ulusal Konseyi, <http://www.ivolunteer.org.il> (30.08.2017)

KAHİP (Kamu Harcamaları İzleme Platformu), www.kahip.org. (18.11.2017)

Knomea Ülke İstistikleri, <https://knoema.com> (19.11.2011)

Maccabi, <http://www.maccabi4u.co.il/> , (30.07.2017)

Meuhedet, <https://www.meuhedet.co.il/> (30.07.2017)

Resul Kurt, www.resulkurt.com (30.01.2018)

Sosyal Güvenlik Kurumu, <http://www.sgk.gov.tr> (26.05.2017)

T.C. Ekonomi Bakanlığı, <http://www.ekonomi.gov.tr/> ((27.04.2017)

Tradingeconomics Ülke İstistikleri, <https://tradingeconomics.com> (19.11.2017)

Türk Kızılayı, <https://www.kizilay.org.tr> (9.02.2017)

Türkiye Yahudileri, <http://www.turkyahudileri.com> , (15.05.2017)

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), www.tuik.gov.tr (30.08.2017)

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), <http://www.iskur.gov.tr> (26.09.2017)

Türkiye Sigorta Reasürans ve Emeklilik Birliği, <https://www.tsb.org.tr> (15.02.2017)

Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, www.tika.gov.tr (30.09.2017)

Türkiye Kömür İşletmeleri, <http://www.tki.gov.tr> (30.09.2017)

Vakıflar Genel Müdürlüğü, <http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=13> (30.09.2017)

Yahudi Sanal Kütüphanesi, <http://www.jewishvirtuallibrary.org>, (15.05.2017)

